

OTROK IN KNJIGA 34

Trivialna mladinska književnost se torej od nemladinske razlikuje tudi po svoji vlogi v bralnem razvoju, s tem pa se odprejo vprašanja, važna za književno didaktiko, kot kako vključevati trivialno književnost v razvijanje bralnih sposobnosti in pridobivanje bralne kulture.

Igor Saksida:

*Oblikovanost trivialne mladinske književnosti
in njena vloga v bralnem razvoju*

Če je sposobnost domišljijske transformacije stvarnosti in urejanja novih svetov otrokom torej imanentna, je vendarle mogoče, da jo sodobna civilizacija s svojo urejenostjo uniči. Tako, da je uspava, jo hromi in zato sistematično zmanjšuje... Otrok z zakrnelo domišljijo ne more sestaviti literarnega sveta, ki bi lahko konkuriral barvni bujnosti instant domišljijskih podob, ki ga z njimi (brez truda) televizija masovno preplavlja. In zato je treba domišljijo trenirati!

Metka Kordigel:

*Aktivni ustvarjalni postopek v sklepi fazi
šolskega ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom*

Razumimo živalske demone v čarobni pravljici - kot fantazmatsko personificiranje naših skritih razdiralnih sil in hkrati kot izziv nam samim, da jih premagamo v dramatičnih veriženjih dozorevanja.

Walter Scherf:

Živalski demoni v čarobnih pravljicah

Med likovne ustvarjalce, ki znotraj ilustracije ustvarjajo avtohtoni slikarski svet, ki ga poleg obvladanja slikarske obrti in poglavljenega odnosa do literarne predloge, ki zahteva poznavanje kulturnega ozadja dogajanja, odlikuje neka posebna slikarska poetičnost, spada zagotovo Miroslav Šuput.

Maruša Avguštin:

Miroslav Šuput

Na ovitku:

Ilustracija Miroslava Šuputa iz knjige Lačni kamni (Rebin-dranath Tagore), MK 1988

Bibliografje št. 76
OTROK IN KNJIGA

OTROK IN KNJIGA

IZDAVAJELNIK: ZVEZDA Mladinske književnosti
IZDAVAJELNIK: ZVEZDA IN S KNJIGO POVEZANIH MEDIJ

34

vb

MARIBORSKA KNJIŽNICA
PEDAGOGŠKA FAKULTETA MARIBOR

OTROK IN KNJIGA

REVIIJA ZA VPRAŠANJA MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI,
KNJIŽEVNE VZGOJE IN S KNJIGO POVEZANIH MEDIJEV

34

1992

MARIBORSKA KNJIŽNICA
PEDAGOŠKA FAKULTETA MARIBOR

OTROK IN KNJIGA izhaja od leta 1972. Prvotni zbornik (številke 1, 2, 3 in 4) se je leta 1977 preoblikoval v revijo z dvema številkama na leto

Uredniški odbor: Alenka Glazer, Marjana Kobe, Metka Kordigel, Janez Lombergar, Tanja Pogačar, France Prosnik, Igor Saksida, Darka Tancer-Kajnih

Glavna in odgovorna urednica: Darka Tancer-Kajnih
Sekretarka uredništva: Branka Lempl

Časopisni svet: Zmago Golob, Tilka Jamnik, Slavko Hočevar-Jug, Darja Kramberger (predsednica), Majda Potrata, Alojz Širec, Darka Tancer-Kajnih

Redakcija te številke je bila končana 5. novembra 1992

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji

Izdajajo: Pionirska knjižnica Mariborske knjižnice, Pedagoška fakulteta Maribor, Festival Otrok in umetnost in Pionirska knjižnica Ljubljana, enota Knjižnice Oton Župančič Ljubljana

Naslov uredništva: Pionirska knjižnica, 62000 Maribor, Rotovski trg 6,
tel. (062) 23-858, telefax: (062) 26-391

Uradne ure: v torek od 12. do 13. ure

Revijo lahko naročite pri Mariborski knjižnici. Nakazila sprejemamo na račun:
51800-603-31086 za revijo Otrok in knjiga

Igor Saksida

Ljubljana

OBLIKOVANOST TRIVIALNE MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI IN NJENA VLOGA V BRALNEM RAZVOJU

0. Četudi se je literarna veda s trivialno književnostjo začela ukvarjati šele v dvajsetem stoletju - izraz **trivialna književnost** je v znanost uvedla leta 1923 germanistika Marianne Thalman, beseda **Trivialliteratur** pa je "prvič registrirana 1855. leta" (Škreb 1981: 170) - je bila že leta 1987 zapisana ugotovitev, "da je končno število študij o trivialni književnosti in njenih posameznih podvrstah začudujoče veliko" (Matić 1987:169). Posamezna dela o tej vrsti književnosti posegajo v njeno zgradbo, se dotikajo značilnosti posameznih žanrov (detektivka, pustolovski roman, vestern), opisujejo vlogo ideologije in tržišča pri produkciji trivialne književnosti itd. Le malo pa je študij, ki bi se ukvarjale zgolj s trivialno mladinsko književnostjo; tako v zborniku *Trivialna književnost* (ur. Svetlana Slapšak) temu žanru ni posvečena nobena razprava, v izbrani bibliografiji (zadnji razdelek zbornika) pa je omenjena le povezava trivialne književnosti in didaktike. Trivialna mladinska književnost je gotovo podobna ostali trivialni književnosti, saj je npr. mladinska pustolovka tako v klišeiziranosti dogajanja, oblikovanosti likov in posebne ideologije kot ozadja besedila primerljiva z nemladinsko pustolovko, kar pomeni, da literarnoteoretične raziskave trivialne literature veljajo tudi za njen podptip - trivialno mladinsko književnost. Hkrati pa ima zadnja tudi nekaj značilnosti, ki veljajo le zanjo, in so tako razločevalne, npr. otrok kot nosilec dogajanja, odsotnost nekaterih žanrov (erotski roman), posebnosti recepcije (otrokova identifikacija z odraslim in odraščanje). Trivialna mladinska književnost se torej od nemladinske razlikuje tudi po svoji vlogi v bralnem razvoju, s tem pa se odprejo vprašanja, važna za književno didaktiko, kot kako vključevati trivialno književnost v razvijanje bralnih sposobnosti in pridobivanje bralne kulture. Vse to dopušča misel, da je trivialna mladinska književnost (strukturno in drugače) podobna nemladinski, a da je hkrati določena s posebno funkcijo besedila v bralnem razvoju, svojim položajem v šolski interpretaciji književnosti in posebnem motivnem ustroju ter likih, in je zato kot taka **posebna podvrsta trivialne književnosti**.

0.1 Da bi se lahko pokazale posebnosti trivialne mladinske književnosti, je potrebno določiti tiste njene lastnosti, ki jo uvrščajo v trivialno književnost. Katere ugotovitve in opredelitve iz razprav o trivialni književnosti in kiču veljajo tudi za mladinsko književnost? Je mogoče posamezne pristope metodološko razvrstiti?

1.0 Možnosti za analizo trivialno književnosti je nakazal V. Žmegač, in sicer kot njeno strukturalno razčlenitev, vrednotenje in književnosociološko opredelitev. Poleg nakazanih možnosti je trivialna književnost zanimiva tudi skozi optiko delovanja na bralca, tj.

literarnega doživetja, opisa oblikovanja trivialnega besedila in zgodovine književnosti. Vsi možni pristopi se navezujejo na shemo, ki izhaja iz literarne metodologije in se nanaša na predmet literarne vede. Le-ta je "trojen in tričlenski:

avtor (produkcija _____ delo _____ bralec (receptcija)" (Kos 1933:8). Na posamezne člene predmeta literarne vede je vezana vrsta metod, ki s svojo omejenostjo ne morejo nedovumno opredeliti bistva trivialne književnosti, saj njene razločevalne lastnosti niso razložljive zgolj na podlagi formalne analize, književne sociologije ali teorije recepcije, ampak v prekrivanju in medsebojni pogojenosti vseh z različnimi metodami opisanih lastnosti. Dodatne težave se pojavijo tudi z vnosom kritičkih meril v opazovanje in pojasnjevanje lastnosti in delovanja trivialne literature, če se le-ta prekrivajo npr. s formalnoanalitično metodo, in sicer zaradi vrednostnega kriterija, ki pojasnjevalni pristop (formalno analizo) kontaminira s subjektivno vrednostno sodbo. Tako se zdi za analizo trivialne literature, kakor se jo da izpeljati s pomočjo literarne vede, bistvena premišljena, predmetu in njegovi mnogoplastnosti primerna uporaba raznovrstnih metod, razumljena kot metodološki pluralizem, tj. kot "smiselno uporabo, funkcionalno povezovanje in integrativno nadgrajevanje različnih formalnologičnih, znanstvenih in filozofskih metod, v skladu s predmetnim območjem, ki si ga literarni zgodovinar ali teoretik jemlje v raziskavo" (isto: 10). Taka analiza sicer ne more na kratko in do kraja pojasniti bistva trivialne književnosti in njene različnosti od umetniškega leposlovja, lahko pa osvetli posebnosti zgradbe, sprejemanja in nastajanja tega žanra, kar v medsebojni prepletenosti določa njegovo bistvo.

1.1 Poimenovanje in vrednotenje trivialne književnosti

1.1.1 Beseda trivialen izhaja iz latinščine: trivium (tripotje), trivialis (v zvezi s tripotjem); besedna zveza trivialna literatura pa "ni edini možni naslov za obravnavo tega področja literature" (Hladnik 1983: 5), ampak jo zamenjujejo še oznake kot kič, šund, plaža itd. Vsi izrazi imajo negativni vrednostni predznak, kar bržkone izhaja iz etimologije poimenovanj (šund: iz 16. st. "v pomenu ,nesnaga', ,blato', tudi ,odpadek pri odiranju' (isto: 10); kič: iz nemškega narečnega glagola "kitschen ,pobirati cestno blato" (isto: 9). Ob teh izrazih se uporabljajo še: plaža, popularna/množična literatura, kolportaža (ki se navezuje na francoski izraz za krošnjarja). Ob sopomenski rabi je zanimiva še Brochova klasifikacija trivialne literature, tj. delitev "v tri skupine: kolportaža - kič - šund" (Škreb 1981: 175). Poleg množice raznovrstnih poimenovanj je za razpravljanje o trivialni književnosti značilen vrednostni kriterij, in sicer od izrazite negativne naravnosti, bolj strpnih obravnav, ki poudarjajo nezdružljivost znanstvene objektivnosti in kritičkega vrednotenja, vse do pojmovanja, da sta trivialna in umetniška književnost enakovredni oz. da se dopolnjujeta. Trivialna književnost se zdi manjvredna zato, ker je v primerjavi z umetniško v njej zaznavno "globoko stilno neskladje" (Škreb 1973:140), kar trivialni književnosti onemogoča, da bi dosegla umetniško raven, in je le "surogat umetnosti" (Škreb 1981: 195). Nekaterim se zdi vrednostni kriterij v literarni zgodovini in teoriji sporen: "Vrednostni pristop je za razpravljanje neploden." (Hladnik 1983: 6). V zvezi z vprašljivostjo meril vrednotenja se zdi važna "odsotnost oporne točke v obliki idealne vrednosti oz. univerzalnega merila" (Radin 1987: 50), iz česar izhaja nujna relativnost vrednotenja in s tem problematičnost vneprejšnje obsodbe trivialne književnosti - "naše vrednostne sodbe morajo biti relativne, taka postane tudi negativna ocena trivialne književnosti, zato ker izhaja iz primerjave z nekim (pozitivnim) merilom" (Detelić 1987: 62). Ob negativni in vrednostno nevtralni pa je razvidna še tretja optika opazovanja, razlaganja in vrednotenja trivialne književnosti - tako A. Debeljak ob presojanju postmoderne in ameriške metafikcije zapiše: "Edini korak naprej, ki ga je metafikciji dejansko, tj. ne le v načelnih spisih in apologiji teoretikov, uspelo storiti, je treba videti v aktiviranju inter-žanrovskih potencialov množične kulture." (Debeljak 1989: 109)

Podobne poglede je zaslediti še v prispevku M. Bogataja *Umetnost, trivialno in množično*, v katerem podvomi v večvrednost ali manjvrednost literature ter pokaže na prekrivanje med trivialno in visoko literaturo (v postmodernistični prozi). Vse to kaže na premike v razumevanju in vrednotenju trivialne književnosti, saj ta ni več opredeljena kot estetsko manjvredna, škodljiva in z vzvišeno umetnostjo neprimerljiva tvorba, ampak stopajo vse boj v ospredje njene družbene, pa tudi literarne in poetološke lastnosti, in sicer kot recepcijski in zgodovinsko-teoretični problem.

1.1.2 Tudi za vrednotenje trivialne mladinske književnosti velja, da so sodbe o njej različne, tj. od izrazitega nasprotovanja do poskusa opredelitve vloge trivialne mladinske književnosti v razvoju mladega bralca. Že leta 1929 F. Čibej zapiše, da je zveza s šundom - le-ta namreč za razliko od kiča nima umetniške ambicije - mogoča: "Pedagoško moremo storiti le toliko, da "kvarne" vplive omejimo na minimum." (Čibej 1929: 92) Tudi za analizo trivialne mladinske književnosti je tedaj ustrezno priporočilo, da naj ne bo obremenjena z apriornimi vrednostnimi predpostavkami, ampak je ustrenejša pot, ki se poskuša bistvu trivialne književnosti približati na podlagi analize njene strukture, delovanja na bralca, zgodovine in razmerja do zunajliterarne stvarnosti.

1.2 Trivialna književnost in bralec

Zgodovina trivialne književnosti je močno povezana z delovanjem besedil na bralce, hkrati pa so vse spremembe v številu bralcev, splošnem dvigu pismenosti in hkratni porasti kupne moče odločilno povratno vplivale na oblikovanje trivialne književnosti. Povezanost bralstva (njegovih pričakovanj) in produkcije literature je očitna, tako da se zgodovina trivialne literature "bolj kot v psihologiji in stilistiki utemeljuje v sociologiji in svoje ugotovitve gradi na analizi bralca" (Hladnik 1983: 13). S tem v zvezi so bistveni zlasti podatki o izjemni razširitvi bralstva v drugi polovici 18. stoletja; tedaj je bralo šestdesetkrat več ljudi kot petdeset let prej. Umetnostna produkcija se je razcepila na elitno in trivialno, s tem pa dobi zadnja posebno (tolažilno idr.) funkcijo, njena sentimentalnost pa je hkrati tudi "protestna drža proti razsvetlenskemu razumarstvu" (isto: 16). Četudi je mogoče opredeljevati pomen in vlogo trivialne književnosti na podlagi primerjave z elitno literaturo, pa je - če se kot izhodišče vzame bralca- pomembnejša njena funkcija glede na sprejemniške potrebe. V. Biti povezuje trivialno književnost s kompenzacijo, N. Vučković pa to zvezo še bolj izpostavi: "Od monotonega vsakdana in rutinskega dela, od nesvobode in prisile se beži v zabavo in zabavno književnost, za katero intelektualni napor niso potrebni, in ki jih (napore) od dela izčrpani in nedomiselnih ljudi ne zmore." (Vučković 1987: 154) Mehanizmi bega iz stvarnosti slonijo na identifikaciji, tj. obrambnem mehanizmu, "ko človek za motive, ki jih sam ni mogel izživeti, išče in najde zadovoljitev v tem, kar so uresničili drugi" (Kordigel 1990: 37). Tako se lahko pred bralca postavi tudi posebej izdelan sistem norm in vrednot, s tem pa dobi besedilo potrjevalno vlogo - za ideologijo, iz katere izhaja. Junak, s katerim se bralec identifikira, je (po V. Klotzu) podoben bogu; tak junak zadovoljuje bralčevo željo, da bi bil močan človek - kar bralec ni - s tem pa se mu omogoča, "da se v branju takšnih romanov preda izrazitemu avtofetišizmu" (Škreb 1981: 188). Delovanje trivialne književnosti na bralca je tako v zvezi z zunajliterarno stvarnostjo - to zvezo je opazil in jo utemeljeval že H. R. Jauss, ko je v *Estetiki recepcije* o množični/trivialni književnosti zapisal: "Njena dobro znana ideološka strategija se tu lahko tako opiše: normotvorna identifikacija z istovrstnim junakom, katerega stvar mora postati stvar vseh, lahko skrivaj skrene v identifikacijo s sistemom vladajočih odnosov, ki izpolnjuje normo; potrošnikova potreba po imaginativnem se z eno potezo vzpodbuja, zadovoljuje, in tako pred-orientira, da se hierarhiji in nemotenemu trajanju vladajočega sistema daje polna varnost." (Jauss 1978: 445) To značilnost trivialne književnosti je Moles videl celo kot

nekritično sprejemanje ekonomskega sistema, konservativizem itd. na podlagi zapisanega bi veljala misel, da je trivialna književnost prostor bralčevega umika iz stvarnosti ("Trivialna književnost je beg iz "trivialne" stvarnosti na trivialen način." (Goja 1987: 166), hkrati pa preko "shematične komunikacije" (Škreb 1981: 183) omogoča ideološko manipulacijo, s tem pa postane stil v kulturni industriji "estetski ekvivalent oblasti" (Biti 1987: 31). Ob tako ostrih stališčih do trivialne književnosti vendarle ne kaže prezreti interpretacij tistih besedil, ki so bila podlaga za raznovrstna nadaljevanja in predelave, kot je npr. *Robinson Crouse*. H. Pleticha je v razpravi *Pustolovka* omenil, da vidijo nekateri v besedilu utemeljitev in utrditev evropske nadvlade v svetu, kolonizacijo, in dodal: "Defoe je s tem delom nameraval vzpodbuditi tolerantno mišljenje, to pa kaže na to, kakšne ideološke in duhovnozgodovinske omejitve mora upoštevati zgodovina delovanja literarnega besedila." (Pleticha 1984: 213) Misel je pomembna, ker opozarja na možno prepoudarjanje ideologije pri interpretaciji trivialnih besedil - kljub temu, da tudi trivialna mladinska književnost vsebuje opisane elemente, je vprašanje, ali je v resnici namenjena ideološki indoktrinaciji mladega bralca. Identifikacija je namreč le ena od faz v razvoju, pri tem pa neplodno istovetenje z junakom kmalu preraste "v potrjevanje, konfirmacijo, v začetke invencij in, do neke mere, v izkušeno konfrontacijo s stvarnostjo" (Scherf 1976: 65). W. Scherf opisuje še drugo, tj. regresivno smer, ki temelji na mehaničnem ponavljanju, begu. Ob tem ni nepomembno, da je npr. *pustolovka*, ki identifikacijo omogoča, tudi razvojno pogojena, oz. kakor je zapisal H. Pleticha: "Mladi bralec ima (...) pravico do pustolovščine in pustolovke." (Pleticha 1984: 207)

1.3 Zgradba in vrsti trivialne književnosti

1.3.1 Morfološka analiza pokaže kot eno najbistvenejših lastnosti trivialne književnosti njeno **shematičnost**, in sicer tako človeškega lika, ki "reducira človeka zgolj na funkcijo v vnaprej fiksiranem "plotu" vrste" (Škreb 1981: 186), kot fabule - "ker poznamo načela strukturiranja, poznamo tekst, preden smo obveščeni o njegovih spremenljivih (irelevantnih) elementih" (Žmegač 1973:78). Predvidljivost pomeni tudi majhno obvestilnost/informativnost, zato so ta besedila "čista redundanca" (Hladnik 1983: 32). Bistvena lastnost tega žanra je torej shematičnost glede na "elemente: tok dogajanja, prikazovanje človeških likov, jezik (...) (in) model sveta" (Škreb 1981: 182). A. Radin v sestavku *Eventualne formalno-semantične distinkcije* analizira značilnosti trivialnih in umetniških besedil, pri tem pa ugotovi, da ne gre za razlike na ravni besedila (tema, fabula - motiv), ampak da je s formalnoanalitičnega stališča za trivialno književnost značilna shematičnost, žanrovska kontaminiranost, reproduktibilnost. Nekoliko drugače pa karakteristike kiča določa L. Giesz na podlagi t.i. antropološke estetike, ki razlikuje estetska stanja, tj. prelivanja med predmetom in doživljajočim subjektom. Gieszu se zdi bistveno kičarsko stanje, ne sam predmet, tako da njegova *Fenomenologija kiča* v celoti ne sodi med morfološke obravnave. S stališča zgradbe so zanimive naslednje Gieszove določitve značilnosti kiča: sentimentalnost (kič povzroči v človeku ganjenost z lastno ganjenostjo, kič ustvarja razpoloženja), lepljivost (kič je penetranten), sinestetičnost ("sinestezije zaradi ustvarjanja razpoloženja" (Giesz 1979: 76)), prenatrpanost s stvarmi. Našteto je, v povezavi s shematičnostjo, mogoče pojasniti na podlagi razmerja med motivom in temo ter vloge snovi v besedilu.

1.3.2.1 Motivi so v *Morfologiji literarnega dela* opredeljeni kot sestavniki besedila, ki "so po svoji temeljni sestavi izpolnjeni s konkretnim materialom, kar pomeni, da v njih prevladujejo snovni elementi. tj. predstave konkretnega življenja, likov, situacij, dogodkov, okolja, predmetov ipd." (Kos 1981: 30). Primerjave med motiviko trivialne in umetniške literature kažejo, da se obe vrsti motivno bistveno ne razlikujeta; ni posebnih, zgolj za trivialno književnost značilnih motivov - takoj piše A. Radin in doda: "Medtem ko

dela umetniške književnosti težijo k semantični kompleksnosti, poglobljenosti in objektivizaciji, dela trivialne književnosti težijo k njihovi ekscentričnosti, senzacionalnosti, pogosto tudi deviantnosti." (Radin 1987: 45) Motivi se glede na svojo funkcijo v toku dogajanja/zgradbi besedila razvrščajo med glavne in stranske, motivne drobce in sklope. Literarna teorija povezuje motiviko besedila s snovjo: "**Motiv je torej del snovi, oblikovan v poseben, značilen, človeško pomenljiv in ponovljiv položaj**, ki pogosto zaradi svoje dinamičnosti zahteva pripravo v predhodnem in iztek v naslednjem motivu: je pač napeta situacija, ki je iz nečesa nastala in v nekaj uplahne." (Kmecl 1977: 156) Razlikovanje med dinamičnimi in statičnimi motivi je pomembno tudi za določanje posebnosti trivialne književnosti, saj "dela trivialne književnosti karakterizira konkatencija skoraj samo dinamičnih in vezanih motivov, (...) ki ne puščajo prostora za statične in nevezane motive (...)" (Radin 1987: 47).

1.3.2.2 Če je za motiv značilna prevlada snovno-materialnih sestavin besedila, pa je tema "prav narobe zgrajena predvsem iz idejno-racionalnih in afektivno-emocionalnih sestavin" (Kos 1981: 39). V tem je besedilna tematika bolj abstraktna od snovne plasti besedila, ki se gradi na motiviki - "tema večidel ne obstaja sama zase, ampak predvsem tako, da se opira na motive, motivne drobce in sklope" (isto). Ker je tema na višji besedilni ravni kot motiv, in je "bolj "idejna", "idealna", "duhovna" ali "abstraktna"" (Kos 1983: 92), je tudi sporočilno pomembnejša, "tehtnejša za sporočilo, tako da največkrat označuje smiselno ali ideološko opredeljeno snov" (Kmecl 1977: 161). Tudi teme so raznovrstne, prerastejo lahko v tezo, nadtemo; tema je povezovalni element posameznih motivov, saj na snovno-materialni ravni literarno delo še ne more biti enovito, to pa pomeni, "da je treba njegovo enovitost iskati na ravni teme" (Kos 1981: 42). V tem se kaže osrednja značilnost trivialne literature, ki izhaja iz **razmerja** med motiviko in tematiko: *to je tematska nefunkcionalnost shematične motivno-snovne ravni besedila*. Bogata, pogosto celo preobsežna motivika v trivialnem besedilu ni tematsko nadgrajena, in tako ostaja besedilo predvsem na ravni snovno-materialnih sestavin, ob prekomerno zoženi in predvidljivi tematiki. Čeprav A. Radin ugotavlja, da na tematski ravni ni bistvene razlike med trivialno in umetniško književnostjo, kar pomeni, da med temami ni take, "ki bi bila karakteristična le za trivialno književnost" (Radin 1987: 45), je vendarle mogoče trditi, da tematika umetniškega dela presega trivialno tematiko, in sicer kolikostno in kakovostno. V trivialnem besedilu tako ni verjetna alegoričnost snovi, tj. da bi bilo besedilo na motivni ravni ubeseditve filozofsko-življenjske ideje (v literaturi "se da (...) alegorijo razlagati prav prek odnosa med motivom in temo (Kos 1981: 43)), pa tudi ne posebna tematska sopostava, npr. kontrapunkt kot "višj(a) tema celote" (isto: 48). Poleg skrčenosti je za tematiko značilna predvidljivost - na tej podlagi je mogoče izdelati tipologijo tematike trivialne književnosti, npr. (1) bogu podoben junak pustolovskega romana "v vseh "elementarnih situacijah", skozi katere ga avtor vodi, ostaja zmagovalec" (Škreb 1981: 188); (2) tema detektivskega romana kot hvalospesa "vsemogočnemu človeškemu intelektu, ki zmore vrniti svet iz navideznega kaosa v red" (isto: 189) in (3) tema "superiornosti znanstvenih oz. psevdoznanstvenih (...) odkritij" (isto).

1.3.2.3 V literarni vedi je tematska nefunkcionalnost motivike/snovi trivialne književnosti večkrat izpostavljena - tako je v leksikonu *Literatura* kot ena od značilnosti tega žanra na prvem mestu "prevlada snovnega interesa" (*Literatura*: 247). Kič sestavljajo - tako po W. Müller-Seidlu - "zgolj hipni, trenutni, snovni učinki, ki se ne integrirajo v višjo celoto" (Kos 1983: 91), J. Schulte-Sasse pa določi še nekaj razpoznavnih znamenj kiča: kumulativnost in kopičenje posameznih momentov (razpoloženj posameznih trenutkov), brezdistančno uživanje, prevlada čutnosti/čustvenosti nad razumnostjo, konservativnost, pospeševanje duhovne lenobe, za kič "so značilni klišeji, že dane podobe,

formule, šablone" (isto: 113). Tezo, da je za trivialno književnost bistvena snovna plast besedila, potrjuje tudi vrsta Gieszovih oznak kiča - "ekshibicionizem kiča je razviden že iz njegove fenomenološke značilnosti, tj. ustrežljivosti, in ne šele na tematski ravni" (Giesz 1979: 81), iz česar je razvidno, da se material v kičastem izdelku "prebije v prvi plan, postane sam sebi namen" (isto: 115). Tako se po eni strani ukinja vsako preseganje materiala (transcendencen je po Gieszu psevdotranscendencen, ki se pojavlja kot tendenca in iz katere izhaja "**fundamentalna neresničnost kiča**" (isto: 106), po drugi strani pa so iz te fenomenološke opredelitve razumljive nekatere zgradbene značilnosti, kot je npr. prezasičenost s sinestezijami, prenatrpanost s stvarmi idr., kar je značilno za kič. Zaradi prevlade snovne plasti je na podlagi presoje vrednosti in integriranosti strukturalnih funkcij razumljiva aksiološka oznaka besedil trivialne in kič literature: to so "dela z minimalno integracijsko pa tudi historično vrednostjo posameznih strukturalnih funkcij" (Kos 1983: 167).

2. Trivialna mladinska književnost in mladi bralec

2.1 Če je za trivialno mladinsko književnost značilna ukinitve presežka, kar umetniško delo spremeni v kič, s tem da npr. "adaptacije radikalno skrajšajo original na goli akcijski skelet" (Kobe 1987: 100), pa je ta podvrsta zanimiva z ozirom na bralčev razvoj. Leta 1912 je Učitelj v *Slovenskem narodu* pisal o pustolovki/indijanerici: "Indijanerica je prva senzacija vsakega otroka, prva sila, ki odpre otroku pogled v divji svet, mu pokaže boje in nasilstva, pa tudi grozovitost človeškega življenja." (*Slovenski narod* 1912: 11) Po sodbi J. Brinarja prebirajo mladi indijanerice, ker v mladinskih spisih najdejo le otroke, "ki govorijo čisto samo še jezik ,plidkanih samoslajcnikov" (Brinar 1912: 32). Brinar zato priporoča, naj se upošteva Herbartov izrek, da "otrok neče biti majhen, ampak bi bil rad mož" (isto: 33). Razvojno razlaga trivialno mladinsko književnost tudi G. Šilih, in poleg literarnega in pedagoškega kriterija poudarja še psihološkega - v zvezi z zadnjim piše o mladinski psihologiji, "ki je raziskala potrebe mladega človeka na območju branja" (Šilih 1983: 25), glede na tipologijo Ch. Bühler. Ob pojasnjevanju posebnosti čtiva v robinzonski dobi presodi, da je od povesti, ki "poročajo o nevsakdanjih čudovitih potovanjih, prigodah in uspehih" (isto: 26) do plaže včasih samo korak. Kakšna je torej struktura trivialne mladinske proze in kaj v njej omogoča identifikacijo z osebami?

2.2.0 Predmet analize bo zbirka *Pet prijateljev*, uspešnice angleške pisateljice E. Blyton. Razlagalni postopek se bo nanašal na vrednostne in dogajalne sestavnike besedil in se tako navezoval na analize, ki skušajo poleg teoretičnih opredelitev izpostaviti zgradbo konkretnega besedila. Tako N. Popović-Perišić analizira trivialni roman *Čarovnica z Griča* Marije Jurić-Zagorke, U. Eco pa značilnosti Flemingovih romanov o J. Bondu, glede na značilne pare oseb in z njimi povezano ideološko ozadje (npr. Bond : zločinec). Ob tem se mu pokažejo pravila in stalnice forme romanov o Bondu, pa tudi širše, literarnosociološke določilnice. Za analizo zbirke *Pet prijateljev* je bila med drugimi uporabljena metoda sondiranja; iz celotne zbirke je bilo naključno izbranih pet knjig: *Na otoku zakladov* (prev. Marjana Samide, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1988), dalje NOZ; *Na potepu* (prev. Ladeja Godina Košir, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1989), dalje NP; *Luč v svetilniku* (prev. Tatjana Žener, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1990), dalje LVS; *V meglji* (prev. Breda Konte, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1990), dalje VM; *Skrivni rov* (prev. Irena Samide, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1991), dalje SR. Besedila se na podlagi tipologije uvrščajo v "do neke mere estetsko oblikovan(o), a še vedno trivialn(o) literatur(o)" (Kordigel 1990: 38); to so daljša besedila v knjižni obliki (ne več pogrošni zveščiči), z ustrežno kvaliteto jezika in bogato opremo. Formalne značilnosti, ki jo uvrščajo med besedila trivialne književnosti, so vidne že na prvi pogled: platnice z ilustracijo, vezano na pomembnejši dogodek v posameznem besedilu, isti tip črk (avtor/

naslov/zbirka), napoved na hrbtni strani knjige (**In prihodnja/naslednja pustolovščina peterice?**), ki prinaša nepopoln povzetek fabule in v zadnji povedi značilen namig na zanimivost dogodivščine (Vse skupaj pa postane zaradi nepričakovane megle še bolj grozljivo! (LVS)/Zvesti Tim, ki edini pozna pot skozi labirint podzemnih hodnikov, zadnji hip priteče na pomoč in ... (NP)).

2.2.1 Potek dogajanja, osebe, prostor in čas so oblikovani na podlagi razvidnega klišeja.

2.2.1.1 Za razvoj dogajanja/napetost velja, da je razdeljen/(a) na štiri loke, in sicer:

- (1.) prvo poglavje (uvod),
- (2.) drugo do peto poglavje (prva omemba za pustolovščino pomembnega kraja),
- (3.) šesto do trinajsto poglavje (prve pustolovščine, povezane s skrivnostnim krajem),
- (4.) vrh (razrešitev skrivnosti) in (srečen) konec

V **prvem** dogajalnem loku je dogajanje zasnovano na dva načina: ali kdo od likov najavi možno pustolovščino ali pa se dolgčasi (posredna najava pustolovščine (NP, LVS, SR, NOZ : VM); pripoved vselej začneja član družine (NP: George, LVS: Dick, SR: George, NOZ: Julian, VM: George). **Drugi** lok je zgodbeno pomemben kot prvi namig na možno dogodivščino - praviloma je povezan s skrivnostjo (kraja, pojava, zvoka), kar v nadaljnjem razvoju postane za pustolovščino odločilno (NP: zapor/zvonovi, LVS: potujoča igralska skupina, SR: kočja/najdišče, kovinski glasovi, NOZ: Kirrinov otok, VM: Skrivnostna goličava). **Tretji** dogajalni lok se oblikuje okrog elementa, tesneje povezanega s ključnim dogodkom (pustolovščino) (NP: Umazani Dick s čudnim sporočilom/ruševine, LVS: skednjaki/nenavadna svetlobna znamenja, SR: luč/ljudje v stari hiši, NOZ: stara razbitina/skrivnostni načrt, VM: cigani, nenavadna usoda družine Bartle). Zadnji, **četrti** dogajalni lok je hkrati vrh in razplet dogajanja, s tem da je kot zgradbena prvina opazna **spešitev, zaviranje** (pejsaž, opis ali "dogodki, ki so lahkotnejši" (Kmecl 1977: 227)) pa je manj pomembna za notranji ritem kot "gibanje realnosti, ki jo postavlja vsebina literarnega dela" (Kos 1981: 79). Dogajalni lok je usmerjen k osrednjemu dogodku (NP: roparji in iskanje draguljev, LVS: razkritje tihotapev, SR: družina najde pomembne načrte, NOZ: sleparje premagajo, ingoti so njihovi, VM: pobeg ciganom, ponarejeni dolarji). Da razvoj dogajanja res poteka v lokih in ne enakomerno, je videti po **približevanju in oddaljevanju** od bistvenega za vrh in razplet, torej v zapovrstnosti spešitev in zaviranj.

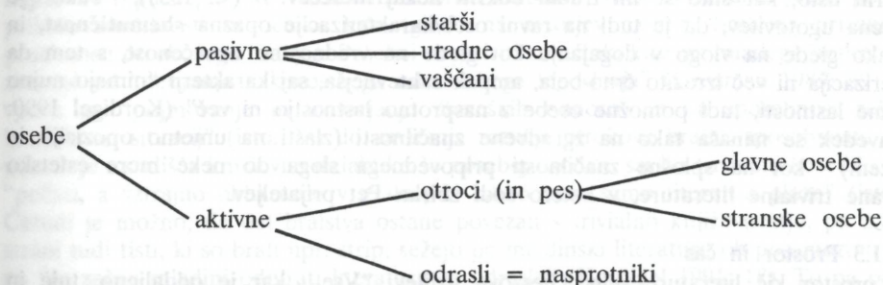
Shema za dinamiko dogajanja v pripovedi NP:

		dinamika	
Počitnice, načrt za potep	1	1.	
prvič omenjen <u>zapor</u>	2		
potep se začneja, zajci	3		
vas, ločitev	4	2.	
iskanje kmetije, <u>zvonovi</u>	5		
Dick dobi skrivnostno sporočilo	6		
Dickov beg in srečanje z ostalimi	7		
Gostilničarkina razlaga zvonjenja	8		
Dickova pripoved	9		
Srečanje s policajem in babico (skrivnostni kraji)	10	3.	
Pot k ruševinam	11		
Razvozlanje sporočila	12		
Noč v kleti, jutro	13		
V čolnarni, opazijo nasprotnika	14		
Srečanje z Maggy in Umazanim Dickom, domiselno spravevedanje. Splav	15		
Zasledovanje	16		
Kraja hrane, razvozlanje načrta	17		
Raziskovanje jezera, čoln. Približujeta se nasprotnika.	18	4.	
Trčenje, Tim "premaga" nasprotnika. Načrt za nočni potop	19		
Nočni potop	20		
Vreča z dragulji	21		
Beg pred nasprotnikoma, razplet, pohvala	22		

Poleg istovrstne zgradbe dogajanja so v izbranih besedilih opazne nekatere stalne sestavine pripovedi: (1.) vložena pripoved/retrospektiva, (2.) najave dogodkov, (3.) opis hrane in obedov kot prevladujoča oblika zaviiranja.

Ob opaznih in zgradbeno pomembnih klišejih je vidno tudi ponavljanje posameznih fabulativnih izsekov oz. delcev, npr. v pripovedih NOZ in SM nasprotniki grozijo George, da ji bodo ubili/pretepli psa Tima. **Vložena pripoved/retrospektiva** je za nadaljnji razvoj dogajanja pomembna kot pojasnitev skrivnosti kraja ali pojava oz. kot osvetlitev kakega važnejšega dogodka (NP: gostilničarkina pripoved o roparjevem pobegu iz zapora; LVS: Yanov praded pripoveduje o lažnih svetlobnih signalih in plenjenju ladij; VM: Ben pripoveduje o Megledni goličavi in usodi družine Bartle; SR: Harryjeva pripoved o sporu z bratom Guyem; NOZ: Georgina pripoveduje o revščini svoje družine in o psu Timu). Enako napovedovalno vlogo imajo tudi **pripovedovalčeve opazke/svarila/komentarji**, povezani z razvojem dogajanja (VM: "Vse skupaj bo še **zelo** nerodno!" (st. 21) LVS: "Previdno, Julian, morda spodaj kdo čaka na prežili!" (st. 110) Posebej velja poudariti vlogo zaključnih povedi v pripovedih, ki ali komentirajo pustolovščino ali napovedujejo novo (LVS: "Za njimi je bila razburljiva pustolovščina!" (st. 155) VM: (Potem ko dá Anne Dogodivščini naslov V megli) "To je dober naslov, Anne. Tudi mi ga bomo uporabili!" (st. 162) NOZ: "Toda to je že druga zgodba!" (st. 172) NP: "Da, srečno - pet prijateljev - do naslednje pustolovščine!" (st. 170) SR: "In pozdravi si uho do naslednje pustolovščine, Timmy" (141). **Opisi hrane in obedov** so opazno klišejski, s tem da je praviloma poudarjena obilnost hrane, prijetne vonjave, odličen tek itd. (NOZ: dober čaj, čudovit kolač, sladek sirup, "otroci so pospravili vse do zadnje drobtinice" (st. 71); NP: vrč zlato rumenega soka, košarica lepo zapečenih kruhkov, "(j)oj, kakšni požeruhi smo" (st. 62); LVS: orjaška šunka, slastno mleko). Stereotipni so tudi **opisi narave**; le-ta je pretirano grozljiva (npr. nevihta v besedilu NOZ (oblaki se podijo kot preganjani, veter tuli in zavija, da je "Anne prav pošteno prestrašena" (st. 58) - podobno je prikazan tudi ciganski tabor (VM) (zanimivi prilastki: **neprijazni** ljudje, **čudno** življenje, **garjavi** psi) ali pa sentimentalno kičasta (npr. LVS: prizori "iz življenja kmetije: račk(e) v ribniku, kokoš(i) (...), siv(e) ovčk(e)" (st. 24)).

2.2.1.2 **Osebe** v obravnavanih besedilih se razporejajo v skupini, kise razlikujeta glede na pomen oseb in razvoj dogajanja; glede na lastnosti (namene, moralo itd.) oseb zajemata skupini še podskupine, po shemi:

Glavne osebe/nosilci razkrivanja skrivnosti so otroci, in sicer štirje (Dick, Anne, George, Julian (v besedilu VM še Henry) ter pes Timmy (Tim). Zanimivo je, da je eden od njih vedno **osrednja oseba**/glavni nosilec, "vodja" skupine (NP: Julian, LVS: Dick, NOZ: George); otroke - glavne osebe označuje neustrašnost, iznajdljivost in premetenost, kar velja tudi za psa Tima: le-ta razume vse, kar mu otroci govorijo (npr. NP: "Tim jo je pogledal, kot da bi mu bilo vse jasno. Našpičil je ušesa, nagnil glavo na eno stran in pozorno poslušal vsako Georgino besedo." (st. 7)). Pet prijateljev deluje po vedno vnaprej sestavljenem načrtu, predvidijo marsikatero težavo in se srečno rešijo iz nevarnosti. **Otroške stranske osebe** so nekoliko drugačne; opazna je njihova

neenakovrednost glavnim osebam, ki izhaja iz kake njihove neprimerne lastnosti: deček Yan in ciganček Smrkač sta umazana, pet prijateljev se trudi prevzgojiti ju, s tem pa se v besedilu pojavljajo izrazito vzgojni vstavki, nauki in poduki: (VM: "Pa še nekaj, Smrkač, ne pozabi, da imaš zdaj robec!" (st. 60), Smrkač bo bolj skrbel za čistočo voza; LVS: umazani Yan, ki pa se okopa, svetuje pradedu: "Tudi ti bi se moral." (st. 88)). Higiena je pomembna za glavne osebe, kakor je opazno iz njihovih izjav (npr. VM: "Pozabili smo se preobleči in umiti in sploh vse take reči" (st. 86). Besedilni deli, v katerih je opazen moralizem/vzgojnost, se nanašajo še na nekatere druge kreposti, npr. na nesebičnost (NOZ: "Prvič v življenju je George začutila, kaj pomeni deliti srečo z drugimi." (st. 69) "Ni prav, da kaj jemlješ od drugih, če jim ne moreš povrniti vsak delček." (st. 33)) ali na delavnost (LVS: "Če hoče bombon, naj si ga zasluži." (st. 39)). Tako se zdi, da besedilo le ni bilo napisano zgolj za zabavo mlademu bralcu, ampak da so se besedilne trivialne književnosti povezale s ponekod eksplicitno vzgojno težnjo. Ta se kaže v oblikovanju nepravega antagonizma bodisi med glavnimi bodisi med stranskimi osebami, s tem pa se potrjuje nauk, da je mogoče več in bolje doseči skupaj. Tak nepravi antagonizem (nepravi zaradi umetnega nasprotja med osebama/osebami in praviloma srečnega razpleta) je odnos med dvojčkoma v besedilu SR, ki mu sledi Harryjevo kesanje ("Tako nemogoč sem bil, nisem se hotel pobotati s teboj" (str. 120), med Henry in George v VM (a nato skupno odkrijejo ponarejene dolarje) in med George in ostalimi v pripovedi NOZ (George je sprva prepričana, da je vse stvari najlepše početi sam. "Sedaj pa se mi zdi, da bo prav zabavno, če bodo zraven tudi Julian, Dick in Anne." (st. 49)). Drugačne so **aktivne odrasle osebe** - praviloma so kriminalci (prevaranti, tatovi, tihotapci), ki jih značajske določa grobost in okrutnost, so pa tudi kot pojave nenavadne (cigani, Umazani Dick, potujoči igralci). Kot protijunaki skupino otrok predvsem ovirajo (VM, LVS) ali pa se želijo samo polastiti dragocenega plena (SR, NOZ, NP). Ostale osebe za dogajanje, ki temelji na nasprotju med odraslimi aktivnimi osebami in otroki, niso bistvene; za starše velja, da načeloma ne nasprotujejo pustolovščinam, uradne osebe (npr. policisti) sprva ne verjamejo v uspeh otrok oz. podatke o kriminalcih, ki jih je družina zbrala, po zaključeni pustolovščini pa se praviloma čudijo iznajdljivosti in premetenosti peterice (NP: "Policija jih je iskala mesece in mesece. Le kako ste jih našli?" (st. 168) VM: "Tle otroci so pa res od sile, da so odkrili tisto, kar smo se mi trudili odkriti nekaj mesecev!" (st. 155)). Tako je upravičena ugotovitev, da je tudi na ravni oseb/karakterizacije opazna **shematičnost**, in sicer tako glede na vlogo v dogajanju kot glede na vrednostno označenost, s tem da karakterizacija ni več izrazito črno-bela, ampak zahtevnejša, saj karakterji "nimajo nujno ene same lastnosti, tudi pomožne osebe z nasprotno lastnostjo ni več" (Kordigel 1990: 39); navedek se nanaša tako na zgradbene značilnosti (zlasti na umetno opozicijo in moralizem) kot na splošne značilnosti pripovednega sloga do neke mere estetsko oblikovane trivialne literature, v katero sodi zbirka Pet prijateljev.

2.2.1.3 Prostor in čas

Za prostor kič literature velja Gieszova trditev: "Vse, kar je oddaljeno, tuje in prostorno, je primerno kot milje kiču (...)." (Giesz 1979: 71) Obravnavana besedila so prostorsko eksotična, ta prostor pa je prepleten z "domačijskimi razpoloženji (...)" ali sentimentalnimi nitmi hrepenenja" (isto); udomačenost eksotičnega in njegova povezanost s sentimentalnostjo se jasno kaže v opisu taborjenja (NP: bivališče med ruševinami; SR: taborjenje v bližini najdišča; NOZ: piknik ob ognju med razvalinami), kar se da vzporejati z Gieszovo besedno zvezo "mikrokozmična perspektiva kotička" (Giesz 1979: 71). Tudi čas pripovedi je praviloma eksotičen, in sicer preko avre/patine preteklosti, ki "postaja sama sebi namen" (isto: 73) - to je izrazito v spominih oz. pripovedih iz davnih dni (VM: o Skrivnostni goličavi; LVS: pripoved Yanovega pradedu). Eksotičen pa je tudi

dogajalni čas glavne zgodbe, saj se pustolovščine vedno godijo med počitnicami (zlasti poletnimi), torej takrat, ko otroci nimajo obveznosti v šoli.

2.2.2 Zbirka *Pet prijatelj* je po svoji oblikovanosti, dogajalni zgradbi, karakerizaciji in časovno-prostorski določenosti primerljiva z nemladinskimi trivialnimi besedili, kakor jih je literarna veda v svojih interpretacijah že obravnavala; za obravnavana trivialna mladinska besedila tudi velja Škrebova ugotovitev, da je v nekaterih žanrih trivialne književnosti (detektivka in pustolovka) opaziti globoko stilno neskladnost, v realističnem svetu se pojavlja superjunak, kar tovrstnim žanrom ne dopušča, "da se (...) vzdignejo do originalnega umetniškega dela" (Škreb 1973: 140). Misel je sicer vrednostno zaznamovana, a odpira za trivialno mladinsko književnost nov, bistven, tj. recepcijski vidik analize. Junaki iz zbirke *Pet prijatelj* so superjunaki, in kot taki možni/verjetni identifikacijski modeli za bralca na določeni razvojni stopnji. "V začetni fazi adolescence opazimo zanimanje za pustolovske romane, ki pa so zdaj že popolnoma vezani na realni svet. Otrok, ki išče svoje mesto v svetu, hoče, da literarni junak obvlada kritične situacije s svojo spretnostjo in iznajdljivostjo." (Kordigel 1991: 16) To pa tudi pomeni, da je zlasti za književno didaktiko važno vprašanje, kako je mogoče vključevati trivialna mladinska besedila (zbirko *Pet prijatelj*) v pouk književnosti.

2.3 Trivialna književnost in pouk

2.3.1 O trivialni literaturi v šoli je v okviru razlag trivialne literature pisal M. Hladnik, in sicer na podlagi Nusserjevih in Schmejevih določitev ciljev poučevanja tega žanra; zlasti so to preventivni cilji, družba se bo ubranila manipulacije. Že leta 1973 pa je V. Žmegač nakazal tudi neideološke cilje šolske analize trivialne literature, ko je zapisal, da je analiza tirivalne literature važna za oblikovanje predstave o vrednosti umetniške književnosti - "kar je po današnjih pojmovanjih vredno, estetsko legitimno, se vidi ostreje, če opazujemo z negativnega pola" (Žmegač 1973: 80). Predvsem na bralno/ustvarjalno sposobnost je vezano tudi didaktično pisanje Güntherja Waldmana, ki s poukom trivialne literature "nima namena navdušiti za branje visoke literature" (Hladnik 1983: 25), ampak vidi njeno vlogo v razvijanju ustvarjalne in fantazijske dejavnosti. Drugače pa o trivialni književnosti/plaži piše M. Grosman; avtorica razprave *Otrok in literarna plaža* podrobno prikaže značilnosti in učinke kiča (glede na avtorjev namen, bralčeva pričakovanja, posebnosti otrokovega branja). Posebej negativni so učinki kiča na mladega bralca; segajo namreč od "nebranja kakovostnega mladinskega leposlovja" (Grosman 1989: 39) preko vpliva na "pojmovanje in ustvarjanje človeških odnosov in na sposobnost reševanja konfliktnih situacij" (isto: 38) do zaviranja razvoja otrokove bralne sposobnosti. Zadnji učinek je s stališča književne didaktike še posebej usoden, saj bo trivialno besedilo otroka "počasi, a vztrajno oblikovalo v bralca, ki lahko bere samo literarno plažo" (isto: 39). Četudi je možno, da del bralstva ostane povezan s trivialno književnostjo, pa na drugi strani tudi tisti, ki so brali npr. strip, sežejo po mladinski literaturi, ob posameznih temah pa "se začne mladini odpirati literatura za odrasle" (Kordigel 1991: 17). To pa pomeni, da trivialna mladinska književnost le ni tako usodna za razvoj bralne sposobnosti, ampak je posledica otrokove razvitosti, pričakovanj in potreb; na tej podlagi je možna celo nasprotna zahteva, po kateri bi morala biti v šoli trivialna književnost umetniški enakovredna. Med obema **skrajnostima**, tj. med popolnim zavračanjem in nekritičnim sprejemanjem trivialne književnosti, se zdi s stališča književnosti didaktike in bralnega razvoja ustrezna srednja pot: trivialna mladinska književnost gotovo ne sme biti edino učenčevo čtivo, a hkrati si književni pouk ne more zatiskati oči pred veliko priljubljenostjo tega žanra, ter bralcu navkljub trivialno mladinsko književnost zastopljati kot razvoju bralca škodljivo in bralni sposobnosti nevarno. Vprašanje, ki se zdi ob prikazanih skrajnostih bistveno, je - kako smiselno **vključevati** trivialno književnost v razvijanje bralne

sposobnosti. Ob tem je izhodišče Žmegačeva misel o opazovanju književnosti z negativnega pola, pa tudi ugotovitve psihologije in teorije bralnega razvoja: dejstvo, da mladi bralec rad poseže npr. po zbirki *Pet prijateljev*, dodatno potrdi veljavnost misli: "Z vojno napovedjo trivialni literaturi postavi učitelj učence v frustracijski položaj." (Hladnik 1983: 25)

2.3.2 Trivialna mladinska književnost se z leposlovjem povezuje na motivni ravni; dogajalni povzetek prve je večinoma primerljiv z istosnovno umetniško literaturo, in sicer ko le-ta temelji na zanimivem nizu dogodkov, kot npr. "najboljš(a) pustolovsk(a) povest v slovenski mladinski literaturi *Jadra na robu sveta*" (Pirnat-Cognard 1980: 293). Za primerjavo s kakim besedilom (npr. NOZ) iz zbirke *Pet prijateljev* je primerna znana mladinska povest *Bratovščina sinjega galeba* Toneta Seliškarja; razvidno je, da sta si besedili v marsičem sorodni:

OSEBE

	otroci	odrasli
BSG	glavna oseba: Ivo ostali: 5 članov posadke, Mileva	nasprotniki: tihotapci, sprva tudi Ante manj pomembne osebe: Just, delavci v kamnolomu, oficir ...
NOZ	glavna oseba: George ostali: Anne, Julian, Dick pes Tim	nasprotniki: sleparji/tatovi manj pomembne osebe: teta in stric, policija ...

PROSTOR

BSG	primorje
NOZ	Kirr. zaliv in otok

ČAS

BSG	pomlad
NOZ	poletje

POTEK DOHODKOV (DOGODIVŠČINE)

(dogajanje poteka v lokih, osrednji dogodki)

BSG	Prva plovba, s tihotapci na krovu, torpedovka in pomoč
NOZ	Plovba na otok, razbitina in sporočilo, rešitev iz ujetništva

Vložena pripoved

Na motivni/dogodkovni ravni je torej opazno prekrivanje med obema besediloma; drugače pa je na ravni tematike - če za trivialno besedilo velja, da je tematika vezana na prikaz iznajdljivosti in bistroumnosti, pa tudi poštenosti in urejenosti nosilcev dogajanja (otrok) - kar ni brez zveze s Škrebovo trditvijo, da "superjunak pustolovskega romana nezmotljivo obvlada vse pasti usode in vse težave življenja" (Škreb 1973: 140) - je tematika Bratovščine Sinjega galeba širša. Socialna tema (kolektivno delo, "prizadevanje, da bi izvedli svojo socialno gospodarsko zamisel" (Pirnat-Cognard 1980: 275) je mestoma celo preveč izpostavljena in prerašča v tendenco (Ivotovo poudarjanje složnosti in delavnosti), ob njej pa je v tematiko zajeto tudi vprašanje krivice (Ivotova osvraženost) ter krivde in izobčenosti (Brazilec in njegov greh, ki se prenaša na njegovo družino), do končnega razpleta, ko je "(o)četova krivda izbrisana" (Seliškar 1974: 124). Razlike med zbirko *Pet prijateljev* in *Bratovščina Sinjega galeba* so razvidne tudi na jezikovni in zgradbeni ravni: opazna je velika gostota metafor (vas se sonči, morje se je vžgalo, voda je ugasnila itd.) in protistavna zgradba prvega poglavja *Bratovščina Sinjega galeba* (vas: Ivotova hišica; njegova izločenost: pogum itd.), kar kaže na večjo dodelanost in kompleksnejšo kompozicijo leposlovnega mladinskega besedila.

2.3.3. Nakazane sorodnosti na fabulativno-motivni in razlike na tematski in jezikovno-zgradbeni ravni opozarjajo na možnost **prehajanja** od trivialnega besedila v leposlovje, s tem da se bralca opozarja na klišeiziranost dogajanja in tematsko nefunkcionalnost motivike (v primerjavi z umetniško literaturo). To pa pomeni, da dobi tako pojmovana in obravnavana trivialna književnost v pridobivanju bralne sposobnosti tisto vlogo, ki je glede na njene značilnosti in priljubljenost smiselna: kot sredstvo zbliževanja literarnega nebralca in leposlovja. Taka opredelitev cilja, na podlagi katere je trivialna književnost pri pouku (bralni znački itd.) dopustna in smiselna, osvetljuje uместnost uvrstitve odlomka iz pripovedi *Na otoku zakladov* v slovensko berilo za peti razred osnovne šole. Nalogi, ki sledita odlomku, in skršena oznaka značilnosti besedila bralca vodi v razpoznavanje in presojanje trivialne književnosti, ne da bi se z vnaprejšnjimi odklonilnimi stališči do nje tak "pogovor" onemogočalo; tako pa se tudi z branjem trivialne književnosti dosegajo temeljni smotri pouka književnosti.

Literatura

- E. Blyton: *Luč v svetilniku*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1990 (Pet prijateljev). *Na otoku zakladov*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1988 (Pet prijateljev). *Na potepu*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1989 (Pet prijateljev). *Skrivni rov*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1991 (Pet prijateljev). *V megli*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1990 (Pet prijateljev).
- T. Seliškar: *Bratovščina Sinjega galeba*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1974 (Zlata knjiga).
- M. Bogataj: *Umetnost, trivialno in množično*, Dialogi 1989/10-11.
- J. Brinar: *Spisi za mladino, Pedagoški letopis* 1912, V: *Otrok in knjiga*, 1985/21.
- F. Čibej: *Kič in šund, Dom in svet* 1929, 5.
- A. Debeljak: *Postmoderna sfinga*, Celovec-Salzburg; Wieser, 1989.
- U. Eco: *James Bond - Narativna kombinatorika*, V: *Uvod v naratologijo*, Osijek, Revija/Radniško sveučilište "Božidar Maslarić", 1989 (Mala teorijska biblioteka, 35).

- I. Giesz: *Fenomenologija kiča*, Beograd, Beogradski izdavačko-grafički zavod, 1979 (XX vek, 40).
- M. Grosman: *Bralec in književnost*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1989.
- M. Hladnik: *Trivialna literatura*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1983 (Literarni leksikon 21).
- H. R. Jauss: *Estetika recepcije*, Beograd, Nolit, 1978.
- M. Kmecl: *Mala literarna teorija*, Ljubljana, Borec 1977.
- M. Kobe: *Pogledi na mladinsko književnost*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1987 (Otrok in knjiga).
- J. Kos: *Marksizem in problemi literarnega vrednotenja*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1983 (Tokovi). *Morfologija literarnega dela*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981 (Literarni leksikon 15). *Očrt literarne teorije*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1983. *Uvod v metodologijo literarne vede*, Primerjalna književnost, 1988, 1.
- M. Kordigel: *Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev, Otrok in knjiga*, 1990, 29/30 in 1991, 31.
- Literatura*, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1984 (Leksikoni Cankarjeve založbe).
- Z. Pirnat-Cognard: *Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih narodov*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980.
- H. Pleticha: *Pustolovka*, V: *Kinder- und Jugendliteratur*, Stuttgart, Reclam, 1984.
- W. Scherf: *Projekcija, identifikacija in kritična participacija, Otrok in knjiga*, 1976, 4.
- G. Šilih: *Problematika mladinske književnosti, Otrok in knjiga*, 1983, 18.
- Z. Škreb: *Trivialna književnost, Umjetnost riječi*, 1973, 2. *Trivialna književnost, V: Književnost i povijesni svijet*, Zagreb, Školska knjiga, 1981 (Suvremena misao).
- Trivialna književnost*, zbornik tekstova, prir. Svetlana Slapšak, Beograd, Studentski izdavački centar, 1987.
- V. Biti: *Pogled na trivialno književnost danes*.
- J. Goja: *Problemi trivialne književnosti: nekateri socio-psihološki aspekti*.
- M. Detelič: *O ontološkem statusu trivialne književnosti*.
- A. Matić: *Selektivna rezimirana bibliografija del o trivialni književnosti*.
- N. Popović-Perišić: *Trivialno in sram*.
- N. Vučković: *Socialni aspekti trivialne književnosti*.
- Učitelj: *Zapeljivka - indijanerica, Slovenski narod*, 1912, 170.
- V. Žmegač: *O kritičnem pristopu k trivialni književnosti, Umejnost riječi*, 1973 2.

Z u s a m m e n f a s s u n g

BILDUNG DER JUGENDTRIVIALLITERATUR IN DER JUGENDLITERATUR UND IHRE ROLLE BEI DER LESEENTWICKLUNG

Der Beitrag geht von der Annahme aus, daß die Jugendtrivialliteratur eine besondere Unterart der Trivialliteratur ist. Auch für sie gelten Bestimmungen, die aufgrund des Gegenstandes der Literaturwissenschaft und des damit verbundenen methodologischen Pluralismus festgesetzt werden können.

Nach den einleitenden Fragen (Benennungen und Bewertungen der Trivialliteratur, Problematik der apriorischen Werthypothesen) geht der Beitrag in die Erklärung der Beziehungen zwischen der Trivialliteratur und dem Leser über, damit verbunden wird aber besonders der Zusammenhang zwischen der Erwartung des Lesers und der Identifikation mit dem System der herrschenden Beziehungen hervorgehoben. Das wird in einigen Schriften sogar zu sehr betont; das Ideologische ist noch besonders

problematisch in bezug auf die Jugendtrivallliteratur, weil diese vor allem eine Möglichkeit der Identifikation bedeutet, was mit der Entwicklung bedingt ist.

Die morphologische Analyse der Trivallliteratur verdeutlicht deren Schematismus, nach Giecz aber noch die Sentimentalität, Klebhaftigkeit, Synästhesie u.ä. Alle diese erwähnten morphologischen Bestimmungselemente können mit dem Verhältnis zwischen Motiv und Thema verbunden werden, woraus das grundlegende Kennzeichen der Trivallliteratur hervorgeht: die thematische Nicht-Funktionalität der schematischen Motive.

Im zweiten des Beitrages ist die Strukturanalyse der Sammlung "Pet prijateljev" ("Fünf Freunde") ausgeführt, und das mit der Sondierungsmethode. Neben den äußeren Kennzeichen (Umschlag, Ansage auf der Rückseite des Buches u.ä.) werden besonders der Verlauf des Geschehens, die Personen, Ort und Zeit behandelt. Damit verbunden scheint die Bestimmung der Rolle der Jugendtrivallliteratur beim Literaturunterricht. Diese Rolle zeigt sich besonders in der Annäherung des literarischen Nicht-Lesers und der Literatur.

Marija Švajncer

Maribor

SPOMIN NA OTROŠTVO PESNIKA ANDREJA BRVARJA

V pesniškem opusu slovenskega pesnika Andreja Brvarja (r. 1945), dobitnika Kajuhove, Prešernove (iz sklada) in Glazerjeve nagrade, ustvarjalca, ki živi in dela v Mariboru, prevladuje pisanje za odrasle. Do leta 1985, ko je izšla njegova pesnitev *Domača naloga. Za učitelja A.K.*, je veljal samo za pesnika za zrelo bralno občinstvo. Tedaj se je kot spomin na otroštvo začela nova ustvarjalnost, morda je bilo to obdobje svojevrstna prelomnica.

O njegovem prispevku k mladinski književnosti, k pesništvu za otroke in mladostnike, je mogoče premišljevati tako, da to ustvarjalnost problemsko umestimo v pisanje za odrasle, ugotovimo razmerje med njima, morebitno vzročno-posledično zvezo, prav tako pa se je treba vsaj bežno zamisliti nad razmerjem med poezijo in prozo ter prisluhniti pesnikovi refleksiji lastne literarne produkcije. V Brvarjevem primeru se namreč srečujeta pesnik in literarni teoretik: pesnik se daje s svojim umetniškim snovanjem, sočasno pa je razlagalec in pojasnjevalec okoliščin, v katerih se je rojevala njegova poezija.¹

Na Brvarjevo pesništvo za odrasle lahko gledamo z dveh vidikov - prvi govori o tem, kar se ponuja bralki ali bralcu, bodisi v pojavu estetskega doživljanja bodisi ob sprejemanju poezije, v zvezi s tem tudi, kakšne predstave in čustva se porajajo v sprejemnikovi ali sprejemnični zavesti, to pa seveda ne pomeni, da ne upoštevamo racionalizacije in refleksivnosti ter poznavalskega branja, ki skuša to samosvojo poezijo klasificirati, problemsko razčleniti in jo glede na notranjo strukturo in na zrcaljenje svetovne literarne ustvarjalnosti uvrstiti v katero izmed sodobnih smeri. Drugi aspekt pa je Brvarjeva lastna teoretična razlaga, in slednjo je treba jemati nadvse resno, sočasno pa ohranяти možnost, da bodo drugi ljudje našli v njegovi poeziji še več. Velike umetnine zmeraj dopuščajo, omogočajo in spodbujajo nove in nove interpretacije, saj so večplastne in včasih celo relativno nadčasovne.

V poeziji za odrasle je Brvar sopotnik ludizma, konkretne poezije, poparta in reizma, med navedenimi smermi se je, kot pravi sam, zgolj sprehajal,² kar zadeva opisovanje obstoječega in izpovednost, pa je zanj prav vse pesem, in v tem popisu, ki se velikokrat odvija v obliki montaže, je Brvar vitalist, karnist in realist, vendar tudi pesnik sentimenta, lirik, ki vodi k čustvenosti posredno, po ovinkih, z združevanjem na videz nezdružljivega, z negacijo, paradoksi, presenečenji in z obrati. Kar se tiče lastne razlage poezije, pa je Andrej Brvar leta 1979 v knjigi *Osemnajst pesmi plus dodatek* (Ljubljana, Mladinska knjiga, 1979, oblikoval in grafično uredil Mišo Hochstätter) v sklepnem dopisovanju z

¹ *Dialogom* sem poslala članek *Vitalizem pesnika Andreja Brvarja*, daljšo analizo njegovega pesniškega opusa, zato zdaj samo na kratko povzemam nekatere ugotovitve.

² Andrej Brvar: *Osemnajst pesmi plus dodatek*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1979, str. 87.

literarnim teoretikom in pesnikom Francetom Pibernikom zapisal, da mu ne gre za upor proti tradiciji, za angažiranost, depoetizacijo in za radikalno destrukcijo, temveč si prizadeva, da bi bil čim bolj drugačen, pristen in čim čistejši ekstrakt samega sebe.³ Per negationem je opredelil afirmativni vidik svoje poezije. Sestavljal je podobe in montaže zunanje realnosti, izvajal provokacijo obstoječih družbenih vrednot, prepletal vsakdanji politični besednjak s poetično govorico, se kozmopolitsko odzival na kulturno zakladnico človeštva in dogajanje na zgodovinskem prizorišču ter v sebi doživljal vzporednost med bivanjem v mestu in začasnim umikom v naravo. Ustvarjalni navdih, nemir in prebujenje je začutil v visokem poletju, utrujenost in slutnjo odhoda pa v pozni jeseni in pozimi. V dnevniških zapiskih so se menjavali intima in zavezujoča eksistencialna vprašanja.

Potem je napočil čas, ko je pesnik prebudil otroka v sebi. Formalno in vsebinsko je delno ohranil stalnice svoje poezije, v dokajšnji meri pa je vstopil v svet otroškega iskanja in hlastanja po svobodi. Otrok mora spoznati, doumeti in, žal, tudi sprejeti svet odraslih, kakršen koli ta že je. Četudi je skrajno brezumen in tog, otrok realno ne more pobegniti iz njega, lahko pa ga lepša in lajša z domišljijo in z razburljivimi dogodivščinami.

Andrej Brvar je napisal tri knjige, ki jih lahko uvrstimo v mladinsko književnost, in sicer: *Domača naloga. Za učitelja A.K.* (1985), *Mala odiseja* (1988) in *Zimska romanca* (1988); vse tri so izšle pri Partizanski knjigi v Ljubljani, samostojne likovne avtorske projekte pa je vsakič prispeval Zmago Jeraj. Pesmi za otroke in o njih je Brvar uvrstil tudi v zbirko *Pesnitve in pesmi* (Maribor, Založba Obzorja, 1990, opremil Zmago Jeraj).

Brvarjeve pesmi za otroke in mladostnike kar kličejo po esejistično obarvani in neobremenjeni interpretaciji, taki, ki želi približati slog in duh te poezije. V pesnitvi *Domača naloga. Za učitelja A.K.*, sončen dan premami dečka, bodočega poeta in njegovega prijatelja, da ne odideta v šolo, ampak na izlet (brez strokovnega vodstva) v naravo. Odpravita se k ribniku in tam se formalno pojavi personifikacija naravne lepote: ribnik ima toliko vsega - čolnarno in čolnarja, zelene in rdeče čolne, štiri labode, gladino brez alg, potemtakem nikakor ni navaden ribnik - in otroku, ki govori o svoji avanturi razbrzdane svobode v prvi osebi, se zdi malce važen. Pesnik z blagim posmehom zapiše, da je tudi čolnar videti takšen, v resnici pa ni prav nič važen, temveč je človek in pol. Biti človek in še polovica zraven je duhovito ovrednotenje človeških kvalit. Otrokoma povsem zaupa in še na kraj pameti mu ne pade, da bi bilo tistega dne treba sedeti v učilnici in se učiti pametnih reči. Posodi jima čoln, labodi pa zaradi skaljenega miru kmalu postanejo nejevoljni, zlasti dva očitno kažeta svojo živalsko ogorčenost:

“S tretjo ju nese za nama,
midva pa voziva slalom
in z vesli dvigava blato
in delava take valove, da je to
in sploh vse skupaj videti
za ta važni ribnik nenavadno.”⁴

Spajanje na videz nezdržljivega, lastnost, ki smo jo opazili že pri poeziji za odrasle, postane posebnost tudi v poeziji za otroke. Ta postopek bi lahko imeli za komponento estetske vrednote. S tretjo lahko vozijo motorna vozila, pri labodih pa tako izražanje učinkuje literarno domiselno in nenavadno.

³ Prav tam, str. 73.

⁴ Andrej Brvar: *Domača naloga. Za učitelja A.K.*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1985, brez oznake strani.

Pesnik uveljavlja tudi stopnjevanje. Na začetku pravi, da tedaj, ko sta si vzela svobodo, še nista prav nič mislila na nas (morda na bralce in bralke, vzgojitelje in vzgojiteljice ali na odrasle nasploh), zdaj pa že malo mislita na nas. Brvar je tudi v knjigi *Pesnitev o tem, kako je nastajala neka pesniška zbirka* (Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981, oblikoval in grafično uredil Mišo Hochstätter) neposredno komuniciral s svojim bralnim občinstvom.

Tudi drugi ribnik je lep, toda ta zbuja v otroku mešane občutke. Človek naravo pač povezuje z lastnim obstojem. Naravna lepota je načeta, ker je v ribniku utonil dijak, pozimi pa so komaj rešili enega od mož, ki so žagali led. Pesnik spet uporablja personifikacijo - z otroško logiko premišluje, da ribnik morda sam ni nič kriv za vse to, vseeno pa ni prav, da je prišlo do tega. V otroško doživljanje sveta vstopajo vrednostni vidiki - izbira med tem, kaj je prav in kaj ni prav.

Toda žalost ne sme prevladovati, samo kot neznatna senca pade na ta radoživi svet, potem pa je spet vse veselo in praznično. Čeprav dežuje, še kar naprej sije sonce, in ribnik je videti, kot da ima ošpice. Pesnik premišluje po otroško, češ da so žabe s svojim regljanjem naznanjale dež. Če bi se oglašale pod vodo, jih nihče ne bi slišal, tam pa tako ali tako ne morejo kvakati. In kako je s ptiči?

*"In potem naenkrat neha deževati
in ptice zgoraj, v kostanjih,
naenkrat spet ponorijo s svojimi grli."*⁵

Ptiči so razposajeni in prav takšna sta otroka, ki se povzpeta na Piramido in hodita, kot pravi pesnik, celemu mestu po glavi. Kako so za otroka takšni pohodi preprosti in osrečujoči, in kako jih znajo odrasli zaplesti in jim pripisati večjo težo, kot jo imajo v resnici. Postavijo se v pozicijo oblastnikov, ki ne dovolijo, da bi kdorkoli samovoljno kršil njihove prepovedi, postanejo univerzalni razsodniki, ki natančno in enkrat za vselej vedo, kaj je dobro in kaj zlo. Zavzemajo se za dokončni in zanesljivi red.

Otroka pa kar naprej. Zdaj ju že začenja preganjati misel na vrstnike, ki so lepo spravljene pod rjavkasto streho, in čedalje bolj intenzivno mislita na nas, ki ju pustimo vedno manj pri miru, zdaj pa je že povsem očitno, da to nismo mi, temveč ima otrok v mislih svojega učitelja A.K., toda treba se je otresti težkih misli, zanje bo dovolj časa kasneje.

*"Toda zdaj ne smem postati žalosten,
ker tudi midva nisva žalostna,
ampak trudna, ker je večer,
in lačna, blazno, blazno lačna."*⁶

Andrej Brvar je tudi v pesmih za otroke karnist. Ko je otrok že doma in zagleda učiteljev klobuk in plašč, je v trenutku sit. Telo se odziva čustvenim stanjem. Podobno kot Niko Grafenauer zapiše, da dlani postane strah, tako da se v trenutku oznoji in pomodrijo. Ko nagovarja svoje dlani in jih tolaži, da bo vse še dobro, si v zavest priključijo partizane. Njegov svet vrednot je zanesljiv. Ko vstopi, vidi vse tako, kot bi novembra gledal skozi šipo; to v Brvarjevem pesniškem svetu ne obeta nič dobrega, saj je pesnik poletja - sonca in vročine, vendar pa tisto, kar naj bi bilo grozljivo, postane smešno in z obratnim videnjem literarno zanimivo:

⁵ Prav tam, brez oznake strani.

⁶ Prav tam, brez oznake strani.

*"In vidim vašo plešo
in v vaši pleši naš lestenec,
in vidim vaše brke,
kako vam kot podgana migajo pod nosom
in vidim našo kavo,
kako jo srkate na dolgo,
kot bi skrnili iz hiške polža, in seveda,
atu je potem dovolj."*⁷

Otroka telesno kaznuje: neobvladano ga pretepe z ravnilom. Oblastniški princip dobi silovito in neizprosno razsežnost agresivnega ravnanja. Le stara mama, ki je s svojimi triinšedemdesetimi leti videla že veliko hudega, prepričuje očeta, naj vendar neha. Roditelj nažene fantiča spat brez večerje, učitelj pa v slovo lepo pozdravi - praktično je čist in neomadeževan. Kaj zato, če je otroku zdaj pri srcu, kot da ga je povozil valjar, on je samo opravil svojo pedagoško dolžnost. Kam pa bi prišli, za božjo voljo, če bi otroci tako meni nič tebi nič odhajali od pouka, šola je zato, da otroci spodobno sedijo v njej in se učijo, pa kaj zato, če je sončen dan, ki vabi v naravo. V življenju se je tako ali tako treba odreči tolikim stvarim - otroci naj se tega čim prej navadijo. Otrok samo zakolne in zakriči, upornost se potuhne v misel in se ne povnanji.

*"In tako potem kljub vsemu vem,
da ne bom vzel atovega daljnogleda
in pobegnil v Avstrijo,
da ne bom zažgal te naše bajte,
ki je atu tóliko do nje,
da ne bom ustrélil ata s fračo v sencé,
v čelo ali tilnik,
potem pa se obesil med oblekami v omari
kot Lorenčičev Tomaž."*⁸

Nihče ne sliši, kako deček v samoti preklinja.

Slovenski literarni teoretik in književnik Denis Poniž je o Brvarjevi pesnitvi napisal naslednje: "Brvarjev poskus oživitve časa, v katerem je mladost s svojim optimizmom obvladovala dolžnosti in zadolžitve, je uspel kot malokatero sodobno mladinsko pesniško delo. V svoji *Domači nalogi* nam je pesnik odkril avtentičnost otroštva, kakor ga zmore zaznamovati pesniška beseda, v svoji skrivnostni prisotnosti; dotaknil se je hkrati velikih in drobnih stvari, tistih, ki so vsem na očeh, in onih, ki ostajajo skrite pogledom, pa jih oživi prav pesniško spominjanje. Neponarejeni, nesolzavi slog pripovedi, njen včasih celo pretrpki, pa vseskozi prijazni, živahni humor dajejo *Domači nalogi* še poseben zven in čar."⁹

V pesnitvi *Mala odiseja* Andrej Brvar na iskrič način ponovi Odisejevo vrnitev, le da je tokrat junak otrok, ki se, ves majhen, mora odpraviti na pot brez spremstva staršev in dokazati, da zmore priti na cilj. Premagati je treba okoliščine in zlasti, to pa je v življenju najbolj težavno, samega sebe. Opravititi imamo s pesmimi v prozi, vsak peti verz je označen s številko, zadnja je dvesto štirideset. O razmerju med poezijo in prozo je Brvar zapisal: "Osnovni princip zbirke naj bi torej bil pluralizem vsebin in form -

⁷ Prav tam, brez oznake strani.

⁸ Prav tam, brez oznake strani.

⁹ Denis Poniž: *Zapis pristnega otroškega spomina, Otrok in knjiga*, 1986, št. 23-24, str. 168-169.

form, h katerim sem prišteval in prištevam tudi prozo. Med to in poezijo namreč ne vidim nobene radikalne razlike. Gre le za večjo (poezija) ali manjšo (proza) zgoščenost, in to tako po vsebinsko-pomenski kot po stilno-oblikovni plati.”¹⁰ Pesnik je privrženec neomejene ustvarjalne svobode. Popolno vsebinsko in formalno svobodó si je vzel že pri poeziji za odrasle - v uveljavljanju volje do moči in radoživosti je kazal posebne vrste omnipotentnost. Vseeno bi lahko rekli, da se v poeziji za otroke nekoliko bolj drži formalnih in vsebinskih pravil, sočasno pa je njegova pesniška izpoved-pripoved nevsiljivo humanistična. Estetika in etika imata skoraj enakovreden položaj; v poeziji ni verzov, ki bi bili nerazumljivi in dvoumni. Pesniški jezik je skrbno izbran, slogovno izčiščen in izrazno bogat. Ta poezija je privlačna tako za mlade bralke in bralce kot za odrasle.

Predmeti dobivajo človeške lastnosti - sposojen lojstrski voz poskakuje kot nor, kovčka sta trebušasta. Detajl je že v pesništvu za odrasle igral pomembno vlogo, zdaj pa znova stopa v ospredje, velikokrat humorno in ironično. Postrešček je imel na primer levo hlačnico speto z leseno ščipalko za perilo. V potovalni mrzlici - otrok se sam odpravlja na dolgo pot - še vedno vidi, kako presenetljivo lepa je narava. Noč blede nad Meljskim hribom, stari mami pa se usta odpirajo kot kakšni ribi. No, tudi riba je del narave, ni pa nujno, da je zmeraj lepa.

Z odraslimi se ni lahko sporazumevati. Miličnik kot kakšen bizon ali nilski konj bulji skozi okno, otroku je zaradi njegovega molka sprva nerodno, potem pa kar nekam obupno. Svet, v katerem se mora deček znajti, je sicer videti nevaren, in vendar ne tako zelo, da se ne bi med tračnicami pojavila mačka potepinka, ki se drži na smeh in se z zadnjo taco praska pod brado. Za takšno nepridipravo potepinko je svet videti smešen in nezapleten, ljudje pa ga znajo napraviti težkega in zapletenega. Zaradi lepote, ki pride v kupe prvega razreda, miličnik sprevodniku ukaže, da je treba malega spraviti kam drugam. Fantič se ustraši, da bodo pozabili nanj. Zunaj laja psiček, teče ob velikanskem čevlju, ki vrti pedal, toda deček ima hude skrbi. Ali bo šlo vse tako, kot je treba? Fant si iz srca želi sprevodnika. Da ne bi priznal, kako ga je strah, si reče, da ga že komaj čakata kovčka; on bi že kako, če ne bi bilo teh presnetih, težkih, trebušastih kovčkov. Devet in pol let je star, pa se že mora spopadati z življenjskimi težavami. Zunaj je toliko zanimivega, toda na cilj ni moč pozabiti. Koruza se vabljivo premika v vetru, na oknih so rože, pes v plitvini bi rad ugriznil vodo, prašiči v blatni kopeli so črni kot hudiči. Na koncu se le najdejo ljudje, ki so pripravljeni fantiču priskočiti na pomoč. Seveda si ne morejo kaj, da ne bi veliko spraševali, že Mali princ je rekel, da zastavljajo veliko nepomembnih vprašanj in da so nasploh čudni. Ko pride otrok na cilj, ga zasipajo z vprašanji o svojcih, namesto da bi pokazali zadovoljstvo, da je dečku uspelo. Mama sicer joče, besede pa je očitno težko spraviti iz sebe. Pesnitev se konča z otrokovim samozavestnim spoznanjem:

*“Kaj zganjate takšen halo! Saj se da, evo, saj se da
priti daleč tudi brez miličnikov, brez stricev in tet!”¹¹*

Pesnitev *Zimska romanca* je namenjena mladostnikom, takim, ki jih prešine ljubezen, v tej prvi obliki tako močna, da jo je komaj mogoče prenesti. Strokovnjaki seveda natančno razlikujejo med zaljubljenostjo in ljubeznijo, toda kaj bi zdaj s tem, gotovo jih ne preganjajo čustva te vrste, če se teoretično resno ukvarjajo z njimi, namesto da bi se kje v skritem kotičku držali za roke in pozabili na čas.

¹⁰ Andrej Brvar: *Pesnitev o tem, kako je nastajala neka pesniška zbirka*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981, str. 16.

¹¹ Andrej Brvar: *Mala odiseja*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1988, brez oznake strani.

Ko dekle v pesnitvi fantu pove, da je vsega konec, ima človek občutek, da je res prispel do zadnje življenjske postaje. Lahko bi samo še skočil v vodo ali se s sotrpini napil do onemoglosti. Ko se je v alkoholni omami vrnil domov, kjer je najprej iskal ne kdove kako prepričljive izgovore, potem pa je povedal kar po resnici, se je oče, prav tisti, ki je dečka v *Domači nalogi* našeškal, zdaj izkazal kot razumevajoč vzgojitelj, bistroumni razlagalec čustvenih razlik med spoloma, pretiranega navdušenja, negativnih posledic zaupljivosti, ljubosumnosti in samoljubja. Fant je po vzgojnem predavanju pomislil, da bi bilo morebiti vseeno bolje, če bi mu bil eno primazal, pa tega najbrž ni mislil povsem resno. Silovito začetno čustvovanje in sklepna očetova strpnost oblikujeta literarno učinkovit kontrast: mladi pretirava, stari je pameten in preudaren - za druge, kdove kam se skrije njegova pamet, ko gre za lastne čustvene probleme, laže je biti svetovalec nekemu drugemu, kot pa spravljati v ravnovesje samega sebe in se brzdati v kočljivih situacijah.

V pesniško zbirko *Pesnitve in pesmi* (Maribor, Založba Obzorja, 1990, opremil Zmago Jeraj) so uvrščene pesnitve *Domača naloga*, *Mala odiseja* in *Zimska romanca*. To pomeni, da so dela namenjena tako odraslim kot otrokom, za mlajše bralce pa bi bili primerni pesmi *Pravljica* in *Klemen*. V prvi se pesnik spominja stare mame, ki nikoli ni povedala nobene pravljice in tudi sicer si je prizadevala, da bi dajala vtis resne in stroge babice, tako rekoč vzdrževalke reda, toda njena ljubezen do vnuka je bila vseeno velika - ker se je tako skrivala, morda še večja.

*"Nekoč je živela stara mama,
ki je pustila, da je prekipel cel lonec črne kneippove kave,
ko ji je vnuk nekega zimskega popoldne zaspal
z glavo v krilu."*¹²

Pesem *Klemen* pa v obliki dialoga predstavi pesnikovega sina Klemena. Otrok izreka otroške modrosti - s samosvojo logiko prebujajoče se radovednosti in iskrevosti, z otroškim videnjem kaotičnega sveta odraslih in z veseljem do življenja.

*"Ko se z mamo kregata,
ne morem nikoli razločit, kdo ima prav,
ker imam oba rad."*¹³

Če pogledamo na mladinsko ustvarjalnost kot celoto, je z vidika morfologije snov vzeta iz življenja otroka in mladostnika, motiv pa je vsakič poseben dogodek, v katerem otrok ali mladostnik prestopi dovoljene meje in si sam oblikuje svoja določila. V Brvarjevem primeru ne gre za predliterarno ali zunajliterarno snov, temveč za zlivanje med prvo in drugo možnostjo, snovjo in njeno utelesitvijo v pesmi; prehod je komaj zaznaven. Slovenski literarni teoretik Janko Kos v zvezi s to problematiko trdi: "Snov kot neizoblikovano, pred samim literarnim delom obstoječe gradivo so lahko seveda tudi čisto psihični pojavi, se pravi doživljaji, čustva, razpoloženja in misli. Zato je na splošno mogoče trditi, da so snov, iz katere nastaja vsebina literarnega dela, lahko vsi pojavi fizičnega in psihičnega sveta, tako da s tega stališča med njimi ni nobene razlike."¹⁴

¹² Andrej Brvar: *Pesnitve in pesmi*, Maribor, Založba Obzorja, 1990, str. 88.

¹³ Prav tam, str. 90.

¹⁴ Janko Kos: *Morfologija literarnega dela*, Literarni leksikon 15, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981, str. 12.

Pesnik si jemlje tudi vso jezikovno svobodo: neobremenjeno in brez predsodkov preliwa zunajliterarno gradivo v besedno umetnost in oblikuje lingvistično realnost, v kateri imajo enakovreden položaj različne socialne zvrsti jezika - od knjižnega in narečnega do tako imenovane interesne govorice, se pravi slenga, žargona in latovščine, podrobnejša analiza pa bi se zaustavila tudi pri funkcijskih, prenosniških, časovnih in mernostnih zvrsteh.¹⁵ Jezikovni znaki so označevalci paleta občutij in snovne barvitosti. Janko Kos je pisal o nadjezikovni, psihični, psihološki in kvazifenomenalni realnosti, ki ji je jezik sredstvo, s pomočjo katerega se lahko konstituira - jezik potemtakem ni edina in končna literarna realiteta. "Resda ni samo zunanje gradivo, saj stopa v samo literarno delo, vendar ostaja v njem delna, nikakor ne edino odločilna plast."¹⁶ In nekoliko kasneje: "Primerjava s fenomenom jezika pokaže, da obstaja literarno delo tako, kot obstaja jezik."¹⁷

V Brvarjevih mladinskih delih so motiv svobodno izbrane dogodivščine, polne notranje napetosti, tema pa se izpričuje v relaciji med otroki in odraslimi. Konkretna podoba te relacije se glede na starost bralcev dvigne na raven abstrakcije. Odrasli uporabljajo fizično kazen ali vzgojno razlago, ergo - vidiki represivne ali permissivne vzgoje so postavljeni pod vprašaj, porajajo se znotraj izrazito estetske forme.

Kar zadeva razmerje med vsebino in formo, je treba opustiti dualistično pojmovanje in se zamisliti nad povezanostjo etičnih, kognitivnih in estetskih plasti. V Brvarjevem primeru je odveč iskanje med notranjo in zunanjo formo, treba pa je poudariti, da ima njegova poezija za otroke in mladostnike izredno jasno začrtano, motivno in tematsko sklenjeno notranjo zgradbo. Subjektivni čas in prostor zarisujeta smiselni potek - zdaj je dramsko napet, zdaj epsko opisen, spet drugič lirsko vabljev. Subjektov govor je ekspliciten, avtorski in sukcesiven, pesniško govorico bogati notranji ritem, ki je včasih enakomerno simetričen, tu in tam pa asimetričen, iregularen, stopnjevan in zarezan.

In za konec, kaj meni o mladinski književnosti pesnik Andrej Brvar sam? Prepričan je, da je temeljna hiba podcenjevanja mladega bralca, in to se potem kaže v poplavi pedagogiziranja in groteskne pootročenosti pesnikov in pisateljev. Odrasi je iz otrokovega sveta sicer izgnan, vendar pa v sebi ohranja spomin nanj. "Resnično pristna in etično poštena literatura za otroke in mladino je torej po moje tista, ki nastaja iz pesnikovega ali pisateljevega čisto konkretnega, čisto specifičnega spomina na otroštvo."¹⁸ Takšna književnost je zanimiva in dragocena tudi za odraslega bralca.

¹⁵ Jože Toporišič: *Slovenska slovnica*, Maribor, Založba Obzorja, 1976, str. 10.

¹⁶ Glej opombo št. 14, str. 20.

¹⁷ Prav tam, str. 20.

¹⁸ Andrej Brvar: *O mladinski književnosti, Otrok in knjiga*, 1986, št. 23-24, str. 140.

Literatura

- Bajt Drago: *Zapisi na robovih*, Maribor, Založba Obzorja, 1986.
- Brvar Andrej: *Slikanica*, Maribor, Založba Obzorja, 1969.
- Brvar Andrej: *Kdo je ubil Holoferna*, Maribor, Založba Obzorja, 1973.
- Brvar Andrej, Forstnerič France, Jančar Drago, Kramberger Marijan, Partljič Tone: *Skupaj*, Maribor, Založba Obzorja, 1973, Brvar Andrej: *Pesmi za Vando*, str. 9-43.
- Brvar Andrej: *Pesmi*, Maribor, Samozaložba, 1975.
- Brvar Andrej: *Osemnajst pesmi plus dodatek*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1979.
- Brvar Andrej: *Pesnitev o tem, kako je nastajala neka pesniška zbirka*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981.
- Brvar Andrej: *Skrčka čez palico*, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1984.
- Brvar Andrej: *Domača naloga, Za učitelja A.K.*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1985.
- Brvar Andrej: *O mladinski književnosti, Otrok in knjiga*, 1986, št. 23-24, str. 140-141.
- Brvar Andrej: *Mala odiseja*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1988.
- Brvar Andrej: *Zimska romanca*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1988.
- Brvar Andrej: *Pesnitve in pesmi*, Maribor, Založba Obzorja, 1990.
- Kos Janko: *Morfologija literarnega dela*, Literarni leksikon 15, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981.
- Poniž Denis: *Zapis pristnega otroškega spomina, Otrok in knjiga*, 1986, št. 23-24, str. 168-169.
- Toporišič Jože: *Slovenska slovnica*, Maribor, Založba Obzorja, 1976.
- Vrečko Janez: *Kosovelove pesmi v prozi*, Spremnja študija, Srečko Kosovel: *Pesmi v prozi*, Maribor, Založba Obzorja, 1991.

Zusammenfassung

ERINNERUNG AN DIE KINDHEIT VOM DICHTER ANDREJ BRVAR

Der Dichter Andrej Brvar behauptet in der Dichtung für Kinder eine poetische Andersartigkeit, Originalität und Echtheit. Sein Schaffen ist existentiell frei, formell und inhaltlich innovativ und stilistisch gereinigt. In der Dichtung für Kinder und Jugendliche belebt er seine Erinnerung an die Kindheit.

Metka Kordigel

Maribor

AKTIVNI USTVARJALNI POSTOPEK V SKLEPNI FAZI ŠOLSKEGA UKVARJANJA Z MLADINSKIM LITERARNIM BESEDILOM

“Otroška ustvarjalnost je lahko eden izmed načinov, kako otroka uvajamo v umetnost, ne le kot njenega ustvarjalca, ampak kot aktivnega bralca. V tem primeru ustvarjalnost učencev ni sama sebi namen, ampak dobiva recipročni pomen: služi namreč vzgoji za umetnost. V tem smislu postavljeno usposabljanje učencev za “umetniško izražanje” ni več izolirana naloga... ampak je v funkciji razvijanja smisla za doživljanje umetnosti.”¹

Tako ugotavlja Vladimir Milarič, avtor metodičnega priročnika Interpretacija dečje pesme, kjer deli, zvest svojemu načelu, šolsko ukvarjanje z literarnim besedilom na devet faz. Osmo izmed njih je namenjena ustvarjalnosti učencev in deveta ponovnemu branju mladinskega literarnega besedila.

Za kaj pravzaprav gre?

Gre za preseganje tradicionalne metode poučevanja književnosti², ki je bila usmerjena izključno v naloge, ki jih sodobne literarne didaktike sicer ne zavračajo, a vendarle menijo, da je tako ukvarjanje s književnostjo nepopolno.

Tradicionalna metoda namreč gradi na dveh predpostavkah:

1. Da bodo učenci z učenjem o klasičnih delih svetovne in domače književnosti dobili nepogrešljivo znanje o literaturi, ki jim bo omogočilo, da bodo lahko kasneje literaturo brali sami, in

2. da je učiteljeva interpretacija literarnega dela, njegov izbor kvalitetne literature in njegovo neprestano opozarjanje na to, “kaj je v literarnem delu lepo”, zagotovilo za to, da bodo otroci knjige in literaturo vzljubili.

Toda, zagotavlja Milarič, tradicionalna metoda je popolnoma zanemarjala negovanje občutljivosti za literaturo in spodbujanje otroške domišljije. Negovanje teh dveh komponent bralne kulture je bilo namreč prepuščeno učinkovanju knjige same.

To pa ne more biti dovolj, saj ni dvoma, da je treba prav senzibilizaciji otroka in negovanju njegove domišljijske aktivnosti posvetiti opazen del didaktičnih aktivnosti, kadar v šoli beremo mladinsko književnost.

Pravzaprav je tako pomanjkanje zanimanja za senzibiliziranje otrok in za njihovo domišljijsko kreativnost pri tradicionalnih sistemih poučevanja književnosti do neke mere logično³, glede na to:

- da je bilo njihovo ukvarjanje s književnostjo izrazito racionalno,

¹ Milarič V.: *Dečje jezičko stvaralaštvo*. Novi Sad 1969. Str. 14.

² Ibid, str. 41-44.

³ Ibid, str. 44.

- da je bilo v njihovem ukvarjanju s književnostjo veliko poenostavljanja, saj so praviloma opazali le spoznavno komponento literarnega dela.

- Glede na to, da so se ukvarjali pretežno s klasiko, tradicionalni modeli niso mogli računati na literarnoestetsko doživetje pri pouku, saj so bila besedila, ki so jih uporabljali, daleč nad recepcijskimi zmožnostmi otrok in izven dosega njihovega bralnega razvoja.

Toda nesporno je, da brez pravega doživetja literarnega dela samo na osnovi v bistvu nerazumljivih razlag o tem, zakaj je neko literarno berilo lepo in kaj imenitnega nam je pisatelj želel v njem povedati, ljubezni do literature ni mogoče privzgojiti. Na ta način je največ, kar lahko dosežemo, neke vrste strah pred literaturo in spoštovanje do nje.

In prav zato temelji komunikacijski model poučevanja mladinske književnosti, ki ga skušamo v zadnjem času uvesti v šolsko prakso, na literarnoestetskem doživetju mladinske literature. Tiste, ki sicer strogo ustreza kriteriju literarne kvalitete, a hkrati upošteva tudi primernost literature glede na otrokovo recepcijsko sposobnost, na njegov spoznavni, emocionalni, socialni in jezikovni razvoj, skratka, glede na njegov bralni razvoj.

Ker je primarna naloga šolskega ukvarjanja z mladinsko književnostjo prav literarnoestetsko doživetje, postane seveda osrednje vprašanje učiteljeve priprave na pouk prav: kako tako čim popolnejše doživetje pripravi. Odgovor nanj pa je (poleg opozarjanja na nekatere pomembne, a prezrte konstitutivne elemente literarnega dela v fazi zaznavanja) prav v:

- senzibiliziranju otrok na recepcijo literature in v
- spodbujanju otrokove domišljijske kreativnosti.

Načelno sicer drži, da je senzibiliziranju otrok za branje literature posvečen prvi del učne ure, vendar je treba reči, da z metodičnimi postopki, kot jih uporabljamo pri motivaciji, ne izrabimo vseh možnosti za senzibiliziranje otrok. Nesporno je namreč, da lastna literarna kreativnost izjemno spodbuja otrokovo občutljivost in dovtetnost za recepcijo literature.

In s tem se krog sklenc. Zadnja faza šolskega ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom, ki je posvečena otrokovi domišljijski kreativnosti, ni le nepomembno brezciljno igrakanje, ki naj otroku posreduje prijetni občutek, da se je z literaturo in domišljijo mogoče igrati (kar ne-nazadnje sploh ni zanemarljivo, saj predstavlja dolgoročno motivacijo za branje literature), ampak dobi v okviru celotnega literarnodidaktičnega modela konkretno funkcijo. Če "spodbuja lastna literarna kreativnost otrokovo občutljivost za literaturo sploh" potem seveda velja tudi, da otrokova domišljajska aktivnost na neki določen domišljijski input, na neko določeno (v konkretnem literarnem besedilu obdelano temo, problem, pojav) povečuje otrokovo senzibilnost za prav to, konkretno literarno besedilo. To pa seveda pomeni, da je treba videti zadnjo, tretjo fazo ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom v funkciji priprave otroka na popolnejše literarnoestetsko doživetje in da njene umeščenosti pred poslednji stik z besedilom ni mogoče prezreti ali opustiti.

Na tem mestu se seveda postavlja vprašanje, kaj pravzaprav pomeni ta "povečana občutljivost za literaturo".

Zdi se, da gre preprosto za efekt, ki ga srečujemo tudi sicer v življenju, za pojav, ko nas stvari, ki smo vanje vpleteni, pač bolj pretresejo kot one, ki so popolnoma izven nas. Res je sicer, da smo kot bralec, recipient z literarnim delom, ki ga beremo/poslušamo, povezani že kot člen v komunikacijski verigi. Toda naša občutljivost za besedilo in njegove konstitutivne elemente se brez dvoma poveča, če se komunikacijska situacija obrne in če kdaj zasedemo mesto tistega, ki je sicer na drugi strani te verige. In tako kot lahko to, kar nam pripoveduje sogovorec, veliko bolje razumemo, če se skušamo v njegov položaj vživeti, se zdi, da se poveča razumevanje za sporočilo pisnega fikcionalnega pripovedovanja, če se kdaj tudi sami postavimo v vlogo avtorja takšnega pisnega fikcionalnega pripovedovanja.

Vladimir Milarić je takole razmišljal o relaciji: otrok kot recipient literarnega besedila v nasprotju s položajem otroka v funkciji avtorja, kreatorja fiktivnega sveta.⁴

OTROK - RECIPIENT LITERARNEGA BESEDILA

OTROK V POLOŽAJU AVTORJA BESEDILA

O B Č U T L J I V O S T

Občutljivost se povečuje
preko identifikacije z
usodo glavne literarne osebe.

Otroka zanimajo v prvi
vrsti dogodki in to, kar
literarne osebe počno.

Jezikovna komponenta
literarnega dela jih
ne zanima.

Občutljivost učencev se
aktivira v aktu izražanja
njihovih hotenj.

Ko piše o dogodkih in
osebah, ki v njih sodeluje-
jo, se mora otrok
aktivirati tudi emocio-
nalno, saj ustvarja
"svoj svet".

Pri tem pa mora poi-
skati ustrezne jezikovne
rešitve, da bi lahko
upovedil svoje predstave,
s čimer se spodbuja
tudi otrokova občutljivost
za jezikovno izražanje.

D O M I Š L J I J A

Domišljijski literarni svet
daje možnost za sodelovanje.
Učenec lahko postane soudele-
ženec tega sveta.

V otroški ustvarjalnosti
domišljijo vodi otrok sam.

U M E T N O S T N I J E Z I K

Jezik literarnega dela je
dovršena oblika. Njegova
sugestivnost otroka doseže
ali pa ga ne doseže.

Otrok sam ustvarja neke
vrste "umetnostni jezik".
Kot ustvarjalec se znajde v
posebnem miselno - čustvenem
položaju in v njem ustvarja
jezik svojega sestavka.

⁴ Ibid, str. 46-47.

Pri pouku literature ponavadi učitelj pojasnjuje pisateljev kreativni umetniški postopek. Ta razlaga obsega samo nekatere elemente ustvarjalnega postopka, v glavnem tiste, ki zadevajo tehnični postopek (izbor besed, predelave, objave...) Toda to so elementi racionalnega postopka, ustvarjalni postopek pa obsega še domišljijo, senzibilnost, osebno prepričanje - in druge komponente, ki o njih ni mogoče "predavati".

Če učenca "postavimo" v ustvarjalno situacijo, mora sam prehoditi vse faze ustvarjalnega postopka. Res je sicer, da se vsega, kar ob tem počne, ne zaveda. Toda že samo dejstvo, da vse to preživlja, daje slutiti, kako otrok "čuti", kaj se skriva za "ustvarjalnim postopkom". Tu mislimo v prvi vrsti na delež domišljije in na čustveno stanje ustvarjalca ob t. i. ustvarjalnem aktu.

SPOROČILO

Sporočilo literarnega dela je eden izmed njegovih konstitutivnih delov.

Otroci, so za takšna sporočila, posebno, če gre za t. i. moralistično literaturo (in nauk v njej) izredno dojemljivi.

V položaju ustvarjalca pa otrok oblikuje sporočilo sam. To počne sicer nezavedno, a vendarle počne. Pogosto so otroška sporočila oblikovana po obrazcih, kakršne so se naučili od odraslih, lahko pa otrok oblikuje tudi svoje, specifično otroško sporočilo.

To spontano otroško sporočilo je za nas odrasle izjemno pomembno, saj v polni meri reflektira otrokov odnos do sveta in način, kako ga doživlja.

PSIHOLOGIJA LITERARNIH OSEB

Literarno besedilo predstavlja tudi psihološka stanja literarnih oseb, vendar se otroci zanje praviloma ne zanimajo. Otroci so

Ob kreativnem ustvarjalnem postopku mora otrok razmišljati tudi o tem, kaj mislijo in čutijo osebe, o katerih piše. Vendar je

preveč zaposleni z zunanjim dogajanjem. "Notranje življenje" literarne osebe lahko učenci opazijo le, če jih učitelj nanj opozori.

treba temu posvetiti posebne funkcionalne vaje, saj otroci ob svojem primarnem zanimanju za zunanje dogodke do motivacije svoje posebej "literarne" osebe ne bodo našli.

Toda če otroka pravilno usmerjamo, bo mišljenje in čustvovanje svojih oseb slikal tako, da bo upovedoval svoje mišljenje in svoja čustva.

V luči tako osvetljene relacije lahko torej povzamemo, da gre pri recepciji literature in otrokovi domišljjski kreativnosti v bistvu za recipročna procesa, ki sta med seboj neločljivo povezana. A ne le to. Milaričevo razmišljanje namreč dokazuje, da sta branje in domišljjska produkcija druga od druge odvisni, to pa pomeni, da je mogoče preko prve vplivati na drugo. In seveda obratno.

1. KAJ TOREJ V KOMUNIKACIJSKEM MODELU PROUČEVANJA MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI OD OTROKOVE DOMIŠLJJSKE AKTIVNOSTI V SKLEPNEM DELU UČNE URE RESNIČNO PRIČAKUJEMO?

1. Da otroci občutijo vzdušje, razpoloženje, ki je podobno / analogno tistemu v pesmi.
2. Domišljjski trening.
3. Povečevanje senzibilnosti za estetsko komponento literarnega dela.
4. Preseganje otrokove siceršnje, s stopnjo bralnega razvoj determinirane fiksiranosti na zgodbo.
5. "Refleksijo" o literarnoestetskem doživetju.

1.1. Razpoloženje, analogno tistemu v berilu

Domišljjska aktivnost je (pred)zadnja faza v šolskem ukvarjanju s književnostjo. Umeščena je za fazo interpretacije literarnega besedila in pred njegovim ponovnim branjem. Temu sledi učiteljevo navodilo, ki predstavlja le kratko formuliran domišljjski kažipot, ki naj otroško kreativnost (do neke mere) usmerja.

Ko domišljjsko aktivnost zastavimo, so otroci torej še zmeraj v procesu recepcije literarnega besedila - in potemtakem njegov del. To pa pomeni, da se domišljjska aktivnost ne začne v trenutku, ko jo je učitelj kot fazo učne ure načrtoval, ampak da traja še ves čas recepcije literature.

Otrok je ob branju literature (če nam je uspelo, da smo iz njega napravili aktivnega recipienta) moral slediti avtorjevi ustvarjalni domišljji. Predstavljal si je dogajalni prostor, predstavljal si je literarne osebe. Okrog dokaj redkih besedilnih indicov je moral nanizati vrsto svojih lastnih spominskih slik, da je lahko sestavil sliko kraja, kjer se zgodba literarnega dela dogaja. Iz relativno skopega opisa zunanosti literarne osebe (mladinska književnost namreč praviloma opušta "dolgovezne opise", ki bi bralca v fazi velikega navdušenja za zgodbo tako v glavnem dolgočasili) si mora ustvariti sliko dobrih in slabih literarnih oseb. In še prav posebno se mora aktivirati njegova domišljja ob zunanji podobi tiste literarne osebe, ki ga pritegne do te mere, da se z njo identificira. Le tako lahko namreč pride do eidetskega vživljanja v literarno delo, vživljanja do take mere, da bralec pozabi na mejo med sabo (in svojim svetom) in identifikacijsko figuro (in njenim svetom).

Iz te točke torej izhajamo v fazi domišljjske aktivnosti. Meje literarnega sveta se zdaj razmaknejo in razširijo - otrokova domišljija preseže avtorjevo domišljijo in ustvari SVOJ DOMIŠLJIJSKI SVET. Svet, ki je urejen po otrokovih merilih, po njegovih željah, svet, v katerem je mogoče upovediti svoj odnos do stvarnosti, realne in literarne, svet, kjer so otroške želje zakon in zahteve onih drugih le zanemarljiva ovira, ki jo je mogoče s kakšno priročno uredbo (npr. čarovnijo, izjemno močjo ali iznajdljivostjo) mimogrede odpraviti. Svet, kjer vlada subjektivna miselna shema njegovega avtorja, skratka svet, kakršnega bi najbrž ustvaril avtor, če bi živel otrokovo življenje.

Vse to pa predstavlja podoživetje ustvarjalnega postopka upovedovanja stvarnosti, želja, strahov, predstav, postopka kot ga je opravil tudi avtor literarnega besedila. In to doživetje ustvarjalnega postopka povzroča, da se otrok ob pisanju prestavi v razpoloženje, ki je v veliki meri analogno / identično z razpoloženjem avtorja oz. z razpoloženjem v otroški pesmi / prozi. V takšnem razpoloženju pa je otrok idealen sogovornik v komunikacijski verigi avtor - besedilo - bralec, v takšnem razpoloženju je namreč še najbližje avtorjevi predstavi intendiranega bralca, njegovi abstrakciji bralčevega načina dojemanja in čustvovanja, skratka fikciji avtorjevega sogovornika v fazi ustvarjanja literarne umetnine.

1.2. Trening domišljjske sposobnosti

Ni dvoma, da si je avtor v komunikacijski situaciji ustvarjanja otroškega literarnega besedila zamišljal živahnega, radoživega, radovednega in igrivega otroka, takšnega, ki vtika svoj nos tja, kjer je treba, in še raje tja, kamor ni treba, otroka, ki tesne uredbe sveta odraslih odrine s predrznim skokom v svet kreativne, v domišljijo potopljene otroške igre.

Brez dvoma je takšen otrok predvideni sogovorec v dialogu avtor : bralec, le takšnemu otroku je namenjeno besedilo in le takšen otrok lahko konstituira pomen, ki je kolikor toliko blizu avtorjevi intenci. Ali drugače: Le otrok, ki premore razvito in bujno domišljijo razpolaga z istim kodom, ki ga je uporabil avtor, da je oblikoval svoje sporočilo v obliki pisnega fikcionalnega pripovedovanja. In prekrivanje kodov je, znano, osnovni pogoj za sporazumevanje med govorcem in adresatom.

Toda, ali imajo vsi otroci to bujno domišljijo? Ali jim je drznost miselnih preskokov dana, kot jim je dan vid ali sluh?

Zdi se, da je verjetno res tako. Da imajo vsi otroci sposobnost domišljjskega spreminjanja realnosti v najčudovitejše oblike in forme. Vsi otroci so napolnjeni z nekakšnim velikim hrepenenjem, ki je usmerjeno v pričakovanje nečesa čudovitega in vsak otrok si zna napraviti *to čudovito* kar tukaj in zdaj.

Domišljjska transformacija stvarnosti je darilo, ki ga je narava dala prav vsakemu otroku zato, da bi ohranil svoj jaz in da bi se lažje socializiral. Otroška igra je sredstvo, s katerim otrok vsaj za trenutek prilagodi svet sebi, svojim željam in potrebam, da bi na ta način "o pravem" svetu premislil in ga na koncu razumel.

Toda kot veliko naravnih darov uničuje sodobna civilizacija tudi človekovo danost domišljjske transformacije stvarnosti. Masovna industrija in tržno naravnana brezobzirnost velikih koncernov bruhata na trg gore novih in novih igráč.

Te pa komajda zahtevajo otrokovo domišljjsko udeležbo, njegovo kreativnost in ustvarjalnost. Pravzaprav bi bilo mogoče trditi, da mnoge igráč, s katerimi so prenatrpane sodobne otroške sobe, ustvarjalno domišljjsko udeležbo pri otroški igri blokirajo. Ali kot je lepše povedal Michael Ende:

"In potem se je dogajalo še nekaj, česar Momo ni precej razumela. Pričelo se je šele nedavno. Vedno česče se je dogajalo, da so otroci prinašali s seboj vsakovrstne igráč, ki se z njimi niso mogli zares igrati, na primer: na daljavo upravljan tank, ki si ga lahko vodil naokrog, sicer pa ni bil za nobeno rabo, ali vesoljsko raketo, ki je

pritrjena na drogu vršala v krogu, drugače pa nisi imel z njo kaj početi, ali pa majhen robot, ki se je žarečih oči opotekal in obračal glavo, za kaj drugega pa ni bil uporaben.

To so bile seve hudo drage igrače, kakršnih njeni prijatelji niso nikoli imeli, Momo sama pa še celo ne. Predvsem so bile te stvari prav do zadnje podrobnosti tako dovršene, da si ti ni bilo treba pri njih prav nič predstavljati. Zato so otroci pogosto posedali tu ure in ure in napeto, a vendar dolgočaseno gledali takšno stvar, ki je brnela okoli, se majala ali vršala v krogu, sami pa se niso prav ničesar domislili. Zato so se nazadnje spet vračali k svojim starim igram, ki zanje niso rabili več kot nekaj škatel, raztrgan namizni prt, krtino ali prgišče kamenčkov.* Pri tem so si pa lahko predstavljali vsemogoče.”⁵

Če je sposobnost domišljjske transformacije stvarnosti in urejanja novih svetov otrokom torej imanentna, je vendarle mogoče, da jo sodobna civilizacija s svojo urejenostjo uniči. Tako, da jo uspava, jo hromi in zato sistematično zmanjšuje.

A ne le s skrbno izbranimi “popolnimi” igračami. Kot te, uničujejo sposobnost imaginacije tudi popolne informacije, kot jih možganom dostavljata film in televizija. Informacije, ki jih je treba le še konzumirati in ki ne terjajo nikakršnega lastnega domišljjskega naprežanja.

V nasprotju s tem pa branje literature vendarle terja domišljjsko atktivnost (saj si brez lastne domišljjske udeležbe ni mogoče sestaviti eidetske predstave o dogajalnem prostoru in literarnih osebah v njem). To pa potemtakem pomeni, da človek (otrok) z zakrnelo domišljijo, človek, ki ne zna prestopiti meje danega, ker tega pač tudi sicer v življenju ne počne, ni sposoben (ali pa je le omejeno sposoben), da si na podlagi relativno skopih besedilnih indicov sestavi polno eidetsko predstavo. Otrok z zakrnelo domišljijo ne more sestaviti literarnega sveta, ki bi lahko konkuriral barvni bujnosti instant domišljjskih podob, ki ga z njimi (brez truda) televizija masovno preplavlja.

In zato je treba **domišljijo trenirati!**

Sposobnost domišljjske transformacije stvarnosti in imaginarnega preseganja le-te namreč ne dobimo od narave v izdelani obliki. Tako kot večine reči se je mora otrok še postopoma naučiti.

Nemška psihologinja Charlotte Bühler⁶ je ta postopek zelo natančno raziskala in ugotovila, da gre proces domišljjske spretnosti od t. i. analogne do t. i. kombinatorične domišljije.

Vse to je raziskovala na podlagi otrokove recepcije ljudske pravljice. Izhajala je iz teze, da so literarne osebe, ki jih najdemo izključno v pravljicah, oblikovane tako, kot otroku v fazi njegovega bralnega razvoja optimalno ustrezajo. Če bi namreč nek pravljичni domišljjski objekt presegal otrokovo *domišljjsko sposobnost*, bi otroci tako pravljico gotovo zavrnili. (Rekli bi preprosto, da ni lepa). Če izpeljujemo logično, to potemtakem pomeni, da lahko po tem, kakršne so domišljjske literarne osebe v pravljici, ki jo ima otrok trenutno najraje, sklepamo, kakšna je njegova domišljjska sposobnost.

S psihološkega vidika lahko razdelimo pravljичne figure na dve skupini⁸:

- na tiste, ki so nastale po procesu analogije in ki so zato po vedenju in zunanosti močno podobne ljudem, le da so njihove lastnosti proporcionalno nekoliko spremenjene (čarovnice so grše kot najgrša ženska, ki jo je otrok kdaj srečal, in zelo, zelo hudobne. vile pa so po zunanosti kot ljudje, le da so veliko lepše in znajo čarati. Velikani so večji, kot največji otrokovi znanci in palčki so le pomanjšani starčki z bradami in rdečimi pokrivali.)

⁵ Ende M.: *Momo*. Ljubljana 1987. Str. 72.

⁶ Bühler C.: *Das Märchen und die Phantasie des Kindes*. München 1962.

⁷ Termin domišljjska sposobnost uvajamo kot analogijo na bralno / recepcijsko sposobnost.

⁸ Bühler C.: *Das Märchen und die Phantasie des Kindes*. München 1961.

- in na tiste, ki nastanejo s procesom kombiniranja. V tem primeru gre za novotvorbe, ki nastanejo z domišljjsko združitvijo dveh ali več živih bitij.

O kombinatorični domišljiji je več razmišljal K. Groos. Po njegovi teoriji⁹ ima kombinatorična domišljija tri stopnje:

1. Proporcionalni premiki,
2. izvzemanje posamezne lastnosti iz obstoječega koncepta in prenašanje le-te na kak drugi kompleks,
3. združevanje večjih predstavnih kompleksov, ki jih v realnosti ni ali so tam drugače povezani.

Na podlagi takšne sistematizacije domišljjske sposobnosti, na podlagi poznavanja otroške literature in fantazijskih oseb, ki v njej nastopajo, in na podlagi poznavanja bralnega razvoja (torej tega, kdaj je otrok "zrel" za ta ali oni tip literature) je seveda mogoče sklepati tudi, kdaj, v kateri starosti, doseže otrok katero izmed faz svojega domišljjskega razvoja.

In tako moramo že pri najbežnejšem premisleku ugotoviti, da imajo majhni otroci v fazi intuitivne inteligence (torej pred sedmim, osmim letom) le sposobnost t. i. analogne domišljije in da je mogoče pričakovati sposobnost kombinatorične domišljije šele v fazi konkretnih, logičnih intelektualnih operacij. (In tu je seveda vzrok, zakaj si lahko že petletni otroci zamislijo zmaja - ki je pač takšen kot kuščar, npr. martinček, le da le veliko večji in da ima nekoliko daljše sprednje noge, in zakaj je Andersenova Mala morska deklica lahko vseh šele desetletnim otrokom.)¹⁰

Domišljija je torej človekova sposobnost, ki jo je nedvomno mogoče stopnjevati in razvijati. Toda če to drži, potem mora veljati tudi obratna pot: domišljijo je po tej logiki mogoče tudi zanemariti, je ne negovati, dovoliti, da se zaradi ne-rabe ne razvije, ali da preprosto zakrni.

In drugače: domišljijo je mogoče tudi negovati, uporabljati, jo potemtakem trenirati.

K temu pa je usmerjena domišljjska aktivnost kot zadnja faza ukvarjanja z besedilom v komunikacijskem modelu poučevanja mladinske književnosti.

1.3. Povečanje senzibilnosti za estetsko komponento literarnega dela

Veda o mladem bralcu nas uči, da otroci nekako ob vstopu v fazo logičnih intelektualnih operacij izgubijo svoj čut za jezikovno komponento literarnega besedila. V večini študij o otrokovem bralnem razvoju lahko beremo, kako dojemajo majhni otroci literaturo kot sozvočje "vsebine in oblike" in kako dojemajo dojenčki in otroci v predjezikovni fazi svojega razvoja literaturo le kot slap harmoničnih zvokov, kot mikavnost ritma in rime, in kako besede v tej fazi ne služijo temu, da bi prenašale pomen ampak so tu le za to, da ustvarjajo ritem in melodijo.

Po tem, ko otrok odkrije, da imajo besede pomene, ki služijo temu, da si lahko z njimi priključijo v spomin stvari, ki so trenutno izven dosega njegovega pogleda, takrat dobi recepcija literature novo dimenzijo. Pesmica (v tej fazi gre resnično v večini primerov za recepcijo poezije) postane naenkrat dvakrat zanimiva. Ne le, da je to zabavna igra z zvoki, ki so posebno umetelno ritmično prepleteni in ki se na nekaterih mestih igrivo "držijo za roke", ta jezikovna igrlica ima tudi pomen. V njej se dogajajo zanimive reči - tako na primer neki deček noče jesti in drugi težko čaka svojega očka, da mu bo prinesel bonbone. V nekaterih pesmicah je mogoče srečati muce, v nekaterih celo vlak.

- Toda, ne glede na to, da otrok odkrije zgodbo, ostaja nezmanjšano njegovo navdušenje nad zvočno igro, ki jo ustvarjajo nosilke pomena - besede. Otroci se radi

⁹ Groos K.: *Das Seelenleben des Kindes*. Berlin 1923.

¹⁰ Seveda bi o domišljjski sposobnosti veljalo razmišljati tudi v luči njene odvisnosti od domišljjskih predstavnih kompleksov, ki jih lahko otrok vidi na televiziji.

in često spontano učijo pesmic na pamet. Recitiranje poezije je v tej dobi dejanje, analogno petju, kjer pomen besedila, zgodbo, zaznavamo v neprimerno manjši meri kot melodijo.

In kako je po tolikem času tako intenzivnega zaznavanja zvočne plasti literature, jezikovnega sloga po prehodu iz predoperativne v operativno fazo mogoče, da postanejo otroci naenkrat neobčutljivi za "obliko" literarnega dela, da naenkrat ugotovijo, kako je poezija brez veze, da so slepi in gluhi za vse drugo, kar ni (kar se da napeta) zgodba? Kam vendar tako nenadoma izgine otrokov tako intenzivno izraženi čut za lepoto jezika?

Rekli bi, da se verjetno ni mogel kar tako izgubiti, izpuhteti. Toda otrokova intenzivna težnja po spoznavanju in osvajanju okolice (sveta) je v fazi konkretnih intelektualnih operacij tako močna, da preglassi vse ostalo. Naenkrat je pomembno le, kako obvladati svet. Za to pa ga je najprej treba spoznati. Želja po znanju, vedenju je v tej fazi nenasitna - vprašanje je le, kdo jo bo potešil - lahko je to pustolovska literatura, lahko mikavno sestavljen šolski program, če pa odrasli ne bodo znali ponuditi ne prvega ne drugega, bodo to nalogo brez težav opravili televizija, strip in ulica.

V primeru, da bomo odrasli znali ponuditi pravo literaturo, je treba biti pripravljen na to, da bodo otroci resnično hlastali le za zgodbo, da bodo izpustili vse "dolgovezne opise" in da bodo, kadar jih bomo skušali z njimi vendarle osrečiti v fazi interpretativnega branja, ves čas samo čakali, kako se bo zgodba nadaljevala in končala.

Tako ob prvem stiku z besedilom. Toda ob drugem branju, ko je otrokova radovednost že potešena, ko ni več nestrpen, ko osredotočenost na zgodbo že nekoliko popusti, takrat je priložnost, da nanj delujeta tudi jezikovna in etična komponenta literarnega dela, da deluje literatura v vsem bogastvu svoje strukturalne razvejanosti.

Otroci torej niso slepi in gluhi za lepoto jezikovnega sloga, le zakonitosti z njihovim bralnim razvojem pogojene recepcije je treba upoštevati. Prvi stik z besedilom je posvečen zgodbi, to je zakon. Kasneje lahko usmerimo pozornost tudi drugim, če želimo.

Aktivni ustvarjalni postopek v sklepni fazi ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom služi tudi temu, da otroci začutijo, kako je prav jezik sredstvo, material, s katerim je mogoče upovediti neko realno, realni podobno ali povsem fantazijsko situacijo. Če otroka postavimo v funkcijo avtorja (in predvsem če ga nanjo tudi ustrezno pripravimo) bo intuitivno ugotovil, kako upovedovanje svetov, upovedovanje domišljije, tega, kar misli in čuti, ni enostavna zadeva. Kako včasih ni besed, ki bi izražale natanko to, kar bi rad povedal, in da je pogosto jezikovne rešitve treba iskati dolgo časa. Zgodi se tudi, da jih ne najde in da to, kar je zapisal, z jezikom izpovedal, ni čisto tisto, kar je imel v mislih. Na ta način postanejo ob lastni kreativnosti za otroka zanimive tudi avtorjeve jezikovne rešitve, literarni svet in literarna umetnina pa dojemljivejša tudi z estetske plati.

1.4. Preseganje otrokove fiksacije na zunanje dogajanje - opazanje motivacije za ravnanje literarnih oseb

Pri opazanju motivacije za ravnanje literarnih oseb in pri opazanju njihovega čustvovanja gre za čisto drugačno izhodišče kot pri zaznavanju estetske komponente literarnega dela.

V gornjem razdelku smo rekli, da je otrokov naravni čut za harmonijo zvočnega sloga z zanimanjem izključno za zgodbo samo prekrit, preglašen, a da še vedno je.

Sposobnosti dojemanja kompliciranih kombinacij in povezav različnih domišljjskih in realnih danosti pa majhni otroci preprosto nimajo. V fazi intuitivne inteligence so sposobni le zelo omejenega (in na neposredno danost vezanega) logičnega mišljenja, zato ni mogoče, da bi si lahko zamišljali in razumeli nekaj tako težkega, kot je motivacija za ravnanje (fiktivnih, izmišljenih, torej ne-realnih) literarnih oseb.

Vzročno - posledična razmerja so otroku v predoperativnem obdobju jasna le, če

so vezana na evidentno pojavno obliko, saj je otrok komajda sposoben misliti na karkoli, kar ni tukaj in zdaj.

In zato so otrokovo najljubše čtivo v predšolski dobi prav pravljice, saj te optimalno ustrezajo stopnji njegovega dojemanja - ne ponujajo nikakršne umetelne notranje zgradbe, ki bi bila posledica popisovanja čustvenega, moralnega in socialnega razvoja glavne literarne osebe, ampak namesto tega nizajo domišljjske slike - lepo po vrsti v kronološkem zaporedju. Bralec / poslušalec se lahko osredotoči le na dogodek, o katerem trenutno teče beseda, na vse, kar se je zgodilo poprej in kar se še utegne zgoditi, ne misli, niti ne more misliti, saj ga izjemnost, zanimivost sedanjega dogodka miselno in čustveno popolnoma okupirata.

V tej popolni okupaciji z zunanjo pojavnostjo in v tej nezmožnosti, da bi mislil na karkoli drugega in da bi opazil karkoli drugega, velja iskati tudi razlog, da se vsaka misel v pravljici razvije v nazorno sliko:

Da bi poslušalci lažje sledili, pripovedovalec ne reče: "Da bi volk kozličke prelisičil, si je izmislil zvijačo", ampak preprosto naniza podobe, kako volk pomoči taco v moko in kaj se zgodi potem.

O namerah pravljica nikoli ne pripoveduje, nikoli ničesar ne izvemo o tem, ali in kaj so osebe mislile, preden so se česa lotile, vsa pravljicična pozornost je usmerjena le k njihovim dejanjem.

Tudi emocionalna doživetja oseb nikoli *niso opisana*. Pripovedovalec preprosto naslika scene, kjer posamezna čustva pridejo do izraza. Ne reče: "Deklica je bila žalostna", ampak "deklica je jokala". In prav to ustreza načinu otrokovega doživljanja. *Otrok živi v zunanjem svetu, ni še sposoben refleksije o lastnih čustvih in ne refleksije o čustvih drugih ljudi. Dojame le tisto, kar vidi, ne razume motiva, zanj šteje le efekt.*

Tako v dobi intuitivne inteligence. Toda okrog sedmega, osmega leta starosti otroci že prestopijo prag logičnih intelektualnih operacij, to pa jih brez dvoma s kognitivnega vidika usposablja za razumevanje tega, da ima vsaka posledica svoj vzrok in da ima tudi vsak vzrok posledico. Zdaj bi torej že moral dojeti logično vzročno zvezo iz *Žabjega kralja*: ker je kraljični padla zlata žoga v vodnjak, je bila žalostna in je zato jokala.

Toda sposobnost vzročno - posledičnega povezovanja dogodkov in pojavov realnega sveta je ob vstopu v šolo še zelo nizka in zato otroci pri tem početju zagotovo še niso zelo spretni. In toliko težje je zanje, če morajo po tem (vzročno - posledičnem) principu kombinirati literarne, (torej ne-realne) situacije, kot to od njih zahteva razumevanje motivacije za ravnanje literarnih oseb. Prvošolci tega verjetno še ne bodo zmogli, ali bodo zmogli, če bo šlo za zelo evidentne vzroke zelo nazornih posledic. Toda počasi bodo postajali zmeraj spretnjši - tem bolj, če bomo temu cilju posvetili tudi nekaj pozornosti.

Otrok v funkciji avtorja pisnega fikcionalnega pripovedovanja v svoj izmišljeni svet postavlja tudi svoje izmišljene osebe in te povezuje v tak ali drugačen tok dogodkov. V fazi logičnih intelektualnih operacij se mu verjetno ne bo več zgodilo, da bi njegove osebe storile kaj čisto nelogičnega, kaj takega, kar ne bi imelo v njihovem poprejšnjem dejanju ali ravnanju drugih "literarnih" oseb nikakršnega vzroka.

To pa pomeni, da otrok nezavedno vendarle "razmišlja" o motivaciji *svojih literarnih oseb*, čeprav na zavestni ravni o tem še ni mogoče govoriti.

Toda, če ga bomo vprašali, zakaj je ta ali ona oseba v njegovem spisu ravnala tako ali drugače, ni dvoma, da bo znal njeno ravnanje (torej svojo odločitev) utemeljiti in braniti. To pa je vendar že zavestno razmišljanje o motivaciji za ravnanje in čustvovanje "literarnih" oseb!

1.5. Refleksija o literarnoestetskem doživetju

"Če otroka pravilno usmerjamo, bo mišljenje in čustvovanje svojih literarnih oseb

slikal tako, da bo upovedil sebe;¹¹ ugotavlja V. Milarić, ko razmišlja o tem, kako lahko lastna literarna ustvarjalnost povečuje otrokovo senzibilnost za literarno motivacijo.

Ta ugotovitev pa skriva ključ za rešitev še enega, izjemno pomembnega problema pri ukvarjanju s književnostjo na razredni stopnji osnovne šole.

Gre za problem ubeseditve literarnoestetskega doživetja, ki je problematično in bolj ali manj nepopolno tudi pri odraslem bralcu, pri otroku, ki nima sposobnosti samorefleksije o svojem čustvovanju in o motivaciji za svoja dejanja, ali ima to sposobnost v zelo omejenem obsegu, pa je naloga nerešljiva. Otrok nima na razpolago ne pojmovnega aparata, ne besed zanj, da bi lahko upovedil svoje doživetje ob branju / poslušanju literature.

Toda to ne pomeni, da literarnoestetskega doživetja ni!

Aktivni ustvarjalni postopek ob koncu ure ukvarjanja z mladinsko književnostjo nam na razredni stopnji omogoča, da lahko otroci svoje literarnoestetsko doživetje tudi izrazijo. Možnosti sta dve:

A izražanje z nižjimi oblikami semiotičnih funkcij in

B posredno izražanje z jezikom.

ad A Pomagamo si lahko s Piagetovo teorijo semiotičnih funkcij, ki navaja pet stopenj, pet možnosti, kako lahko otrok svoja doživetja predela, o njih razmisli. Štiri izmed teh petih semiotičnih funkcij so nejezikovne. Na tem mestu nas zanimata dve izmed njih: risba in

simbolična igra.

Če torej velja, da otrok ne razpolaga z dovolj velikim in dovolj kvalitetnim jezikovnim aparatom, da bi lahko upovedil, kaj je čutil ob interpretativnem branju mladinske literature, ni razloga, da teh občutkov ne bi mogel izraziti z risbo ali igro, oblikama, ki ju obvlada že iz najzgodnejšega otroštva. V tej luči dobi ilustriranje mladinskega literarnega teksta novo dimenzijo. Novo težo dobi tudi igra pri pouku in predvsem dramatizacija besedila - tista, ki ostaja zvesta izvirniku in predvsem tista, ki dovoljuje, da otrok ob njej razmišlja, kaj bi se utegnilo zgoditi potem.

Risba in igra sta brez dvoma odlični metodi, da otroci na razredni stopnji izrazijo svoje literarnoestetsko doživetje.

ad B Drugo možnost, kako lahko otroci svoje literarnoestetsko doživetje vendarle izrazijo, predstavlja posredno jezikovno izražanje.

Teza izhaja iz spoznanja, da otrok, ki piše, ki upoveduje *svoj* (domišljjski) svet, ureja ta svet praviloma po svojih željah, po svojih merilih; tako

“da je v njem mogoče upovediti svoj odnos do **stvarnosti, realne in literarne**”.

To pa z drugimi besedami pomeni, da lahko tudi otrok v fazi konkretnih intelektualnih operacij, ko še nima dovolj besed, da bi lahko upovedil abstraktne pojme, ki so potrebni za artikulacijo literarnoestetskega doživetja, s svojo domišljjsko literarno kreativnostjo izpove svoje **sporočilo**. Na ta posredni način, s posebno organizacijo domišljjskega prostora, oseb in relacij med njimi, na poseben način izraža sebe, to, kar ga v danem trenutku najbolj zaposluje. In če je to literarnoestetsko doživetje, potem izpoveduje pač tega.

Domišljjska kreativnost v sklepnem delu ure daje potemtakem možnost, da lahko otroci izrazijo svoje literarnoestetsko doživetje tudi z jezikom - vendar na posreden način. (Za razliko od neposrednega izražanja, ki ga od njih pričakujemo v višjih razredih osnovne šole in v srednji šoli, oziroma za katerim vrtamo, kadar otroke vprašamo: “Ali vam je bila pesmica všeč?”)

¹¹ Milarić V.: *Dečje jezičko stvaralaštvo*. Novi Sad 1969. Str. 48.

2. PONOVO BRANJE LITERARNEGA BESEDILA

Ob prvem pripovedovanju besedila, ob interpretativnem branju in ob individualnem branju senzibilizirani otrok prekriva svoje sveže odkrito vidno polje pričakovanj s pomenskim poljem literarnega besedila in ob tem konstituira svoj, individualni besedilni pomen. Ob šolski interpretaciji potem s pomočjo učitelja opaza nekatere prezrte besedilne indice. Sprožajo se nove asociacije in otrok po potrebi korigira pomen, ki je nastal ob začetnem stiku z besedilom, umešča prebrano v svoj kontekst, primerja z zunajbesedilnim ekvivalentom v literaturi upovedene stvarnosti, vrednoti, išče v besedilu košček sebe, se identificira in se etično opredeljuje.

Asociativni nizi, ki se sprožajo ob branju literarnega besedila in ob šolski interpretaciji, dobijo v fazi lastne domišljijske aktivnosti priložnost, da ustvarijo nov svet. S tega vidika lahko imenujemo domišljijsko aktivnost ob koncu ukvarjanja z mladinsko književnostjo tudi *otrokovo fantazijsko reagiranje na besedilo*.¹²

Položaj ustvarjalca, kreatorja novega sveta, položaj avtorja, ki mora svojo vizijo ubesediti in potemtakem najti tista jezikovna sredstva, da bo "zapisani" domišljijski svet na koncu resnično tako lep, kot si ga je zamislil, pa v otroku spet sproža vrsto novih asociacij. Glede na vse, kar smo povedali o učinkovanju lastne domišljijske kreativnosti, ni dvoma, da bo potem, ko je opravil kreativni postopek poustvarjanja *svoje* resničnosti, otrok dodatno senzibiliziran za branje tistega literarnega dela, katerega fiktivni svet je bil izvir, kal njegovega domišljijskega sveta.

Ponovno interpretativno branje besedila je sedaj priložnost za polno literarnoestetsko doživetje, polno do te mere, kot jo dopuščata otrokova recepcijska sposobnost in stopnja njegovega bralnega razvoja.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DER AKTIVE SCHÖPFUNGSPROZEß IN DER SCHLUßPHASE DES SCHULISCHEN BEFASSENS MIT EINEM WERK DER JUGENDLITERATUR

Die kindliche phantasievolle Kreativität am Ende des jeweiligen schulischen Befassens mit der Jugendliteratur ist keine unnötige Spielerei, ist auch nicht sich selbst Zweck, wie das oft bezüglich des kreativen Schreibens zu hören ist. Beim Unterricht und bei der literarischen Erziehung hat dieses einige sehr konkrete Aufgaben:

- Das aktive Nacherlebnis des Schöpfungsaktes stellt das Kind in eine Stimmung, die analog oder wenigstens sehr ähnlich jener ist, in welcher der Autor schuf;
- Vergrößerung der Sensibilität für die ästhetische Komponente des literarischen Werkes;
- Überschreitung der sonstigen, mit der Stufe der Leseentwicklung determinierten Fixiertheit auf die äußeren Geschehnisse;
- Entwicklung und Übung der Phantasiestufe des Kindes.

Neben allen diesen Aufgaben gibt das Kreieren der eigenen Phantasiewelten den Kindern auch die Möglichkeit für den Ausdruck ihres literaturästhetischen Erlebnisses.

¹² Kopico sijajnih idej, kako oblikovati sklepno domišljijsko aktivnost po šolski interpretaciji mladinskega literarnega dela, lahko najdemo v naslednjih publikacijah:

Novak B. A.: *Oblike sveta*. Ljubljana 1991.

Blažič M.: *Kreativno pisanje*. Ljubljana 1992.

Saksida I.: *Mladinska književnost na razredni stopnji osnovne šole*. Ljubljana 1992.

Rodari G.: *Srečanje z domišljijo*. Ljubljana 1977.

Govorica otroške risbe. Zveza prijateljev mladine Slovenije. Ljubljana 1987.

Polonca Kovač: *O krokodilih, putkah in miselnih igrah*. Ljubljana 1981.

Polonca Kovač: *Vesoljsko jajce ali 1+1=5*. Ljubljana 1988.

Walter Scherf
München

ŽIVALSKI DEMONI V ČAROBNIH PRAVLJICAH*

Ostanki iniciacijskih ritualov, poosebljenja uničevalnih sil ali izziv našim sposobnostim za postavljanje ciljev?

Vladimir Propp je bil prepričan: Veliki požirajoči demoni v čarobnih pravljicah izvirajo iz zdavnaj opuščenih iniciacijskih ritualov zgodnjih lovskih družb in iz mitičnih pripovedovanj, ki so iniciacije spremljala in bila prvotno odeta v strogo zapoved molčečnosti.¹ Boj junaka na mostu z večglavim zmajem, ključni motiv v vzhodnoslovanskem izročilu zelo razširjenega pravljичnega tipa, je zanj zgovorno pričevanje.² Pri tem se opira na besedila, ki so v veliki meri dostopna tudi v nemškem prevodu.³ Izvrstne verzije pravljice najdemo tudi v drugih izročilih, denimo v romunskem⁴ ali litvanskem.⁵ Iz Vzhodne Prusije je postal znan v najmanj dveh pripovedih.⁶

* Preveden je prispevek *Tierdämonen im Zaubermärchen*, objavljen v zborniku *Tiere und Tiergestaltige im Märchen*. Regensburg: Erich Roth Verlag, 1991. (Veröffentlichungen der Europäischen Märchengesellschaft; Bd. 15), str. 114 do 129. Gre za tretji prispevek Walterja Scherfa v reviji *Otrok in knjiga*, v katerem predstavlja svojo teorijo o funkciji in pomenu pravljic, hkrati je to peti prevod, v katerih predstavljamo sodobne nemške poglede na pravljico: prim. prispevke Walterja Scherfa, Ingeborg Weber-Kellermann in Heinza Röllekeja v naslednjih številkah revije: 13-14, 22, 23-24 in 27-28.

¹ Vladimir Propp, *Die historischen Wurzeln des Zaubermärchens*. München 1987, str. 284-285. - Prim. Nelly Naumann, *Verschlinger Tod und Menschenfresser*. *Seculum* 22(1971)1, str. 59-70.

² Propp (kot op. 1), zlasti str. 275-276; pa tudi str. 347, 437, 441-447.

³ Aleksandr Afanasjev, *Russische Volksmärchen* (NRS). Št. 136, 137 in 138 v prevodu Svetlane Geier v izdaji s predgovorom Lutz Röhrichta (München 1985): /nemški prevodi ruskih imen likov:/ Sturmrecke Ivan Kuhsohn, Ivan Bykovič in Ivan Bauernsohn und das Männchen, fingerlang der ganze Wicht, sieben Werst Schnurrbart im Gesicht. /Ker v slovenskih izdajah pravljic (zbirka Zlata ptica) niso navedene oznake, ki omogočajo identifikacijo, lahko samo domnevamo, da se ti naslovi morda ujemajo z naslednjimi pravljicami: Mali Ivan - veliki um, Ivan, vdovin sin in Pravljica o trgovcu Sedmogorcu, njegovi hčerki Nastenjki in Ivanu Veščem. Ruske pravljice I. Ljubljana 1964 oz. 1967./

⁴ Dragan Cenusa, št. 2 v Felix Karlinger-Ovidiu Birlea, *Rumänische Volksmärchen*. Düsseldorf in Köln 1969.

⁵ Dvoglavi konj. Št. 22 v Bronislava Kerbelyte, *Litauische Volksmärchen*. Berlin 1978.

⁶ Princ Katt, št. 28 v 2. zvezku Elisabeth Lemke, *Volksthümliches aus Ostpreußen*. Mohrungen 1887; z naslovom Kraljevi sin Katt tudi v izboru najbolje pripovedovanih čarobnih pravljic po Grimmih Elisabethe Scherf *Der Wunderbaum*. Bayreuth 1980, str. 169-171 in 250. Tudi št. 9 v Karl Plenzat, *Der Wundergarten*. Leipzig 1922.

Eno je, ali smo pripravljeni slediti dokazovanju Vladimirja Proppa ali ne - nekaj drugega pa, kaj je to pravljico do današnjega dne ohranilo živo. Kdor prebira katerokoli od velikih besedil, denimo pravljico o neustrašnem junaku Ivanu Kuhsohnu, pravljice o Ivanu Bykoviču, Draganu Cenusu ali o kraljevem sinu Kattu, začuti, da ga je prevzelo in da ga nosi strinjanje v prepletu med pripovedovalcem in poslušalcem ali bralcem. V tem, in samo v tem, mora biti ključ za razumevanje trčenja med moškim glavnim likom, s katerim se brez zadržkov poistovetimo, in živalskim demonom, večglavim zmajem. Seveda, zmaj nikakor ni redkost v zaboju lutk za gledalca v zamišljenem pravljicnem gledališču. Pojavlja se v vrsti pripovednih tipov⁷ in si je prisvojil mesto tudi v svetniških legendah.⁸ Previdnost pa je na mestu. Morda mora prevzemati različne funkcije glede na pripovedni tip? Kar prav izziva k podrobnejši raziskavi živalsko-demonske pravljice o boju na maklenem ali brogovitem lesenem mostu, ni zgolj sama pomnožitev zmaja, temveč tudi pritegnitev celotnega klana: zmajevih žensk, zmajeve matere in na prehodu v stapljanje z drugimi pripovednimi tipi tudi zmajevega očeta.⁹

O klanu zmajeve matere

Korak za korakom moramo poskusiti dognati potek, da bi razumeli, kaj se dejansko dogaja v prepletu med pripovedovalcem in poslušalcem ali bralcem, tistim, ki v sebi dramo gleda in v njej tudi igra. V pripovedi Elisabeth Lemke¹⁰ je uvodoma govora o kraljevem paru, ki jima doslej ni bil naklonjen noben otrok - kar je v deželi vzbudilo pravo razburjenost. Katerokoli pot ubere poslušalec ali bralec v sebi: Sebe bo doživel kot dolgo pričakanega otroka, povzdignjenega v posebnost in enkratnost. Tudi če se poistovetimo z željo matere ali očeta, je za tem vendarle želja otroka in nas samih: po izjemnosti naših zgodnjih pričakovanj.

Če pogledamo natančno, imamo opravka s tremi moškimi in tremi ženskimi starševskimi ali starše zastopajočimi liki: ribičem, ki se hoče obesiti, ki obupa nad seboj; kraljem, ki izigrava svojo oblastno moč; in modrim starcem, ki poziva k lovljenju z novimi mrežami in ki opozarja, da sme tri ribe, ki jih bodo ujeli, použiti samo kraljica. Toda eno od rib poje animalična mačka, drugo ukrade služka dekla in samo tretjo poje kraljica sama. Tako tri moške kot tri ženske vloge so razdeljene na povsem samostojno nastopajoče like. Kot poslušalci imamo za kratek čas na izbiri, da se vživimo v eno od treh moških ali ženskih vlog - da bi bili potem otrok mačke ali dekle ali kraljice, dobro vedoč, da bo velike preizkušnje zmogla samo divja stran našega bitja, ki bo brez zadržkov zastavila vse sile in ki jo zaničuje dobro urejena družba.

Kar se dogaja v nas, je hkrati integracija in razcep nas samih iz tako različnega odnosa do protislovnosti naših staršev. Zanosile in donosile so nas tako animalična kot tudi služka in navzven kraljeva stran matere. Pravljica nam ne podari integracije. In zaplodile so nas dvomeča, z znanjem zapolnjena in tudi vladanja željna stran očeta. Tudi v tem konfliktu med sinom in očetom nam pravljica ne zariše nobene integracije. Naj se zdi še tako samoumevno: Poslušalec ali bralec se bo zmeraj poistovetil s kraljevim

⁷ Tako v pravljici o pastirju na prepovedanem zemljišču (AT 314 A), o ubijalcu zmaja (AT 300), o obeh bratih (AT 314 A), o ubijalcu zmaja (AT 300), o obeh bratih (AT 303), o kraljevih hčerah, ujetih pod zemljo (AT 301 A). Prim. o tem Lev G. Barag, *Drachenkampf auf der Brücke. V: Enzyklopädie des Märchens*. 3. zv. 1981, stolpci 825-834; in Ute Dukova, *Das Bild des Drachen im bulgarischen Märchen. Fabula* 11(1970), str. 209-252.

⁸ Tako v legendah o Georgu, Margareti, Michaelu, Olafu, Silvestru.

⁹ Tako v Ivan Bauernsohn in v Ivan Bykovič (kot op. 3).

¹⁰ Lemke (kot op. 6). Prim. o tem Kraljevi sin Katt. V: Walter Scherf, *Lexikon der Zaubermärchen*. Stuttgart 1982, str. 241 do 244, pa tudi pri Barag (kot op. 7).

sinom mačke in sprejel skrajnjo zastavitev sil kot nekaj samoumevnega. Natanko ta postavitev cilja pa je temeljna poteza katerekoli dramaturgije čarobnih pravljič. Trije neenaki bratje odidejo v svet, da bi doživeli vsak svoj delež, je zapisano pri Elisabethi Lemke. Toda ko prispejo do rečice Drewenz, na most in v prazno hišo na drugi strani, v kateri je na voljo obilo pijače in jedače, jih opomni princ Katt, naj bodo budni in naj se ne pustijo ujeti staremu vzorcu otroške zaščitenosti in zahtev po oskrbi. Vendar se skušnjavam ne znajo upreti. Samo princ Katt bedi sam pod mostom, edini prevzame izziv na meji dveh svetov in se sam bori proti dvanajsteroglavemu zmaju. Zjutraj jima poočita, vidva sta mi lepa brata. V smrtni nevarnosti sem bil. Jahajo naprej, kdo ve kam - in zvečer so znova na istem mestu. Nič se ne spremeni, samo da se drugo noč pojavi petnajsteroglavi zmaj in po ponovnem odhodu in prav tako prispetju na staro mesto se tretjo noč pojavi dvajseteroglavi zmaj. Proti koncu zadnjega boja se oba brata vendarle zbudita in pomagata princu Kattu.

Dvoje izstopa: najprej nujno vračanje na staro mesto in nuja, da moramo prestati zmeraj enake, zgolj stopnjujoče se spoprijeme - in drugič, da je ta spoprijem lahko odločen samo z zadnjo, čeprav zgolj začasno integracijo. Koga pa smo premagali, koga prikrivajo ti večglavi zmaji, ki zmeraj pred bojem ugotovijo, da jim je smrtni spoprijem s princem Kattom namenila usoda? Zdi se, da pravljična ne vsebuje nobenega namiga. Če pritegnemo vzporenice, tedaj si živalski sin in oba druga brata stojijo toliko nasproti, kolikor oče zaničuje živalskega sina in daje očitno prednost obema drugima.¹¹ Ob odhodu so ogroženi vsi trije - toda če ne bi bilo živalskega sina, bi oba ljubljena sinova umrla v spanju. Dejanska nevarnost je torej, da se prepustimo lagodju in ne ostanemo budni za polnočni boj. Ali zmaji zastopajo spoprijem za avtonomijo v odnosu med sinom in očetom?

Pripovedovalec nas povede h globlji plasti spoprijemov. Princ Katt zapove bratoma, naj zaspita, se spremeni v muho in nam omogoči prosluškovati udarcem dosti bolj nevarne zmajeve matere. Svoji snahi naroča, da naj kraljeve sinove ohromi z nezadržnimi slastmi po hrani, pijači in spanju, da jih bo lahko nemudoma uničila. Zmajeve ženske se bodo spremenile v jablano, vodnjak in posteljo. Toda kraljevi sin Katt, in mi z njim, smo si pridobili znanje, ki omogoča spregledanje zavajajočega sveta. Preden lahkomiseln brata poskusita jabolka, ki bi ju raztrgala, poprimeta za vrč, ki bi ju potopil v vodnjak, ali se iztegneta v postelji, ki naj bi ju zažgala, razbijemo z mečem živalskega sina zavajajoče podobe. In kot katran črna kri, ki privre na plano, razkrije, da imamo opravka s čarovniškimi zmajevimi ženskami. Kateri smrtno zapeljivi vedenjski vzorci živijo v nas, ki smo jih prisiljeni iz otroških zahtev vleči za seboj v puberteto?

Pravljična uporabi ženske živalske demone, tri zmajeve sestre - in slednjič kot poslednje in najbolj izrazito nasilje zmajevo mater, ki je izrecno označena kot največji in najbolj neubranljiv požirajoči demon. V neki ruski verziji je zapisano, da zmajeve mati odpre žrelo do neba in da dejansko pogoltne oba brata, ki ostajata nesamostojna, živalski sin pa ga preskoči, ker se je že zdavnaj otrešel tega vedenjskega mehanizma.

S tem živalskim sinom, nami samimi, našo postavitvijo cilja brez vsakršnih ozirov, se nam torej posreči, da zdrvi zmajeve mater z glavo proti železni ograji kovačije in svoj hlastajoči jezik iztegne v kovnico. Zmajevo mater razkoljejo in uničijo, in oba brata sta osvobojena iz njenega telesa. Z drugimi besedami: dejansko, nadvse smrtno ogrožanje naše identitete je otrokova vezanost na mater v nas, ki se demonizira.

¹¹ Tako v romunski verziji Dragana Cenuša (op. 4).

O izvirih takšnih pravljic požiranja lahko pri Vladimirju Proppu preberemo: "Ena od oblik rituala je bila, da se je iniciant splazil skozi napravo, ki je imela obliko neznanske pošasti. Kjer so že postavljali stavbe, je bila ta neznanska pošast predstavljena s kočo ali hišo posebne vrste. Iniciant je bil tako rekoč prebavljen in izločen kot nov človek."¹²

Iz tega bi lahko izpeljali, da so imeli ljudje v družbah, ki so od odraščajočih zahtevale takšna ritualna doživetja, povsem druge skrbi kot mi danes. Morda to velja, če se držimo besedišča zgodovinskega materializma, za produkcijsko bazo. In vsakokratna produkcijska baza bo gotovo postavila svoja težišča in ustvarila institucije, ki zagotavljajo preživetje plemena ali ljudstva. Zakaj pa se ne bi oprli na splošno veljavne in obče nujne korake človekovega dozorevanja?

Učilo št. 1 nas je povedlo v spoprijem s klanom živalskih demonov, ki ga obvladuje mati, v notranji, vedno znova fantazijsko izvedeni spoprijem z našo nagnjenostjo, da se izročimo demonski strani našega odnosa med sinom in materjo: pohlepu po preobledenosti, nepremišljeni odpovedi pozornosti in junaškemu postavljanju, drži, ki vzbuja občudovanje, kar so zlasti ruski pripovedovalci junaških pravljic radi stilizirali do grotesknosti.¹³ Učilo št. 2 nas bo povedlo v demonizirane prehitevajoče odnose dekleta do svoje telesnosti in partnerstva.

O gozdnem demonu, ki zahteva vstop

Zahodnoslovanski vplivi na nemški pravljичni zaklad gotovo niso nič manj bogati od francoskih, pomislimo samo na pripovedi o enookem, dvoookem in trookem (AT 511).¹⁴ Manj so upoštevani vzhodno-zahodni odnosi v čarobnih pravljicah o gozdni hiši z oblikami, v katerih nastopata po dve hčeri ali tri (AT 431).¹⁵ Kakor pravljica o gospe Holle je dualistična denimo Bechsteinova verzija o Fippchen Fäppchen (DBM 51a)¹⁶ ali bernburška dialektalna verzija Johanna Matthiasa Firmenicha: *Pravljica o Beenelangmannu Beenelangbartu*.¹⁷ Najboljše pripovedovana verzija pa izvira iz Gornjeluziškosrbskega in jo lahko v originalu in v nemškem prevodu preberemo v knjigi Paula Neda *Lužiškosrbske ljudske pravljice: Kosmataj* (Nedo SVM 41).¹⁸ Govorili bomo o njej, ker ničesar ne olepšuje in notranje izkušnje, ki so ključne, krepko poimenuje. V kratki pripovedi, ki jo je objavil katoliški duhovnik in raziskovalec jezika Michal Rola¹⁹ v neki reviji, se zgodi naslednje: Dekle ima očeta in mater; toda mati umre in botra

¹² Propp (op. 1), str. 284.

¹³ Afanasjev NRS 137 in 138; Ivan Bykovič, Ivan Bauernsohn und das Männchen (op. 3). Toda po prav grotesknih junaških dejanjih se lahko junak spremeni tudi v najbolj neopazno muho.

¹⁴ KHM 130 izvira iz lužiškosrbske Lužice (Lausnitz). Prim. *Lexikon der Zaubermärchen* (op. 10), str. 87-91 in Paul Nedo, *Sorbische Volksmärchen. Budyšin* (Bautzen) 1956, št. 52 a in b, str. 231-239 in 397 n.

¹⁵ J. in W. Grimm KHM 169. *Das Waldhaus*, sporočil Karl Goedeke; prim. *Lexikon der Zaubermärchen* (op. 10), str. 421 do 423.

¹⁶ Ludwig Bechstein, *Deutsches Märchenbuch*. Št. 51 a *Fippchen Fäppchen*. Prim. opombe v popravljeni novi izdaji Bechstein, *Sämtliche Märchen*. München 1988, 2. zv., str. 856.

¹⁷ *Pravljica o Beenelangmann Beenelangbart*. V: Johannes Matthias Firmenich, *Germaniens Völkerstimmen*. 2. zv. Berlin 1846, str. 224-226.

¹⁸ *Kosmatej*. Št. 41 v Paul Nedo (kot op. 14), str. 192-194 in 388-389. /*Kosmataj*. V: Pawol Nedo, *Prebrisano dekle*. Lužiškosrbske pravljice. Ljubljana 1973, str. 119-123./

¹⁹ Michal Rola, katoliški teolog, narodopisec, roj. 25. 9. 1841 v Ralbitzu, okraj Kamenz, umrl 23. 5. 1881 v Bautznu: sodelavec revije Kužičan, Der Lausitzer.

pregovori svoje kumče, naj očeta prisili, da jo vzame za svojo drugo ženo. Dekletu obljubi, da ji bo vsak večer noge umivala v pivu in glavo v mleku. Toda že drugi večer dekle preprosto vrže v posteljo in pregovori očeta, naj svojo hčer izpostavi v gozdu, kajti sama je v zakon prinesla hčer. Dekletu speče iz ila božično pecivo in mu da na pot sir in psa in mačko, oče pa svoji hčeri v gozdu postavi hišico iz vej.

Ko je dekle samo, si deli kruh in sir s psom in mačko. Komaj se zvečeri, se že prikaže Kosmataj - očitno po vsem telesu dlakav demon. Kosmataj pravi "Krasna knjeni, lepa gospa, spustite me noter!" Dekle vpraša živali za nasvet. Pristanejo - toda praskale bodo in grizle, če se bo Kosmataj grdo vedel. Kosmataj ostane vso noč. Drugi in tretji večer pride znova. Toda tretje jutro ugotovi mlada ženska ob prebujenju, da leži ob njej lep moški in da se je koča spremenila v grad.

Vsa vesela povabi mater na obisk. Toda mati ne deli njenega veselja, temveč ji zavida in sili očeta, da odpelje v gozd njeno lastno hčer. Lastni hčeri speče božično pecivo iz najboljše pšenične moke in dekle ga poje samo v svoji gozdni hiši. Ničesar ne da živalim. Ko se Kosmataj pojavi in prosi za vstop, živali nočejo svetovati dekletu. Sama si jedla, ji razložijo, pa si tudi sama svetuj. Razvajeno dekle pusti Kosmataja pred vrati. Zato nasilno vdre, jo razkosa in poveže njena čreva okrog hiše. Pride mati, da bi videla srečo svoje hčere, in najde gozdno hišo obdano s črevi.

Slutnjo o tem, kaj se dogaja v nas samih med poslušanjem ali branjem pravljic, si pridobimo, ko se naučimo postavljati pravilna vprašanja in si znamo nedvoumno predstavljati, kaj se dejansko dogaja na notranjem odru, ki se odpre pred nami. Najbolje je, če se najprej posvetimo likom in temu, v kakšnem razmerju so, katere napetosti se kopičijo med njimi in kaj lahko pričakujemo od prihajajočih spoprijemov: oblikovanje likov, konstelacije in dinamika.

Smrt matere in izkušnja prizadetega otroka, da mu prvič nekaj manjka, je pogost začetek pravljic, ne po naključju. Da si od novega razmerja med hčero in materjo, povsem nerealistično, nikakor ne želimo žene za očeta, temveč dekle za nas, zadene prav dobro notranjo resničnost odrasčajoče ženske osebe v njeni razcepljenosti med oklepanjem za otroški svet in pričakovanjem prihajajoče samostojnosti. Samostojnost si kupimo z odcepitvijo, o katere neprijetnostih kot otroci brez zadržkov pretiravamo, da bi krivdo za neprijetnosti najslabše vrste naprtili materi. Elementarno doživetje pa je izvedeno v enem od treh korakov: Mati ne dopušča več (saj nismo več otroci), nas sune s prestola (vendar nam da na pot psa in mačko), izžene nas s pomočjo svojega moža (kako naj bi se sicer postavili na lastne noge?). Roko pri odhodu na pot nam ponudi torej oče. On zgradi lastno kočo v gozdu. Emigrirali smo v notranjo divjino in v našem divjem zrcalnem svetu stare domačnosti počnemo odločilna pravilna dejanja: Prevzamemo skrb za živali, ki so nam zaupane kot bratje in sestre. Delimo, kar nam je bilo dano na pot, čeprav se nam zdi slabo in prepuščeno brez ljubezni. Oživimo v nas, kar se nam zdi navzven za zmeraj odvzeto: pozornost na poti hranjenja in skrbnosti. Toda kot odrasčajoči bivamo v divjini. Oče nas je odpeljal tja in nam zgradil kočo. To malo, v čemer bivamo, nas spominja na njega. Takrat nas zadene klic čez in čez dlakavega groznega gozdnega demona Kosmataja. Ne kliče dekleta, temveč žensko: Krasna knjeni! To je nedvoumno. Iz otroka nastaja v fantazmi divjine jutrišnja ženska. Povprašamo živali, ki so nam sestrsko, bratovsko blizu, tesno nam pripadajoče, torej živalsko sorodstvo v nas. Kaj je to drugega kot potrditvev integracije, ki je bila, možko odigrana, predmet dozorevanja v našem učilu št. 1? Pes in mačka odgovorita: Ni se ti treba izmikati, dopusti svojo prihodnjo ženskost. Saj imaš nas (v sebi), lahko praskamo in grizemo. Z drugimi besedami: Zaupaj sami sebi kot integrirani celoti. Dekle naredi

tako. V tretji noči srečanj z neukročenim moškim-demonom se prebudimo kot ženska in prvič vidimo, da ob nas leži lep mlad moški. Kralj in kraljica smo. In zunaj nas obdaja svet poln življenja, gospodinjstvo, kraljestvo lužiškosrbske kmetije - s katere strani pač opazujemo svojo srečo v dvoje. Naj pripomnimo: kar nam je pripovedovano, je enodelna čarobna pravljica, ki se konča s prvim najdenjem partnerjev, s prehitevanjem in hkrati postavitvijo cilja po prestanem konfliktu zaradi odcepitve.

S tem pa še ni vsega konec. V svoji sreči hočemo izčistiti tudi svoj ekstremiziran konflikt med hčero in materjo. Vendar oživi ta misel na minulo stare vedenjske vzorce in prisilna ravnanja. Dozorevanje se nam odvrti še enkrat v svojem vzorcu nikdar dosežene zrelosti, katerega konec je smrt. Zahteva po razvajanju je potešena in odpoved, ki se je bojimo, je prenešana na živali, okostenitev, ki je željna maščevanja in se obrne proti nam samim. Ničesar ni v nas, kar bi nam stalo ob strani v spoprijemu, v katerem se iz razmerja med hčero in očetom razvija moški-demon. Ne dozoreva nikakršna samostojna ženska identiteta. Konflikt raztrga drugo, negativno možnost biti hči v nas. In negativna stran matere, ki želi okusiti slavlje kreature lastnega samoljublja, obstane pred gozdno kočo, obdana s črevi.

Jasno je, da se med doživljanjem skrbno stilizirane, neizmerno poetične pravljice bratov Grimm o gozdni hiši²⁰ v nas, ki tiho podoživljamo, ne dogaja nič bistveno drugačnega. Seveda pa nista vključeni krepka resnost in telesnost. Obe dekleti, ki klonita med nalogo, potrebujeta dodaten poduk. Dozorevanje pa je omejeno na domačnost, ljubečo skrb in notranje strinjanje s kreaturo: Hopla, so dejale živali. V kaj se lahko spremenijo taka zgodba, če zaide v preveč pobožno naivno, nedolžno območje otroštva, je najbolje vidno v otroški legendi št. 1 v Grimmovi zbirki, ki jo je iz Paderbornskega posredovala družina Haxthausen, pripovedi o svetem Jožefu v gozdu.²¹

Če se vprašamo, do kakšnih spoznanj je prišel Vladimir Propp pri svojem poskusu,²² da bi motiviki naših čarobnih pravljic sledil vse do ritualov drugačnih družbenih oblik, naletimo na izčrpne obravnave izročila o gozdnem demonu, še zlasti, ker lahko izpričamo ta lik tako v izročilih lovskih kultur kot tudi zgodnjih poljedelskih kultur, ki proizvedejo povsem drugačna razmerja. Za Proppa je tesna povezanost med gozdom in ritualom iniciacije povsem jasna: "Povezava med ritualom iniciacije in gozdom je tako trdna in stalna, da velja tudi v obratnem zaporedju. Vsakokrat, ko se junak znajde v gozdu, se zastavi vprašanje o stiku tega sižerja s pojavnim kompleksom iniciacije."²³

Ni mogoče zanikati dejstva, da vidi Propp korenine čarobne pravljice izključno v ritualih moške iniciacije in da posveča zelo malo pozornosti procesom ženskega dozorevanja. Gozdnega demona kaže kot gospodarja, pogosto kot gospodarja živali v živalski podobi, veže Železnega Henrika,²⁴ učitelja kraljevega sina torej, tudi na pozno izročilo o Silenu, ki ga je treba ujeti, da bi si pridobili njegovo bogato znanje in hkrati tudi njegovo moč²⁵ - ničesar pa ne ve o ženski iniciaciji z gozdnim demonom. Najbolje

²⁰ Domnevno izvira iz Eichsfelda, zapisal germanist Karl Goedeke v Delligsenu pri Alfeldu an der Leine (H. Rölleke pravi: pri Bad Gandersheim) po pripovedi svoje stare matere, ki jo je slišala v delligsenškem papirnem mlinu od starinarja, ki je prišel iz Eichsfelda.

²¹ KHM 201. *Der heilige Joseph im Walde*. Prim. Johannes Bolte in Georg polivka, *Anmerkungen zu den KHM*, 3. zv., str. 457-459.

²² Propp (op. 1) v odlomkih: *Der Wald*, str. 65-67 in *Kupferstirn*, str. 195-204.

²³ Propp (op. 1), str. 65.

²⁴ Propp (op. 1) o Železnem Henriku, str. 195-204.

²⁵ Propp (op. 1), str. 196-197.

je, da njegove izjave in razprave dopolnimo z bogatim prispevkom psihoanalitika Alfreda Wintersteina iz leta 1928: *Pubertetni rituali deklet in njihove sledi v pravljicah*.²⁶ Tudi možnosti, da pravljico o botri odraščajočega dekleta v živalski podobi povežemo s pričevanji o ritualih ženske iniciacije, Vladimir Propp ni videl. Sicer omenja pravljico o Marijinem otroku (AT 710),²⁷ čeprav samo v eni vrstici, toda s takojšnjo pritegnitvijo vzporednic, v katerih je botra v skladu z legendami nadomeščena z bogom očetom.

O sedmerokožnem kraljevem sinu Zmaju

V tretjem in poslednjem učilu bomo obravnavali demoniziranje odnosa med sinom in očetom, o katerem bi tudi zaman karkoli iskali pri Vladimirju Proppu. Dovolj je bilo napisanega o ženinu v živalski podobi - skoraj izključno s stališča odnosov med adolescenčnimi pari. Kot predstavlja črna kraljeva hči v odprti krsti, ki mori moške, demonizacijo ženskosti odraščajočega dekleta (AT 307), demonizacijo, ki jo je mogoče predelati šele s partnerskim odnosom, ki je neomajno naravnana na konflikt mlade ženske,²⁸ tako lahko najbrž kraljevega sina Zmaja, ki razkosava ženske (AT 433 B), razumemo kot beg v demonizacijo moške telesnosti.²⁹ Oba tipa čarobne pravljice zrcalita nezmožnost otrok, da bi v sebi razrešili moten partnerski odnos svojih staršev - in njihov beg v uničevalnost.

Danska pravljica o kralju Zmaju je bila doslej kljub svoji predirnosti bolj malo upoštevana,³⁰ čeprav je celovito pripovedovana verzija, ki jo je objavil Sven Grundtvig leta 1854, zlahka dostopna v nemškem prevodu od leta 1915.³¹

Pravljice se zmeraj začnejo z elementarnim konfliktom v odnosih. V tej izvemo, da pred poročno nočjo kraljevega para ni bilo na njuni postelji ničesar za prebrati. Ko pa sta oba vstala, je bilo mogoče prebrati, da ne bosta imela otrok. Začetke pravljic zmeraj poslušamo ali prebiramo kot otrok v nas in uporabljamo kralja in kraljico kot lika za prikrivanje naših staršev. Napis, ki ga prebiramo na kraljevi zakonski postelji danske pripovedi, nas poziva, da se ozremo na zakonske odnose naših staršev: na predzgodovino našega spočetja. Naj se to dogaja še tako prikrito, naj to še tako izrivamo iz svoje zavesti: Pravljici ne gre za nič drugega kot za nezavedno igro sodelovanje.

²⁶ Alfred Winterstein, *Die Pubertätsriten der Mädchen und ihre Spuren im Märchen*. Imago 14(1928), str. 199-274. V izvelečkih ponatisnil Wilhelm Laiblin v: *Märchenforschung und Tiefenpsychologie*. Darmstadt 1975, str. 56-70.

²⁷ Propp (op. 1), str. 177.

²⁸ *Hans, der Grafensohn, und die schwarze Königstochter*. Št. 16 v Ulrich Jahn, *Volksmärchen aus Pommern und Rügen*. 1. zv. (več ni izšlo). Norden-Leipzig 1891 (AT 307 + 935). Tudi v izboru e. Scherf (kot op. 6), str. 154-161, 249, 251. Prim. Lexikon der Zaubermärchen (op. 10), str. 191-195.

²⁹ *Kong Lindorm*. Str. 172-180 v prvem zvezku Svend Grundtvig, *Gamle danske Minder i Folkemunde*. Kjøbenhavn 1854. Pozneje šteta kot GdM 1,216. Prim. *Lexikon der Zaubermärchen* (op. 10), str. 228-233; tudi opombe k Ludwigu Bechsteinu, *Neues deutsches Märchenbuch*. Št. 49, Siebenhaut. V 2. zv. nove izdaje Bechstein, *Sämtliche Märchen* (kot op. 16), str. 887 do 888. /*Kralj Zmaj*. V: *Danske pravljice*, Ljubljana 1965, str. 74-81./

³⁰ Axel Olrik, *Kong Lindorm*. *Danske Studier* (1904)1, str. 1-34 in Anna Birgitta Waldemarson-Rooth, *Kung Lindorm*. *Folkkultur* 2(1942), str. 176-245. Izjemno pomemben je prispevek Bengta Holbeka v njegovem temeljnem delu: *Interpretation of fairy tales*. Helsinki 1987, str. 457-498; pa tudi poglavje o Maren Mathisdatter in njena pripoved Kong Lindorm v Holbekovi najnovejši raziskavi: *Danske trylleeventyr*. København 1989, str. 9-15.

³¹ *König Lindwurm*. Št. 1 v Klara Stroebe, *Nordische Volksmärchen*. 1. del. Jena 1915, str. 3-11 in 321.

Vendar nam ta otvoritveni prizor kot poslušalcem ali bralcem omogoča še to, da motenim partnerskim odnosom naših staršev naprtimo krivdo za svojo lastno bedo. Kajti s svojo lastno telesnostjo smo se najbrž tudi kdaj zapletli v uničevalne konflikte, čeprav tega pozneje nočemo več opaziti (priznati). Česa kot poslušalci obtožujemo ta par? Med njima vlada hladnost in odpor, morda tudi paničen strah. Ko kraljica slednjič poišče nasvet pri materinskem liku, stori v svojem neobvladanem pohlepu natanko to, česar ne bi smela. Najbrž jo je stara ženska najprej opozorila na to, da obstaja v njenem vrtu divji predel, ki se ga je doslej skrbno izogibala, in da naj tam ponoči nastavi obrnjeno posodo, torej z odprtino proti zemlji. Pod tem loncem bo v jutranjih urah našla dve razcveteli roži, od katerih naj poje eno, samo eno. Gre za zastrt opis, da v sanjah dopustimo telesnost in telesno združitev - hkrati poziv, da njen smisel naravnamo na spočetje otroka. Zapoved torej, da naj se ne prepusti zanosu in da naj ne použije rože, ki ji bo prinesla nosečnost s sinom, pa tudi rožo, ki bi ji podarila nosečnost z deklico, sploh ni tako skrivnostna. Natanko to pa stori. Hoče vse, brez razlike in le zase.

Oče, tako se ji zdi, je iz vsega izključen. Pošast pa, Zmaj, ki jo rodi, ji smukne v posteljo. Kar ne pomeni nič drugega, kot da v tej izbi ne bo več prostora za očeta. Ali je to res praviljično daleč od resničnosti vsakdanjih konfliktov?

Temu ustreza sprejem, ki ga pošastni otrok pripravi očetu, ko želi kraljica pozdraviti kralja, ki se vrača iz vojne. Zmaj mu zagrozi z uničenjem, če kralj ne bo priznal očetovstva (torej tudi mesta, moramo dodati, ki ga je sin zavzel na pošasten način). Drugo grožnjo z uničenjem povzdigne sin, ko hoče državni svet pozdraviti kralja: Grozljivi sin zahteva žensko. To ima prednost pred vsem. Kralj mu mora ustreči - in sin požre pripeljano kraljevo hčer že prvo noč. Za očetov rojstni dan razkrije sin tretjo grožnjo z uničenjem: njega in ves grad bo požrl, če mu ne priskrbi ženske, kakršno si želi on, spaka. Vendar takšne ni. In samo ugibamo lahko, kakšna ženska živi v predstavi takšne pošasti: morda nadmati in seksualni objekt hkrati? Fantazija klonečega kralja, ki si ne zaupa ničesar več, ne sega dlje kot do prve ljubke princeze. Ta seveda prve noči ravno tako ne bo preživela kot njena predhodnica.

Za materin rojstni dan zahteva sin tretjič žensko. Oče se skriva za grožnjo očetov obeh nevest: Deželi grozita z vojno. Sin z enim zamahom zavrže zadržek. Sam prevzame obračun, naj se le pojavita. Potem kralj sili starega ovčarja, naj da svojo hčer sinu za ženo. Hči, ki se je naučila skrbeti za starajočega se očeta, ve, kaj jo čaka. Nasvet poišče v gozdu, stori torej, kar je nekoč storila kraljica, ko ni vedela, kako in kaj, ker ni imela otrok. Očitno naleti mlada ženska druge generacije na isto modro stanko v divjini svoje nemoči: instanco, ki jo najde vsaka ženska v sebi. Če želimo, jo lahko razumemo kot ponotranjenje zadosti trdnega in dobrega materinskega odnosa. Toda kraljica je odšla po nasvet zaradi lastnega ekstremno konfliktnega odnosa do drugega - pastirjeva hči ima v mislih partnerjevo ekstremno konfliktnost v odnosih.

Starka ji da povsem prepost nasvet: Demoni so bolj tankokožni, kot si mislimo. Potrebujemo zgolj eno kožo več kot oni, pred moškim-demonom, ki je dejansko še zelo otroški, ne smemo nikdar stati goli. In starka svetuje, naj si nadene deset sraje eno nad drugo, prisili ga naj torej, da sname več kož, kot jih dejansko lahko odloži - in v sladkem mleku ga naj umije šele, ko ga bodo udarci s šibo spremenili v krvavi kup mesa.

Mlada ženska upošteva nasvet. Oba tako neenaka mlada človeka prestaneta izjemno dozorevanje - in mlada kraljica, ki je bila nekoč pastirjeva hči, zanosi in rodi dva lepa fantka. Vendar še ni resnični konec drame to, da je bil v tej nenavadni poročni noči

odstranjen s sveta demon, ki je uničeval očeta in razkosaval svoje neveste. Popolne verzije tega pripovednega tipa, in tako tudi verzija Svenda Grundtviga iz vzhodnojužlandskega Vensyssela, ki mu jo je pripovedovala Maren Mathisdatter, takrat stara 67 let, so pametnejše. Ni mogoče tako zlahka opraviiti z načini vedenja, ki so priučeni, ekstremni in nas demonizirajo. Mladi kralj se mora še kaj naučiti na svoj račun, prav tako pa mlada kraljica. Ni težko uganiti, od kod nas bo zagrabil konflikt. Prav tu velja zastati in premisliti, kaj nas dejansko še čaka.

Kajpak, mladi kralj mora ravno tako zapustiti hišo in oditi v vojno kot njegov oče (v vzhodnojužlanski verziji: skupaj z očetom). Enako kot oče bo pustil rojevajočo samo. Ali niso to prisile k ponovitvam, kar nam prikazuje pravljica? Nosečnico prepusti svoji materi. Mlada ženska rodi dva dečka. Toda vitez Rot, ki ga kraljica mati pošlje k svojemu sinu s sporočilom o srečnem porodu, ponaredi dopisovanje med materjo in sinom. Kdo je ta posrednik z dvema obrazoma, ki ima svoje mesto doma, pri kraljici? Tako bi se morali vprašati. Je morda ta izdajalec del nas samih, ki je ostal doma pri njej, senca iz časov naših prevelikih zahtev do matere? Ob tem postane jasen še stari strah mladega kralja pred samim seboj: Stara demoniziranost bi lahko učinkovala na otroka - prisila, popraviti krivice zaradi starih občutkov vesti, prodre v njem na plan.

Stara kraljica odvzame snahi otroka, ki ju je vitez Rot imenoval živalska izrodka, in pošlje mlado žensko v divjino. S tem je konflikt prenešen na tretjo generacijo. Sinova najdeta v ptičji podobi svojo mater, in mati, ki si mora iztiskati mleko, hrani mladega laboda in mladega žerjava - in ju s tem spremeni v človeka, v mlada moška, ki jo vzameta k sebi v svoj bratski grad na gori. Povsem smo se znašli v fantazmatski begunski deželi. Brata se želita poročiti z zavrženo kraljico.

Kot poslušalci ali bralci dojemamo, da je zdaj naloga mladega kralja, da prebuditev svojih konfliktov med materjo in očetom, prepuščen samemu sebi, predela in pri svojih otrocih doseže to, česar ni zmozel njegov oče. In res, obračuna z izdajalskim posrednikom in ponarejevalcem sporočila, ki je bil vendar on sam. Pretrga z vsem za seboj, da bi našel dostop do svoje izdane in zavržene žene. In se znajde, ne da bi ga sinova prepoznala, v njenem nedostopnem gorskem gradu. Postavi se ob njiju kot tretji, ki prosi za roko svoje žene. Samo njej prepusti odločitev, kdo ji je najbližji.

Razumimo živalske demone v čarobni pravljici - kot fantazmatsko personificiranje naših skritih razdiralnih sil in hkrati kot izziv nam samim, da jih premagamo v dramatičnih veriženjih dozorevanja. Odločilno zahvalo smo pri tem dolžni odločnim spoprijemom v odnosih z drugim (in ne spoprijemom v trikotniku med otrokom in starši). Tudi te konflikte v odnosu z drugim moramo razumeti kot izziv nezmotljivim silam za postavitev ciljev. Konflikti odcepljanja in najdenja partnerja se prepletajo. Pravljici o kralju Zmaju se posreči preigrati to dramaturgijo v treh generacijah z vztrajnim poseganjem po starih vzorcih. Zanimivo je, da se prvi odnos med sinom in materjo odigra arhaično surovo v spalni izbi: sin kot pošast pod posteljo. Kloneči oče si ne bo več drznil obiskati te spalne izbe. Drugi odnos med sinom in matero se odigrava v gorskih višavah, ki jih lahko dosežemo samo z letenjem. Iz enega, pošastnega sina prvega para, sta nastala dva brata v ptičji podobi, otroka drugega para. Ta kraj povsem drugačnega sveta lahko najde samo oče, ki ga je življenje česa naučilo.

prevedel Igor Kramberger (september 1992)

Pojasnilo

Z izrazom "učilo" smo prevedli Scherfov izraz "Lehrstück". Ker se avtor ni zadovoljil zgolj z objavljanim interpretacij, temveč organizira tudi skupine, v katerih preigravajo podobe, ki jih ponujajo pravljice, in jih skupaj razlagajo, je njegovo ravnanje s pravljicami v marsičem podobno tistemu, ki ga je za delavska gledališča zasnoval Bertolt Brecht. Svoje igre, v katerih naj bi do spoznanj prišli predvsem sodelujoči in ne zgolj gledalci, je imenoval "Lehrstücke". V slovenskih prevodih Brechtovih del se je za njih ustalil interpretativen prevod "poučno-učni komadi". Med branjem Scherfovih prispevkov je smiselno upoštevati tudi to razsežnost izraza, ki ga uporablja.

Z u s a m m e n f a s s u n g

TIERDÄMONEN IM ZAUBERMÄRCHEN

In seinem Beitrag stellt der Verfasser einige Beispiele der Reifungsprozesse dar, die in den Märchen bildhaft erzählt werden. Es handelt sich um die Ablösung von Kindern von seinen Eltern. Die folgenden Märchensituationen sind näher vorgestellt: Der Clan der Drachennutter, der Einlaß heischende Walddämon und der siebenhäutige Königssohn Lindwurm.

Der Verfasser zeigt, wie man als Hörer oder Leser der Märchen die dargestellte Wirklichkeit mit seiner eigenen verknüpft. Damit begründet er die Lebendigkeit von einigen Motiven und die unterstützende Rolle der Märchen während des menschlichen Reifungsprozesses.

Maruša Avguštin

Radovljica

MIROSLAV ŠUPUT*

Rojen 1. aprila 1948 v Beogradu. Na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani je diplomiral leta 1972 pri prof. Maksimu Sedeju. Živi in dela kot samostojni umetnik v Ljubljani in v Istri.

Naslov: 61000 Ljubljana, Polakova 11, tel.: (061) 324-836

Kaže, da znotraj slovenske mladinske knjižne ilustracije nastaja slikarstvo, ki ne pristaja na moderne likovne trende in ne želi biti odvisno od literarnih predlog v tem smislu, da bi jih predvsem razlagalo. Obenem se izogiba togemu razmejevanju, kaj je otroku oziroma mladostniku dojemljivo in kaj sprejemljivo. Če so avtorji tako pojmovane likovne umetnosti zašli med ilustratorje morda predvsem zaradi vsaj relativne socialne varnosti, ne spreminja ugotovitve, da se dela vedno večjega števila mladih nadarjenih slikarjev selijo med platnice knjig.

Med likovne ustvarjalce, ki znotraj ilustracije ustvarjajo avtohtoni slikarski svet, ki ga poleg obvladanja slikarske obrti in poglobljenega odnosa do literarne predloge, ki zahteva poznavanje kulturnega ozadja dogajanja, odlikuje neka posebna slikarska poetičnost, spada zagotovo MIROSLAV ŠUPUT. Umetnik se ne ponaša z zelo velikim številom ilustriranih knjig, zato pa pomenijo njegove ilustracije nov odnos do tega predmeta, izziv bralcem knjig in še prej založbam, ki ta dela tiskajo. Ob tem se lahko pojavijo kratki stiki, zaradi katerih ostanejo nekatere kvalitetne likovne rešitve neobjavljene. V Šuputomem primeru so to npr. ilustracije za *Bajke* Boženove Nemcove, ki jih je napravil za založbo Mladinska knjiga 1986. Zdi se, da so bile prav slikarjeve odlike za založbo ovira. Poetičnost teh podob, ki se izraža s svojskim kontrastnim koloritom in srednjeveškim načinom grajenja kompozicije v višino, ki poudarja arhaičnost zgodb, po našem mnenju mladim bralcem ne bi predstavljala ovire; prej bi domnevali, da bi stopnjevala njihovo doživljanje literarne vsebine. Podoben poetično obarvan slikarski izraz najdemo v ilustracijah za *Kanglico kaše* Kristine Brenkove (Mladinska knjiga, Čebelica, 1986).

Svojo ilustratorsko pot je Miroslav Šuput začel v Puli, kjer so pri Istarski nakladi izšle tri knjige z njegovimi likovnimi podobami. *Morska karta pesama* Boška Obradovića (Istarska naklada, Pula 1984) kaže avtorjev poglobljen odnos do tovrstnega tematskega ustvarjanja in njegovo navezanost in zvezanost z Istro, kjer je slikar preživel svoje otroštvo. Sinjina neba in morja in pastelne barve kompozicijsko zahtevne slikanice nam predstavlja življenje istrskih ribičev z množico nadrobnih detajlov. Prav *Morska karta*

* Besedilo je prevzeto iz razstavnega kataloga Šivčeve hiše v Radovljici, kjer je bila maja 1992 razstava ilustracij Miroslava Šuputa.

pesama so Šuputove otroškemu dojemanju najbolj približane ilustracije, ki hkrati vsebujejo že vse značilnosti njegovega sloga: svojsko barvitost, množico natančno upodobljenih detajlov (mnoge ribe so pravi "portreti" posameznih vrst rib) in skoraj do abstraktnosti poenostavljenih skupin rib, ki slikarja zanimajo predvsem zaradi likovnega ritma in forme. Jadra ladij so obenem s svojo realistično predstavitvijo nosilke sanjske poetičnosti. Ne nazadnje najdemo že v tej slikanici tudi "portrete" mornarjev, potegnjene astenične figure z značilnimi žalostnimi pogledi. Vsak med njimi izraža svoj intimni svet, povezan s skrivnostno privlačnostjo morja.

Za *Morsko deželo na železniški postaji* (Mate Dolenc, Mladinska knjiga 1986) je Miroslav Šuput napravil devet črnbelih in eno barvno celostransko ilustracijo v akvarelni tehniki, ki razkriva lahkotnost njegove slikarske poteze s čopičem in izjemno simbiozo likovnih podob z duhovitim, poetičnim in poučnim besedilom. Ilustracije kljub vezanosti na tekst in kljub črnbeli tehniki delujejo kot samostojne slike. Nič ni čudnega, da so prav te romale iz Bratislave, kjer je avtor prejel zanje leta 1987 Zlato plaketo BIB-a, na Japonsko. Slikovitost podvodnega sveta, svežina in lahkotnost njegove upodobitve in nesentimentalna zgodba o potovanju male velike Urške in njenega očka v čudoviti svet morja, ki ga junaka najmeta kar v zaboju na železniški postaji, je morala biti Japoncem blizu.

Popolnoma drugačen je Tagorejev svet v *Lačnih kamnih* (Rebindranath Tagore, Mladinska knjiga 1986), zato se tudi ilustracije zelo razlikujejo od ostalega Šuputovega ilustratorskega opusa. V barvnih ilustracijah slikar porabi obrisno risbo hkrati z barvnim kontrastiranjem ploskev, ki je zanj značilno. Vendar v *Lačnih kamnih* izstopa tipičen orientalski kolorit z njegovimi modrimi, zelenimi, ciklamnimi, vijoličastimi in rdečimi barvnimi toni. Izjemna je tudi erotična napetost med figurami, ki jo slikar doseže z mehko potez in kontrastom med "hladnimi" in "toplimi" figurami. Za Zahodnjaka težko predstavlljivo istočasno prepletanje realnega in nerealnega, gibanja in mirovanja, življenja in smrti, je Miroslav Šuput rešil z upodobitvijo ploskovito učinkujočih prostorov, ujetih v dvojne okvire jajčastih in pravokotnih oblik. Krhkost slikarskih kompozicij povečuje kombinirana slikarska tehnika z uporabo barvnega prahu. Črno bele ilustracije nosijo enako sporočilo, le da avtor namesto barvnega niansiranja uporablja stopnjevanje kolorita od belih preko sivih do črnih odtenkov in kombinirano rabo mehkih slikarskih ploskev s trdnimi linijami.

Za *Begavko po valovih* ruskega pisatelja Aleksandra Grina (Mladinska knjiga 1989) je Miroslav Šuput prejel Levstikovo nagrado (1990). Roman, ki govori o pisateljevi sanjski deželi, sanjani na morju, na ladji, na otokih in v pristaniščih, ki jih ni na nobenem zemljevidu, saj govori o svetovih, ki jih sanja nemirna umetnikova duša, je najbrž res doslej najprimernejše besedilo za Šuputovo iz realnega v privzdignjeni svet usmerjeno likovno ustvarjalnost. Z literarno umetnino, ki govori o nenehnem hrepenenju po popolni svobodi, popolni ljubezni, po preseganju realnega in stiku z imaginarnim svetom, je Miroslav Šuput vzpostavil najtesnejše notranje razmerje ter iz barvnih in črnbelih figurálnih slikarskih kompozicij ustvaril avtohtone umetnine. Psihološko poglobljene, od realnosti odmaknjene portrete figur z zamaknjenimi pogledi poznamo že iz njegovih *Morskih kart*, zlatorumeno svetlikanje pa iz *Bajk* in *Kanglice kaše*, vendar je vloga zlate svetlobe v *Begavkah po valovih* posebej poudarjena. Z njo slikar presvetljuje svoje slike in stopnjuje njihovo skrivnostnost. Neulovljivost romantičnih sanj podpirajo tudi "gledališko" uigrane skupine, s pogledi, ki begajo vsak v svojo smer in krhek kolorit, grajen na kontrastih. Minuciozno izdelane figure v ospredju slik z artistično razgibano igro rok in skicozne figure v ozadju, so likovni pendant pisateljevemu beletrizmu. Slikarsko, poudarjeno melenholično delujejo tudi črno bele ilustracije.

Zavestno uporabljanje elementov zgodovinskih slogov, ki ga prvič opazimo v *Begavkah po valovih* (obrati glav, pozicije rok, kompozicija) se močneje pojavi v *Svetih treh kraljih* (Michel Tournier, Mladinska knjiga 1990). Z ilustracijami za *Svete tri kralje*, izvirno

pozveto biblično zgodbo francoskega pisatelja Michaela Tournierja, je izrazito sodobno usmerjenemu slikarju uspelo v ustvarjalnem zanosu združiti svojo lastno slikarsko senzibilnost z elementi iz zgodovinskih obdobj slikarstva. Tako je ustvaril sugestivne podobe z množičnimi prizori, ki spominjajo na monumentalno zasnovane kadre zgodovinskih filmov. Znotraj historičnega okvira, ki pomeni za spontano likovno ustvarjanje močno oviro, Miroslav Šuput slika skupine svetopisemskih oseb s svojim značilnim kontrastnim koloritom v rumeno-modrih, zeleno-rdečih, vijolično-rumenih tonih; barvno in svetlobno se poigrava z dvojicami figur in ritmično poudarja njihovo plastičnost. Da doseže žarenje slik so njegovi junaki lahko rumenooki, prav take utegnejo biti brade moških in lasje ženskih likov. Slikar se učinkovito poslužuje nasprotij med natančno slikanimi ali skicozno oblikovanimi figurami v isti sliki. Tričetrtrinski obrati posameznih glav v skupinskih prizorih z eklektičnimi slikarjevimi prijemi stopnjujejo psihološko napetost dogajanja v sliki. Kakor v *Begavkah po valovih* je tudi v *Svetih treh kraljih* opazna oblikovna in barvna igra rok. V Poklonu treh kraljev npr. naslika rdeče, rumene in zelene roke; srednjemu kralju zavestno naslika Michelangelov prst iz njegove Poslednje sodbe itd. Morda lahko sklenemo z ugotovitvijo, da opazamo prav pri zgodovinsko najstrožje omejenem besedilu, kjer se umetnik v dokajšnji meri zavestno poslužuje eklekticizma, tudi izredno čistost likovnega izraza tako v barvi in v kompoziciji kot v likovnem ritmu. Tehniko gvaša dopolnjuje z intervencijami ostrih črtnih linij in s tem tudi poudarja večplastno likovno govorico.

Dogajanje v *Argonavti*h se odvija na ladji, na morju, ki predstavlja takorekoč Šuputov najintimnejši svet.

Šuput je doslej ilustriral literarno kvalitetna poetično obarvana besedila, ki večinoma le pogojno sodijo v mladinsko književnost. Tako so npr. Tagorejevi *Lačni kamni*, Grinova *Begavka po valovih* in *Sveti trije kralji* enako primerni za adolescentno mladino kot za odrasle. Isto lahko rečemo za ilustracijo. Vendar sta *Morska karta pesama* ali *Morska dežela na železniški postaji* izrazito za mladostnika pisani besedili, ki ju je Miroslav Šuput upodobil inovativno in sveže, popolnoma enakovredno besedilu. Ker je literarna predloga spodbudila njegovo ustvarjalnost, se je njegov likovni jezik samodejno prilagodil stopnji otrokove dojemljivosti.

Če poskušamo primerjati med seboj Miroslava Šuputa (1948) in Marjana Mančka (1948) bi med dvema kvalitetnima avtorjema težko našli večje nasprotje v načinu likovnega podajanja literarne snovi. Mančkova duhovita, h karikaturi nagnjena črna risba preoblikuje zgodbo v podobe in skuša poudariti njegove humoristične elemente. Ko zmore izjemno prilagojeno govoriti majhemu otroku, vpleta v likovno govorico tudi globlje sporočilo, namenjeno odraslim. Miroslav Šuput se izraža z barvo, slikarsko. Literarni pripovedi skuša najti notranje aдекватen likovni svet. Vanj vklaplja bogato poetično sestavino, ne da bi se pri tem spraševal, komu je njegovo slikarstvo namenjeno. Težko bi našli v njegovih ilustracijah humor, saj je njegova slikarska narava občutljiva predvsem za estetske, krhke in otožne odslikave. Marjan Manček se ukvarja s celostnim oblikovanjem knjig, medtem ko Miroslava Šuputa nikoli ne srečamo kot ilustratorja in oblikovalca hkrati. Marjan Manček je že dolga leta sodelavec otroškega in mladinskega periodičnega tiska, Miroslav Šuput v njem ne sodeluje.

Miroslav Šuput zaenkrat zaključuje z ilustracijo in se želi posvetiti slikarstvu, grafiki in mali plastiki. V teh likovnih zvrsteh želi nadaljevati svoje likovno ustvarjanje prav tam, kjer ga je povezava s tekstom kljub relativni svobodi začela omejevati. Verjamemo, da bodo od literarnih predlog neodvisna dela nadaljevala njegov slikarski slog v ustvarjalni simbiozi med slikarsko tradicijo in moderno likovno senzibilnostjo. Verjamemo tudi, da bo umetnikova morebitna vrnitev k ilustraciji čez nekaj let ponoven izziv naši bogati, kvalitetni in slogovno pestri tovrstni ustvarjalnosti.

Ilustrirane knjige

- Daniel Načinović: *Poluotok snova*, Istarska naklada, Pula 1983
Danijel Načinović: *Banka kakva zavrzlamka*, Istarska naklada, Pula 1984
Boško Obradović: *Morska karta pesama*, Istarska naklada, Pula 1984
Kristina Brenkova: *Kanglica kaše*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986
Božena Nemcova: *Bajke* (neobjavljeno pri MK), Ljubljana 1986
Mate Dolenc: *Morska dežela na železniški postaji*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986
Sto najlepših pravljic (neobjavljeno pri MK), Ljubljana 1987
Rebindranath Tegore: *Lačni kamni*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1988
Stevan Raičković: *Mlin na veter*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1988
Aleksander Grin: *Begavka po valovih*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1989
Jules Verne: *V osemdesetih dneh okoli sveta*, Tehnična založba Slovenije, Ljubljana 1989
Michel Tournier: *Sveti trije kralji*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1990
Argonavti (Mladinska knjiga, Ljubljana 1992)

Nagrade

- 1971 Študentska Prešernova nagrada za slikarstvo
1987 BIB-ova Zlata plaketa na Bienalu ilustracij v Bratislavi za Morsko deželo na železniški postaji
1990 Levstikova nagrada za Begavko po valovih

Iz bibliografije

- Ne razpolagamo s podatki, vezanimi na Istarsko naklado, Pula.
Branko Sosič: *Zlata plaketa BIB Miroslavu Šuputu*. Delo 16. 9. 1987 str. 6
Alenka Dermastia: *11. Bienale ilustracij v Bratislavi*. Knjiga 1987 št. 9-10 str. 473
Branko Sosič: *Od sproščenega cvetnega slapa do stripovskih veščin*. Med ilustracijami v Bologni. Delo 21. 6. 1988 str. 9
Mitja Košir: *Z najvišjo kakovostjo k mlademu bralcu*. Dnevnik 31. 5. 1990 str. 9
Marjeta Novak Kajzer: *Uspešna sinteza besede, ilustracij, znanosti in sanj*. Delo 31. 5. 1990 str. 10
Levstikove nagrade Mariji Vojskovič, Miroslavu Šuputu in Janezu Stmadu. Knjiga 1990 št. 6-7 str. 210-211
Levstikove nagrade za leto 1989. Otrok in knjiga 1991 št. 31 str. 93-95
Branko Sosič: *Vse kar človek dela, ponazarja njegovo senzibilnost*. Pogovor. Delo 3. 1. 1991 str. 7
Tatjana Pregl Kobe: *Miroslav Šuput. Ilustracije*. Goriške galerije. Galerije Rika Debenjaka, Kanal. 7. 2. - 2. 3. 1991 (Zloženka ob razstavi)

Miroslav Šuput gehört zu den bildnerischen Schöpfern, die innerhalb der Illustration eine autochthone malerische Welt schaffen. Der literarischen Erzählung sucht er eine innerlich adäquate Welt zu finden. In diese schließt er den reichen poetischen Inhalt ein.

IN MEMORIAM

Alenka Glazer

ŽIVA BESEDA PAVLETA ZIDARJA

PAVLE ZIDAR - ZDRAVKO SLAMNIK

6. 1. 1932 - 12. 8. 1992

Opus pesnika in pisatelja Pavleta Zidarja, s pravim imenom Zdravka Slamnika, je izjemno obsežen ne samo po številu izdanih knjig in besedil, ki še niso doživela knjižne objave, temveč še bolj po raznolikosti človeških usod in položajev, odslikanih okolij, narave, živalskega sveta, po odkrivanju odgovorov na najrazličnejša življenjska vprašanja, od iskanja smisla življenja do razgrinjanja etičnih osnov za človekovo ravnanje, od razmišljanj, potopljenih v svetost božjega, do nazornih prikazov najbolj banalne, prozaične vsakdanjosti. Njegova ustvarjalna domišljija se zdi skoraj neizčrpna. Vsa ta nakopičenost snovi in motivov pa je postavljena v časovni razpon pisateljevega realnega življenja, brez širjenja v daljno zgodovinsko preteklost ali v fantazijsko fantastično prihodnost. In vendar rastejo iz Zidarjevega dela ne samo

izjemno žive podobe izsekov iz naše sodobnosti ali polpreteklosti temveč tudi z intuicijo uzrta izhodišča za vrsto pojavov v pisateljevi sočasnosti, ki poglobljajo in širijo pomensko dno njegovih del daleč nazaj, v preteklost, naj gre za usodo posameznika in njegovega rodu, za narod ali za človeštvo, hkrati pa ta besedila slutenjsko preroško nakazujejo nadaljevanje ubesedenega v prihodnjih časih.

Vsega tega se lahko zavemo jasno zdaj, ko se je ta, desetletja delujoča neizčrpa in neizčrpna ustvarjalna energija pretrgala. Življenjska pot Pavleta Zidarja-Zdravka Slamnika (ki se je rodil 6. januarja 1932 na Slovenskem Javorniku pri Jesenicah), se je končala 12. avgusta 1992 v Ljubljani; umrl je v kliničnem centru, zadet od kapi. Pet dni pred tem je napisal svojo zadnjo pesem in jo sklenil z verzi:

Slovo od sveta
je globoko zamiranje
orgel.

Njegova beseda se je iztekla v podobo, ki za nazaj zaobjema vse njegovo delo: življenju se je odzival in ga prelival v zvoke besed kakor orgle z vsemi registri.

Svoj opus je Zidar kljub nepričakovanemu koncu zaokrožil. Pravzaprav ga je zaokroževal ves čas ustvarjanja, od zgodnjih pesniških besedil, ki se je z njimi pojavil v javnosti konec štiridesetih let, pa vse do tekstov, ki jih je pisal dobesedno do smrti. In kakor je kot mlad začel s pesmimi, tako se mu je s pesmimi njegovo pisanje tudi sklenilo. A vmes se je več ko četrto stoletja zdelo, kakor da je bila pesem na začetku njegovega pisanja samo iskanje lastnega izraza, ki se mu je oblikoval šele v prozi. Toda njegov način pisanja je ves čas kazal na to, da doživlja svet in življenje predvsem kot pesnik. To je bilo očitno ne samo v lirskih vložkih, ki barvajo njegova prozna besedila z občutji in razpoloženji, temveč tudi v načinu, kako se je lotil fabule, kako je gradil posamezne prizore in kako jih je povezoval, kako je z najkrajšimi možnimi označitvami, slonečimi na metaforah, primerah, podobah, mojstrsko oblikoval značilnosti oseb in njihove medsebojne odnose. Še najbolj se je - vsaj na prvi pogled - oddaljeval od lirskih izhodišč (in jih dostikrat skoraj povsem prekril) v dialogih, ki so najbližji mimetičnemu odslikavanju stvarnosti in nosijo v sebi pogosto dosti dramatičnega. Razglabljanja pa so velikokrat oblikovana kot pesniška refleksija.

Zidarjevo pisanje sloni tako na slikah, podobah, kakor na besedi, njenem zvoku in ritmu. Toda njegova beseda ni samo nosilka zvena in ritma, temveč vedno tudi pomena.

Množica pomenov, snovi in motivov, v njegovih delih se zdi skoraj nepregledna. In vendar se v jasnih obrisih kažejo temeljne snovne sestavine, iz katerih raste ta ogromni opus: otrok, mati, narava, ljubezen in spolnost, ustvarjalnost, bog in vera, smrt; to pa naslikano pogosto na ozadje, ki omogoča vprašanja, povezana z

oblastjo in oblastništvom, in v zvezi s tem tudi vprašanja nasilja, krivičnosti, svobode. Vse to se združuje v celovito sliko življenja, ki kljub mnogim mračnim poudarkom izžareva privrženost temu življenju, naj je že kakršno koli.

In prav to potrjevanje življenja kot osnovne vrednote je omogočilo Zidarju, da je lahko pisal za otroke.

V celotnem njegovem opusu je skoraj petina del, ki jih moremo uvrstiti v mladinsko književnost. Sedemnajst je knjižnih naslovov, ki združujejo njegove tekste za otroke, a tem je zelo blizu še precej drugih, v katerih je - ne posebej z mislijo na otroškega bralca - govoril o svojem otroštvu ali tudi sicer o otroku.

V njegovih mladinskih delih beremo o vseh temeljnih vprašanjih, ki so ga zaposlovala kot ustvarjalca sploh. Tudi oblikovno segajo ta dela na obe področji njegovega pisanja: pisana so tako v vezani kakor v nevezani besedi. Če k temu dodamo še, da "pesniška pripovedka" *Tončkove sanje* iz leta 1955, avtorjeva prva knjiga sploh (napisana je bila leta 1954 in je podpisana še z njegovim pravim imenom Zdravko Slamnik, psevdonim Pavle Zidar je privzel šele pozneje), spada med knjige, ki jih lahko vzame v roke otroški bralec, in da so mu besedila za otroke nato nastajala v vseh desetletjih njegovega pisanja, vidimo, da je pisanje za otroke Zidarja kot ustvarjalca privlačevalo ves čas. Posebej je bil na tem področju ploden v letih, ko je za odrasle bralce oblikoval avtobiografske snovi, krajša lirična besedila za otroke iz prve polovice osemdesetih let pa so najavljala novo fazo v Zidarjevem nemladinskem pisanju, vrnitev k poeziji.

Če iz celotnega Zidarjevega opusa izločimo njegova mladinska dela, se nam po obliki in slogu, še posebej pa po snovi razporedijo v nekaj skupin.

Na začetku sta dve knjižici verzov, že omenjene *Tončkove sanje* in pet let pozneje zbirčica otroških pesmi *Konjički* (z letnico 1960, a izšla je že konec leta 1959). Veže ju le dejstvo, da sta pisani v vezani besedi, sicer pa se tako po motivih in tematiki kakor po obliki med seboj zelo razlikujeta.

Bolj blizu *Tončkovim sanjam* je

pripovedka *Baba na Možaklji*, objavljena v knjigi "slovenskih pravljic" *Čudežni studenec* (1960); ta združuje besedila štirih avtorjev, poleg Zidarja še Lojzeta Zupanca, Venceslava Winklerja in Oskarja Hudalesa. Zidarjeva aitiološka pripovedka, nastala že leta 1956, po snovi nadaljuje pravljico pisanje iz *Tončkovih sanj*, a je oblikovana v prozi in že najavlja avtorjev prehod k nevezani besedi.

Od konca šestdesetih let se v razdobju dobrega desetletja (če upoštevamo letnice izida posameznih del) zvrstijo realistično pisane zgodbe iz življenja sodobnih otrok, večinoma učencev višjih razredov osnovne šole: *Pišem knjigo* (1970, nastala 1969), *Glavne osebe na potepu* (1975, nastala leto dni prej) in *Mulci* (1975), ki so po nastanku (leta 1970) in po zgodbi neposredno nadaljevanje povesti *Pišem knjigo*. Sorodna tem delom je tudi povest *Moja družina* (1981), ki je nastala leta 1976. Vsa ta dela povezuje, poleg drugih sorodnosti, predvsem humor. Med njimi pa stoji skoraj osamljen tragični *Kukavičji Mihec* (1972, napisan 1971).

Nekakšen prehod od realističnega pisanja v fantastično pripoved pomenita dve deli, pisani leta 1981, a izšli v različnih časih: *Lev Pink z jogurtom na glavi* leta 1983, *Dražba sanj* leta 1986. Tudi na prvi pogled povsem realistična povest o usodi psičke *Miki* (izšla 1987, napisana 1985) nosi zlasti v razpletu poteze fantastične pripovedi in s tem nadaljuje način pisanja iz prejšnjih dveh del.

Vendar se od leta 1983 dalje Zidarju oblikujejo za otroke predvsem krajša besedila, ki nosijo poteze klasičnih pravljic ali fantastičnih pripovedi, pa drobnih realističnih zgodbic in anekdotičnih zapisov iz življenja otrok, lirsko oblikovanih črtic, večinoma s snovjo iz narave, redkeje tudi groteskno, humorno in tragično učinkujočih daljših pripovedi, ki izhajajo iz fantazijsko fantastičnih osnov.

Tako so se zvrstile knjige *Barbarin dežnik* (1984), *Državica otrok* (1986), to leto tudi knjiga "zgodb za otroke" *Pikapolonica Pika*, ki poleg še nezbranih besedil prinaša tudi nekaj ponatisov, pa *Cirkus Madra čaj* (1988, besedila pisana

1986) in knjiga s tremi zgodbari: *Učna leta botre smrti*, *Petelinček nespečne babice*, *Taci* (1990, besedila so iz leta 1986). Konec leta 1991 je - za avtorjevo šestdesetletnico - izšel izbor iz Zidarjevih mladinskih del: *Lev Pink*, *Muc brbuc in Kukavičji Mihec*, ki prinaša poleg ponatisov tudi nekaj dotlej neobjavljenih krajših zgodb. Zadnjo med njimi, *Medo iz mačje fare*, je avtor datiral: poleti 1988. Po sporočilu Zidarjevega prijatelja in sestavljalca njegove bibliografije (izšla je ob ponatisu romana *Oče naš*, 1992), slavista Avgusta Gojkoviča, na čigar podatke se naslanja tudi tukajšnje navajanje let, v katerih so posamezna dela nastajala, je v avtorjevi zapuščini še vrsta neobjavljenih, zlasti krajših mladinskih besedil; med njimi jih je trinajst iz leta 1991.

Takšen je torej zunanji zaris Zidarjevega mladinskega opusa: sprva pravljice in pesmice, nato realistične povesti, končno fantastične pripovedi in pravljice ter druga krajša, večkrat poetično oblikovana besedila. Za pretežni del njegovih mladinskih del pa so značilne avtobiografske osnove, čeprav so večkrat prekrile s fabulo, ki te osnove zabrisuje.

To se kaže že v "pesniški pripovedki" *Tončkove sanje*. V vezani besedi je tu pripovedovana na videz objektivna pravljica snov: rdeči škrat, kralj treh kraljestev, ki mu vile nočejo dati ljubljene Maje, pred steklenim gradom na Gorjancih toži v pesmi o svoji ljubezenski bolečini, njegovo petje pa nepoklican čuje otrok Tonček. Zato ga doleti kazen. Zapro ga in rdeči škrat ga obsodi na smrt. Tik pred rabljevim zamahom z nožem se Tonček zbudi in ob njem bedi mama. Zapor ter obsodba na smrt budita asociacije na avtorjevo življenjsko izkušnjo v zaporu v Begunjah, ki jo je doživel tako rekoč še kot otrok. Ta del pripovedke je oblikovan kot prvoosebna pripoved, z realistično učinkujočimi posameznostmi, s čimer se pripovedka približuje fantastični pripovedi. Konec pa, ki govori o ljubeči materi, bedeči nad otrokom, sproža enega izmed Zidarjevih osrednjih motivov, ki se vedno znova pojavlja v njegovem pisanju, v delih za odrasle in v delih za otroke, to je motiv odnosa med materjo in otrokom. Tu je

prikazana njuna medsebojna pripadnost in mati kot otrokova zaščitnica, saj pripovedka z zadnjo kitico:

In nad mano je bedela
moja mama že ves čas,
moja mama že ves čas,
in mi božala obraz,

s ponovitvijo drugega verza (kar spominja na ljudsko pesem) stopnjuje občutek varnosti, ki jo ogroženi otrok čuti ob materi.

Pozneje je motiv matere in otroka ter njune medsebojne povezanosti najbolj izdelan v *Kukavičjem Mihcu*. Tonček je ogrožen samo v sanjah, Mihec v življenju. Tonček se ogroženosti (čeprav nerealne) zaveda in se boji, Mihec sledi svojim nagonom in se brez razmišljanja spontano odziva na vse, kar ga doleteva. Ker ga oče, bratje in vaška srenja zaradi drugačnosti odklanjajo, beži tudi sam pred njimi. V domači hiši mu je v oporo le mati, zateka se v naravo, prijateljuje s potepuhom Ferencem.

Isto leto ko *Kukavičji Mihec* je izšel Zidarjev (nemladinski) roman *Sveta Barbara*, ki je nastajal malo pred povestjo o Mihcu. Tudi tu je prikazan odklonilni odnos srenje do človeka, ki je drugačen od njih, saj je pisatelj. Njegovo pisanje izzove silovit spor; vanj je potegnjena tudi mati, ki se na pritisk okolice sinu odreče. Boleča zgodba je blizu realnemu dogajanju v avtorjevem življenju.

Kukavičji Mihec prinaša drugačen razplet: mati kljub nasprotovanju vseh okrog sebe ostaja na sinovi strani in se zanj do kraja žrtvuje, saj sredi neurja, v katero ga gre iskat, izgubi življenje. A kakor je v *Tončkovih sanjah* neporušeni odnos med materjo in sinom zaznamovan s sanjsko zgodbo in se ga drži nadih nerealnega, tako je v *Kukavičjem Mihcu* svet privzdignjen v neoprijemljivo nadrealnost arhaične pravljичnosti in tudi materina žrtvujoča se ljubezen ne nosi potez realnega. Morebiti prav iz tega izvira neopredeljiva elegičnost povesti, ki ves čas prevladuje, kljub mnogim groteskno humornim prizorom v njej.

Ob *Kukavičjem Mihcu* se zavemo še vrste drugih vzporednosti med to povestjo in nekaterimi drugimi Zidarjevimi deli, zlasti avtobiografskimi pripovedmi.

Mihčev odnos do narave, ki v njegovi

bujni domišljiji živi tako, kakor živijo ljudje, spominja na klasično začetno poglavje v Zidarjevem proznem prvencu *Soha z oltarja domovine*, značilno naslovljeno *Otrok*. Narava pa živi v Zidarjevih delih tudi sicer, še posebej izrazito v krajših besedilih iz zadnjega obdobja.

V avtobiografski pripovedi *Barakarji*, ki jo je avtor sprva celo namenil mladim bralcem, a je danes ne štejemo k njegovemu mladinskemu opusu, je antologijska epizoda: pobeg stare mame od doma, na Možakljo, pot, na kateri jo spremlja vnuk. Tu je otrok postavljen v izjemno situacijo, ko se porušijo običajna razmerja med odraslimi in se znajde na strani ostarelega, samotnega človeka.

V *Kukavičjem Mihcu* nastane taka zveza med Mihcem in Ferencem, ostarelim potepuškim izobčencem. Njuna pot v neznano, polna nepredvidljivih zapletov s povprečnimi ljudmi in razkošnega uživanja nevezanosti in svobode, je mnogopomenska. Otroku bralcu govori o njegovi pravici, da se otrese nasilja odraslih (ki je še posebej ponazorjeno s prizorom v šoli). Odraslemu bralcu pa ponuja večplastno podobo umetnika in njegove življenjske usode: drugačen je od drugih in zaradi drugačnosti v svojem okolju mnogokrat onemogočen, iz njega izločen; a hkrati ga prav ta izločenost osrečuje osvobaja spon veljavnih zakonov v skupnosti.

Zgodba se izteče v tragičen izid. Tudi to govori o avtorju. Ve, da omejitev realnega življenja ni mogoče dokončno premagati. Tako govori *Kukavičji Mihec* na poseben način o umetniku, pisatelju.

Bolj neposredno se teme pisateljavanja loteva mladinska povest *Pišem knjigo*. Tudi tu je mogoče slediti avtobiografskim potezam, kolikor govori besedilo o občutjih mladega človeka, ki začenja s pisanjem. Sicer pa je fabula postavljena v meščansko družinsko okolje in v delu prevladujejo humoristično satirični toni. Novi pa so (deloma sanjski) fantazijsko fantastični prizori, v katerih glavna oseba in pripovedovalec zgodbe Igor Čeč, učenec osmega razreda, obišče v domišljiji in sanjah Kremelj in Belo hišo ter pomaga uničiti načrte za tretjo svetovno vojno, da bi pomagal človeštvu. Tako se v delu za mlade bralce na humoristično

grotesken način pojavijo motivi političnih in družbenih nasprotij ter napetosti, izvirajočih iz njih, otrok v pripovedi pa jih rešuje s sanjsko lahkotnostjo. Bolj približana realnemu doživljanju doraščajočega mladostnika je Igorjeva ljubezen do sošolske Jožice.

Tudi v knjigi *Mulci* bi naj Igor Čeč pisal, tokrat skupaj s sošolcema Samom in Iztokom, in sicer knjigo o počitniških doživetjih v koloniji na morju. Zaradi večernega sestanka z dekleti se morajo vrniti domov že po dveh dneh, ki pa sta z mozaiki grajenimi, podrobno opisanimi prizori dala zadosti humoristično satirične snovi za živo podobo doraščajočih najstnikov, ki se skušajo uveljavljati in si žele ljubezenskih doživetij.

Pisanje o svojih doživljajih v šoli, ki z novo stavbo otroke utesnjuje, ter o iskanju zatočišča v starem, znanem in varnem okolju pri teti na kmetih, je snov humoristično zasnovane povesti *Glavne osebe na potepu*. Vendar pripoved o dveh pobeglih učencih petega razreda, Ivanu Krajcu-Konju in Gregorju Počkaju-Žogi, govori tudi o neskladnih odnosih med člani v družini ter še posebej v prizorih iz družinskega okolja pri Gregorju oblikuje lik matere, ki s svojim jedkim odnosom do moža in sina spominja na prizore iz Zidarjevih avtobiografskih del.

Motiv pisanja oziroma pisateljjevanja se pojavlja tudi v poznejših Zidarjevih delih za mlade bralce. Povest *Moja družina* je zasnovana kot pripoved najmlajše hčerke Marie o članih družine doktorja matematike in fizike Andreja Zimica, izmed katerih posebej izstopa lik samosvoje srednje hčerke oziroma sestre Selene-Charlie-Geni.

Motiv pisanja pa ni vezan le na pisanje knjig, temveč so to kdaj tudi pisma, šolske naloge ali drugačna besedila. V mnogih različicah se pojavlja zlasti motiv pisma. Lahko so to prva ljubezenska priznanja mladih zaljubljenecv (*Pišem knjigo*) ali prizadeto norčavo pisanje dveh pobeglih fantičev neljubemu šolskemu upravitelju (*Glavne osebe na potepu*) ali šaljivo spominjanje na nekdanjo skupno igro v pismu, ki ga piše Charlie mlajši sestri Marie (*Moja družina*). V pripoved je lahko vpleteno tudi anonimno grozilno pismo (v

Prigodah malega Matica iz Državice otrok). Fantastično pripoved omogoča pismo dečka Berta očku, ki pluje po oceanih (*Pismo v zbirčici Barbarin dežnik*).

Pisma pa lahko tvorijo tudi osnovo za zaplet daljše zgodbe, kakor je zasnovan *Lev Pink z jogurtom na glavi*. V tej zgodbi si izmenjujeta pisna sporočila mali Rok, ki si po zlatenici nabira novih moči pri babici na kmetih, in pisatelj Tadej Sernec, ki piše v bližnjem vikendu. Pisateljjeva pisma govore o njegovi igrivi ustvarjalni domišljiji, otrokova o njegovi naivni neposrednosti in lahkovernosti. Prav to dvojje povezuje oba: pisatelja-ustvarjalca in otroka.

Tako se ob pismih izoblikuje lik umetnika, ki s posebnim poslušom spremlja odzivanje otroka na doživljaje. Iz vsebine šaljivo zasnovanih pisem pa govori hkrati pisateljjeva zgroženost nad krutostjo ljudi, ki mučijo živali, v cirkusih, živalskih vrtilih, pri delu in drugod. V pripovedi se tako oglašajo zelo poudarjena misel, da se je treba boriti za zaščito živali in narave sploh.

Podobno čustvuje umetnik-slikar Ivan Knez v zgodbi *Dražba sanj*. Tudi tu je ogrožena narava, še posebej košata lipa, ki je edina od prejšnjih dreves ostala sredi novih blokov, v veliko veselje otrok in v spotiko staršem. Načrtovane smrti jo obvaruje čudežna moč, s katero jo napolni slikarjeva svareča misel, da se pravočasno umakne pred buldožeristom Štefanom, ki naj bi jo uničil. Ko jo pozneje Štefan hoče zažgati, se mu maščuje in ga vrže s sebe, tako da ostane invalid, prejšnjo zeleno bujnost pa ji vrne slikarjeva slika nekdanjega razkošja. Umetnik je s tem svojo nalogo opravil in se - zaradi dolgov - odpravi neznano kam, njegov zvesti maček Serjoža pa konča pod kolesi tovornjaka. Edino otroci z intuicijo zaslutijo resnico o lipi in tragiko umetnika ter hkrati moč njegove umetnosti.

Prijateljjevanje človeka z živaljo je prisotno še v mnogih drugih Zidarjevih besedilih. Zlasti zgodb o mačkah je dosti, pogosti so v njih tudi psi. Večinoma so zveze med živalmi in otroki prisrčne in zaupljive, v povesti *Miki* pa, v skladu z realistično naravnanoostjo pretežnega dela zgodbe, se žival, ki je do smrti zvesta

svojemu rešitelju, nekdanjemu otroškemu preganjalcu krvavo maščuje.

Bolj iz razmišljanj raste fantastična pripoved *Cirkus Madra čaj* (v knjigi z enakim naslovom), v kateri deklica Metka in njen papagaj Koki zbereta na Pokljuki predstavnice vseh živalskih vrst, da bi slišale Deklaracijo o pravicah živali in se za njena načela borile. Metka se nato s Kokijem odpravi v njegovo domovino Kolumbijo in se tam spremeni v dehteče belo bezgovo drevo. (Motiv najrazličnejših spreminjanj je pri Zidarju nasloph pogost.) Človeštvo pa doživi kazen za svoje nasilje in ljudje se znajdejo v kletkah iz vetrov v človeškem vrtu cirkusa Madra čaj pod Kilimandžaro. Šele ko se zahoče Naravi, jih spet osvobodi. Podoben motiv človeškega cirkusa ima že *Lev Pink*, le da je tu samo nakazan.

Tudi zgodba *Kanarček* iz zbirke *Cirkus Madra čaj* (v ponatisu v zadnji Zidarjevi mladinski knjigi nosi naslov *Misijonarček*) govori o težnji, da bi se svet spremenil, izboljšal. Pokanarčil naj bi se, se pozlatil in napolnil s pesmijo. A želja je neizpolnljiva.

Narava, ki ji ljudje prizadevajo toliko hudega, se maščuje na posebne načine. Vsi, ki so se za življenje pregrešili nad njo, se morajo po smrti vrteti, ali kot preobračajoče se živali ali kot vrtljivi predmeti, vse dotlej, dokler niso njihove napake popravljene. Fantastična zgodba o tem je postavljena v sanjski okvir (*Tinine sanje* v zbirki *Cirkus Madra čaj*).

V sanje je postavljena tudi *Čenčarija*, pripoved o dečku Denisu in njegovem temnem dvojniku Proti-Denisu. (Zgodba je izšla v zadnji Zidarjevi knjigi.) Tu se v podobi kazni za čenče, ki jih govoriš o sebi, pa se zato spremeniš "v polnost tistega, kar čenčaš o sebi", oblikuje pesimistično elegična ponazoritev umetnosti in njenih posledic za umetnika, še posebej, če nosi poteze njegove osebne izpovedi.

Bolj optimistično je moč besede, ne samo pisane temveč tudi govorjene, vpletena v osnovo *Dolge pravljice za lahko noč* (v zbirki *Cirkus Madra čaj*), ki se od ljudske *Mojce Pokrajculje* loči predvsem po tem, da tu daje streho različnim živalim Marjetkina babica na robu mogočnega Roga, ne deklica. Babičina pripoved potolaži nevarne

lačne živali, saj je tako prepričljiva, da jim v domišljiji naslika zaželeno dobroto kot resnične in se pomirijo.

Hkrati je to še ena od upodobitev vrste likov stare mame ali babice, ki vedno znova prinaša pomiritev in pomeni za otroka varno zavetje.

Večinoma so liki babic prikazani kot osebe, ki so še posebej povezane z živalmi in s celotno naravo. Tako se oblikuje v Zidarjevih mladinskih delih globoko občutena zveza med otroki in starejšimi ljudmi ter obojih z živalmi in vso naravo, z vsem tem pa je povezan tudi umetnik. Zlasti z otroki ga veže sposobnost intenzivnega doživljanja in bujna domišljija ter iz nje izvirajoča igra.

A v eni od epizod v povesti *Moja družina* fantazijska igra babice z vnukinjama na presenetljiv način vključuje misel na smrt. Vse tri so se namreč po kosilu, ko so jedle gobe, v domišljiji "igrale umreti".

Smrt, pogreb in grobovi so v Zidarjevem mladinskem delu nenavadno pogosti. Od *Tončkovih sanj* prek pesmice *Očku na grob* v *Konjičkih* do domišljajske igre z mrtvimi in opisov smrti v *Kukavičjem Mihcu* pa do vrste smrti ljudi, živali, dreves v mnogih poznejših delih vedno znova ugotavljamo, da je misel na smrt avtorja izjemno vznemirjala. V zgodnji pripovedki *Baba na Možaklji* je bajeslovna Krutika, sama neusmiljena s svojimi človeškimi žrtvami, vsak kresni večer, ko je edinokrat v letu postala ranljiva, "preživljala v težki mori", kajti njen "strah pred smrtjo je bil tako velik, da se je čudil celo mesec."

Taka podoba strah zbujujoče smrti se deloma zabriše v motivu botre smrti, ki ga pozna tudi ljudska pesem, a je pri Zidarju dobil nove poteze. Za poklic smrti se namreč odloči sedma, najmlajša hčerka ovdovele matere. Ta motiv je Zidar uporabil v dveh besedilih. *Pravljica o smrti* (v zbirki *Pikapolonica Pika*) govori o časih, ko ljudje še niso umirali in je sporočilo o smrti prinesel k nam šele slovenski Amerikanec, ki je prišel domov umret. Ta pravljica ima odprt konec, saj hčerka matere ne more pokositi, ker mati vsakikrat ob pogledu na koso ozdravi in živi dalje.

Motiv smrti je nato avtor razvezal v epsko pripoved *Učna leta botre smrti* (v

zbirki treh zgodb, katerih prva je prav ta). Tu hčerka, ki se izuči obrti za botro smrt, dobi nalogo, da kot prvo pokosi svojo mater in kmalu zatem še eno od šestih sestra, kar oboje opravi nadvse uspešno. Ta grozljivo groteskna podoba kaže še enega od odtenkov v Zidarjevem pisanju za otroke.

To pisanje je neposnemljivo prav zaradi množice motivov pa tudi zaradi načina ubeseditve, ko se avtor dostikrat z besedami lahkotno igra. In čeprav bi se kje kdo morebiti spomnil na Andersena ali na Daudetova *Pisma iz mojega mlina* ali kdaj na katero od ljudskih pravljic ali na katero od bolj realističnih del, na primer na povest Astrid Lindgren *Erazem in potepuh*, ostaja Zidarjevo pisanje za otroke povsem samosvoje.

Enkratnost teh besedil raste prav iz posebnega spajanja prešerno razposajenega, veselo nagajivega, domiselno duhovitega, presenetljivo vznemirljivega, pa tudi pritaženo elegičnega ali pretresljivo tragičnega.

In še nekaj je, kar govori o pristnosti Zidarjevih mladinskih del. Sam je v zapisu *Apotekarija (Otrok in knjiga, številka 22)* razmišljal o svojem mladinskem delu kot o naravnem členu in enakovrednem deležu v (celotnem) opusu, ki torej ne pomeni manjvrednosti, pač pa obogatitev literature. In res se Zidarjevo mladinsko delo z mnogimi svojimi sestavinami povezuje z drugimi njegovimi deli, namenjenimi odraslemu bralcu, v nedeljivo celoto.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DAS LEBENDIGE WORT PAVLE ZIDARS

Pavle Zidar, mit dem echten Namen Zdravko Slamnik, einer der bedeutendsten slowenischen Schriftsteller, starb am 12. August 1992 in Ljubljana. Geboren wurde er am 6. Januar 1932 in Slovenski Javornik bei Jesenice.

In seinem enormen Opus, das an die achtzig Bücher zählt, gibt es auch siebzehn sehr originelle und erfolgreiche Werke der Jugendliteratur. Diese entstanden immer wieder in seiner literarischen Produktion parallel mit der Nicht-Jugendliteratur und nähern sich stofflich einigen dieser Werke an, vor allem den autobiographischen Erzählungen.

Nach der Form sind die ersten zwei Büchlein in Versen geschrieben, danach entstanden einige humoristische realistische Erzählungen aus dem Leben der Jugendlichen. Es folgten Geschichten, die an verschiedener Thematik die realistische und phantastische Erzählung verbanden; in den letzten Jahren überwogen kurze, oft märchenhafte lyrische Texte. Der beste davon ist *Kukavičji Mihec* (Kuckucks-Michel), eine tragische Erzählung vom verbannten Kind, daß einen Freund im Landstreicher Ferenc findet und mit ihm auf dem Weg ins Unbekannte eine Reihe von unvorausgesehenen Ereignissen erlebt. So liest das Buch ein Kind. Der erwachsene Leser kann aber in Mihec ein Bild des Künstlers sehen, der wegen seiner Andersartigkeit verfolgt wird, gleichzeitig sich aber wegen Verbantheit aus der Gesellschaft innerlich befreit.

Die Jugendliteratur Pavle Zidars ist unnachahmlich wegen der eigentümlichen Verbindung verschiedenartiger Motive (vom ausgelassenen, leichtartigen Spiel und bunten Phantasievorstellungen bis zur Tragik des Todes), ebenso aber auch wegen der außerordentlich reichen Sprache und der stilistischen Verschiedenartigkeiten. Dieses Werk kann man durch viele Elemente mit den anderen Werken Zidars, mit jenen für Erwachsene, in eine unzerteilbare Ganzheit verbinden.

LITERARNE DELAVNICE

Igor Saksida

IZ PORTOROŠKIH DELAVNIC

0 Podjetje **Different** (Trzin) je od 1. do 3. julija 1992 v Portorožu organiziralo republiški seminar **Branje, sporočanje in književna vzgoja na razredni stopnji osnovne šole**, in sicer kot pedagoške delavnice na omenjene teme. Uvodoma je potrebno zapisati, da so delavnice (nanašajoče se na besedila iz drugega, tretjega in četrtega berila) dobro uspele, nekateri izdelki pa so med ostalimi še posebej izstopali (bodisi kot prikaz lastnega odnosa do sporočilnosti besedila bodisi kot sheme za šolsko interpretacijo besedila). Visoka kvaliteta izdelkov potemtakem razveljavlja nekatere - resda zelo redke - trditve, češ da tega ali onega berila niso (ne bodo) sprejeli ne učitelji ne učenci. Uspešno delo v okviru portoroških delavnic in poudarjanje dejstva, da imajo učenci berila radi, govorijo v prid modelu šolske interpretacije, oblikovanem ob novih berilih za razredno stopnjo osnovne šole. Hkrati velja ponovno poudariti, da berilo ne zajema vseh besedil, ki jih potrebujejo učitelj in učenci pri pouku - v okviru tipologije branja je namreč jasno začrtana razlika med pragmatičnim in literarnoestetskim branjem - kar pomeni, da je berilo namenjeno **književni** (s širšega zornega kota tudi jezikovni) **vzgoji**, in ni ilustrativno gradivo vsebinam iz SND. Pri izboru besedil iz berila je učitelj v veliki meri svoboden, četudi bi se pri tem veljalo ozirati na t.i. **osrednje avtorje** berila, ki so vidni iz abecednega kazala (avtorji z več besedili/besedilnimi odlomki; 2. berilo: N. Grafenauer, O. Župančič, S. Kosovel, 3. berilo: B. A. Novak, B. Štampe-Žmavc, J. Snoj; 4. berilo: D. Zajc, M. Dekleva, F. Forstnerič). Ob berilu je možno obravnavati tudi druga umetnostna besedila (2. berilo: še kako pesem iz Pedenjpeda, 3. berilo: Pesmi za punčke in pobe, 4. berilo: Na papirnatih letalih, Abecedarija); stara berila bi veljalo opustiti, saj poleg njihove neskladnosti z načeli in smotri pouka književnosti tudi niso v Katalogu učbenikov, delovnih zvezkov, priročnikov in drugih gradiv za šolsko leto 1992/93.

1 Izdelki učiteljev/udeležencev delavnic so temeljili na skici, predstavljeni v gradivu Povzetki tem seminarja; skelet šolske interpretacije se je oblikoval kot zaporedje faz, ki jih priporoča književna didaktika (npr. B. Krakar-Vogel: *Skice za književno didaktiko*, ZRSŠ, Ljubljana, 1991) in ki velja tudi za razredno stopnjo osnovne šole. Udeleženci so obravnavali naslednja besedila:

- 2. berilo: I. Rob: *Sonce me je poljubilo*, F. Lainšček: *Mavrica*;
- 3. berilo: M. Košuta: *Morda tudi žabice*, B. A. Novak: *V ozvezdju Postelje*;
- 4. berilo (novo, še v pripravi): M. Dekleva: *Sanje o govoreči češnji*, A. de Saint-Exupéry: *Mali princ in vrtnice*.

Besedila so po težavnosti različna, od lažjih (*Sonce me je poljubilo*) do zelo težkih (*Sanje o govoreči češnji*); temu ustrezno so bile interpretacije, kar pomeni, da so izhajale iz sporočilnosti/vsebine besedila samega. Prikaz konceptov šolskih interpretacij bo temeljil na besedilu kot izhodišču, z očitom variant posameznih faz (a, b, c...), ki jim je mestoma dodan komentar.

1.1 Uvodna motivacija

Zanimivo je, da so udeleženci izhajali iz motivacije kot priprave učenca na branje/poslušanje besedila, in pri tem upoštevali obe plasti motivacije; to sta:

- predstavna/domišljajska plast,
- razpoloženska/čustvena plast.

Domišljajska motivacija se lahko oblikuje kot igra, in sicer besedna (Domišljajski binom,

Igra vprašanj) ali uprizoritvena (igra vlog, lutke). Taka motivacija se povezuje z otrokovo zunajliterarno izkušnjo in medbesedilnostjo - domišljajska igra torej **izhaja** iz predstav, vezanih na stvarnost, že prebranih besedil (pravljčni kliše ipd.) - pa tudi s spomini in čustvi, ki jih nenavadna predstavnost vzbudi. Domišljajske igre kot eidetskega videnja nenavadne stvarnosti torej ni mogoče ločiti od čustvene motivacije; na to zvezo je književna didaktika pogosto opozarjala: "Uvodno motivacijo že J. Bezjak v navedeni knjigi definira kot "ustvarjanje zanimanja in pravega razpoloženja". Taka opredelitev se pojavlja tudi pri sodobnih strokovnjakih za književno didaktiko. D. Rosandić imenuje to fazo doživljajsko-spoznavna motivacija, saj želi tako poudariti, da je zanimanje za književno delo mogoče zbuditi z vplivanjem bodisi na učenčev razum bodisi na izkušnje, čustva, čute, domišljijo ali pa na več sestavin hkrati." (*Skice za književno didaktiko*, st. 11). Motivacije, ki so jih oblikovali udeleženci, so opozarjale še na eno bistveno izhodišče te faze šolske interpretacije - motivacija se veže na (kasneje) obravnavano besedilo, izhaja torej iz anticipacije motivike in tematike besedila ter naslovnikovega sprejemanja. V tem je tudi bistvena razlika med modelom šolske interpretacije in npr. kreativnim pisanjem: književna didaktika namreč postopke šolske interpretacije oblikuje na podlagi kvalitetnega doživljanja besedila kot cilja, h kateremu je usmerjen celoten postopek - kreativno pisanje pa kot cilj postavlja učenčevo ustvarjalno pisanje, s tem da je branje besedila lahko zgolj motivacija za to. Takó opredeljeno je kreativno pisanje mogoče umestiti v **nove naloge** kot zadnjo fazo modela obravnave besedila.

1.2. Interpretativno branje in premor po branju

Ta faza je bila v vseh izdelkih posebej izpostavljena, saj se ob njej zastavlja vrsta vprašanj. Kdo naj prvi bere? Kolikokrat naj se besedilo prebere? Ali kaseta lahko nadomesti učiteljevo branje? Na podlagi razgovora v delavnicah je mogoče oblikovati naslednje odgovore: prvi bere učitelj tedaj, ko tehnika branja omejuje razumevanje oz. okrni doživljanje besedila. Če gre za lažja besedila (ali že slišana), berejo prvi učenci - cilj je vsekakor učenčev prvo branje. Besedilo se prebere večkrat (učitelj; tiho, glasno branje itd.) - tudi o tem odloča zahtevnost besedila. Kaseta ne more in ne sme nadomestiti učiteljevega interpretativnega branja; glede na zvočno opremo (glasba, šumi) se navezuje na motivacijo, s tem da vzbuja eidetsko videnje/domišljijo in ustvarja razpoloženje.

1.3. Izražanje doživetij, analiza, sinteza, vrednotenje

Oblikovanje te faze se navezuje na izrazne in vsebinske značilnosti besedila ter na razvijanje sposobnosti za zaznavanje, razumevanje in vrednotenje književnosti. Učenci osvojijo tudi kak pojem iz literarne vede (pesem, pisatelj), nadgradijo prvotno doživetje in besedilo vrednotijo v primerjavi z medbesedilno in stvarno izkušnjo. Ta faza je zelo zapletena, saj je stik z besedilom mnogostranski (čuten, čustven, razumski), hkrati pa se postopki analize navezujejo na prvo fazo (motivacijo). Udeleženci delavnic so prikazali celo pahljačo možnosti za pridobivanje književnega znanja in razvijanje bralne sposobnosti - oblikovanje variant pogojuje tudi otrokova razvitost in bralna sposobnost, kar je iz priprav posebej razvidno.

1.4. Nove naloge

Postopki te faze segajo od ustvarjalnega pisanja do izražanja v drugi govorici (likovna, gledališka, plesna ipd.). Faza se še vedno navezuje na prebrano besedilo, in ni poljubno oblikovanje domišljajskega spisa, uprizoritve, slike.

2.1. I. ROB: SONCE ME JE POLJUBILO

Uvodna motivacija

1. Izkušnajska (postopen prehod od stvarnosti v domišljajsko stvarnost):

a) Kdo nas je jutraj prebudil/pozdravil? Kako nas je pozdravil? Kdo vse nas lahko poljubi? Zakaj te kdo poljubi? Ali te je že poljubilo sonce? Kako si se takrat počutil?

b) Izlet na travnik. Pogovor o doživetju. Otroci pripovedujejo, kaj občutijo, zakaj se tako počutijo ipd. (**Opozorilo: Robovo besedilo ni opisovanje travnika, ampak izhaja iz človekovega odnosa do narave, ki se mu v posebnem razpoloženju zazdi nenavadna, poetična.** Izkušenska motivacija torej ne sme obnavljati znanja o travniku, ampak mora izpostaviti/obuditi čustveno razmerje do stvarnosti kot nenavadne poetične slike. V tem smislu je pogovor o doživetju mogoče usmerjati v opazovanje te nenavadne podobe, ki jo sooblikuje človekovo razpoloženje: regratove lučke so kot svetle krogle. Kakšni se ti zdijo oblaki? O čem se pogovarjajo drevesa?)

2. Poslušanje glasbe kot motivacija

a) N. Rimski-Korsakov: *Črmljev let*; pogovor o predstavah, ki jih vzbuja poslušanje z zaprtimi očmi.

b) *Wonderfull day*, pripoved ob predstavah o poslušanju; besedno, likovno ali plesno izražanje predstav.

3. Domišljjske igre

a) Kaj bi se zgodilo, če bi...

Kaj bi se zgodilo, če bi se spremenil v čebelo? Lep dan je, letiš nad travnikom, privabi te krasen rumen cvet. Spustiš se nanj, se zariješ med njegove dišeče lističe in... Pripoveduj, kaj občutiš, nadaljuj zgodnico.

b) Igra dveh besed (**usmerjeni domišljjski binom**)

Učiteljeva beseda: sonce; učenčeva: (...) (muca); povezava: in, pod, na, ob, v - naslov domišljjske zgodnice (npr. Sonce in muca, Muca na soncu). Učitelj na koncu doda: Muca je poljubila sonce. Je tudi sonce poljubilo muco? Kako? (Nadaljevanje zgodnice) Kaj pa, če bi tebe poljubilo sonce?

Interpretativno branje in čustveni premor

a) Učiteljevo branje, kasneje učenci tiho berejo besedilo, poiščejo ob tem najlepšo poved (v naslednji fazi glasno branje in utemeljitev izbora).

b) Učiteljevo branje, tiho branje ali branje v dvojicah.

Izražanje doživetij, analiza

Zaznavanje in razumevanje

a) Poišči v besedilu dele, ki opisujejo igro sonca z naravo!

b) Razloži poved: "Mama, mene je pa sonce poljubilo."

c) Kaj čuti čebela, kadar se zarije v cvet? Zakaj je mati hodila počasi?

č) Kdo je šel na izlet? Kam so šli? Zakaj je mati hodila počasi, čeprav ni bila stara? Zakaj sta dečka vriskala in skakala? S katerimi izrazi je pisatelj (**pojem iz literarne vede**) izrazil lepoto cvetoče narave? Kaj pomeni: "Izginil sem v cvetnem morju."

Vrednotenje

a) Primerjava z lastnim doživetjem: Je tudi tebe že kdaj poljubilo sonce?

b) Koga še sonce poljublja?

c) Ali je tudi vam kdaj tako lepo, da se počutite tako kot deček iz pripovedi?

č) Kdaj se ti zdi, da te je poljubilo sonce?

Pridobivanje književnega znanja

a) Kdo pripoveduje zgodbo? Deček - p r i p o v e d o v a l e c

b) medbesedilnost: Poznate še kakšno besedilo, v katerem sonce poljublja/boža naravo?

Povezovanje s sorodnimi besedili: *Vesela in žalostna voda, Kje, Pesmica o čričku, Očistimo potoček.*

Nove naloge

- a) Likovno izražanje, asociacije (Sončni dan).
- b) Deček pravi, da ne ve, kako so se vrnili. Morda pa veste vi? Pripoveduj, kako so se vrnili.
- c) Kaj si predstavljaš pod besedo sreča? Poišči čim več besed! (miselni vzorec)

2.2. F. LAINŠČEK: MAVRICA

Lasten odnos do besedila: tematika kot izhodišče učiteljeve priprave na interpretacijo:

- a) srečo ustvarjajo drobne stvari,
- b) majhne stvari polepšajo življenje.

Uvodna motivacija

1. Izkušenska (s postopnim prehodom v domišljjsko stvarno):

a) Opisovanje občutij ob slabem vremenu, primerjava z razpoloženjem ob lepem vremenu. (Možnost: obnovitev doživetja ob besedilu *Sonce me je poljubilo*.) Kaj nas ob dežju razveseli, če za hip posije sonce? (Tudi v tem primeru se zdi bistveno poudariti posebno oblikovanost mavrice, tj. njeno poetično podobo: Zakaj ima mavrica čudežno moč, da nas razveseli? Kdo je mavrici podaril barve?)

b) Razgovor o deževnem vremenu, opazovanje mavrice, kaj vemo o njej - prehod na domišljjsko stvarnost: na koncu mavrice je zaklad (**medbesedilnost**).

Učenci pripovedujejo, kakšen bi lahko bil zaklad, tudi pogovor o zdravju, sreči kot zakladu. Sestavljanje zgodbe o zakladu.

2. Motivacija na podlagi ključnih besed

a) Kaj je mavrica (asociacije): veselje, sreča, ljubezen:
b) aplikacije: miselni vzorec: sonce (rumeno, toplo,...), dež (rosi, pada, škrebja...), mavrica (pisana, velika, nežna, pravljica...). Ustvarjalno sestavljanje zgodbe Pisana mavrica.

3. Likovni izraz kot motivacija

Učenci po skupinah naslikajo barve, ki so jim všeč. Ureditev razstave, pogovor. Kaj je nastalo? Na kaj vas spominja? Sledi napoved in lokalizacija besedila: O tem, kar ste naslikali, imamo v berilu pesmico F. Lainščka.

Intepretativno branje in čustveni premor

Možno prvo branje učencev, samostojno (tiho) branje.

Izražanje doživetij in analiza

- a) Zakaj mavrica - stezica, žarek lepega?
- b) Ugotovitev razlike med stvarno in pesniško podobo (mavrica kot vremenski pojav: mavrica kot prispodoba).
- c) Značilnosti besedila: kratka pesem.

Vrednotenje: Od kod pride vse lepo?

Nove naloge

- a) Domišljjski spis: Odšel sem po mavrični poti.
- b) Kaj nas še lahko razveseli? c) Ilustriraj pesem! č) Kdaj se tebi v srce pripelje žarek lepega?

2.3. M. KOŠUTA: MORDA TUDI ŽABICE

Lasten odnos do sporočilnosti besedila: tema - varnost in toplina v družini. (Opomba: tako razumljeno besedilo je bilo osnova za prikazane motivacije; ob tem bi bile možne še vse druge oblike domišljjske motivacije, ki bi se navezovala na snov/motiviko pesmi. Predstavnost besedila je izrazito nonsensna, zato ponuja možnost za igre Domišljjski

binom, Čudežna predpona ali Igra vprašanj. Zanimivo je, da so se udeleženci odločali zlasti za izkušnjsko motivacijo, ki temelji na anticipaciji tematike besedila, in manj za vzbujanje nenavadne predstavnosti, ki bi bila ustrezna podlaga za sprejem besedila na motivni ravni, s tematsko nadgraditvijo. Domišljjsko igro, katere glavni namen je vzbujati eidetsko videnje, je namreč mogoče razmeroma preprosto dopolniti z razpoložnjsko motivacijo. Primer: domišljjski binom luna - zajec, Zajec na luni (naslov zgodbe), pogovor se usmerja tako, da pride do izraza njegova osamljenost oz. prijateljstvo z lunazajci (Daljšanje besed). Tema pesmi je implicitno nakazana že v snovi domišljjske zgodbe.)

Uvodna motivacija - izkušnjska

a) Razgovor o varnosti v družini: Kako se počutiš, kadar si sam doma? Ali te je strah? Zakaj? Kdaj si sam doma? Vam delajo družbo živali? Kdo pa skrbi za njih, kadar so same? Se med seboj pogovarjajo? O čem se pogovarjajo? Se igrajo? **(Izrazit primer prehoda iz zunajliterarne stvarnosti v domišljjsko stvarnost.)**

b) Poslušanje magnetofonskega posnetka kratke glasbene pravljice, ustvarjanje vzdušja domačnosti, varnosti. Pogovor o tem, kdo pripoveduje pravljice, ob katerih priložnostih so prosili babico, naj jim pripoveduje. **(Možnost: Kdo pa pripoveduje pravljice Luni, da zaspi? (medbesedilnost: B. A. Novak: Mala in velika Luna, 2. berilo) S tem se poleg razpoložnjske doseže tudi domišljjska motivacija).**

Interpretativno branje, čustveni premor

Predstavitve besedila s kaseto, učiteljevo branje, tiho branje učencev ipd.

Izražanje doživetij in analiza

(Ta faza je bila v pripravi najmanj izrazita, in sicer prav zaradi zapostavljanja snovne/predstavne plasti besedila. Navezujoč se na to plast bi bila možna vprašanja kot: Kam lete ptički? Kaj pomeni "razkrivati svet od opic do raket"?)

a) Medbesedilnost: Spomnimo se na *Žabecedo* iz 2. berila. Zakaj so imele žabice rade učitelja Kvaka? Koga pa imajo rade žabice iz pesmi M. Košute?

b) Analiza besedila poteka tako, da učenci ubesedijo svoja občutja/doživetja čimbolj samostojno, učiteljeva vprašanja vzpodbujajo primerjavo med besedilom in stvarno izkušnjo.

Nove naloge

a) Vezane na podoživljanje besedila: - pantomima (ples mušic in ptičkov, ki lete v nebesna zabavišča, hoja dedka medvedka...), - ilustracija vodne pravljice, ki jo je povedala babica svojim vnukom (žabicam);

c) izmisli si kratko zgodnico v žabjem jeziku.

2.4. B. A. NOVAK: V OZVEZDJU POSTELJE

Lasten odnos do sporočilnosti besedila: otroško življenje - življenje zvezdic - brezskrbnost (vedno?).

Uvodna motivacija

1. Daljšanje besed: komet - kometka; zgodnica o kometu in kometki (Na sladoled sta šla podnevi).

2. Igra

a) pogovor med zvezdami (ob predhodnem poslušanju glasbe),

b) z lutkami (Ti loviš; zvezde, meteorji, vesoljski kamni...),

b) gibalne igre (Metanje zvezdic. Kaj bi se zgodilo, če bi pri igri poletel v vesolje?)

(Odmik od stvarnosti je posebej zaznaven; s tem ko kot izhodišče vzamemo igro,

stvarnost že domišljjsko preoblikujemo, hkrati pa se taka motivacija navezuje na tematiko obravnavanega besedila.)

3. Pripoveduj: Potujem po vesoljski cesti (ob ustrezni glasbi).

Interpretativno branje in čustveni premor

Ker gre za odlomek, so udeleženci poudarili, da je potrebno učence na to opozoriti že v tej fazi. (**Dolgoročna motivacija:** Poišči v knjižnici knjigo, iz katere je obravnavani odlomek (navezava na poglavje berila Iz berila v knjižnico); preberi jo in naslednjič poročaj, kaj se je zgodilo Zvezdani, Zvezdini in Zvezdoni na potovanju).

Izražanje doživetij in analiza

a) Kaj pomenijo besede neznanke (...), kaj je ozvezdje?

b) Razlaga težjih povedi, pogovor.

(Zdi se, da bi pogovor lahko stekel tudi o lastnostih zvezdic, saj so - kakor same pravijo - odrasli zmeraj resni in pametni. Kakšne pa so zvezde? Tovrstno vprašanje se navezuje na učiteljevo strokovno pripravo; iz Novakovih zapisov o otroštvu je namreč mogoče razbrati, da pojmuje otroštvo kot čas, v katerem sta igra in čudenje še možna, medtem ko odraslost zaznamuje zdravorazumski odnos do sveta. **Izražanje doživetij in razvijanje razumevanja se potemtakem povezuje s tematiko otroškosti/igre - s tem omogoča vrednotenje kot vzporejanje domišljjske besedilne stvarnosti in otrokove zunajliterarne izkušnje.** Možnosti je še več, npr. Ali ste tudi vi kdaj cukali komete za rep, Kdo se vam zdi važen kot zvezda velikanka ipd.)

Nove naloge

a) Ilustracija besedilnega odlomka,

b) nadaljevanje zgodbe (tudi v povezavi z dolgoročno motivacijo),

c) izdelava lutk in uprizoritev odlomka,

č) življenje v vlogi zvezd (Na potepu z Zvezdano, Zvezdino in Zvezdono).

2.5. M. DEKLEVA: SANJE O GOVOREČI ČEŠNJI

Uvodna motivacija

Igra

a) Igra vlog: Potujmo z avionom! (Učenci - potniki, učiteljica - stewardesa)

Na potovanju poslušajmo glasbo; pripovedujmo, kaj smo na potovanju doživeli. Tudi učitelj pripoveduje o svojem potovanju. (**Zelo zanimiva in dobro zastavljena motivacija - domišljjska igra je za učitelja priložnost, da s svojo pripovedjo izrazi lasten odnos do besedilnega odlomka** (potovanje z avionom je kot dogodek podobno potovanju z letelim gnezdov v obravnavanem besedilu).)

b) Domišljjski binom: dežnik - jadrati (**tudi kot usmerjeni domišljjski binom - učiteljeva polovica: jadrati, leteti, potovati, potovanje, vesolje, nebo, oblak ipd.**). Sledi pridobitev besed, ki naj sestavljajo domišljjsko zgodbo (učenci jih napišejo na tablo): vesoljec, raketa, kraljica, grad ipd. Igra se nadaljuje kot igra. Kaj bi se zgodilo, če bi (dežnik nenadoma poletel). Navezava na besedilo *Moj dežnik je lahko balon* (E. Peroci).

c) Danes se bomo igrali, a ne z igračami, temveč z besedami v deželi Besedariji. Kdo so prebivalci dežele Besedarije? (Izdelava miselnega vzorca - Besedarija: kača, klopotača, palček Smejaleček, maček Kratkotaček, gozd (govoreči, pojoči, stekleni...). (**Igra se povezuje s fantastično besedilno stvarnostjo odlomka.**)

Interpretativno branje in čustveni premor

Tiho branje - učenci so pozorni na igrive besede iz dežele Besedarije. Branje po vlogah.

Izražanje doživetij in analiza

a) Značilnosti sodobne pravljice (v povezavi z medbesedilno izkušnjo), čustveni odnos

do odlomka (oseb), razumevanje besedila (vprašanja o dogajanju v odlomku);

b) analiza nenavadnih besed in besednih zvez, besede neznanke. (V tej fazi tudi pogovor o nastopajočih v odlomku: Kam potujejo osebe?)

Nove naloge

a) Povezava z likovno vzgojo, izdelava scene za uprizoritev, slikanje pravljичnega gozda, lutke.

b) Oblikovanje domišljjske zgodbe V steklenem gozdu.

2.6. A. DE SAINT-EXUPÉRY: *MALI PRINC IN VRTNICE*

Lasten odnos do sporočilnosti besedila; tematika: osamljenost, iskanje prijatelja, doživljanje samote - tudi drobne stvari razveseljujejo človeka.

Uvodna motivacija

a) Izkušnjska/razpoložnjska: pogovor o obdarovanju, pomen daril, skromno darilo lahko človeka osreči bolj kot bogato;

b) domišljjska: Kje živi princ? (medbesedilnost - podoba princa v pravljici) ali je princ kljub bogastvu srečen?

c) Pogovor o izgubljeni igrači, ki je pobegnila v pravljичni svet (dober primer povezovanja čustvene in domišljjske plasti motivacije), zakaj je igrača pobegnila, otrokovi občutki ob tem.

Interpretativno branje in čustveni premor

Izražanje doživetij in analiza

a) Razlaga neznanih besed (uporaba, sopomenke...), pogovor o zgodbi in osebah.

b) Analiza odnosa otrok - izgubljena igrača : princ - vrtnica (osamljenost ob izgubi igrače : prinčeva naklonjenost do vrtnice).

Nove naloge

a) dramatizacija, izdelava scene,

b) oblikovanje zaključka zgodbe,

c) medbesedilnost: povezava s Smetiščnim mucem (tematika svobode).

3. Prikazani izdelki bodo skupaj s komentarji vzpodbuda za nadaljnje razmišljanje o besedilih iz drugega, tretjega in novega četrtega berila, saj se ob njih zastavljajo vprašanja, ki v okviru prispevka niso bila obravnavana. Zanimivo je, da udeleženci delavnic niso na vsak način iskali povezav z drugimi predmeti (zlasti SND), ampak so izhajali iz avtonomnosti umetniškega besedila, njegovega posebnega ustroja, sprejemanja in temu ustreznega oblikovanja šolske interpretacije po načelih in modelu književne didaktike.

Učitelje, ki bi želeli sodelovati v rubriki Šolske interpretacije vabim, da reviji *Otrok in knjiga* pošljejo svoje prispevke, pa tudi pripombe in nasvete - v povezavi akademske didaktike in prakse se kaže možnost izpopolnitve modela obravnave besedila, zato da bo pristop blizu učitelju in otrokom, ki so jim berila v prvi vrsti namenjena.

ODMEVI NA DOGODKE

Tanja Pogačar

SLOVENSKA SEKCIJA IBBY IN 23. MEDNARODNI KONGRES IBBY

Prizadevanja slovenskih avtorjev mladinskih knjig in vseh, ki mladinsko literaturo posredujemo mladim in jim želimo vzbuditi ljubezen do branja, da bi se vključili v Mednarodno zvezo za mladinsko književnost, IBBY (International Board on Books for Young People) so se uspešno uresničila z ustanovitvijo slovenske sekcije IBBY, ki je bila uradno proglašena 7. septembra 1992 na kongresu IBBY v Berlinu.

23. kongres IBBY, ki je potekal od 7. do 12. septembra 1992 v Berlinu je imel osrednjo temo OTROŠKI SVET V KNJIGAH ZA OTROKE - KNJIGE ZA OTROKE V OTROŠKEM SVETU. V predavanjih strokovnjakov iz različnih koncev sveta se je pokazalo, da je današnji svet otrok daleč od idiličnega sveta, svet v katerem se otroci srečujejo z dostikrat kruto realnostjo. V referatih so bile zlasti izpostavljene teme: strah, smrt, stiske priseljencev, revščina, lakota, brezdomstvo in vojna. Te stiske otrok so v različnih delih sveta različne pa tudi opisovane so z vidika subjektivne presoje. Številne okrogle mize so bile namenjene izmenjavi izkušenj in navezovanju tesnejših stikov med avtorji, tako pisatelji, ilustratorji in prevajalci, med literarnimi teoretiki in pedagogi, med predstavniki inštitutov za mladinsko literaturo in bibliotekarji. Na teh okroglih mizah sva aktivno sodelovala tudi predstavnika iz Slovenije, pesnik in urednik Boris A. Novak in bibliotekarka Tanja Pogačar, ki sva bila gosta IBBY.

Slavnostni vrh kongresa so bile podelitve Andersenovih nagrad. Andersenovo medaljo sta prejeli ameriška pisateljica **Virginia Hamilton** in češka ilustratorka **Kveta Pacovská**. Na častno listo je bilo uvrščenih 29 pisateljev, ilustratorjev in prevajalcev iz raznih držav.

Naslednji 24. kongres IBBY bo leta 1994 v Seville v Španiji. Tema kongresa bo

KNJIGE ZA OTROKE - PROSTOR MIRU.

V času kongresa IBBY v Berlinu je zasedal tudi izvršni komite IBBY in uradno proglasil slovensko sekcijo. Člani slovenske sekcije IBBY si bomo prizadevali predstaviti slovenske mladinske knjige in ilustracije ter stroko, ki se z mladinsko književnostjo teoretično ukvarja v mednarodnem prostoru in posredovati iz njega najboljše umetniške in strokovne dosežke. Z ustanovitvijo sekcije smo pridobili tudi pravico, da predlagamo slovenske pisatelje, ilustratorje in prevajalce mladinskih del za Andersenove nagrade, ki so najpomembnejše mednarodne nagrade za mladinsko književnost.

Na sestanku članov slovenske sekcije IBBY, 28. X. 1992 v Pionirski knjižnici v Ljubljani je bila za predsednico sekcije izvoljena Tanja Pogačar, bibliotekarka v študijskem oddelku Pionirske knjižnice, enote Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani. V izvršni odbor so bili izvoljeni:

- Igor Longyka (predsednik Zveze bralnih značk Slovenije)
- Dušan Ogrizek (prevajalec)
- Zorka Peršič
- Tanja Pogačar (bibliotekarka, Pionirska knjižnica v Ljubljani)
- Slavko Pregl (pisatelj)
- Marjana Samide (založba Mladinska knjiga)
- Marija Lucija Stupica (ilustratorka, akademska slikarka)
- Darka Tancer Kajnih (asistentka za mladinsko književnost na Pedagoški fakulteti v Mariboru in glavna in odgovorna urednica revije *Otrok in knjiga*).

Tajniška dela za sekcijo opravlja Franka Orel iz Pionirske knjižnice v Ljubljani.

Sedež slovenske sekcije IBBY je v Pionirski knjižnici, enoti Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani, Komenskega 9, člani sekcije so lahko posamezniki, ustanove, društva itd.

Zusammenfassung

Anläßlich der Zwanzigjahrfeier des Erscheinens der Zeitschrift "Otrok in Knjiga" gab die Redaktion die Anregung für die Gründung des "Instituts für Jugendliteratur", der "Slowenischen Sektion IBBY" und des slowenischen Nationalpreises für die Jugendliteratur. Mit Freude teilen wir Ihnen mit, daß die ersten beiden Aktionen schon realisiert sind:

Im Juni 1992 wurde das *Zentrum für Jugendliteratur und Literaturdidaktik* an der Pädagogischen Fakultät in Maribor (Koroška 160) gegründet. Am 7. 9. 1992 wurde aber am Kongreß IBBY in Berlin offiziell auch die *Slowenische Sektion IBBY* mit dem Sitz in der Pionierbibliothek (Pionirska knjižnica) in Ljubljana (Komenskega 9) proklamiert.

Povzetke je v nemščino prevedel Mirko Križman.

OTROK IN KNJIGA

BIBLIOGRAFSKO KAZALO

1972–1991

Številke 1 do 32

Sestavila Darja Kramberger

UVOD

Od ustanovitve publikacije *Otrok in knjiga* leta 1971 in izida njene prve številke leta 1972 je minilo dvajset let. Ta časovni razpon je zadosten razlog, da revija poskrbi za pregled nad celotno vsebino doslej objavljenih zvezkov (32) in z bibliografskim kazalom olajša iskanje po posameznih letnikih ter poveča dostopnost do številnih besedil glede na njihovo vsebino in zbrane informacije. Naloženo ji je bilo, da kot edina specializirana revija na Slovenskem »vsestransko in sistematično strokovno obravnava knjige za otroke in mladino po ubeseditveni in likovni strani, po namenjenosti bralcem različnih starostnih stopenj, po odmevnosti med mladimi bralci, razvija teorijo in zgodovino mladinske književnosti, spremlja interaktivno delovanje raznih medijev na oblikovanje bralnih interesov pri otrocih in mladostnikih« (gl. *Otrok in knjiga* št. 19, str. 5). Raznoličnost problemov in raznovrstnost njihove obravnave bodo s pomočjo bibliografskega kazala odkrivali strokovnjaki, ki se pri svojem delu naslanjajo na dognanja in izkušnje predhodnikov, in vsi tisti, ki so v svojih poklicnih in kakršnihkoli stikih z mladino tudi posredniki med njo in njej namenjenimi knjigami.

Po sestavu je imela revija dva po obsegu-uravnotežena temeljna dela, v prvem je objavljala članke, študije, razprave, v informativnem delu pa poročila, bibliografije in drugo sekundarno informacijsko gradivo. Prvi del je bil le občasno členjen na razdelke, od 20. številke so se utrdile rubrike *Pogled na svoje delo*, *Odmevi na dogodke in Srečanja*. V informativnem delu so bile ves čas redne naslednje rubrike: *Ocene – poročila – bibliografije* in *Zapisi*, sprva z nekaj kombinacijskimi inačicami.

Nekatere številke so bile delno ali v celoti tematske: št. 4 je bila posvečena slikanici, št. 5 mladinski knjižni ilustraciji, št. 7 mladinskemu periodičnemu tisku. Uredništvo revije je organiziralo tematske strokovne posvete (o stripu 17. in 18. novembra 1978, o prevodni mladinski literaturi 10. in 11. novembra 1983, o kiču posebej v knjigah za otroke 20. novembra 1986) in z objavo gradiva s teh posvetov oblikovalo tri tematske številke: št. 9 (strip), št. 19 (prevodna mladinska književnost) in št. 25 (o kiču).

V bibliografskem kazalu so zajete vse objave v reviji, niso pa upoštevana besedila na zavihkih ovitka (značilni odlomki iz objavljenih člankov, napovedi naslednjih števil in druga sporočila uredništva).

Bibliografsko kazalo vsebuje:

- popis člankov in drugega gradiva
- imenska kazala (avtorjev, prevajalcev, predmetno imensko kazalo)
- kazalo ilustracij in fotografij ustvarjalcev.

Vsebinsko so prispevki razvrščeni v dvajset strokovnih skupin, ki so se izluščile na podlagi strokovnih področij, s katerimi se ukvarja revija. Zaporedje skupin se ravna po vsebinski povezanosti.

Skupine *Mladinska književnost*, *Mladinski pisatelji*, *Ljudsko slovstvo* tvorijo prvi vsebinsko povezan sklop. *Mladinsko književnost* avtorji obravnavajo kompleksno, ob zgodovini mladinske književnosti odpirajo razna teoretična vprašanja, zato ne bi bila smiselna podrobnejša členitev in so v skupini še članki o estetiki, prevajanju, prirajanju besedil, kritiki, pisanju, uredniškem delu. V skupini *Mladinski pisatelji* je težišče pozornosti usmerjeno na posamezne avtorje, sem so uvrščene študije o delu posameznih pisateljev in njihova lastna razmišljanja.

Drugi vsebinski sklop zajema likovni delež v knjigi za otroke in mladino. V skupini *Ilustracija, slikanica, strip* je obdelano likovno ustvarjanje, posamezni ustvarjalci pa so izpostavljeni v skupini *Ilustratorji*.

Posebno skupino tvori *Mladinsko časopisje*, obdelano je z več vidikov, močan poudarek je na njegovem razmerju do mladega uporabnika. Specifično področje, s katerim se ukvarja revija, je *mladi bralec*, v to skupino je uvrščena tudi problematika branja nasploh. Obe skupini tvorita tretji sklop.

Skupine *Gledališče, film, radio, TV; Glasba in Filozofija* tvorijo četrti sklop.

Sledi velik informativni sklop. Najobsežnejša skupina v reviji so *Ocene knjižnih del*. Od 629 bibliografskih enot jih je v tej skupini 137, to je dobra petina. Pregleden informacijski vir so bibliografije, zato so vse samostojne združene v posebno skupino. Če so bibliografije sestavni del članka, je to javljeno v opombi. Posebej kaže opozoriti na anotirane bibliografije, s katerimi je revija spremljala izhajanje izvirnih in prevedenih mladinskih del, izbori iz slovenske knjižne produkcije so kot priporočilni seznami navajali tudi starostni razpon, za katerega je navedeno delo najbolj primerno.

O *tuij periodiki* so se sprva pojavljali le skopi zapisi, postopoma pa so se avtorji lotevali bolj sistematičnega poročanja o vsebini tujih revij, ki se izrecno ukvarjajo z mladinsko književnostjo, ilustracijo, mladim bralcem, šolskimi knjižnicami ipd.

Poročila o pomembnih dogodkih na področju mladinske književnosti, o ustvarjalnih dosežkih, o rezultatih raziskav, o popularizaciji mladinske književnosti so razvrščena v skupine *Festivali. Posvetovanja. Srečanja; Knjižni sejmi. Razstave; Knjižni trg; Nagrade*. V skupini *Biografije. Spomini* so le kratki zapisi o ustvarjalcih, predvsem spominski zapisi ob smrti. Drobne vesti s strokovnega področja so v skupini *Zapisi*, v rubriko s tem imenom so bile uvrščene tudi v reviji. Nekaj *sporočil uredništva* poudarja namen revije in njeno usmeritev.

V posamezni strokovni skupini so članki urejeni po abecedi avtorjev, članki istega avtorja si sledijo v časovnem zaporedju. Avtorske značnice ne ponavljamo, nadomestja jo črtica. Anonimni članki so na koncu vsake strokovne skupine urejeni po abecedi naslovov. Skupini *Mladinski pisatelji* in *Ilustratorji* sta razvrščeni po abecedi ustvarjalcev (z izpostavljenim priimkom in imenom), članki o njih si sledijo kronološko. Pri *nagradah*, ki jih redno podeljujejo, je zaporedje kronološko. Posebej velja opozoriti, da so zaradi preglednosti in enovitosti pri poročilih o tujih revijah pri popisu upoštevani le njihovi izvirni naslovi, iz njihovega impresuma pa kraj izhajanja, letnica izida in obravnavane številke.

Vsak prispevek je javljen v bibliografiji enkrat, vsaka bibliografska enota je samostojno oštevilčena. Popis bibliografske enote vsebuje avtorjev priimek in ime, naslov članka, morebiten podnaslov ter ime in priimek prevajalca. Kot avtorjevo ime upoštevamo tudi psevdonime, razrešujemo pa jih zgolj v kazalnih. Za pomišljajem je impresum, v njem so navedeni letnica, ki jo revija javlja na naslovni strani, številka zvezka in strani, na katerih je prispevek objavljen. Za impresumom je zapisan še avtorjev podpis, če se razlikuje od njegove značnice na začetku enote.

V drobnem tisku so natisnjene opombe v dveh območjih. V prvem območju je objavljeno, ali je članek opremljen z opombami, navedbo virov in literature ter povzetkom v tujem jeziku, v drugem območju so najnужnejše informacije o članku, na primer podatek, kdaj in kje je bil prispevek predstavljen kot referat, naštetu so poglavja prispevka, če je sestavljen iz samostojnih delov enega ali več avtorjev, zapisana so imena soavtorjev, če jih je več kot dva, opozorila na specifične sestavine članka, fotografije ipd. Pri ocenjevanih delih so v opombi navedeni ime in priimek ustvarjalca, naslov dela in večinoma letnica izida, če to ni razvidno že iz naslova. Pri celoletnih pregledih posamezna obravnavana dela niso navedena v opombi.

Imenska kazala ločeno kažejo avtorje prispevkov v reviji, prevajalce člankov, v predmetnem imenskem kazalu so zbrana imena obravnavanih ustvarjalcev (pisateljev, slikarjev, avtorjev strokovnih del in drugih), če so omenjeni v naslovu prispevka ali v bibliografski opombi.

V treh številkah so bili pri povzetkih v tuje jezike podpisani tudi njihovi prevajalci, vendar niso navedeni v imenskem kazalu. V arhivu revije so ohranjena imena tudi drugih prevajalcev povzetkov in na tem mestu navajamo vse po abecedi priimkov. V nemščino so prevajali Igor Kramberger, Mirko Križman, Milica Ostrovska, Gabrijela Sorman in Danuška Trojanović, v angleščino Drago Gajšt, Ante Lakoš, Mitja Meršol, Zarja Perovšek, Gabrijela Sorman, Danuška Trojanović in Cirila Vuk.

K člankom o ilustracijah in njihovih ustvarjalcih so za ponazorilo med besedili ali na prilogah objavljene črno bele in barvne ilustracije. Besedne in likovne ustvarjalce ter druge osebnosti predstavljajo številne fotografije. Pregled tega gradiva, ki je tehten del vsebinske in oblikovne podobe revije, daje ločeno kazalo ilustracij in fotografij ustvarjalcev po abecedi njihovih priimkov. Pri posameznem ustvarjalcu so najprej navedene portretne fotografije po zvezkih, sledijo naslovi del, ki so jih ilustrirali, in v oklepaju pisatelji teh del.

Publikacija *Otrok in knjiga* je sprva izhajala kot letni zbornik (številke 1–4), z letom 1977 se je preoblikovala v revijo z dvema številkama letno. V 5. številki je dobila

podnaslov Revija za vprašanja mladinske književnosti in knjižne vzgoje, v številki 32 je podnaslov razširjen in se glasi Revija za vprašanja mladinske književnosti, knjižne vzgoje in s knjigo povezanih medijev.

Kako je revija izhajala, je razvidno iz pregleda, v katerem so navedeni naslednji podatki: letnik (fiktivni letniki so v oglatem oklepaju), letnica izida, zaporedna številka zvezka, število strani v posameznem zvezku (vsak zvezek ima lastno štetje), število strani prilog, ilustracije, število izvodov, eventualna opomba:

- [1], 1972 št. 1 ; str. 143 ; 600 izv.
- [2], 1975 št. 2 ; str. 127 ; 1000 izv.
- [3], 1975 št. 3 ; str. 127 ; 1000 izv. ;
op.: na ločenem listu Abecedno kazalo avtorjev [Sterlé]
- [4], 1976 št. 4 ; str. 154 ; 1000 izv.
- [5], 1977 št. 5 ; str. 90 : ilustr. ; 1000 izv.
1977 št. 6 ; str. 91 ; 1000 izv.
- [6], 1978 št. 7 ; str. 97 : ilustr. ; 1000. izv.
- [7], 1979 št. 8 ; str.126 : ilustr. ; 1000 izv.
1979 št. 9 ; str. 113 : ilustr. ; 1000 izv.
- [8], 1980 št. 10 ; str. 136 : ilustr. ; 1000 izv.
1980 št. 11 ; str. 103 : ilustr. ; 800 izv.
- 9, 1981 št. 12 ; str. 105, [8] str. pril. : ilustr. ; 600 izv.
1981 št. 13/14 ; str. 124 : ilustr. ; 800 izv.
- 10, 1982 št. 15 ; str. 99 : ilustr. ; 800 izv.
1982 št. 16 ; str. 95 : ilustr. ; 800 izv.
- 11, 1983 št. 17 ; str.100 ; 800 izv
1983 št. 18 ; str. 106 : ilustr. ; 800 izv. ; op.: natisnjena 1984
- 12, 1984 št. 19 ; str. 108 : ilustr. ; 800 izv.
1984 št. 20 ; str.81 : ilustr. ; 800 izv.
- 13, 1985 št. 21 ; str. 88, [4] str. pril. : ilustr. ; 800 izv.
1985 št. 22 ; str. 155 : ilustr. ; 800 izv. ; op.: natisnjena 1986
- 14, 1986 št.23/24 ; str.204, [4] str. pril. : ilustr. ; 800 izv. ; op.: natisnjena 1987
- 15, 1987 št. 25 ; str. 132 : ilustr. ; 800 izv. ; op.: natisnjena 1988
1987 št. 26 ; str. 131, [4] str. pril. ; 800 izv. ; op.: natisnjena 1988
- 16, 1989 št. 27/28 ; str. 237, [4] str. pril. : ilustr. ; 800 izv.
- 17, 1990 št. 29/30 ; str. 191, [4] str. pril. : ilustr. ; 600 izv.
- 18, 1991 št. 31 ; str. 110, [2] str. pril. : ilustr. ; 600 izv.
1991 št. 32 ; str. 98 : ilustr. ; 600 izv.

Leta 1973 zbornik ni izšel, št. 2 je bila oddana založbi julija 1974, natisnjena pa je bila šele leta 1975. V letu 1978 je izšla samo ena številka revije, leta 1981 so izšle tri in se je štetje znotraj letnikov izravnilo. Od 1985 do 1987 je prišlo do premikov v štetju letnikov, številki 25 in 26 sta izšli leta 1988 z letnico 1987, letnika 1988 pa ni bilo. Od leta 1989 številke spet redno izhajajo. Nekaj števil je bilo dvojnih. Leta 1981 (št. 12) je uredništvo uvedlo štetje letnikov in odtlej na hrbtni strani ovitka uporablja bibliografski trak. Svojo mednarodno standardno številko serije YU ISSN 0351-5141 ima revija od leta 1981 in jo sporoča na naslovni strani od 12. številke naprej.

Revija ima vsa leta enak format, njena zunanja višina je 24 cm. Napisa na ovitku in na naslovni strani sta ves čas enaka, od 4. številke dalje je ovitek barven, večinoma so natisnjene ilustracije iz mladinskih knjig, tudi te so popisane v kazalu ilustracij in fotografij ustvarjalcev.

Publikacija izhaja v Mariboru, njeni izdajatelji so ves čas Pionirska knjižnica Mariborske knjižnice, Festival Kurirček oziroma od 1991 Festival Otrok in umetnost in Pedagoška akademija Maribor oziroma od leta 1986 Pedagoška fakulteta Maribor. Leta 1977 (gl. 5. številka) se je izdajateljem pridružila Pionirska knjižnica Ljubljana, (ki je od leta 1985 enota Knjižnice Oton Župančič).

Založniki:

–od leta 1972 do leta 1991 Založba Obzorja Maribor (od številke 1 do 30)

–od leta 1991 Mariborska knjižnica v sodelovanju s Pedagoško fakulteto Maribor (št. 31 in 32).

Publikacijo so tiskali v Mariboru, in sicer: Mariborski tisk št. 1–9, 27–30; Večer št. 10–26; Černel-Rogina, Radizel, št. 31 in 32.

Glavna in odgovorna urednica od 1972 do 1984 je bila Darja Kramberger (številke 1–20), številke 21, 22, 23/24, 26 in 27/28 sta uredili Alenka Glazer in Darka Tancer-Kajnih, številko 25 sta uredila Miran Hladnik in Darka Tancer-Kajnih s sodelovanjem Alenke Glazer, od leta 1990 je glavna in odgovorna urednica Darka Tancer-Kajnih (št. 29/30, 31, 32).

Člani uredništva so bili: Helena Berce (1983), Milan Divjak (1971–80), Jože Filo (1975–90), Nada Gaborovič (1978–79), Alenka Glazer (1971–1982, od 1985), Bojan Golija (1971–75), Miran Hladnik (od 1981), Ignac Kamenik (1973–77), Marjana Kobe (od 1976), Rudi Lešnik (1981), Janez Lombergar (od 1987), Ljubica Marjanovič Umek (1983–1990), Slobodan Ž. Marković (1971–80), Janez Plemenitaš (1971 do 75), Tanja Pogačar (od 1981), Martina Šircelj (1971–75, 1980), Darka Tancer-Kajnih (od 1987), Andrej Ujčič (1971–1972).

V letu 1991 sodelujejo v uredništvu Alenka Glazer, Miran Hladnik, Marjana Kobe, Janez Lombergar, Tanja Pogačar, Darka Tancer-Kajnih ter nova člana Metka Kordigel in France Prosnik.

Sekretarka uredništva od 1981 do 1986 je bila Darka Tancer-Kajnih, od 1991 je Branka Lempl.

Tehnični uredniki so bili: Matjaž Vidic (št. 1–7), Breda Varl (št. 8–16), Viktor Šest (št. 17, 18, 22), Marina Rajšter (št. 19–21), Vesna Polanc (št. 23/24), Vesna Potokar (št. 25–30).

Uredniški svet je naveden prvič v 4. številki leta 1976. Do leta 1983 je deloval v naslednjem sestavu: dr. Milan Crnković, Niko Grafenauer, dr. Matjaž Kmecl, Stanko Kotnik, Albin Kramberger, dr. Ivan Toličič, Andra Žnidar. Od leta 1983 ima revija izdajateljski svet, v njem so bili člani: Andrej Brvar (1983–91), Jože Filo (1990–91), Nada Gaborovič (1983–90), Alenka Glazer (1983–84), Niko Grafenauer (1983–85), Slavko Kočevar–Jug (od 1983), Darja Kramberger (od 1983), Silva Novljan–Trošt (1985–89), Peter Winkler (1986–90), Janez Plemenitaš (1986–90), Zdenka Lampič (1990), Majda Potrata (od 1990), Alojz Širec (od 1990).

1991 se je izdajateljski svet preimenoval v časopisni svet, njegovi člani so Zmago Golob, Tilka Jamnik, Slavko Kočevar–Jug, Darja Kramberger (predsednica), Majda Potrata, Alojz Širec.

Bibliografsko kazalo sem izdelala z računalnikom Apple Macintosh Classic II in s programom Word 4.0 za Macintosh v sodelovanju z Igorjem Krambergerjem. Stavek je s programom Ventura Publisher pripravila Snežana Štabi.

I. PREGLED VSEBINE

MLADINSKA KNJIŽEVNOST

Bajt Drago: Znanstvena fantastika. Pojem, njegov pomen, obseg in razvoj pri nas. – 1981 št. 12 str. 24–31

Opombe. – Povzetek v angleščini.

1

—: Uganka in prevod. – 1984 št. 19 str. 25–29

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983.

2

Berger Aleš: Jezik mladostnih junakov. – 1984 št. 19 str. 30–34

Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983.

3

Bohanec Franček: Odtisi vojne v otroški oziroma mladinski slovenski literaturi. – 1989 št. 27/28 str. 5–17

Povzetek v nemščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987.

4

Bokal Vera: Pravljica in njene sorodne zvrsti. – 1980 št. 11 str. 48–61

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Prirejeno poglavje iz disertacije *Slowenische Kinder- und Jugendliteratur von 1945 bis 1968*. Dunaj [1976].

5

Brinar Josip: Spisi za mladino. – 1985 št. 21 str. 32–43

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Prevzeto iz *Pedagoškega Letopisa* 1912.

6

Cackov Duško: Pregled makedonske književnosti za otroke v letu 1972. Prevedel Slavko Jug. – 1975 št. 2 str. 84–97

Opombe. – Povzetek v makedonščini.

Dodan bibliografski pregled: *Makedonska izvirna književna dela za mladino v letu 1972*.

7

—: Družbena angažiranost makedonske književnosti za otroke in mladino v letih 1981 in 1982. Prevedel S.[lavko] Jug. – 1983 št. 17 str. 35–37

Povzetek v angleščini.

Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982.

8

—: Dejanje tragike kot estetska kategorija v romanih z vojno tematiko v madežski književnosti za otroke in mladino. Prevedel Slavko Jug. – 1989 št. 27/28 str. 24–28

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 9

Crnković Milan: Patriotizem v hrvaški otroški književnosti. Prevedla Darja Kramberger. – 1975 št. 3 str. 21–33

V opombah bibliografski podatki o delih, prevedenih v slovenščino. – Povzetka v hrvaščini in nemščini. 10

—: Od »čiste« poučnosti do »čiste« umetnosti. Kako so razširjevalci hrvaške otroške književnosti v njenem prvem razvojnem obdobju iskali bit in smisel otroške književnosti. Prevedla Darja Kramberger. – 1976 št. 4 str. 92 do 100

Opombe. – Povzetka v hrvaščini in nemščini. 11

—: Socialne prvine v otroški književnosti. Prevedel F.[ranc] Vogeltnik. – 1980 št. 11 str. 5–15

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na 17. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1979. 12

—: O otroški pravljici. Prevedel Franc Vogeltnik. – 1987 št. 26 str. 20–35

Opombe. – Povzetka v hrvaščini in angleščini. 13

Dundin Jovan: Jasnine in nemiri. Prevedla Nada Gaborovič. – 1976 št. 4 str. 108–112. Podpis: Dundjin

Povzetka v srbsčini in nemščini. 14

Đurović Miroslav: Socialne značilnosti črnogorske književnosti za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1980 št. 11 str. 28–31

Povzetek v angleščini.

Referat na 17. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1979. 15

Filipič France: O najnovejši slovenski knjižni žetvi za mlade ljudi. – 1975 št. 2 str. 69–77

Prispevek na 10. srečanju pisateljev v Štatenbergu septembra 1973. 16

Fransson Birgita: Nekoč, v davnih časih... Švedske otroške knjige – nekoč in danes. Prevedel Samo Lojk. – 1991 št. 31 str. 85–91

Ob razstavi švedskih mladinskih knjig v Pionirski knjižnici v Ljubljani aprila 1991. 17

Genčiová Miroslava: Osnovne poteze sovjetske znanstvene fantastike povojnih let. Prevedla Božena Orožen. – 1975 št. 2 str. 36–44

V opombah bibliografski podatki o delih, ki so prevedena v slovenščino. – Povzetek v nemščini. 18

—: Dekliški roman, dekliško berilo, roman z dekliško junakinjo, branje za dekleta? Prevedel Vladimir Pivko. – 1976 št. 4 str. 71–83

Opombe. – Povzetek v nemščini. 19

—: Zvrstna področja, zvrsti in zvrstne oblike v otroški in mladinski književnosti. Prevedla Božena Orožen. – 1980 št. 11 str. 32–47

Opombe. – Povzetek v angleščini. 20

—: Razvojne tendence sovjetske književnosti za otroke in mladino v znamenju vzgajanja v humanosti. Prevedla Božena Orožen. – 1984 št. 20 str. 12–20

Povzetek v nemščini.

Z beležko A.G. [Alenke Glazer] o avtorici študije. Kot prevajalka pomotoma zabeležena Martina Orožen (popravek v št. 21 str. 85). 21

—: Češka, slovaška in sovjetska mladinska književnost z antifašistično in protivojno tematiko. Prevedla Božena Orožen. – 1985 št. 22 str. 31–40

Povzetek v nemščini. 22

—: Češka poezija za otroke. Prevedla Božena Orožen. – 1987 št. 26 str. 42–54
Opombe. – Povzetek v nemščini. 23

—: Stanje raziskav na področju literature za otroke in mladino v Češkoslovaški, Poljski, Bolgariji, Madžarski in Jugoslaviji. Prevedel Herman Vogel. – 1989 št. 27/28 str. 141–146

Povzetek v nemščini.

Referat na 1. mednarodnem posvetovanju Mednarodne mladinske knjižnice v Münchnu aprila 1988. 24

Gerlanc Bogomil: K pregledu slovenske književnosti za otroke Boga Preglja. Pripombe in dopolnitve. – 1981 št. 13/14 str. 62–65 25

Glazer Alenka: K vrednotenju mladinske književnosti. – 1975 št. 2 str. 27–29

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Prebrano na 10. srečanju pisateljev v Štatenbergu septembra 1973. 26

—: Slikanice v Pionirskem listu s tematiko NOB. – 1975 št. 3 str. 64–70

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Pionirski list 1964–1968. 27

—: Vprašanje periodizacije slovenske mladinske književnosti. – 1979 št. 8 str. 5–20

Opombe. – Povzetek v nemščini. 28

—: Slovenska otroška pesem v 19. stoletju [1]. – 1991 št. 31 str. 43–51

Opombe. 29

Glušič Helga: Slovenska mladinska književnost med poučnostjo in igro. – 1983 št. 18 str. 13–17

Povzetek v nemščini. 30

Goljevšček Alenka: Pravlјice in stvarnost. – 1987 št. 26 str. 5–19

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Odlomek iz obširnejše razprave. 31

Grafenauer Niko: Igra v pesništvu za otroke. – 1975 št. 2 str. 30–35

Povzetek v nemščini.

Prispevek na 10. srečanju pisateljev v Štatenbergu septembra 1973. 32

—: Sodobna slovenska poezija za otroke. – 1991 št. 31 str. 67–71

Referat na 27. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1989. 33

Hanuš Barbara: Igra v sodobni poeziji za otroke. – 1985 št. 21 str. 5–25

Opombe. – Literatura. – Povzetek v nemščini. 34

Illadnik Miran: »Mladini in prostemu narodu v poduk in zabavo«. – 1982 št. 16 str. 27–33

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Poljudna mladinska literatura 19. stoletja v slovenščini. 35

—: Kaj je to kič? – 1987 št. 25 str. 5–9

Opombe.

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 36

Idrizović Muris: Pogled na mladinsko knjigo v Bosni in Hercegovini. Prevedel Franc Šrimpf. – 1972 št. 1 str. 121–125

Povzetek v nemščini. 37

—: Književnost s tematiko NOB za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 8 str. 49–55

Opombe. – Povzetka v srbohrvaščini in angleščini. 38

—: Kritika o literaturi za otroke. Prevedel F.[ranc] Vogeltnik. – 1979 št. 9 str. 74–79

Opombe. – Povzetka v srbohrvaščini in nemščini. 39

—: Socialna komponenta v književnosti za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1980 št. 11 str. 16–22

Povzetek v angleščini.

Referat na 17. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1979. 40

—: Napredne tendence v književno-umetniškem snovanju za otroke. Preve-

del F.[ranc] Vogelnik. – 1982 št. 15 str. 12–16

Povzetek v nemščini.

Referat na 19. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1981. 41

—: Družbeno angažiranje v umetnosti za otroke in mladino. Prevedel F.[ranc] Vogelnik. – 1983 št. 17 str. 13–16

Povzetek v angleščini.

Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 42

—: Trije predstavniki sodobne madeonske mladinske književnosti. Prevedel Herman Vogel. – 1986 št. 23/24 str. 82–103

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Vančo Nikoleski. – Slavko Janevski. – Gligor Popovski. 43

—: Poetična in teoretična izhodišča otroške in mladinske književnosti. Prevedel Herman Vogel. – 1987 št. 26 str. 55–63

Opombe. – Povzetek v nemščini. 44

—: Zgodovinski in socialni vidiki in tematika v književnosti za mlade. Prevedel Herman Vogel. – 1989 št. 27/28 str. 18–23

Pozetek v angleščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 45

Jamar–Legat Marija: Začetki slovenske književnosti za mladino. – 1976 št. 4 str. 84–91

Opombe. – Povzetek v nemščini. 46

Jeknić Dragoljub: Otroci v vojni, vojna v romanih za otroke (v književnosti za otroke pri Srbih). Prevedel Herman Vogel. – 1989 št. 27/28 str. 40–51

Povzetek v angleščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 47

Kermauner Taras: Polžek orje. Ob slovenski poeziji za otroke. – 1977 št. 6 str. 14–23

Povzetek v angleščini. 48

Kobe Marjana: Priredbe klasičnih del iz svetovne književnosti za mladino v slikanicah za najmlajše. – 1972 št. 1 str. 52–66

Opombe. – Povzetek v angleščini. 49

—: Študij mladinske književnosti, nje-gove naloge in možnosti. – 1982 št. 15 str. 23–27

Opombe. – Povzetek v angleščini. 50

—: Fantastična pripoved [1]. – 1982 št. 16 str. 5–18

Opombe. – Povzetek v angleščini. 51

—: Fantastična pripoved [2]. – 1983 št. 17 str. 5–12

Opombe. – Povzetek v angleščini. 52

—: Fantastična pripoved [3]. – 1983 št. 18 str. 5–12

Opombe. – Povzetek v nemščini. 53

—: Fantastična pripoved [4]. – 1984 št. 20 str. 5–11

Opombe. – Povzetek v nemščini. 54

—: Fantastična pripoved [5]. – 1985 št. 22 str. 5–11

Opombe. – Povzetek v nemščini. 55

—: Pogledi na teoretično opredelitev mladinske književnosti. – 1984 št. 19 str. 8–12

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983. 56

Kovačič Lojze: O literarnem ustvarjanju otrok. – 1979 št. 8 str. 71–78

Povzetek v nemščini. 57

Krakar Boža: Proza za mladino v letnem zborniku Drobntince. – 1981 št. 13/14 str. 37–42

Opombe. – Povzetek v angleščini. 58

Ljuštanović Jovan: Književnost za otroke in mit. Prevedel Franc Vogelnik. – 1990 št. 29/30 str. 47–59

Opombe. – Povzetek v nemščini na str. 67.
Referat na Zmajevih otroških igrah v Novem Sadu 1989. 59

Malina Peter: Otroška igra? Nacional-socializem v avstrijski otroški in mladinski literaturi po letu 1945. Prevedla Vida Jesenšek. – 1991 št. 31 str. 53–60

Opombe.
Referat na Pedagoški fakulteti v Mariboru v okviru mednarodnega druženja mladinskih pisateljev ob avstrijski reviji Perplex. 60

Marjanović Voja: Pisatelj za otroke. Prevedel F.V.[Franc Vogelnik]. – 1972 št. 1 str. 22–26

Opombe. – Povzetek v nemščini. 61

—: NOB v srbski književnosti za otroke. Prevedel Franc Šrmpf. – 1975 št. 3 str. 46–55

Povzetka v srbsčini in nemščini. 62

—: O kritiki otroške književnosti. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 9 str. 69–73

Povzetka v srbsčini in angleščini. 63

—: Na poti k sodobnosti. Prevedel F.[ranc] Vogelnik. – 1982 št. 15 str. 17 do 19

Povzetek v nemščini.
Referat na 19. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1981. 64

—: Nedeljivost kritike. Prevedla Gema Hafner. – 1985 št. 22 str. 41–44

Povzetek v nemščini. 65

—: Nekaj zapiskov o kiču in mladinski književnosti. Prevedel Franc Vogelnik. – 1987 št. 25 str. 21–24

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 66

—: Estetika otroške pesmi. Prevedel Franc Vogelnik. – 1991 št. 31 str. 65–67

Referat na 27. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1989. 67

Marković Mirko: Specifičnosti humorja v Slavnem vojskovanju Branka Ćopića in Mulah Toneta Šeliškarja kot izraz družbene plati literarnega dela. Prevedel Franc Vogelnik. – 1989 št. 27/28 str. 62–66

Povzetek v nemščini.
Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 68

Marković Slobodan Ž.: Nekatere odlike mladinske književnosti s tematiko NOB. Prevedla Gema Hafner. – 1975 št. 3 str. 5–12

Povzetek v nemščini. 69

—: Napredne tendence v literarnem ustvarjanju za otroke. Prevedel F.[ranc] Vogelnik. – 1982 št. 15 str. 8–11

Povzetek v nemščini.
Referat na 19. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1981. 70

—: Družbena angažiranost v umetniškem ustvarjanju za otroke in mladino na literarnem področju. Prevedla D.[arja] Kramberger. – 1983 št. 17 str. 17–19

Povzetek v angleščini.
Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 71

—: Pogojnost terminov »književnost NOB« ali »književnost s tematiko NOB«. Prevedel Franc Vogelnik. – 1989 št. 27/28 str. 71–74

Povzetek v nemščini.
Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 72

Ognjanović Dragutin: Idejne, etične in estetske korenine kiča. Prevedel Franc Vogelnik. – 1987 št. 25 str. 10–15

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 73

Petrović Tihomir: Historicizem in subjektivnost v delih za otroke s tematiko iz NOB. Prevedla Gema Hafner. – 1989 št. 27/28 str. 67–69

Povzetek v angleščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 74

Popovski Aleksander: Zgodovinski roman za otroke v sodobni makedonski književnosti. Prevedel S.[lavko] Jug. – 1975 št. 3 str. 42–45

Povzetka v makedonščini in nemščini. 75

Potrata Majda: Basni Leopolda Volkmerja. – 1991 št. 32 str. 43–52

Opombe. – Povzetek v nemščini. 76

Potrč Ivan: Napredne tendence v literarnoumetniškem snovanju za mlade. – 1982 št. 15 str. 5–7

Povzetek v nemščini.

Referat na 19. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1981. 77

Pražić Milan: Poskus estetske opredelitve pojma patriotizma v književnosti za otroke. Prevedla Nada Gaborovič. – 1975 št. 3 str. 18–20

Povzetek v nemščini. 78

Pregelj Bogo: Slovenska književnost za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1980 št. 10 str. 25–42

Povzetek v nemščini.

Iz zbornika Književnost za decu i rad u dečjim bibliotekama, 1958. 79

Prosnik France: Slovenska mladinska književnost s klinično-psihološkega vidika (glede na odklone in motnje). – 1985 št. 22 str. 45–57

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Seznam uporabljenih mladinskih literarnih del po abecednem redu avtorjev in naslovov. – Štiri tabele. 80

Ribičič Josip: Slovensko mladinsko slovstvo v povojni dobi. – 1981 št. 12 str. 19–23

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Z uvodno beležko uredništva. – Članek iz leta 1938, objavljen v Popotniku 60(1938/39) 1–2. 81

Ritte Hans: Ljudsko izročilo pri Selmi Lagerlöf in Astrid Lindgren. Prevedla Rapa Šuklje. – 1982 št. 16 str. 19–26

Opombe. – Povzetek v nemščini. 82

Rode Matej: Jovan Jovanović Zmaj pri Slovencih. – 1983 št. 18 str. 36–42

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Kronološki pregled: Prevodi otroških pesmi Jovana Jovanovića Zmaja v slovenščino (Knjižne izdaje; Posamezne objave). 83

—: Prevajanje mladinske književnosti in prevajalska veda. – 1984 št. 19 str. 13–16

Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983. 84

—: Kič in prevajanje. – 1987 št. 25 str. 57–58

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 85

Rölleke Heinz: Nov pogled na »Otroške in hišne pravljice« bratov Grimm. Prevedla Igor Kramberger in Snežana Štabi. – 1989 št. 27/28 str. 131–140

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Dodatek: Izbrana bibliografija Heinza Röllekeja. 86

Saksida Igor: Nekaj vprašanj iz teorije mladinske književnosti [1]. – 1991 št. 31 str. 23–42 87

—: Nekaj vprašanj iz teorije mladinske književnosti [2]. – 1991 št. 32 str. 5–33

Literatura. – Opombe. – Povzetek v nemščini. 88

Scherf Walter: Pomen in funkcija pravljič ali Potrebujejo naši otroci pravljičce? Prispevek s psihološkega in z etnološkega vidika. Prevedel I. K. [Igor Kramberger] (sodelovala S. Š.) [Snežana Štabi]. – 1981 št. 13/14 str. 16–34

Opombe. – Povzetek v nemščini.
Dodatek: Drobci o uporabljenem besednjaku.

89

—: **Najnovejše razvojne poti mladinske književnosti v Zvezni republiki Nemčiji.** Prevedla Ivica Bukovec. – 1982 št. 15 str. 28–34

Povzetek v nemščini.

90

—: **Funkcija in pomen pravljice.** Prevedla Igor Kramberger in Snežana Štabi. – 1985 št. 22 str. 12–25

Opombe. – Povzetek v nemščini.

91

Sedlák Ján: Pogled na slovaško literaturo za otroke in mladino. Prevedla Janez Prek in Alenka Glazer. – 1975 št. 2 str. 98–104

V opombah bibliografski podatki o delih slovaških avtorjev, ki so bila prevedena v slovenščino.

92

Stanovnik Majda: Carrollov literarni nesmisel na Slovenskem. – 1984 št. 19 str. 35–50

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983.

93

Stražar Borut: Sodobnost slovenske lirike za otroke. – 1972 št. 1 str. 67–78

Opombe. – Povzetek v nemščini.

94

Stritar Josip: O mladinski književnosti. – 1986 št. 23/24 str. 39–51

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Dve besedili: Iz pogovorov (1879) in Nekaj posebnega (1880).

95

Suhodolčan Leopold: O književnosti s tematiko NOB za najmlajše. – 1975 št. 3 str. 13–17

Povzetek v nemščini.

Trije letniki Cicibana (1965–1968).

96

Svetina Marinka: Trije osrednji motivi v mladinskih delih Kristine Brenkove, Branke Jurca in Ele Peroci. – 1972 št. 1 str. 97–107

Opombe. – Povzetek v angleščini.

97

Šilih Gustav: Problematika mladinske književnosti. – 1983 št. 18 str. 23–32

Povzetek v nemščini.

Ponatis članka iz revije Nova obzorja 1959. – Miran Hladnik, uvodna predstavitev avtorja.

98

Šircelj Martina: Patriotizem v mladinski literaturi. – 1975 št. 3 str. 34–41

Povzetek v nemščini.

99

—: **Kratek oris razvoja slovenskega mladinskega slovstva.** – 1978 št. 7 str. 9–14

Povzetek v nemščini.

Besedilo za Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur. II. Band: I–O. Weinheim in Basel, Beltz 1977.

100

Turjačanin Zorica: Jasna zrcala otroštva. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 8 str. 66–70

Literatura. – Povzetka v srbohrvaščini in angleščini.

101

—: **Kič in književnost za otroke.** Prevedel Franc Vogelnik. – 1987 št. 25 str. 16–20

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986.

102

—: **Elementi tragičnega in komičnega v romanih za otroke s tematiko NOB.** Prevedla Gema Hafner. – 1989 št. 27/28 str. 52–61

Povzetek v nemščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987.

103

—: **Med oporekanjem in pritrdjevanjem.** Prevedel Franc Vogelnik. – 1990 št. 29/30 str. 43–46

Povzetek v nemščini na str. 67.

Referat na Zmajevih otroških igrah v Novem Sadu 1989.

104

Vandot Josip: Struje v naši mladinski književnosti. – 1981 št. 13/14 str. 43–49

Povzetek v nemščini.

Članek vzet iz revije Odmevi 1931. – Miran Hladnik, uvodna predstavitev avtorja.

105

Vegri Saša: O literarnih tekstih s temo NOB za najmlajše bralce. – 1977 št. 6 str. 27–37

Povzetek v nemščini. 106

Weber-Kellermann Ingeborg: Otroške in hišne pravljice bratov Grimm. Od »prastarega mita« do otroške knjige. Prevedla Igor Kramberger in Snežana Štabi. – 1986 št. 23/24 str. 25–38

Opombe. – Povzetek v nemščini. 107

Zorn Aleksander: Za definicijo mladinske literature. – 1981 št. 13/14 str. 35–36

Povzetek v angleščini. 108

Životić Radomir: Književnost za otroke je integralni del književnosti. Prevedla Darja Kramberger. – 1976 št. 4 str. 101 do 107

Opombe. – Povzetek v nemščini. 109

Iz razprave ob referatih na republiškem posvetovanju Prevodna mladinska literatura, Maribor 1983. – 1984 št. 19 str. 51–60

Z magnetofonskega posnetka. – Drago Bajt; Aleš Berger; France Forstnerič; Alenka Glazer; Janez Gradišnik; Miran Hladnik; Marjana Kobe; Matej Rode; Majda Stanovnik. – Razpravo vodil Miran Hladnik. 110

Kič – posebej v knjigah za otroke. Iz razprave ob referatih. – 1987 št. 25 str. 60–77

Dobriča Belamarić; Mirjana Borčič; Peter Božič; Andrej Brvar; Igor Gedrih; Alenka Glazer; Berta Golob; Gema Hafner; Miran Hladnik; Iztok Ilich; Ljiljana Klemenčič; Marta Majcen; Ljubica Marjanović Umek; Boris A. Novak; Silva Novljan; Dragutin Ognjanović; Slavko Pregl; France Prosnik; Matej Rode; Ivanka Sajovic; Jože Snoj; Borut Stražar; Pavle Učakar; Ivo Zalar. 111

MLADINSKI PISATELJI

Antić Miroslav

Antić Miroslav: Zagonetka. – Uganka. – 1986 št. 23/24 str. 149

Pesem v izvirniku in slovenskem prevodu Bogdana Gjuda. 112

Milarić Vladimir: Neskončnost otroštva. Poezija za mlade Miroslava Antića. Prevedel France Vogelnik. – 1986 št. 23/24 str. 142–148

Verze Miroslava Antića, vključene v članek, prevedla v slovenščino Alenka Glazer. – Povzetek v nemščini.

Ob pesnikovi smrti. 113

Balog Zvonimir

Crnković Milan: Nonsensna gramatika in stilistika Zvonimira Baloga. Prevedel F.[ranc] Vogelnik. – 1980 št. 10 str. 43 do 52

Povzetek v nemščini. 114

Skok Joža: Moderen domoljubni kanat Zvonimira Baloga. Prevedel Franc Vogelnik. – 1991 št. 31 str. 72–78

Referat na 27. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1989. 115

Bevk France

Šifrer Jože: Socialni, zgodovinski in etični motivi v Bevkovih mladinskih povestih. – 1972 št. 1 str. 79–86

Opombe. – Povzetek v nemščini. 116

Šifrer Jože: Deklice v Bevkovih mladinskih povestih. – 1975 št. 2 str. 63–68

Opombe. – Povzetek v nemščini. 117

Glušič Helga: Socialna komponenta v mladinski pripovedi Franceta Bevka. – 1980 št. 11 str. 23–27

Povzetek v angleščini.

Referat na 17. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1979. 118

Brenk Kristina

Jamar-Legat Marija: Ob delovnem jubileju Kristine Brenkove. – 1982 št. 15 str. 52–56

Opombe. – Povzetek v nemščini. 119

Brenk Kristina: Pogled na svoje delo. – 1986 št. 23/24 str. 131–134. Podpis: Kristina Brenkova

Opombe. – Povzetek v nemščini. 120

Na Prežki vrh po Solzice. – 1989 št. 27/28 str. 84

Iz knjige Kristine Brenkove Kruh upanja. Spomini na Prežihna. Ljubljana, Borec 1982. Faksimile str. 127. 121

Brest Vida

Glazer Alenka: Vidi Brest v spomin. – 1985 št. 22 str. 68–70

Povzetek v nemščini. 122
Ob pisateljski smrti.

Brinar Josip

Glazer Alenka: O delu Josipa Brinarja. – 1985 št. 21 str. 26–31

Opombe. – Povzetek v nemščini. 123

Brvar Andrej

Brvar Andrej: O mladinski književnosti. – 1986 št. 23/24 str. 140–141

Povzetek v nemščini. 124

Cerkvenik Angelo

Kotnik Stanko: Utrinki iz srečanj s pisateljem Cerkvenikom. – 1985 št. 22 str. 71–75

Povzetek v nemščini. 125

Čopić Branko

Marjanović Voja: Fantastika v Čopićevi prozi za otroke. Prevedla Darja Kramberger. – 1979 št. 8 str. 56–65

Opombe. – Povzetka v srbsčini in angleščini. 126

—: Čopićeve otroške pripovedke o vojnem in povojnem življenju. Prevedla Gema Hafner. – 1980 št. 10 str. 53–61

Opombe. – Povzetka v srbsčini in nemščini. 127
Odlomek iz študije Pripovedački svet Branka Čopića.

Turjačanin Zorica: Kako je Branko Čopić doživljal pravljice. Prevedla Gema Hafner – 1984 št. 20 str. 35–40 128

Danojlić Milovan

[Kermauner Taras]: O Danojličevi poeziji za otroke ali o tramvajih, ki so kljubovalno postali poljske miši. – 1979 št. 8 str. 79–84

Milovan Danojlić, Kako spavaju tramvaji, 1959; Furunica jogunica, 1969; Kako živi poljski miš, 1978. 129

Diklić Arsen

Crnković Milan: S kamero in s persom. Otroški književnik Arsen Diklić. Prevedel Franc Vogelnik. – 1989 št. 27/28 str. 29–39

Literatura. – Opombe. – Povzetek v angleščini. 130
Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987.

Forstnerič France

Forstnerič France: Prvo otroško pesem mi je naročila Marija. – 1991 št. 32 str. 77–83

Opombe. – Povzetek v nemščini. 131

Grabeljšek Karel-Gaber

Filo Jože: Karel Grabeljšek-Gaber. – 1983 št. 17 str. 87–89

Ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja 1982. 132

Zorman Ivo: V spomin Karlu Grabeljšku. – 1985 št. 22 str. 65–67

Povzetek v nemščini. 133
Ob pisateljevi smrti.

Grafenauer Niko

Kermauner Taras: Kaj je na sredi jezika? – 1978 št. 7 str. 15–26

Povzetek v nemščini.

Ob Grafenauerjevi mladinski pesniški zbirki Kaj je na koncu sveta? 134

Grafenauer Niko: Od A do Nič. – 1982 št. 16 str. 34–41

Povzetek v nemščini. 135

Horvat Joža

Skok Joža: O Joži Horvatu ali piloti sanj v prostranstvu življenja. Prevedla Gema Hafner. – 1991 št. 31 str. 79–83

136

Hromadžić Ahmet

Idrizović Muris: Pesnik otroštva. (Življenje in pravljicarstvo Ahmeta Hromadžića). Prevedla Gema Hafner. – 1980 št. 11 str. 78–82

Govor na slovesnosti ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja decembra 1979. 137

Ingolič Anton

Ingolič Anton: Moje pisanje za otroke. – 1984 št. 20 str. 25–28

138

Ingolič Anton: Pri pisanju za otroke sem užival. – 1989 št. 27/28 str. 173–174

Povzetek v nemščini. 139

Verlek Lidija: Ingoličevo mladinsko delo od začetkov do leta 1945. – 1989 št. 27/28 str. 100–125

Opombe. – Povzetek v nemščini. 140

Jovanović Zmaj Jovan

Milarić Vladimir: Zapisek o Zmaju, 1983. Prevedel F.[ranc] Vogelnik. – 1983 št. 18 str. 33–35

Povzetek v nemščini.

150-letnica rojstva Jovana Jovanovića Zmaja. 141

Jug Slavko

Jug Slavko: Iz prevajalske delavnice. – 1984 št. 20 str. 31–32

142

Jurca Branka

Jurca Branka: Odprta vrata v svet otroštva. – 1984 št. 20 str. 28–31

Besedilo napisala za oddajo Naši umetniki pred mikrofonom na 3. programu Radia Ljubljana, 5. marec 1984. 143

Kapidžić-Hadžić Nasiha

Kapidžić-Hadžić Nasiha: Pravlјice Ivane Brlić-Mažuranić so razvnele mojo otroško domišljijo. Prevedla Gema Hafner. – 1975 št. 2 str. 111–114

Bio-bibliografski podatki o avtorici. 144

Kosmač France

Milarić Vladimir: »Partizani« Franceta Kosmača. Prevedla Gema Hafner. – 1982 št. 15 str. 20–22

Povzetek v nemščini.

Referat na 19. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1981. 145

Kovič Kajetan

Kovič Kajetan: Moj pogled na književnost za otroke. – 1977 št. 6 str. 24–26

Povzetek v angleščini. 146

Kramberger Marijan

Kramberger Marijan: Biti plačan za neresnost. – 1987 št. 26 str. 89–91

Povzetek v nemščini. 147

Kranjec Miško

Zdravec Franc: Angažirana »mладost« v prozi Miška Kranjca. – 1983 št. 17 str. 29–34

Povzetek v angleščini.

Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 148

Levstik Fran

Glazer Alenka: K Levstikovi kritiki »Vrtčevim« pesnikom in pisateljem sploh. – 1980 št. 10 str. 23–24. Podpis: A. G. 149

Grafenauer Niko: O pedenj-človeku in laket-bradi. Ob stoletnici Levstikovih »Otročjih iger v pesencah«. – 1980 št. 10 str. 9–18 150

Levstik Fran: »Vrtčevim« pesnikom in pisateljem sploh. – 1980 št. 10 str. 19–23 151

Lovrak Mato

Turjačanin Zorica: Vojna proza Mata Lovraka. Prevedel F.V.[Franc Vogel-nik]. – 1972 št. 1 str. 92–96 Bibliografski podatki. – Povzetek v nemščini. 152

Majcen Stanko

Glazer Alenka: Majcnova zbirka otroških pesmi Dajdica. – 1989 št. 27/28 str. 93–99

Opombe. – Povzetek v nemščini. Prebrano na simpoziju o Stanku Majcnu v Mariboru novembra 1988. 153

Makarovič Svetlana

Idrizović Muris: Pravljica Svetlane Makarovič. Prevedel Herman Vogel. – 1983 št. 18 str. 18–22 Povzetek v nemščini. 154

Martić Anđelka

Skok Joža: Zvestoba otroškemu svetu. Prevedla Darja Kramberger. – 1975 št. 3 str. 56–63 Povzetek v nemščini. Anđelka Martić, Pirgo. 1953. 155

Maurer Neža

Maurer Neža: Pesmi in otrok. – 1985 št. 22 str. 59–63 Povzetek v nemščini. 156

Mikić Aleksa

Idrizović Muris: Socialna tematika v književnem delu Alekse Mikića. Prevedel Franc Šrmpf. – 1972 št. 1 str. 87–91 Bibliografski podatki. – Povzetek v angleščini. 157

Novak Boris A.

Novak Boris A.: Igre otrok – igre za otroke. – 1991 št. 32 str. 61–62 Nastop na 28. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1990. 158

Novak Boris A.: O igrah otrok. – 1991 št. 32 str. 84–85 159

Novak Marjeta

Horvat Jože, Marjeta Novak: Iz pogovora z Marjeto Novak. – 1985 št. 22 str. 63–64 Povzetek v nemščini. 160

Novy Lili

Poniž Denis: Otroška poezija Lili Novy. – 1985 št. 22 str. 26–30 Povzetek v nemščini. 161

Obrenović Rade

Milenković Šum Milorad: Urbana poezija Rada Obrenovića. Prevedel Franc Vogelnik. – 1990 št. 29/30 str. 64–67 Rade Obrenović, Livada na betonu. 1989. – Povzetek v nemščini. Referat na Zmajevih otroških igrah v Novem Sadu 1989. 162

Partljič Tone

Partljič Tone: »Hotel sem prijeti sonce« je moja najljubša knjiga. – 1983 št. 18 str. 62–63 163

Peroci Ela

Svetina Marinka: Radijska ustvarjalnost Ele Peroci. – 1977 št. 6 str. 49–54 Povzetek v angleščini. Pregled oddaj 1965–1977. 164

Petrović Mirko

Marković Slobodan Ž.: Mirko Petrović. Prevedla Gema Hafner. – 1978 št. 7 str. 79–82

Bibliografija del za mladino. 165

Pečjak Vid

Pečjak Vid: Med psihologijo in znanstveno fantastiko. – 1987 št. 26 str. 92 do 94

Povzetek v angleščini. 166

Podgorec Vidoe

Drugovac Miodrag: Vidoe Podgorec. Prevedla Gema Hafner. – 1982 št. 15 str. 74–75

Ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja 1981. 167

Popovski Gligor

Popovski Aleksander: Gligor Popovski. Prevedel S.[lavko] Jug. – 1978 št. 7 str. 83–86

Bibliografija del za mladino. 168

Pregl Slavko

Slavko Pregl o sebi. – 1980 št. 10 str. 95
169

Prežihov Voranc

Pešut Petar S.: Prežihov Voranc – proletarski mladinski pisatelj. Prevedla Gema Hafner. – 1983 št. 17 str. 24–28

Povzetek v angleščini.

Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 170

Puntar Frane

Fasvald Irena: Frane Puntar. – 1991 št. 32 str. 67–76

Predstavitev na 28. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1990.

V besedilu pregled uprizoritev in nagrad: Lutkovne igre; Radijske oddaje in igre; Televizijske oddaje in igre. 171

Sajko Rosanda: Frane Puntar – pisatelj nestereotipnih radijskih iger za otroke. – 1991 št. 32 str. 62–65

Referat na 28. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1990. 172

Radović Dušan

Radović Dušan: Da li mi verujete. Pa mi verjamete. – Mrak. – 1984 št. 20 str. 43

Dve pesmi v izvirniku in slovenskem prevodu Ivana Minattija. 173

Odlomki iz zapiskov Dušana Radovića. Priredil Milan Pražič. Prevedel F.[ranc] Vogelnik – 1984 št. 20 str. 41–42

Ob pesnikovi smrti. 174

Raičković Stevan

Ognjanović Dragutin: Izlet v otroštvo. (Raičković in otroci). Prevedla Gema Hafner. – 1986 št. 23/24 str. 71–81

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Prispevek o Stevanu Raičkoviću na Zmajevih dečjih igrah 1985. 175

Rozman Smiljan

Črnko Lili: Srečanje s Smiljanom Rozmanom. – 1985 št. 21 str. 58–60

Povzetek v nemščini. 176

Rudolf Branko

Glazer Alenka: Srečanje z Brankom Rudolfom lutkarjem. – 1985 št. 21 str. 56–58

Povzetek v nemščini. 177

—: Še enkrat: Branko Rudolf lutkar. – 1985 št. 22 str. 76–78

Opombe. – Povzetek v nemščini. 178

Seliškar Tone

Glušič Helga: Družbena angažiranost kot izhodišče Seliškarjevega dela za mladino. – 1983 št. 17 str. 20–23

Povzetek v angleščini.
Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 179

Slana Miroslav-Miros

Slana Miroslav-Miros: Emotivnost in empiričnost ustvarjanja za mladi rod. – 1990 št. 29/30 str. 74–80

Povzetek v nemščini. 180

Snoj Jože

Kermauner Taras: Gibanje zvoka. – 1979 št. 8 str. 21–31

Povzetek v nemščini.
Poezija Jožeta Snoja. 181

—: Formalna plat Snojeve poezije za otroke. – 1979 št. 9 str. 80–88

Povzetek v nemščini. 182

Suhodolčan Leopold

Kodrič Jože: Rdeči lev Leopolda Suhodolčana. – 1975 št. 2 str. 45–62

Opombe. – Povzetek v nemščini. 183

Kamenik Ignac: Svet igre ali igra sveta. – 1979 št. 8 str. 32–37

Povzetek v nemščini.
Mladinska dramatika Leopolda Suhodolčana. 184

Suhodolčan Leopold: Črte mojega življenja. – 1980 št. 10 str. 5–8

Pred besedilom posvetilo ob njegovi smrti 8.2.1980. 185

Golob Berta: Leopold Suhodolčan. – 1982 št. 15 str. 71–73

Ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja 1981. 186

Švajncer Janez

Švajncer Janez: Zakaj pišem za mlade? – 1986 št. 23/24 str. 134–140

Povzetek v nemščini. 187

Vegri Saša

Vegri Saša: Refleksije ob pisanju. – 1989 št. 27/28 str. 174–176

Povzetek v angleščini. 188

Vujačić Mirko

Marković Slobodan Ž.: Mirko Vujačić. Prevedla Gema Hafner. – 1984 št. 19 str. 97–99

Ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja 1983. 189

Vučo Aleksandar

Vučo Aleksandar: Moj otac tramvaj vozi – Moj oče tramvaj vozi. – 1985 št. 21 str. 54–55

Ob pesnikovi smrti. – Pesem v izvirniku in slovenskem prevodu Nika Grafenauerja. 190

In memoriam Aleksandar Vučo. – 1985 št. 21 str. 51–52 191

Danojlić Milovan: Vračanje k prvobitnemu redu. Prevedel France Vogeltnik. – 1985 št. 21 str. 54 192

Milarić Vladimir: Klic k sanjarjenju. Prevedel France Vogeltnik. – 1985 št. 21 str. 52–53 193

Zajc Dane

Grafenauer Niko: Ta roža je zate. – 1981 št. 12 str. 5–15

Povzetek v angleščini. 194

Zajc Dane: Svetloba otroštva. – 1981 št. 12 str. 16–18

Povzetek v angleščini. 195

Zidar Pavle

Zidar Pavle: Apotekarija. – 1985 št. 22 str. 58–59

Povzetek v nemščini. 196

Zorman Ivo

Zorman Ivo: Četvero vprašanj mladih bralcev. – 1981 št. 12 str. 32–34

Povzetek v nemščini.

197

Zupan Vitomil

Bokal Vera: Fantastična pripoved. Prevedel I. K.[Igor Kramberger]. – 1979 št. 8 str. 38–48

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Poglavje iz disertacije Slowenische Kinder- und Jugendliteratur von 1945 bis 1968. Dunaj 1976.

198

Župančič Oton

Glazer Alenka: Župančičeva kanglica. – 1976 št. 4 str. 113–120

Opombe. – Povzetek v nemščini.

199

Oton Župančič o otroku in otroški književnosti. [Izbrala A. G. = Alenka Glazer]. – 1978 št. 7 str. 5–8

Ob stoletnici pesnikovega rojstva 1878–1978.

200

LJUDSKO SLOVSTVO

Jamar Legat Marija: Slovenske otroške ljudske pesmi. – 1972 št. 1 str. 111 do 114

Opombe. – Povzetek v nemščini.

201

Kumer Zmaga: Izročilo ljudske otroške pesmi na Slovenskem. – 1986 št. 23/24 str. 5–19

Note. – Opombe. – Povzetek v nemščini.

202

Turjačanin Zorica: Vuk in ljudske otroške pesmi. Prevedla Alenka Glazer. – 1987 št. 26 str. 36–41

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Vuk Stef. Karadžić, Srpske narodne pjesme. 203

MLADINSKA KNJIŽNA

ILUSTRACIJA. SLIKANICA. STRIP

Antič Ivo: Stripološki trizob. – 1979 št. 9 str. 12–13

Povzetek v nemščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978.

204

Brenk Kristina: Slovenska slikanica doma in v svetu. – 1976 št. 4 str. 32–35. Podpis: Kristina Brenkova

Povzetek v nemščini.

205

Čopič Jelisaveta: Mladinska knjižna ilustracija na tematiko narodnoosvobodilnega boja. – 1975 št. 3 str. 71–78

Povzetek v nemščini.

206

Gale Ciril: Jugoslovanski strip danes in njegova bodočnost. – 1979 št. 9 str. 47 do 50

Povzetek v nemščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978.

207

—: Strip – opredelitev pojma. – 1979 št. 9 str. 5–11

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978.

208

Gedrih Igor: Strip za mladostnike in odrasle ob primerih dveh avtorjev. – 1979 št. 9 str. 29–46

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978. – Obravnavana avtorja: Guido Crepax, Dino Buzzati.

209

—: Prolegomena za obravnavanje stripa. – 1983 št. 17 str. 85–86. Podpis: I. G.

210

Gilevski Paskal: Makedonska ilustracija za otroke in mladino s tematiko NOB in revolucije. Prevedel S.[lavko] Jug. – 1977 št. 5 str. 45–48

Povzetka v makedonščini in nemščini.

Referat na 14. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1976.

211

Gliha-Selan Vilko: Manifestacija patriotizma v ilustracijah za otroke na Hrvaškem. Prevedla Gema Hafner. – 1977 št. 5 str. 49–54

Povzetka v hrvaščini in angleščini.

Referat na 14. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1976. 212

Gomišček Toni: Ideologija stripa. – 1979 št. 9 str. 18–28

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978. 213

Grafenauer Niko: Slikanica in njeno sporočilo. – 1976 št. 4 str. 7–12

Povzetek v nemščini. 214

Kobe Marjana: Slovenska slikanica v svetovnem prostoru. Nekaj vidikov. – 1976 št. 4 str. 13–31

Opombe in viri. – Povzetek v nemščini. 215

—: Slovenska slikanica 1976–1986. – 1986 št. 23/24 str. 52–64

Opombe. – Povzetek v nemščini. 216

Kopše Mirjam: Obrazci kiča v ilustracijah učbenikov nižje stopnje osnovne šole (pri predmetu Spoznavanje narave in družbe). – 1987 št. 25 str. 53–56

Viri in literatura.

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 217

Kramberger Albin: Beiträge zur Kinder- und Jugendliteratur 40. Der Kinderbuchverlag Berlin 1976. – 1977 št. 5 str. 89–90

Tematska številka o mladinski knjižni ilustraciji. 218

Ničev Simeon: Ilustracija za mladino s tematiko NOB. Prevedel F.[ranc] Vogelgnik. – 1977 št. 5 str. 55–58

Povzetka v hrvaščini in angleščini.

Referat na 14. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1976. 219

Pogačar Tanja: Knjiga o ilustracijah Grimmovih pravljic. Rdeča kapica Marlenke Stupica med stotimi najlepšimi ilustracijami. – 1989 št. 27/28 str. 223–224

Heinz Wegehaupt, Mein Vöglein mit dem Ringlein rot. 220

Pregl Tatjana: Nagrajena slovenska ilustratorja. – 1980 št. 10 str. 71–87

Povzetek v nemščini.

Marjan Amalietti, Marjan Manček. 221

Rajković Mila: Ilustracija za otroke. Prevedla Darja Kramberger. – 1977 št. 5 str. 59–64

Povzetka v srbsščini in angleščini.

Referat na 14. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1976. 222

Rački Tone: Strip in otroška ustvarjalnost. – 1979 št. 9 str. 56–63

Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978. 223

Rovšek Jernej: Slikanice in stripi v Pionirskem listu od leta 1950 dalje. – 1979 št. 9 str. 51–55

Povzetek v angleščini.

Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978. 224

Tavčar Lidija: Izbira primernih likovnih del in spodbuda otrok pri opazovanju umetnin. – 1989 št. 27/28 str. 169 do 172

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Prebrano na posvetu ob didaktični razstavi Stari mojstri na otroških risbah v Ljubljani septembra 1988. 225

Tršar Marijan: Naša ilustracija. Poskus opredelitve njenih zvrsti. – 1976 št. 4 str. 36–46

Opombe. – Povzetek v nemščini. 226

—: Slovenska mladinska knjižna ilustracija s tematiko NOB. – 1977 št. 5 str. 23–44

Opombe. – Povzetek v angleščini.
Abecedni pregled ilustratorjev z navedbo ilustriranih del s tematiko NOB, ki so v razpravi obravnavana. Sestavila Darja Kramberger.
Referat na 14. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1976. 227

Vidmar Igor: Komercialnost in pripovedna struktura stripa. – 1979 št. 9 str. 14–17

Povzetek v angleščini.
Referat na republiškem posvetu o stripu, Maribor 1978. 228

Vogelnik Alenka: Povojna otroška slikanica na Slovenskem. – 1977 št. 5 str. 7–21

Povzetek v nemščini.
Abecedni pregled ilustratorjev z navedbo ilustriranih del, ki so v razpravi obravnavana. Sestavila Darja Kramberger. 229

**Iz razprave na republiškem posveto-
vanju o stripu.** Jaro Dolar, Nataša Pihler, Borut Stražar. – 1979 št. 9 str. 64–67
Maribor, 17. in 18. novembra 1978. 230

ILUSTRATORJI

Amalietti Marjan

Avguštin Maruša: V spomin Marjanu Amaliettiju. – 1990 št. 29/30 str. 83–87
Povzetek v nemščini.
Pregled nagrad. 231

Čoh Zvonko

Avguštin Maruša: Nekonvencionalna likovna govorica z nadihom ljudskosti. – 1991 št. 31 str. 96–97
Enci benci na kamenci. Ilustriral Zvonko Čoh. 232

Demšar Daniel

Avguštin Maruša: Daniel Demšar. – 1990 št. 29/30 str. 68–73
Povzetek v nemščini.
Biografski podatki. – Bibliografija ilustratorskega dela. – Nagrade in priznanja. – Bibliografija o Danielu Demšarju. 233

Jemec-Božič Marjanca

Avguštin Maruša: Marjanca Jemec-Božič. – 1991 št. 31 str. 61–64 234

Jeraj Zmago

Jeraj Zmago: Likovni delež kot celovit umetnostni drobec. – 1990 št. 29/30 str. 80–82

Povzetek v nemščini. 235

Kos Božo

Sedej Ivan: Božo Kos. – 1983 št. 17 str. 89–91

Ob podelitvi Priznanja partizanskega kurirja 1982. 236

Schmidt Matjaž

Avguštin Maruša: Matjaž Schmidt. – 1986 št. 23/24 str. 65–70

Povzetek v nemščini.
Bibliografija ilustratorskega dela v knjižnih izdajah. Podatki o samostojnih in skupinskih razstavah ter nagradah. 237

Seljak Ivan Čopič

Tršar Marijan: Ivan Seljak Čopič. – 1978 št. 7 str. 73–74 238

Sendak Maurice

Stupica Marija Lucija: Maurice Sendak in slikanica. – 1977 št. 5 str. 65–80
Viri. – Povzetek v angleščini.
Knjige, ki jih je ilustriral Maurice Sendak. Kronološki pregled. 239

Trobentar Andrej

Avguštin Maruša: Andrej Trobentar. – 1991 št. 32 str. 57–60
Povzetek v nemščini.
Slikarjevi bio- in bibliografski podatki 240

Vogelnik Eka

Avguštin Maruša, Ivan Sedej: Eka Vogelnik. – 1987 št. 26 str. 85–86

Povzetek v angleščini (Marija and Eka Vogelnik).
Podatki o razstavah in nagradah. 241

Vogelnik Marija

Avguštin Maruša: Marija Vogelnik. – 1987 št. 26 str. 71–75

Povzetek v angleščini (Marija and Eka Vogelnik).
Dodani življenjepisni podatki, podatki o samostojnih in skupinskih razstavah ter nagradah. 242

MLADINSKO ČASOPISJE

Aljančič Marko: Pionir. Ob 35. obletnici izhajanja. – 1978 št. 7 str. 36–40

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 243

Bogataj Janez: Raziskovalne naloge v reviji »Pionir«. – 1983 št. 18 str. 52–56
Ob 40-letnici revije. 244

Georgijevski Hristo: Kratek pregled časopisov in revij za otroke v SR Srbiji. Prevedla Gema Hafner. – 1978 št. 7 str. 46–48

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 245

Hojan Tatjana: Razstava »Sodelovanje osnovnošolcev pri mladinskih listih in šolskih glasilih pred letom 1941«. – 1982 št. 15 str. 77–79 246

Idrizović Muris: Šestindvajsetletnica Vesele sveske. Prevedla Gema Hafner – 1978 št. 7 str. 41–45

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 247

Kajzer Janez: Prispevki otrok v mladinskih listih. – 1985 št. 21 str. 47–50

Povzetek v nemščini. 248

Kobal Peter: Dvajset let tiska »Pionirja« v tiskarni Mladinske knjige. – 1983 št. 18 str. 56–59

Ob 40-letnici revije. 249

Kukaj Rifat: Periodika za otroke v Socialistični avtonomni pokrajini Kosovo. – 1978 št. 7 str. 52–53

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 250

Mirkulovska Bistrica: Prispevek k negovanju in razvoju tradicij NOB na straneh lista Pionerski vesnik 1945–50. Prevedel in priredil S.[lavko] Jug. – 1978 št. 7 str. 49–51

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 251

Mohor Miha: Literarne igrice v »Pionirju« kot literarna šola. – 1983 št. 18 str. 50–52

Ob 40-letnici revije. 252

Šircelj Martina: Otroška literarna kreativnost v slovenskem mladinskem tisku. – 1972 št. 1 str. 115–120

Opombe. – Povzetek v angleščini. 253

—: Kako je »Pionir« oblikoval svojo podobo. – 1983 št. 18 str. 44–46

Ob 40-letnici revije. 254

Tarman Draga: Jugoslovanska razsežnost »Pionirja«. – 1983 št. 18 str. 46 do 49

Ob 40-letnici revije. 255

Vošnjak Mitja: Razmišljanja o Slovenskem pionirju po petintridesetih letih. – 1978 št. 7 str. 30–35

Povzetek v nemščini.
Referat na 15. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1977. 256

Listi za otroke v Jugoslaviji. – 1978 št. 7 str. 54–55

Pregled po republikah. 257

Listi za otroke v Jugoslaviji. Dopolnilo k popisu. – 1979 št. 8 str. 115 258

MLADI BRALEC. BRANJE

Čečuk Slavenka, Zvezdana Ladika: Knjiga kot spodbuda za dramsko igro z otroki. Prevedla Darja Kramberger. – 1976 št. 4 str. 121–126

Povzetka v hrvaščini in nemščini.

Izkušnje iz otroškega dramskega studia v sklopu Zagrebačkog kazališta mladih. 259

Divjak Milan: Problem mladega bralca. – 1972 št. 1 str. 7–21

Opombe. – Povzetek v angleščini. 260

Drugovac Miodrag: Duh v steklenici. (Otrok pisatelju, pisatelj otroku). Prevedel Franc Vogelnik. – 1990 št. 29/30 str. 60–63

Povzetek v nemščini na str. 67.

Referat na Zmajevih otroških igrah v Novem Sadu 1989. 261

Golob Berta: Vzorno mentorstvo bralne značke v osnovni šoli. – 1985 št. 22 str. 87–89

Povzetek v nemščini.

Ob petindvajsetletnici bralne značke. 262

Grosman Meta: Nekateri učinki kiča na otroke. – 1987 št. 15 str. 25–35

Opombe.

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor, novembra 1986. 263

Kajzer Janez: Zahteve armade bralnih značkarjev. – 1985 št. 22 str. 79–86

Povzetek v nemščini.

Ob petindvajsetletnici bralne značke. 264

Kobe Marjana: Pogledi na tekmovanje za bralne značke na šolah druge stopnje. – 1977 št. 6 str. 38–45

Povzetek v angleščini. 265

Kolar Marija: Umetnostno besedilo in otrok. – 1986 št. 23/24 str. 104–113

Opombe. – Povzetek v nemščini. 266

Kordigel Metka: Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev [1]. – 1990 št. 29/30 str. 5–42

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Odlomek iz magistrske naloge Veda o mladem bralcu. 1989. 267

—: Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev [2]. – 1991 št. 31 str. 5–21

Literatura. – Opombe. 268

—: Pravljica in otroška fantazija ali kako je postalo razmišljanje Charlotte Bühler za književno vzgojo aktualnejše, kot je bilo kdajkoli poprej. – 1991 št. 32 str. 34–42

Povzetek v nemščini. 269

Kotnik Stanko: Bralna značka kot edinstvena možnost in pomemben pogoj za organiziran dvig bralne kulture v usmerjenem izobraževanju – 1980 št. 10 str. 62–70

Povzetek v nemščini.

Referat na 9. kongresu Zveze slavističnih društev Jugoslavije oktobra 1979 na Bledu. 270

—: Bralna značka med zamejskimi Slovenci. Pogled k rojakom v Italiji. – 1986 št. 23/24 str. 114–118

Opomba. – Povzetek v nemščini. 271

Lešnik Rudi: Knjiga – otrokova potreba. Ob robu neke študije. – 1972 št. 1 str. 27–42

Opombe. – Povzetek v angleščini.

Šest grafikonov. 272

—: Časniki in časopisi v otrokovem življenju. Ob opazovanju prostega časa mariborskih šolarjev. – 1975 št. 2 str. 5–25

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Osem grafikonov in devet tabel. 273

—: Knjiga – zaželena prijateljica. – 1976 št. 4 str. 47–61

Opombe. – Povzetek v nemščini.

Dva grafikona in osem razpredelnic. 274

Marjanovič Umek Ljubica: Pomen periodike za predšolske otroke. – 1985 št. 21 str. 44–46

Povzetek v nemščini. 275

Marković Slobodan Ž.: Mladinska knjiga v družini. Socialni vidik. Prevedla Gema Hafner. – 1972 št. 1 str. 43–47

Povzetek v nemščini.

Analiza ankete na temo otrok in knjiga. 276

Maurer Neža: Lahkotna zapeljivost kiča. – 1987 št. 25 str. 47–52

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 277

Novljan Silva: Slikarji bralcem. – 1989 št. 27/28 str. 185–189

Povzetek v angleščini. 278

Plemenitaš Janez: Zanimivo srečanje z domišljijo. – 1981 št. 13/14 str. 58–61

Povzetek v angleščini.

Ob knjigi Giannija Rodarija Srečanje z domišljijo. 279

Pogačar Tanja: Koliko je naša mladinska knjiga prisotna v svetu. – 1982 št. 15 str. 47–51

Povzetek v angleščini.

Referat na posvetovanju Interliber, Zagreb aprila 1982. 280

Prosnik France: Samopozaba in kič. – 1987 št. 25 str. 36–39

Viri.

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 281

—: Vpliv knjige na bralca. – 1989 št. 27/28 str. 154–160

Opombe. – Povzetek v nemščini. 282

Radišić Djordje: Revolucija je bila, je in – bo. Prevedel Franc Vogelc. – 1989 št. 27/28 str. 75–77

Povzetek v nemščini.

Referat na 25. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1987. 283

Rajhman Jože: Trubarjeva skrb za knjigo. – 1986 št. 23/24 str. 20–24

Opombe. – Povzetek v nemščini. 284

Scherf Walter: Projekcija, identifikacija in kritična participacija. Razmišljanja o razvoju načinov branja. Prevedla Cirila Vuk. – 1976 št. 4 str. 62–70

Opombe. – Povzetek v nemščini. 285

Sivec Janez: Tiskana beseda in otrokov razvoj. – 1989 št. 27/28 str. 147–153

Povzetek v angleščini. 286

Tancer-Kajnih Darka: Razstava in okrogla miza o bralnih interesih otrok v mariborski pionirski knjižnici. – 1989 št. 27/28 str. 190–191

Povzetek v angleščini. 287

Vegri Saša: Ob posvetovanju »Kritika književnosti za djecu« v Zagrebu. – 1982 št. 15 str. 35–46

Povzetek v nemščini.

[1] Uvodno poročilo o posvetovanju ob mednarodni knjižni razstavi Interliber v Zagrebu aprila 1982; [2] O kritiki književnosti za otroke; [3] Moje najljubše knjige (prispevek na posvetovanju) z dodatkom Seznam knjig, ki so jih otroci najpogosteje izbrali za svojo razstavo »Moja najljubša knjiga«. 288

—: Različna branja. – 1983 št. 17 str. 52–55

Povzetek v angleščini. 289

—: Poskus prikazati drugačen odnos do sodobne poezije za otroke. – 1989 št. 27/28 str. 86–92

Povzetek v angleščini. 290

Vuga-Vogel Ana: Prijateljstvo med knjigo in gluhih otrokom. – 1986 št. 23/24 str. 119–123

Povzetek v nemščini. 291

Zupan Jože: Bralna značka v zamejstvu in pri učencih v dopolnilnem pouku v tujini. – 1985 št. 22 str. 89–90

Povzetek v nemščini.
Ob petindvajsetletnici bralne značke. 292

GLEDALIŠČE. FILM. RADIO. TV

Borčič Mirjana: Pomen dobrega filma za razvijanje otrokove domišljije. – 1984 št. 20 str. 21–24

Povzetek v nemščini. 293

—: Brez ustvarjalne izvirnosti ni dobre ekranizacije književnega dela. – 1985 št. 21 str. 65–68

Povzetek v nemščini. 294

Flerè Djurdja: Kaj se je zgodilo z možem v črnem ogrinjalu. – 1980 št. 10 str. 99–101

Natečaj v Mednarodnem letu otroka. 295

—: Leta s Franetom Puntarjem na lju-bljanskem radiu. – 1991 št. 32 str. 65–67

Referat na 28. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1990. 296

Kocjančič Vladimir: Pravljice na nosil-cih zvoka. Izhodišča. – 1980 št. 11 str. 62–66

Soavtorja Dušan Voglar in Jože Vozny. 297

Lah Andrijan: Mladinsko gledališče na poti k »odraslosti«. – 1981 št. 13/14 str. 70–71

Beleška o sezoni 1980/81. 298

Nemec-Novak Jasna: Zapisi o mladins-kih tekstih, slikanicah in glasbi na TV. – 1983 št. 17 str. 56–60

Povzetek v angleščini. 299

Rode Jože: Televizijska igra za otroke in mladino. Dramaturško razmišljanje. – 1981 št. 12 str. 35–41

Opombe. – Povzetek v angleščini. 300

Sajko Rosanda: Slovenska radijska igra za otroke in sodobno radiofonsko iskanje Franeta Puntarja. – 1981 št. 13/14 str. 5–15

Povzetek v angleščini. 301

Vuk Vili: Knjiga in televizija. – 1977 št. 6 str. 46–48

Povzetek v angleščini.
Ob televizijski lutkovni seriji Zverinice iz Rezije. 302

—: Literarnost scenarijev. – 1978 št. 7 str. 27–29

Povzetek v angleščini.
Ob televizijskih nadaljevalkah Udarna brigada, Moj prijatelj Piki Jakob, Kosovirja na letеči žlici. 303

—: Televizijska risanka. – 1981 št. 12 str. 42–44

Povzetek v angleščini. 304

GLASBA

Cvetko Igor: Vzorednice med besedi-lom in glasbo v vokalnih delih s social-no in revolucionarno motiviko za otro-ke in mladino v zadnjih petdesetih letih. – 1983 št. 17 str. 38–43

Opombe. – Povzetek v angleščini.
Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 305

Špendal Manica: Socialna tematika v slovenski mladinski zborovski glasbi zadnjih petdesetih let. – 1983 št. 17 str. 44–51

Opombe. – Povzetek v angleščini.
Referat na 20. festivalu Kurirček, Maribor decembra 1982. 306

Borstner Bojan: Filozofirajmo z njimi (ali utrinki ob prebiranju zgodb za otroke pod osemdeset). – 1986 št. 23/24 str. 124–130

Opombe. – Povzetek v nemščini. 307

—: Smejem se, torej sem – ali filozofija za najmlajše. – 1987 št. 26 str. 64–70

Opombe. – Povzetek v angleščini. 308

—: Argument in zmota. – 1989 št. 27/28 str. 161–168

Opombe. – Povzetek v angleščini. 309

Švajncer Marija: Etika in mladinska književnost. – 1991 št. 32 str. 53–56

Literatura. – Povzetek v nemščini. 310

OCENE KNJIŽNIH DEL

Čar Janko: Nova pesniška antologija novejših slovenske lirike za mlade bralce. – 1978 št. 7 str. 62–63

Pa da bi znal, bi vam zapel. Izbral in uredil Niko Grafenauer. 1977. 311

—: Razveseljiv knjižni dogodek. – 1983 št. 17 str. 69–71

Berta Golob, Žive besede. 1982. 312

Forstnerič France: Pesem kot poetični opis. – 1980 št. 11 str. 67–70

Niko Grafenauer, Nebotičniki sedite. 1980. 313

Forstnerič-Hajnshek Melita: Noviteti iz Matjaževe knjižnice: Smrka in Izo. – 1989 št. 27/28 str. 213–214

Slavko Pregl, Smrka in njegovi; Janez Vipotnik, Zgodbe o Izotu. 314

Gaborovič Nada: France Bevk v Izbrani mladinski besedi. – 1985 št. 22 str. 114 do 117 315

—: Obogatitev otroške poezije. – 1986 št. 23/24 str. 166–167

Andrej Kokot, Ringaraja. 1983. 316

—: Pet novosti iz knjižnice Sinjega galeba. – 1986 št. 23/24 str. 176–181

Marjan Rožanc, Pravljica; Astrid Lindgren, Ronja, razbojniška hči; Alina in Czesław Centkiewicz, Odarpi, Egigov sin; Ota Hofman, Odisej in zvezde; Jevgenij Serafimovič Veltisov, Elektronik, deček iz kovčka. 317

—: Iz Kurirčkove knjižnice v letu 1986. – 1987 št. 26 str. 110–111

Pavle Zidar, Državica otrok; Roald Dahl, Velikanski dobrodušni velikan. 318

—: Iz Levega devžaja. – 1987 št. 26 str. 116

Mira Mihelič, Štirje letni časi. 319

—: Iz Pisanic (1986). – 1987 št. 26 str. 107–108

Mate Dolenc, Morska dežela na železniški postaji; Pavji rep in druge kitajske basni. 320

—: Pretanjena beseda za mlade. – 1987 št. 26 str. 103–104

Milan Šega, Božje drevce. 1986. 321

—: Za človečnost in človeškost. – 1987 št. 26 str. 118–120

Janez Švajncer, Budilka za grlico. 1987. 322

—: Iz zbirke Sledi založbe Mladinska knjiga. – 1989 št. 27/28 str. 215–218

1988: Marija Vojskovič, Hiša št. 15; Manko Golar, Deček z jabolki. 323

—: Mladinska knjiga mladim bralcem v letu 1986. – 1989 št. 27/28 str. 197–200

Evelina Umek, Klatimaček Grof; Ivan Tušek, Pripovedke z Martinj Vrh; Ivo Zorman, Oh, ta naša babica; Malgorzata Musierowicz, Najstnica Tina; Adelbert von Chamisso, Človek brez sence; Alphonse Daudet, Tartarin iz Tarascona. 324

—: Pripovedi s prekmurskih tal. – 1989 št. 27/28 str. 207–208

Ferdo Godina, Siničke v škornju. 1987. 325

—: Založba Borec mladim v letu 1987.
— 1989 št. 27/28 str. 209–212

Leopold Suhodolčan, O dedku in medvedku;
Zdenka Žebre, Petra in gazela Frčela; Mate Do-
lenc, Velika ptičja zadeva; Kristina Brenk, Sreča-
nja z umetniki; Bohumil Riha, Divji konjiček Rin;
Kaije Pakkanen, Dober dan Amerika. 326

—: Štiri novosti iz zbirke za mlade bral-
ce. — 1991 št. 31 str. 98–103

Tadeusz Konwicki, Kronika ljubezenskih pripe-
tljajev; Roald Dahl, Matilda; Gudrun Mebs, Ne-
deljka; Rafik Schami, Dlan polna zvezd. 327

Gedrih Igor: Mesečnik »Naš strip«. —
1982 št. 16 str. 68–69. Podpis: I. G. 328

—: Koristna informativna knjiga. —
1983 št. 17 str. 80–85

Ciril Gale, Zabavna periodika – strip. 1981. 329

—: Nemška antologija mladinskega pe-
sništva s slovenskimi pesniki. — 1984 št.
20 str. 71–73

Weiser Falke Sternenschein. Berlin 1982. 330

Glazer Alenka: Puškinova pravljica o
carju Saltanu. — 1987 št. 26 str. 114–115
331

—: Brvarjeva Zimska romanca. — 1990
št. 29/30 str. 92–93 332

—: Bevkova Pestrna v ruskem prevodu.
— 1991 št. 31 str. 103–104 333

Glušič Helga: Priročnik in spodbuda. —
1987 št. 26 str. 99–100

Marjana Kobe, Pogledi na mladinsko književnost.
1987. 334

Golob Berta: Kurirčkova knjižnica za
leto 1977. — 1979 št. 8 str. 84–85

Slavko Pregl, Priročnik za klatenje; Polonca Ko-
vač, Andrejev ni nikoli preveč; Mile Pavlin, Titov-
ci. 335

—: Kurirčkova slikanica. — 1979 št. 8 str.
85–86

Zima Vrščaj, Tisoč čolničev; Branka Jurca, Ba-
bičina pravljica; Leopold Suhodolčan, Kurirčkov
dnevnik. 336

—: Kurirčkova zgodovinska slikanica. —
1979 št. 8 str. 86–87

Leopold Suhodolčan, Zgodilo se je šestega aprila;
Ivo Zorman, Bolničarka Vida – Uporne Dražgoše
– Naši kurirji; France Filipič, O pohorskem bata-
ljonu. 337

—: Tri nove Čebelice. — 1980 št. 10 str.
97–98

Novitete založbe Mladinska knjiga: Kdo leti naj-
višje; Zlata ribica; Mamica saj bom pridna. 338

—: Vladimir Osolnik, Josip Murn-
Aleksandrov. — 1980 št. 10 str. 98

Novitete iz založbe Mladinska knjiga. 339

—: Zlata skledica, pravljice z vsega sve-
ta. — 1980 št. 10 str. 97

Novitete iz založbe Mladinska knjiga. 340

—: Branko Hofman, Ringo star. — 1981
št. 12 str. 58 341

—: Gregor Kocijan, Josip Jurčič. — 1981
št. 12 str. 60–61 342

—: Sandi Sitar, Jurij Vega. — 1981 št. 12
str. 61–62 343

—: Album slovenskih pisateljev. — 1983
št. 18 str. 72–74

Avtorja Niko Grafenauer, Leopold Suhodolčan.
344

—: Monografija znamenitega Kranjca.
— 1983 št. 17 str. 71–72

Branko Reisp, Janez Vajkard Valvasor. 1983.
345

—: Srečko Kosovel in njegov opus v
pregledni celoti. — 1983 št. 17 str. 72–73
Avtor Aleš Berger. 346

- : Bonton za otroke. – 1984 št. 20 str. 69–70
Miha Matè, Hopla, oprostite. 1984. 347
- : Iz zbirke Obrazi. – 1984 št. 20 str. 70–71
Mirko Zupančič, Anton Tomaž Linhart. 1984. 348
- : Monografija o Borisu Kidriču. – 1985 št. 21 str. 80–81
Avtor Janko Prunk. 349
- : Humorno branje za »najstnike«. – 1989 št. 27/28 str. 208–209
Sue Tawnsend, Skrivni dnevnik Jadrana Krta. 1987. 350
- Hafner Gema:** Berta Golob, Drobne zgodbe. – 1981 št. 12 str. 59–60 351
- : Cvetko Zagorski, Povest o dveh starih, predvsem pa o psu. – 1981 št. 12 str. 58–59 352
- Idrizović Muris:** Oddaljitev od smisla in pomena književnih del. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 9 str. 102–106
Zorica Turjačanin, Ključevi zlatih vrata. 1978. 353
- : Pomanjkljiva knjiga. Prevedel F.[ranc] Vogel. – 1982 št. 16 str. 42 do 46
Zlata Pirnat-Cognard, Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih narodov (1945 do 1968). 1980. 354
- Jamar Legat Marija:** Kristina Brenkova, Deklica Delfina in Lisica Zvitorepka. – 1975 št. 2 str. 82–83 355
- Jug Slavko:** Igra smisla in nesmisla. – 1980 št. 11 str. 71–72
Zvonimir Balog, Jaz osel. 1980. 356
- : Tone Pavček, Slon v žepu. – 1980 št. 10 str. 96–97
Novitete iz založbe Mladinska knjiga. 357
- : Oživiljena dediščina. – 1981 št. 12 str. 57–58
Alenka Glazer, Žigažaga. 1980. 358
- : Pot okrog cveta. – 1981 št. 13/14 str. 69–70. Podpis S. J.
Radomir Subotić, Put oko cveta. 1980. 359
- Kobe Marjana:** Književniški portreti. – 1984 št. 20 str. 54–55
Berta Golob, Srce ustvarja, roka piše. 1983. 360
- Kordigel Metka:** O jeziku na igriv način. – 1989 št. 27/28 str. 221–223
Berta Golob, Igrarije – besedne čarovnije. 1988. 361
- : Prva knjiga za naše drugošolce ali Hiša, hiška, hiškica za šolsko in domače branje. – 1991 št. 32 str. 90–91 362
- Kovačević Branislava:** Strah in zorenje. Prevedel Herman Vogel. – 1989 št. 27/28 str. 201–203
Dragutin Ognjanović, Vetar i vuk. 363
- Kovič Brane:** Jerajeva dorisava Brvarjeve Domače naloge. – 1986 št. 23/24 str. 169–171 364
- Kropej Monika:** Pravljice iz Porabja. – 1987 št. 26 str. 101–102
Karel Krajcar, Slovenske pravljice iz Porabja. 1984. 365
- Malek Helena:** Raznovrstne spodbude, vendar... – 1977 št. 6 str. 55–57
Janez Rotar, Povednost in vrsta pravljice, balade, basni, povesti. 1976. 366
- Marjanović Voja:** Beograjsko otroštvo in okupacija. Prevedel F. V. [Franc Vogel]. – 1975 št. 2 str. 105–106
Dragan Lukić, Bombe u beloj kafi. 1973. 367

—: Poetični herbarij. Prevedel F. V. [Franc Vogelnik]. – 1975 št. 2 str. 107 do 109

Milovan Danojlić, Rodna godina. 1972. 368

—: Prva antologija pesmi za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1978 št. 7 str. 63–66

Muris Idrizović, Glasovi djetinjstva. 1977. 369

—: Poezija o kmečki ženi. Prevedla Gema Hafner. – 1984 št. 20 str. 68–69

Dragiša Penjin, Knejinja od motike. 1983. 370

—: Vztrajnost kritičnega delovanja. Prevedla Alenka Glazer. – 1985 št. 21 str. 77–80

Sima Cucić, Ogledi iz književnosti za decu. 1978. 371

Marjanović Umek Ijubica: Nejčev prvi leksikon. – 1982 št. 15 str. 66–67

Avtor Matjaž Schmidt. 372

—: Pri nas in okoli nas. – 1982 št. 15 str. 67–68

Avtor Leopold Suhodolčan. 373

—: Tridimenzionalni slikanici za najmlajše. – 1983 št. 17 str. 68–69

Samuil Maršak, Vrabček, kje si obedoval? 1980; Trije medvedi. 1977. 374

Matè Bilka: Novosti Kurirčkovne knjižnice. – 1982 št. 15 str. 62–66

Jelka Mihelič, Trska in Bajsa Debelajsa; Anton Ingolič, Zaupno; Zoran Popović, Narobe pravljice. 375

Milarić Vladimir: Tri antologije poezije za otroke. Prevedel France Vogelnik. – 1985 št. 22 str. 105–114

Milovan Vitezović, Radomir Smiljanić, Antologija savremene jugoslovenske poezije za decu. 1984; Dušan Radović, Antologija srpske poezije za decu. 1984; Dragomir Brajković, Sve što raste, antologija savremene srpske poezije za decu. 1984. 376

Ognjanović Dragutin: Slovo od otroštva. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 8 str. 87–89

Branka Jurca, Kad jagode zru. 1977. 377

—: Antologija kriterija in stališča. Prevedel France Vogelnik. – 1986 št. 23/24 str. 164–165

Vladimir Milarić, Roža čudotvorna. 1985. 378

Petrović Asja: Antologija pravljic. Prevedla Gema Hafner. – 1987 št. 26 str. 102–103

Milan Crnković, Sto lica priče. 1987. 379

Poniž Denis: Pesniško »kosilo«. – 1981 št. 13/14 str. 68–69

Milan Dekleva, Pesmi za lačne sanjavce. 1981. 380

—: Prebeseidimo besede. – 1981 št. 13/14 str. 66–67

Avtor Boris A. Novak. 381

—: Dane Zajc, Ta roža je zate. – 1982 št. 15 str. 57–59 382

—: Neža Maurer, Beli muc. – 1982 št. 15 str. 59–60 383

—: Preplet resnice in fantazije. – 1983 št. 17 str. 61–63

Gregor Strniša, Jedca Mesca. 1982. 384

—: Zakonitosti literarne kompozicije v zabavnem in kreativnem branju. – 1983 št. 17 str. 63–64

Raymond Queneau, Zgodba po vaši izbiri. 1983. 385

—: Most med otroki in odraslimi. – 1984 št. 20 str. 59–60

Saša Vegri, To niso pesmi za otroke ali kako se dela otroke. 1983. 386

—: Radostno prepletene domisllice. – 1984 št. 20 str. 55–57

Boris A. Novak, Domišljija je povsod doma. 1984.

387

—: Zanimivo skupinsko delo o stari Ljubljani. – 1984 št. 20 str. 57–59

Niko Grafenauer, Stara Ljubljana. 1983. 388

—: Štiri knjige iz nove zbirke »Liščki«. – 1984 št. 20 str. 60–63

Berta Golob, Skrinja iz babičine bale; Jože Snoj, Srečni ščurek; Marjanca Šeme, Bila sem partizanska učiteljica; Niko Grafenauer, Skrivnosti. 389

—: Pet novih Deteljic. – 1985 št. 22 str. 119–121

1983: Anton Ingolič, Rokove zgodbe; Ivan Potrč, Zébe; Arnold Lobel, Regica in Skokica; 1984: Lev Nikolajevič Tolstoj, Najkrajše zgodbe; Harriet Laurey, Zgodbe ladijskega mačka Pelegrina. 390

—: Tri knjige iz zbirke Liščki. – 1985 št. 22 str. 124–126

Karel Grabeljšek, Kako smo partizani stanovali; Ifigenija Zagoričnik, Kaj je kdo rekel in česa kdo ni; Miroslav Slana-Miros, Joj, ne vedi se kot slon. 391

—: Šest knjig iz zbirke Kurirčkova knjižnica. – 1985 št. 22 str. 121–124

1983: Vladimir Kavčič, Nevarna pot; Polonca Kováč, Špelce; Franček Rudolf, Volčje in lisičje; 1984: Ferdo Godina, Halo, halo, kliče Prekmurje; Hrvoje Hitrec, Eko Eko; Jelka Mihelič, Mesto pod dežnikom. 392

—: Dve novi Deteljici. – 1986 št. 23/24 str. 171–172

Čez vodico, čez rečico; Ela Peroci, Ajatutaja. 393

—: Izbor Hunterjevih »prečudnih zgodb«. – 1986 št. 23/24 str. 183–184

Norman Hunter, Zakleti čajnik in druge prečudne zgodbe. 1984. 394

—: Južnokitajske in kitajske pravljice (v dveh knjigah). – 1986 št. 23/24 str. 181–183 395

—: Zapis pristnega otroškega spomina. – 1986 št. 23/24 str. 168–169

Andrej Brvar, Domača naloga. 1985. 396

—: Zbirka Liščki. – 1986 št. 23/24 str. 172–174

Afanti; Neža Maurer, Kadar Vanč riše; Pravce iz Benečije. 397

—: Nov lik v slovenski otroški prozi. – 1987 št. 26 str. 120–122

Niko Grafenauer, Majhnica. 1987. 398

—: Tri »Odisejeve« knjige. – 1987 št. 26 str. 105–107

John Ronald Reuel Tolkien, Hobit ali Tja in spet nazaj; Ermilo Abreu Gómez, Canek; Jacques Prévert, Barbara. 399

—: Pesniški svet Miroslava Košute. – 1989 št. 27/28 str. 196–197

Miroslav Košuta, Zidamo dan. 1987. 400

—: Nova knjiga pesmi Borisa A. Novaka. – 1990 št. 29/30 str. 93–95

Periskop. 401

Stražar Borut: Sončnica na rami. – 1976 št. 4 str. 127–129

Povzetek v nemščini. 402

—: Svet predšolskega otroka v zbirki Ringaraja. – 1981 št. 12 str. 55–57

Ringaraja. Ur. Ela Peroci in Marinka Svetina. 1980. 403

Svetina Marinka: Ogledalo odraslih. – 1983 št. 18 str. 63–64

Ivo Zorman, Hrčki smrčki. 1983. 404

—: Sončne in vesele pravljice. – 1983 št. 18 str. 65

Ela Peroci, Siva miš, ti loviš. 1983. 405

Šircelj Martina: Opozorilo na neko literarno delo. – 1975 št. 2 str. 78–81

Pavle Zidar, Kukavičji Mihec. 1972. – Reference. 406

Švajncer Janez: Vaš svet je tudi moj svet. – 1989 št. 27/28 str. 206–207

Branka Jurca, Dobra volja je najbolja. 1987. 407

Švajncer Marija: Igrivi svet pisateljice Branke Jurce. – 1981 št. 12 str. 52–54.

Žrebiček brez potnega lista; Ko Nina spi; Prgišče zvezd. 1980. 408

—: Humanizem in povezovanje dveh kultur. – 1982 št. 16 str. 47

Zlata Pirnat-Cognard, Vrtoglavi škrljanček. 1982. 409

—: Knjižnica Čebelica – letnik 1982. – 1982 št. 16 str. 53–54 410

—: Sova v pižami ali radoživa drugačnost. – 1982 št. 15 str. 61–62

Marjeta Novak, Sova v pižami. 1982. 411

—: Tri novosti Pionirjeve knjižnice. – 1982 št. 16 str. 58–60

Koledar dogodkov v narodnoosvobodilnem gibanju 1941–1945; Mile Pavlin, Zdravstvo med našim osvobodilnim bojem; Anton Polenec, Človek. 412

—: Dedek in vnuk. – 1983 št. 18 str. 67–68

Janez Vipotnik, Tilen. 1982. 413

—: Krojaček Hlaček je ostal med nami. – 1983 št. 18 str. 71–72

Leopold Suhodolčan, Z vami se igra krojaček Hlaček. 1982. 414

—: Kurirček – sodobna otroška revija. – 1983 št. 17 str. 77–80 415

—: Optimizem pisateljice Branke Jurce. – 1983 št. 18 str. 66–67

Knjiga Anča Pomaranča. 416

—: Pisatelj, povej mi. – 1983 št. 18 str. 68–70

Avtor Leopold Suhodolčan. 417

—: Predstavitev naše sedanjosti. – 1983 št. 17 str. 75–77

Ciril Ribičič, Samoupravljanje – naša moč. 1982. 418

—: Spomin na prelomna obdobja. – 1983 št. 17 str. 73–75

Zbirka Kurirčkova zgodovinska slikanica. 419

—: Vez med jugoslovanskimi književniki. – 1983 št. 17 str. 65–66

Valerija Skrinjar-Tvrzova, Kam potuje cesta. 1982. 420

—: Šest novih knjig v zbirki Čebelica. – 1983 št. 17 str. 66–68 421

—: Branka Jurca spet razveseljuje otroke. – 1984 št. 20 str. 64–65

Snežaki v vrtcu. 422

—: Nova knjiga pisateljice Polonce Kovač. – 1984 št. 20 str. 65–67

Pet kužkov išče pravega. 423

—: Vida Brest, Majhen človek na veliki poti. – 1985 št. 22 str. 117–119 424

—: Tri knjižne novosti v Kurirčkovi knjižnici. – 1986 št. 23/24 str. 174–176

Aleksander Marodić, Deček iz zaboja; Miha Matè, Kurja vojska; Sandi Sitar, Brata Rusjan. 425

—: Dve novi knjigi Branke Jurce. – 1987 št. 26 str. 112–113

Kdaj so bili partizani veseli; Modra kapica in začarani volk. 426

Tancer Mladen: S Pelikanovo knjižno zbirko bogatimo pouk. – 1981 št. 13/14 str. 77–79 427

—: O knjigi otroških sporočil odraslim. – 1982 št. 16 str. 63–68

Jedva čakam da odrastem. 1980. 428

—: Olovka piše srcem – veliki besednjak otroške misli. – 1982 št. 16 str. 60–63 429

Tenšek Stanko: Kritik otroške književnosti. (Kritika kot dejanje ljubezni).

Prevedla Gema Hafner. – 1986 št. 23/24 str. 162–163

Muris Idrizović, Igra i zbilja. 1984. 430

Turjačanin Zorica: Čar otroške govori-ce. Prevedla Gema Hafner. – 1976 št. 4 str. 130–131

Nasiha Kapidžić-Hadžić, Ko si bila majhna. 1976. 431

—: Zlate sanje otroštva. Prevedla Ge-ma Hafner. – 1976 št. 4 str. 132–136

Povzetek v nemščini.
Nasiha Kapidžić-Hadžić, Od tvog grada do mog grada. 1975. 432

—: Po sledi naivne pesmi. [Prevedla Darja Kramberger]. – 1977 št. 6 str. 62 do 64

Milovan Danojlić, Naivna pesma. 1976. 433

—: Pomemben prispevek k proučeva-nju bosansko-hercegovske književnosti za otroke. Prevedla Gema Hafner. – 1977 št. 6 str. 58–62

Muris Idrizović, Književnost za djecu u Bosni i Hercegovini. 1976. 434

—: Prizorišča prvih doživetij groze. Prevedla Gema Hafner. – 1977 št. 6 str. 65–68

Pandžo Šukrija, Zeleni strah. 1975. 435

—: Ornamenti besednega tkanja v pro-zi. Prevedla Gema Hafner. – 1978 št. 7 str. 66–69

Voja Marjanović, Dečji pripovedači. 1977. 436

—: Svetloba in sence otroštva. Prevedla Gema Hafner. – 1979 št. 9 str. 106–108
Dragutin Ognjanović, Stvaraoci i deca. 1978. 437

—: Poskus poetike književnosti za otro-ke. Prevedla Gema Hafner. – 1981 št. 12 str. 62–65

Rade Prelević, Poetika dečje književnosti. 1979. 438

—: Vonj vrtnice iz biserovine. Prevedla Gema Hafner. – 1982 št. 16 str. 48–52

Grozdana Olujić, Sedefna ruža. 439

Vogel Herman: Ustvarjalna igra. – 1987 št. 26 str. 117–118

Marijan Kramberger, Pasja zloženka. 1987. 440

—: Strniševa otroška »povest«. – 1989 št. 27/28 str. 204–205

Gregor Strniša, Lučka Regrat. 1987. 441

Vogelnik Alenka: Pregled otroških sli-kanic Mladinske knjige v letu 1977. – 1978 št. 7 str. 57–61 442

—: Pregled otroških slikanic v letih 1980 in 1981. – 1981 št. 13/14 str. 72–77 443

—: Pregled otroških slikanic iz leta 1981 in 1982. – 1982 št. 16 str. 55–58 444

Vujasinović Vera: Nagrajene zgodbe o vaškem življenju. – 1987 št. 26 str. 108 do 109

Ićan Ramljak, San bez uzglavlja. 1986. 445

—: Sodobna zgodba o družini in še kaj. – 1989 št. 27/28 str. 218–221

Tito Bilopavlović, Filipini iza ugla. 1988. 446

Životić Radomir: Od sna do zvezd. Pre-vedla Gema Hafner. – 1985 št. 21 str. 75–77

Avtor Dragutin Ognjanović. 447

BIBLIOGRAFIJE

Avguštin Maruša, Alenka Glazer: Iz bibliografije. – 1987 št. 26 str. 76–84

Bibliografija Marije Vogeltnik. 448

Crnković Milan: Popis otroških knjig avtorjev s področja Jugoslavije, ki so

izšle na Hrvaškem 1973. Anotacije prevedla Darja Kramberger. – 1975 št. 3 str. 110–115

Informativno-kritični zapisi ob prvih izdajah hrvaških pisateljev. 449

—: Popis otroških knjig avtorjev s področja Jugoslavije, ki so izšle na Hrvaškem 1974. Anotacije prevedla Darja Kramberger. – 1976 št. 4 str. 137–140

Informativno-kritični zapisi ob prvih izdajah hrvaških pisateljev. 450

—: Popis del iz hrvaške knjižne produkcije za mladino v letu 1975. Anotacije prevedla [Darja Kramberger]. – 1977 št. 6 str. 77–83 451

—: Popis knjig mladinskih pisateljev z območja Jugoslavije, ki so izšle na Hrvaškem leta 1976. – 1979 št. 8 str. 106–111

Informativno-kritični zapisi o prvih izdajah. 452

—: Otroške knjige pisateljev z območja Jugoslavije, ki so izšle na Hrvaškem leta 1977. – 1980 št. 10 str. 123–126

Informativno-kritični zapisi o prvih izdajah hrvaških pisateljev. 453

—: Popis knjig mladinskih pisateljev z območja Jugoslavije, ki so izšle na Hrvaškem leta 1978. – 1981 št. 12 str. 84–88

Informativno-kritični zapisi o prvih izdajah hrvaških otroških pisateljev. 454

Hojan Tatjana: Bibliografija o delu Mladinske matice (1927–1941). – 1987 št. 25 str. 83–132

Urejeno kronološko. – Predmetno kazalo. – Avtorsko kazalo. 455

Kramberger Darja: Bibliografija mladinskih del Kristine Brenkove, Branke Jurca in Ele Peroci v knjižnih izdajah. – 1972 št. 1 str. 107–110 456

Nikolovska Elica, Atanas Nikolovski: Izvirna dela makedonskih mladinskih pisateljev v letu 1974. Anotacije prevedel Slavko Jug. – 1975 št. 3 str. 116–119

457

—: Izvirna dela za mladino iz makedonske knjižne produkcije. Anotacije prevedel [Slavko Jug]. – 1977 št. 6 str. 89 do 91

Izbor del iz 1975 in 1976. 458

Ovčina Habiba: Izbor knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1975. Anotacije prevedla [Darja Kramberger]. – 1977 št. 6 str. 84–88 459

—: Izbor knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1976. – 1979 št. 8 str. 111–114 460

—: Izbor knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1977 in 1978. – 1980 št. 10 str. 126–131 461

—: Izbor knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1979 in 1980. – 1981 št. 12 str. 88–96 462

—: Popis knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1981. – 1982 št. 16 str. 83–88 463

—: Popis knjig za mladino iz knjižne produkcije v Bosni in Hercegovini leta 1982. – 1984 št. 19 str. 90–96 464

Pleničar Boža: Bibliografija slikanic in stripov v Pionirskem listu 1949 do 1977/78. – 1979 št. 9 str. 89–101 465

Radojević Vika, Marina Muzica: Prevodi italijanskih leposlovnih del za mladino. – 1984 št. 19 str. 74–79 466

Sedej Danijela: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev [1. del]. – 1980 št. 11 str. 86–99

Vida Brest; France Filipič; Karel Grabeljšek; Anton Ingolič; Kajetan Kovič; Vitan Mal; Mira Mihelič; Tone Pavček; Vid Pečjak; Frane Puntar. 467

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 2. del. – 1981 št. 12 str. 67–83

Kristina Brenk; Niko Grafenauer; Branka Jurca; Miroslav Košuta; Marjan Marinc; Neža Maurer; Smiljan Rozman; Breda Marija Smolnikar; Janez Vipotnik; Ivo Zorman. 468

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 3. del. – 1981 št. 13/14 str. 89–98.

Matěj Bor; Angelo Cerkenik; France Forstnerič; Ferdo Godina; Manko Golar; Vladimir Kavčič; Nada Kraigher; Lojze Krakar; Branko Rudolf; Jože Šmit. 469

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 4. del. – 1982 št. 15 str. 80–94

Milena Batič; Dušan Mevlja; Jana Milčinski; Ela Peroci; Zlata Pirnat-Cognard; Milan Šega; Avgust-Črtomir Šinkovec; Katja Špur; Zima Vrščaj-Holy; Branko Žužek. 470

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 5. del. – 1982 št. 16 str. 70–82

Vojan Tihomir Arhar; Brane Dolinar; Alenka Goljevšček; Slavko Jug; Svetlana Makarovič; Boris A. Novak; Slavko Pregl; Sandi Sitar; Jože Snoj; Dane Zajc. 471

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 6. del. – 1983 št. 18 str. 89–101

Marja Cerkovnik; Polonca Kovač; Lojze Kovačič; Miha Maté; Frane Milčinski-Ježek; Ivan Ribič; Franček Rudolf; Gregor Strniša; Ada Škerl; Marijan Tršar; Pavle Zidar; Vitomil Zupan. 472

—: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev, 7. (zadnji) del. – 1984 št. 19 str. 80–89

Branko Hofman; Mimi Malenšek; Žarko Petan; Branko Šomen; Janez Švajncer; Marija Vogeltnik; Cvetko Zagorski; Beno Zupančič. 473

—: Anton Ingolič – bibliografija. – 1989 št. 27/28 str. 126–130

Beležka o bibliografiji v slovenščini in nemščini. 474

Sterlé Vasja: Bibliografski pregled zbornikov festivala Kurirček. – 1975 št. 3 str. 125–127

Abecedno kazalo avtorjev natisnjeno naknadno na posebnem listu. 475

Suhodolčan Marija: Bibliografija Leopolda Suhodolčana. Dela za mladino. – 1990 št. 29/30 str. 96–192

Samostojni tiski in dela. – Leposlovni prispevki in članki v časopisju in zbornikih. – Prevodi in priredbe del drugih avtorjev. – Uredniško delo. – Prispevki o Leopoldu Suhodolčanu in njegovem delu. – Kazala. – Življenjepis. – Priznanja. Ob desetletnici avtorjeve smrti. 476

Vogelnik Eka: Iz bibliografije. – 1987 št. 26 str. 87–88

Lastna bibliografija. 477

Životić Radomir: Bibliografija knjig za otroke. Anotacije prevedla Darja Kramberger. – 1975 št. 3 str. 120–124

Izbor del, ki so izšla v Srbiji 1974 in 1975. 478

Žnidar Andra: Bibliografija člankov o mladinski književnosti za l. 1960–1970. – 1972 št. 1 str. 126–143 479

—: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letu 1972. – 1975 št. 2 str. 115–123

Vsebinske anotacije Marjana Kobe in Martina Šircelj. 480

Žnidar Andra, Martina Šircelj: Bibliografija mladinskih knjig s tematiko NOB 1945–1974. – 1975 št. 3 str. 79–88

481

Žnidar Andra: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letih 1973–1974. – 1975 št. 3 str. 89–109

Soavtorici Marjana Kobe in Martina Šircelj.
Bibliografski popis Andra Žnidar, vsebinske anotacije Marjana Kobe in Martina Šircelj. 482

—: Bibliografija člankov o mladinski ilustraciji in slikanici za l. 1945–1975. – 1976 št. 4 str. 141–154 483

Žnidar Andra, Marjana Kobe: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letu 1975. – 1977 št. 6 str. 69–76 484

—: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letu 1976. – 1979 št. 8 str. 98–105 485

—: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letih 1977 in 1978. – 1980 št. 10 str. 104–122 486

—: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letih 1979 in 1980. – 1981 št. 13/14 str. 99–117 487

Žnidar Andra: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letih 1981 in 1982. – 1983 št. 18 str. 74–88

Soavtorici Marjana Kobe in Majda Ujčič. 488

—: Izbor knjig iz slovenske knjižne produkcije za mladino v letih 1983 in 1984. – 1985 št. 22 str. 127–143

Soavtorici Marjana Kobe in Majda Ujčič. 489

Bibliografija mladinskih del Leopolda Suhodolčana. – 1975 št. 2 str. 124–125

Podatke dal na razpolago avtor, sestavila Darja Kramberger. 490

Glazer Alenka: Iz Zlatega maja. – 1985 št. 21 str. 84–85 491

Mahkota Breda: Children's Literature in Education. New York, 1984 št. 1–4. – 1985 št. 22 str. 145–147 492

—: The School Librarian. 1987 št. 1–4. – 1989 št. 27/28 str. 229–231 493

—: Children's Literature in Education. New York, 1989 št. 1–4. – 1991 št. 31 str. 105–107 494

Pogačar Tanja: Bookbird. Dunaj, 1980 št. 1–4. – 1981 št. 12 str. 98 495

—: Bulletin Jugend + Literatur. Hamburg, München, 1980 št. 1–12. – 1981 št. 12 str. 98–99 496

—: Beiträge zur Kinder- und Jugendliteratur. Berlin, 1980 št. 54–57. – 1981 št. 13/14 str. 118–119 497

—: Bulletin Jugend + Literatur. Hamburg, 1981 št. 1–12. – 1982 št. 16 str. 91–92 498

—: Beiträge zur Kinder- und Jugendliteratur. Berlin, 1980 št. 58–61. – 1983 št. 17 str. 93–94 499

—: Bookbird. Dunaj, 1981 št. 1–3. – 1983 št. 17 str. 94–96 500

—: Bulletin Jugend + Literatur. Hamburg, 1982 št. 1–12. – 1983 št. 18 str. 102–103 501

—: Bookbird. Dunaj, 1982 št. 1–2, 3–4. – 1984 št. 19 str. 100–102 502

—: Beiträge zur Kinder- und Jugendliteratur. Berlin, 1981, 1982 št. 62–66. – 1984 št. 20 str. 74–76 503

—: Bookbird. Dunaj, 1983 št. 1–2, 3–4. – 1985 št. 21 str. 82–84 504

—: Bulletin Jugend + Literatur. Hamburg, 1983 št. 1–12. – 1985 št. 22 str. 144–145 505

—: Beiträge zur Kinder- und Jugendliteratur. Berlin, 1983, 1984 št. 67–73. – 1986 št. 23/24 str. 185–188 506

—: Bookbird. Dunaj, 1984 št. 1–4, 1985 št. 1–4. – 1987 št. 26 str. 123–126 507

—: Bookbird. Dunaj, 1986 št. 1, 2, 3–4; 1987 št. 1, 2, 3, 4. – 1989 št. 27/28 str. 225–229 508

Tancer Darka: Detinjstvo. Novi Sad, 1980 št. 1–4. – 1981 št. 12 str. 97–98. Podpis: D. T. 509

—: Umjetnost i dijete. Zagreb, 1980 št. 64–70. – 1981 št. 13/14 str. 119. Podpis: D.T. 510

Tancer-Kajnih Darka: Detinjstvo. Novi Sad, 1985 št. 1–4. – 1986 št. 23/24 str. 190–192 511

—: Umjetnost i dijete. Zagreb, 1985 št. 1–6. – 1986 št. 23/24 str. 188–190 512

Zdravec Vojko: La Revue des livres pour enfants. Paris, 1983 št. 89–94. – 1984 št. 20 str. 76–78 513

—: La Revue des livres pour enfants. Paris, 1984 št. 95–100. – 1985 št. 22 str. 148–150 514

—: La Revue des livres pour enfants. Paris, 1985 št. 101–106; 1986 št. 107–112; 1987 št. 113–118. – 1989 št. 27/28 str. 231–237 515

FESTIVALI. POSVETOVANJA. SREČANJA

Filo Jože: XXIII. festival Kurirček (Maribor, od 11. do 13. decembra 1985). – 1985 št. 22 str. 91–94

Povzetek v nemščini. 516

Kovačič Lojze: Mednarodni simpozij pisateljev za otroke in mladino na Nizozemskem. – 1986 št. 23/24 str. 199–200

517

Kramberger Darja: Umetnost vez prijateljstva med otroki vsega sveta. – 1980 št. 11 str. 83–86

Ob 20. jugoslovanskem festivalu otroka v Šibeniku 1980. 518

Küffner Werner: Prvo mednarodno posvetovanje Mednarodne mladinske knjižnice (1st IYL International Conference). Mednarodna pomoč in izmenjava na področju raziskovanja otroške literature – International Resources and Exchange in the Field of Children's Literature Research, 5.–7.4.1988 v Münchnu. Prevedel Franc Vogelnik. – 1989 št. 27/28 str. 177–184

Povzetek v nemščini.
Priložen seznam udeležencev, urejen po deželah. 519

Slana Miroslav-Miros: Naloga reke je, da teče... Poskus vrednotenja Jugoslovanskega festivala otroka v Šibeniku. – 1984 št. 20 str. 44–50 520

—: Bugojno – pribežališče novih lutkovnih pobud. – 1985 št. 22 str. 99–103

Povzetek v nemščini.

Četrti bienale jugoslovanskega lutkarstva septembra 1985. 521

—: Jubilejni 25. jugoslovanski festival otroka v Šibeniku. – 1985 št. 22 str. 150–151 522

—: Bralni tabor v Büku. – 1986 št. 23/24 str. 157–158

Povzetek v nemščini.

Poletni bralni tabor za narodnostne manjšine z večjezičnih območij na Madžarskem. 523

—: O 26. festivalu otroka v Šibeniku. – 1986 št. 23/24 str. 198–199 524

—: Zmajeve otroške igre Novi Sad. – 1986 št. 23/24 str. 196–198 525

—: Poslanstvo jubilejnih Zmajevih iger (1987). – 1987 št. 26 str. 127–131 526

Tancer-Kajnih Darka: Zmajeve dečje igre 1985 in srečanje z Astrid Lindgren. – 1985 št. 21 str. 61–65

Povzetek v nemščini. 527

—: Simpozij o Grigorju Vitezu. – 1987 št. 26 str. 126–127 528

Kič – posebej v knjigah za otroke. Posvetovanje in okrogla miza v Mariboru (20. novembra) 1986. – 1987 št. 25 str. 59

Poročilo. – Str. 77–78: Povzetek v nemščini. V povzetku so predstavljeni tema posvetovanja in dvanajst referatov. 529

Pogovor ob okrogli mizi. 11. november 1983. – 1984 št. 19 str. 61–73

V okviru republiškega posvetovanja o prevodni mladinski literaturi v Mariboru.

Magnetofonski zapis. Tematski sklopi: Razmerja med izvirno in prevodno mladinsko literaturo; Iz-bira del za prevode; Prevajalski problemi; Prired-be in predelave; Prevodna literatura za najstnike. – Aleš Berger; Niko Grafenauer; Zdenka Jerman; Marjana Kobe; Miha Matè; Ivan Minatti; Silva Novljan; Darja Potisk; Majda Stanovnik; Marinka

Svetina; Darka Tancer-Kajnih; Draga Tarman; Saša Vegri. Vodja pogovora Darja Kramberger. 530

Prevodna mladinska literatura. Repu-bliško posvetovanje v Mariboru 1983. – 1984 št. 19 str. 5–7

Poročilo. 531

KNJIŽNI SEJMI. RAZSTAVE

Gedrih Igor: Mednarodna razstava mladinskih knjig in seminar v Bologni. – 1978 št. 7 str. 89–90 532

Glazer Alenka: Avtorske slikanice Hel-meja Heineja. – 1986 št. 23/24 str. 203 do 204 533

—: Razstava Else Wenz-Viëtor. – 1986 št. 23/24 str. 201 534

Kopše Mirjam: Pozor, sveža barva! Bo-lonjski knjižni sejem 1986. – 1986 št. 23/24 str. 153–156

Povzetek v nemščini. 535

Lombergar Janez: Bratislavski septem-ber 1985. – 1985 št. 22 str. 95–99

Povzetek v nemščini.

Bienale ilustracij BIB. 536

Novljan Silva: Knjižne razstave v lju-bljanski Pionirski knjižnici. – 1986 št. 23/24 str. 195–196 537

—: Razstava Mednarodne knjižnice za mladino v Münchnu (1985). – 1986 št. 23/24 str. 192–193 538

Pogačar Tanja: 30. mednarodna razsta-va knjig za otroke in mladino v Mün-chnu. – 1980 št. 10 str. 102–103 539

—: Mednarodna razstava mladinskih knjig v Münchnu. – 1981 št. 12 str. 65–66

31. mednarodna razstava november/december 1980. 540

—: Razstava mladinskih knjig v Münchnu (1986). – 1986 št. 23/24 str. 201 do 203 541

Poniž Denis: Sejem otroških knjig – Bologna 1986. – 1986 št. 23/24 str. 150 do 153

Povzetek v nemščini. 542

Schmidt Matjaž: Pogled na letošnji bolonjski sejem knjig za otroke s posebnim ozirom na otroško ilustracijo. – 1981 št. 12 str. 45–51

Povzetek v angleščini.
Tekst spremljajo črnobela in barvne ilustracije, prevzete iz razstavnega kataloga. 543

Sosič Branko: Očarljivost poetične in humorne likovnosti. Bienale ilustracij v Bratislavi (1987). – 1987 št. 26 str. 95 do 98

Povzetek v angleščini. 544

Stadler Alois: Razstava »Jugoslovanske otroške in mladinske knjige« v Mednarodni mladinski knjižnici München. [Prevedla Milica Ostrovška]. – 1978 št. 7 str. 87–89 545

Tancer-Kajnih Darka: Razstava o Piki Nogavički in pisateljici Astrid Lindgren. – 1985 št. 22 str. 151–152 546

—: Razstava slovenske slikanice v zahodni Nemčiji. – 1985 št. 22 str. 103 do 104

Povzetek v nemščini. 547

KNJIŽNI TRG

Hojan Tatjana: Mladinska matica. – 1977 št. 6 str. 5–13

Literatura. – Povzetek v angleščini. 548

—: Prevodi mladinskih spisov pri Mladinski matici in kratek pregled predvojnih prevodov. – 1984 št. 19 str. 17–20

Literatura. – Povzetek v angleščini.
Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983. 549

Kramberger Darja: Informacije o nemškem knjižnem trgu za mladino. – 1991 št. 32 str. 94–98 550

Posilović Antonija: Odnos družbe do kiča. Prevedel Franc Vogelnik. – 1987 št. 25 str. 40–46

Referat na posvetovanju o kiču posebej v knjigah za otroke, Maribor novembra 1986. 551

Šircelj Martina: Leposlovne knjige za mladino v letih 1970 in 1971 na slovenskem knjižnem trgu. – 1972 št. 1 str. 48 do 51

Povzetek v nemščini. 552

Tancer-Kajnih Darka: Prevodi založbe Mladinska knjiga v letih 1945–82. – 1984 št. 19 str. 21–24

Viri.
Referat na republiškem posvetovanju o prevodni mladinski literaturi, Maribor 1983. 553

Vegri Saša: O pojavu dilentatizma v knjigah za otroke. – 1981 št. 13/14 str. 50–57

Opombe. – Povzetek v nemščini.
Referat na posvetovanju v okviru Interliber v Zagrebu aprila 1981. 554

NAGRADE

Ilich Iztok: Trideset let Levstikovih nagrad. – 1980 št. 10 str. 88–89 555

Novljan Silva: Nemška nagrada za mladinsko literaturo (1985). – 1986 št. 23/24 str. 193–194 556

Tancer-Kajnih Darka: Andersenova nagrada. – 1983 št. 17 str. 91–92 557

Bevkov kipec Darji Kramberger. – 1985 št. 21 str. 72–75

Utemeljitev za nagrado. Bio- in bibliografski podatki, fotografija. 558

Doma in po svetu. – 1979 št. 8 str. 118

Mednarodna nagrada H. Ch. Andersen 1978; Nagrada na mednarodni razstavi otroških knjig v Bologni 1978. 559

Kajuhove nagrade za leto 1987 [1986 !]. – 1987 št. 25 str. 82

Tone Pavček; Marija Lucija Stupica. 560

Kajuhova nagrada za leto 1987. – 1989 št. 27/28 str. 192

Miroslav Košuta, Zidamo dan. Obrazložitev, nagrajenčeva fotografija. 561

Kajuhova nagrada za leto 1988. – 1990 št. 29/30 str. 88

Andrej Brvar in Zmago Jeraj, Mala odiseja. Obrazložitev, fotografiji nagrajencev. 562

Kajuhova nagrada za leto 1989. – 1991 št. 31 str. 96

Mate Dolenc. Obrazložitev. 563

Levstikove nagrade za leto 1975. – 1977 št. 5 str. 81–89

Svetlana Makarovič za izvirno leposlovje; Milan Bizovičar za ilustracijo; Kazimir Tarman za poljudno znanstveno literaturo.

Utemeljitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. – V premislek ob Levstikovih nagradah. 564

Levstikove nagrade za leto 1976. – 1978 št. 7 str. 70–78

Jože Snoj za izvirno leposlovje; Ivan Seljak Čopič za ilustracijo; Rajko Pavlovec za poljudno znanost.

Utemeljitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. 565

Levstikove nagrade. – 1979 št. 8 str. 90 do 97

Za leto 1977: Dane Zajc za izvirno leposlovje; Marjan Manček za ilustracijo; Jože Pahor za poljudno znanost.

Obrazložitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. 566

Levstikove nagrade. – 1980 št. 10 str. 90–94

Za leto [1978]: Slavko Pregl za izvirno leposlovje; Marjan Amalič za ilustracijo; Zoran Jerin za izvirno poljudnoznanstveno delo.

Obrazložitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. 567

Levstikove nagrade. – 1980 št. 11 str. 72–78

Za leto 1979: Leopold Suhodolčan in Saša Vegri za izvirno leposlovje; Jelka Reichman za ilustracijo; Marija Makarovič za poljudno znanost.

Obrazložitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. 568

Levstikove nagrade. – 1981 št. 13/14 str. 80–88

Za leto 1980: Niko Grafenauer za izvirno leposlovje; Marjanca Jemec-Božič za ilustracijo; Marjan Prosen za poljudnoznanstveno delo.

Obrazložitev žirij, bio- in bibliografski podatki o nagrajencih ter njihove fotografije. 569

Levstikove nagrade. – 1982 št. 15 str. 69–70

Za leto 1981: Branko Hofman za izvirno leposlovje; Kamila Volčanšek za ilustracijo; Pavel Kunaver za poljudnoznanstveno delo.

Obrazložitev žirij in fotografije nagrajencev. 570

Levstikove nagrade za leto 1982. – 1983 št. 18 str. 60–61

Tone Partljič za izvirno leposlovje; Kostja Gatnik za ilustracijo; Berta Golob za poljudnoznanstveno delo.

Obrazložitev žirij, fotografije nagrajencev. 571

Levstikove nagrade za leto 1983. – 1984 št. 20 str. 52–53

Vitomil Zupan za izvirno leposlovje; Marija Lucija Stupica za ilustracijo; Matjaž Schmidt za poljudnoznanstveno delo.

Obrazložitev žirij, fotografije nagrajencev. 572

Levstikove nagrade za leto 1984. – 1985 št. 21 str. 69–71

Vida Brest za izvirno leposlovje; Danijel Demšar za ilustracijo; Aleksander Konjajev za poljudno-znanstveno delo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 573

Levstikove nagrade za leto 1985. – 1986
št. 23/24 str. 159–161

Kajetan Kovič za izvirno leposlovje; Marija Lucija Stupica za ilustracijo; Tita Kovač-Artemis za poljudno-znanstveno knjigo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 574

Levstikove nagrade za leto 1986. – 1987
št. 25 str. 79–81

Mate Dolenc za izvirno leposlovje; Andrej Trobentar za ilustracijo; Jana Milčinski za poljudno-znanost.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 575

Levstikove nagrade za leto 1987. – 1989
št. 27/28 str. 193–194

Niko Grafenauer za izvirno leposlovje; Dušan Petričič za ilustracijo; Samo Kuščer za poljudno-znanstveno knjigo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 576

Levstikove nagrade za leto 1988. – 1990
št. 29/30 str. 89–91

Miroslav Košuta in Alenka Goljevšček za izvirno leposlovje; Zvonko Čoh za ilustracijo; Manca Košir za poljudno-znanstveno knjigo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 577

Levstikove nagrade za leto 1989. – 1991
št. 31 str. 93–95

Marija Vojskovič za izvirno leposlovje; Miroslav Šuput za ilustracijo; Janez Strnad za poljudno-znanstveno knjigo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 578

Levstikove nagrade. – 1991 št. 32 str.
87–90

Za leto 1990: Lojze Krakar za izvirno leposlovje; Dušan Muk [pravilno Muc] za ilustracijo; Aleksander Konjajev za poljudno-znanstveno knjigo.

Obrazložitve žirij, fotografije nagajencev. 579

Priznanje partizanskega kurirja. –
1978 št. 7 str. 79

Za leto 1977: Mirko Petrović in Gligor Popovski.
580

Priznanje partizanskega kurirja. –
1980 št. 11 str. 78

Za leto 1979: Ahmet Hromadžić. 581

Priznanje partizanskega kurirja. –
1982 št. 15 str. 71

Za leto 1981: Leopold Suhodolčan in Vidoe Podgorec. 582

Priznanje partizanskega kurirja. –
1983 št. 17 str. 86

Za leto 1982: književnik Karel Grabeljšek-Gaber; ilustrator Božo Kos; skladatelj Pavel Šivic. 583

Najvišja nagrada festivala Kurirček
»Priznanje partizanskega kurirja«. –
1989 št. 27/28 str. 78–83

Za leto 1987: Kristina Brenkova; Arsen Diklić; Nikola Hercigonja.

Utemeljitev: Roksanda Pejović: Nikola Hercigonja, skladatelj; Franček Bohanec: Kristina Brenkova, pisateljica; Milan Crnković: Arsen Diklić, pisatelj. Besedili Roksande Pejović in Milana Crnkovića prevedel Herman Vogel. 584

Priznanje partizanskega kurirja. –
1991 št. 31 str. 79

26. festival [1988]: Joža Horvat; Dušan Petričič. –
27. festival [1989]: Ivo Zorman; Dragan Lukić; Mladen Veža. 585

Župančičeva nagrada v letu 1988. –
1989 št. 27/28 str. 195

Marjana Kobe, Pogledi na mladinsko književnost. Obrazložitev, nagrajenkina fotografija. 586

BIOGRAFIJE. SPOMINI

Bohanec Vida: Prevajalka Irina Makarovska. – 1972 št.1 str. 125 587

Hafner Gema: Svetel lik umetnika in pedagoga. – 1979 št. 9 str. 110

Vilko Gliha-Selan. 588

—: Mladinskemu pripovedniku Milivoju Matošcu v spomin. – 1982 št. 16 str. 89–90 589

Pogačar Tanja: Jella Lepman. – 1991 št. 32 str. 93–94 590

Premilovac Svetlana: V slovo Branki Furlan. – 1979 št. 9 str. 109 591

In memoriam Branko Čopić, Dušan Radović. – 1984 št. 20 str. 33–34 592

[**In memoriam**] Herman Vogel. – 1989 št. 27/28 str. 205 593

[**In memoriam**] Vera Vujasinović. – 1989 št. 27/28 str. 221 594

ZAPISI

Batič Milena: Pesniški obisk v Dalmaciji. – 1983 št. 17 str. 100 595

Cackov Duško: Beležka o dramatici v makedonski književnosti za otroke in mladino. Prevedel S.[lavko] Jug. – 1982 št. 15 str. 75–76 596

Gedrih Igor: Tekmovanje otrok z vseh celin. – 1979 št. 8 str. 119–124

Shankarjev mednarodni natečaj za risbe otrok in leposlovna dela. 597

—: Zapisi. – 1980 št. 10 str. 132–135. Podpis: I. G.

V letu otroka več pozornosti knjigi; Veli Joža Vladimira Nazora kot risanka; Brata Levjesrčna Astrid Lindgren na televizijskem zaslonu; Mednarodna nagrada Janusz Korczak; Alenka Gerlovič o partizanskem lutkovnem gledališču; Pot v Jaroslav Rolfa Schneiderja v slovenščini; Študijsko o znanstveni fantastiki; Jasuko Kimura – mladinski ilustrator; Eseji Good Writers for Young Readers. 598

—: Zapisi. – 1980 št. 11 str. 101–103. Podpis: I. G.

Joan Phipson, No Escape (roman); 75 let Petra Pana; Bienale ilustracij v Bratislavi; Ana Fjodorova, Karlo Krokodil; Rose Guy, Edith Jackson (roman); Afrika potrebuje tudi domačo, izvirno mla-

dinsko književnost; Antologija otroškega pesništva; Knjiga o otroškem gledališču; Adolf Born, češki ilustrator. 599

—: Zapisi. – 1981 št. 12 str. 99–105. Podpis: I. G.

Likovna razstava v Mariboru; Klasična pravljica? Mladinska opera in balet; Ilustrirana knjiga za slepe; Vojna tematika v finski mladinski književnosti; Cecilia Meireles o mladinski književnosti; Angleška antologija; Lutke otrokom; Zvia Golan, Skrivnost Kameljega hriba; Sodobna češka ilustracija; Poljski slovar književnosti za otroke in mladino; Urednica Adele Sarkissian; Angleški prevod iz češčine; Lewis Carroll; Anglija – o jeziku v mladinskih delih; Knjige o mestih; TV program v Nemčiji; Knjiga o ilustraciji v Sovjetski zvezi. 600

—: Zapisi. – 1981 št. 13/14 str. 119–124. Podpis: I. G.

Picassov katalog za otroke; J. Čapek; Nehrujeva razstava; Priročnik o stripu; Mladinski film v Ludwigshafnu; Zanimiva matematika; Mladostništvo; Enciklopedija pravljic; Gledališka vzgoja; Glasba za mladino na gramofonskih ploščah; Knjiga o fotografiranju; Eleanor Clymer, povest proti rasnemu razlikovanju; Knjige Gine Ruck. 601

—: Zapisi. – 1982 št. 15 str. 95–99. Podpis: I. G.

Mladinske knjige v Nepal; Razstava Književnost in mladi bralce na Dunaju; Izobraževalne knjige za najmlajše; Angleške izobraževalne knjige; Irina Koršunov; Eveline Hasler; Michael Bond, povesti o Paddingtonu; Diana Mazur; Kitajske knjige za otroke; Andersenova nagradjenka Alona Frankel; Diana in Emil Lize, Dragi učitelj. 602

—: Zapisi. – 1982 št. 16 str. 92–95. Podpis: I. G.

Walter de la Mare, Collected Rhymes and Verses; Knjižice o glasbenikih in skladateljih; Karnevalsko lutkarstvo? Käthe Recheis; Ernest Shepard, knjiga ilustracij; Gledališče za mladino; TV oddaja in knjiga o baletu; Kuhanje za otroke; Klaus Kluge o ilustracijah; K. Brenk, Deklica Delfina in lisica Zvitorepka v madžarščini; Švedi o vplivu filma na mladino; Film Konan; Popularna glasba v šoli. 603

—: Zapisi. – 1983 št. 17 str. 96–100. Podpis: I. G.

E. Peroci in L. Suhodolčan v kitajščini; Otroška periodika v SZ; M. Sendak, Outside over There;

Nasredin Saralijev; Collodijeva rojstna hiša; Knjiga o Calderjevih móbilih; Nora Pfeffer; Harold Foster; Charlotte Zolotow; Vladislav Vančura; Jaroslav Pánek o otroški književnosti jugoslovan-
skih narodov; Danski radio; Horst Brück, psiho-
loško-pedagoška razprava; Tatjana Tolstoj o svo-
jem očetu; Otroci in mediji; Šolsko knjižničarstvo. 604

—: Zapisi. – 1983 št. 18 str. 103–106.
Podpis: I. G.

75 let Astrid Lindgren; Romunija; Japonska slika-
nica; D.H. Lawrence za mladino; Ina R. Fried-
man; O branju pred šolo; O prizadetih osebah v
mladinski književnosti; Didaktična knjiga o stripu;
Stripi v Nemčiji; Korespondenca med Pasterna-
kom in Olgo Freidenberg; Handbuch zur Kinder-
und Jugendliteratur; Isaac Singer kot mladinski
pisatelj; 75 let Bohumila Rihe. 605

—: Zapisi. – 1984 št. 19 str. 102–107

Ilustrator Dieter Müller; Jan Kopal, Slovaška;
Šolske knjižnice; Knjižni sejem v Jeruzalemu; Jan
Turan, Slovaška; Vivian Alcock, Nočni potovalci;
Strip; Irška raziskava o nasilju na otrocih; Mollie
Hunter, Potreba po junakih; Knjige o energiji;
Raziskava o družini; Ursula K. Le Guin; Poljsko
lutkarstvo; Guido Marangoni o stripu v Italiji;
Jaroslav Voraček, Češka. 606

—: Pravljica in globinska psihologija. –
Švicarski leksikon mladinske ilustraci-
je. – 1985 št. 21 str. 85 607

—: Erich Kästner še vedno med vodilni-
mi pri mladini. – Pedagog o otroštvu, ki
naj ohranja otroštvo. – Uspešnica Leo-
nore Blegvad predlagana za nagrado. –
1985 št. 22 str. 152–154 608

Glazer Alenka: Ilustracija pri Čehih in
Slovakih. – 1985 št. 22 str. 154–155 609

—: Ilustracija v češki in slovaški mla-
dinski knjigi. – 1986 št. 23/24 str. 204 610

[Kobe Marjana]: Doma in po svetu. –
1978 št. 7 str. 91–92

Detskaja literatura 1977 št.6; Slovenska ilu-
stratorka Marlenka Stupica; Kajuhova nagrada 1977;

Mednarodni knjižni sejem 1977 v Beogradu; Slo-
venski knjižni sejem 1977; Prešernova nagrada
1977 Antonu Ingoliču; 28. mednarodna razstava
otroških in mladinskih knjig v Münchnu. 611

Kotnik Stanko: Gašperjeva bralna
značka pred petletnico. – 1985 št. 21 str.
84

Karel Prušnik-Gašper. 612

[Kramberger Darja]: Doma in po sve-
tu. – 1978 št. 7 str. 92–93

Nagrada Grigor Vitez; Detinjstvo 1977 št. 1–4. 613

Kramberger Darja: Zapisi. – 1980 št. 11
str. 100–101. Podpis: D. K.

Dvajset let gibanja za bralno značko na Sloven-
skem; Radost, časopis za otroke; Knjiga Voje
Marjanovića Lice i naličje dečje književnosti. 614

—: Pionirska knjižnica Leopolda Suho-
dolčana na Ravnah na Koroškem. –
1981 št. 12 str. 99. Podpis: D. K. 615

Novljan Silva: Posvetovanje Zveze bi-
bliotekarskih društev Jugoslavije
(1986). – 1986 št. 23/24 str. 195 616

—: Sarajevsko posvetovanje (1986). –
1986 št. 23/24 str. 194 617

Pirnat-Cognard Zlata: Iz Francije. –
1978 št. 7 str. 93–97

La Joie par les livres in CRILJ; Alain Fourment,
La Presse des jeunes de 1768 á 1977; Časopisje o
mladinski literaturi v francoščini; Otroci in mesto. 618

—: Iz Francije. – 1979 št. 8 str. 124–126

Ulysse, Alice, O! Hisse! – razstava v Parizu; Fran-
çois Caradec, Histoire de la littérature enfantine
en France; Bibliografija novejših del o mladinski
književnosti. 619

—: Razvojna usmeritev francoske mla-
dinske literature. – 1984 št. 20 str. 79–81 620

Pogačar Tanja: Grad za otroke in njihove junake. – 1984 št. 20 str. 50–51

O Mednarodni mladinski knjižnici (IJB – Internationale Jugendbibliothek) v Münchnu. 621

[Turjačanin Zorica]: Doma in po svetu. – 1979 št. 8 str. 116–117. Podpis: –nin

Zmajeve otroške igre, 1978; Simpozij Andrić v šoli, 1978; XVIII. jugoslovanski festival otroka v Šibeniku, 1978; Okrogla miza na temo Kritika o otroški literaturi, Zaostrog 1978. 622

Turjačanin Zorica: Zapisi. – 1980 št. 10 str. 135–136. Podpis: Z. T.

Sekcija Književnost in jezik v NOB na IX. kongresu jugoslovanskih slavistov na Bledu 1979; Simpozij v Banjaluki 1979; Književna srečanja v Zaostrugu; Književna manifestacija Stazama djetinjstva. 623

Zupan Jože: [Bralna značka]. – 1981 št. 13/14 str. 124. Podpis: J. Z.

Levstikova bralna značka, Prvi muzej bralne značke. 624

Doma in po svetu. – 1979 št. 9 str. 111 do 113

Jugoslovanski strip na tujem; Salon international de la Bande Dessinée, Angoulême 6; Leopold Suhodolčan, Na večerji s krokodilom – v nemščini; Ljudske pravljice iz Jugoslavije v nemščini; Modra lasta, hrvaška otroška revija; Detinjstvo, časopis o književnosti za decu, 1978 1–4. 625

SPOROČILA UREDNIŠTVA

Kramberger Darja: Na začetku poti. – 1972 št. 1 str. 5 626

—: Zapisek uredništva. – 1975 št. 2 str. 126–127

Usmeritve in sklepi, ki so se oblikovali na dveh sestankih uredništva s sodelavci. 627

Uredništvo: [Uvod]. – 1976 št. 4 str. 5 628

Uredništvo: [Uvodno sporočilo]. – 1977 št. 5 str. 5 629

II. KAZALA

Imensko kazalo avtorjev

A.G. gl. Glazer Alenka

Aljančič Marko 243

Antič Ivo 204

Antič Miroslav 112

Avguštin Maruša 231, 232, 233, 234,
237, 240, 241, 242, 448

Bajt Drago 1, 2, 110

Batič Milena 595

Belamarić Dobrila 111

Berger Aleš 3, 110, 530

Bogataj Janez 244

Bohanec Franček 4, 584

Bohanec Vida 587

Bokal Vera 5, 198

Borčič Mirjana 111, 293, 294

Borstner Bojan 307, 308, 309

Božič Peter 111

Brenk Kristina 120, 205

Brenkova gl. Brenk Kristina

Brinar Josip 6

Brvar Andrej 111, 124

Cackov Duško 7, 8, 9, 596

Crnković Milan 10, 11, 12, 13, 114,
130, 449, 450, 451, 452, 453, 454,
584

Cvetko Igor 305

- Čar Janko 311, 312
 Čečuk Slavenka 259
 Čopić Jelisaveta 206
 Črnko Lili 176
 D. K. gl. Kramberger Darja
 D. T. gl. Tancer-Kajnih Darka
 Danojlić Milovan 192
 Divjak Milan 260
 Dolar Jaro 230
 Drugovac Miodrag 167, 261
 Dundin (Dundjin) Jovan 14
 Durović Miroslav 15
 Fasvald Irena 171
 Filipič France 16
 Filo Jože 132, 516
 Flerè Djurdja 295, 296
 Forstnerič France 110, 131, 313
 Forstnerič-Hajnšek Melita 314
 Fransson Birgita 17
 Gaborovič Nada 315, 316, 317, 318,
 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325,
 326, 327
 Gale Ciril 207, 208
 Gedrih Igor 111, 209, 210, 328, 329,
 330, 532, 597, 598, 599, 600, 601,
 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608
 Genčiova Miroslava 18, 19, 20, 21, 22,
 23, 24
 Georgijevski Hristo 245
 Gerlanc Bogomil 25
 Gilevski Paskal 211
 Glazer Alenka 21, 26, 27, 28, 29, 110,
 111, 122, 123, 149, 153, 177, 178,
 199, 200, 331, 332, 333, 448, 491,
 533, 534, 609, 610
 Gliha-Selan Vilko 212
 Glušić Helga 30, 118, 179, 334
 Goljevšček Alenka 31
 Golob Berta 111, 186, 262, 335, 336,
 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343,
 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350
 Gomišček Toni 213
 Gradišnik Janez 110
 Grafenauer Niko 32, 33, 135, 150, 194,
 214, 530
 Grosman Meta 263
 Hafner Gema 111, 351, 352, 588, 589
 Hanuš Barbara 34
 Hladnik Miran 35, 36, 98, 105, 110, 111
 Hojan Tatjana 246, 455, 548, 549
 Horvat Jože 160
 I. G. gl. Gedrih Igor
 Idrizović Muris 37, 38, 39, 40, 41, 42,
 43, 44, 45, 137, 154, 157, 247, 353,
 354
 Ilich Iztok 111, 555
 Ingolič Anton 138, 139
 J. Z. gl. Zupan Jože
 Jamar-Legat Marija 46, 119, 201, 355
 Jeknić Dragoljub 47
 Jeraj Zmago 235
 Jerman Zdenka 530
 Jug Slavko (Slavko Kočevar) 142, 356,
 357, 358, 359
 Jurca Branka 143
 Kajzer Janez 248, 264
 Kamenik Ignac 184
 Kapidžić-Hadžić Nasiha 144
 Kermauner Taras 48, 129, 134, 181,
 182
 Klemenčič Ljiljana 111
 Kobal Peter 249
 Kobe Marjana 49, 50, 51, 52, 53, 54,
 55, 56, 110, 215, 216, 265, 360, 480,
 482, 484, 485, 486, 487, 488, 489,
 530, 611
 Kocjančič Vladimir 297
 Kočevar Slavko gl. Jug Slavko
 Kodrič Jože 183
 Kolar Marija 266
 Kopše Mirjam 217, 535
 Kordigel Metka 267, 268, 269, 361, 362

- Kotnik Stanko 125, 270, 271, 612
 Kovačević Branislava 363
 Kovačič Lojze 57, 517
 Kovič Brane 364
 Kovič Kajetan 146
 Krakar Boža 58
 Kramberger Albin 218
 Kramberger Darja 227, 229, 456, 490,
 518, 530, 550, 613, 614, 615, 626,
 627
 Kramberger Marijan 147
 Kroječ Monika 365
 Kukaj Rifat 250
 Kumer Zmaga 202
 Küffner Werner 519

 Ladika Zvezdana 259
 Lah Andrijan 298
 Levstik Fran 151
 Lešnik Rudi 272, 273, 274
 Ljuštanović Jovan 59
 Lomberger Janez 536

 Mahkota Breda 492, 493, 494
 Majcen Marta 111
 Malek Helena 366
 Malina Peter 60
 Marjanović Voja 61, 62, 63, 64, 65, 66,
 67, 126, 127, 367, 368, 369, 370, 371
 Marjanović Umek Ljubica 111, 275,
 372, 373, 374
 Marković Mirko 68
 Marković Slobodan Ž. 69, 70, 71, 72,
 165, 189, 276
 Matè Bilka 375
 Matè Miha 530
 Maurer Neža 156, 277
 Milarić Vladimir 113, 141, 145, 193,
 376
 Milenković Šum Milorad 162
 Minatti Ivan 530
 Mirkulovska Bistrica 251
 Mohor Miha 252
 Muzica Marina 466

 Nemec-Novak Jasna 299
 Ničev Simeon 219
 Nikolovska Elica 457, 458
 Nikolovski Atanas 457, 458
 -nin gl. Turjačanin Zorica
 Novak Boris A. 111, 158, 159
 Novak Marjeta 160
 Novljan Silva 111, 278, 530, 537, 538,
 556, 616, 617

 Ognjanović Dragutin 73, 111, 175,
 377, 378
 Ovčina Habiba 459, 460, 461, 462,
 463, 464

 Partljič Tone 163
 Pečjak Vid 166
 Pejović Roksanda 584
 Pešut Petar S. 170
 Petrović Asja 379
 Petrović Tihomir 74
 Pihler Nataša 230
 Pirnat-Cognard Zlata 618, 619, 620
 Plemenitaš Janez 279
 Pleničar Boža 465
 Pogačar Tanja 220, 280, 495, 496, 497,
 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504,
 505, 506, 507, 508, 539, 540, 541,
 590, 621
 Poniž Denis 161, 380, 381, 382, 383,
 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390,
 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397,
 398, 399, 400, 401, 542
 Popovski Aleksander 75, 168
 Posilović Antonija 551
 Potisk Darja 530
 Potrata Majda 76
 Potrč Ivan 77
 Pražić Milan 78, 174
 Pregelj Bogo 25, 79
 Pregl Slavko 111, 169
 Pregl Tatjana 221
 Premilovac Svjetlana 591
 Prosnik France 80, 111, 281, 282

Rački Tone 223
 Radišić Djordje 283
 Radojević Vika 466
 Radović Dušan 173, 174
 Rajhman Jože 284
 Rajković Mila 222
 Ribičič Josip 81
 Ritte Hans 82
 Rode Jože 300
 Rode Matej 83, 84, 85, 110, 111
 Rovšek Jernej 224
 Rölleke Heinz 86

S. J. gl. Jug Slavko
 Sajko Rosanda 172, 301
 Sajovic Ivanka 111
 Saksida Igor 87, 88
 Scherf Walter 89, 90, 91, 285
 Schmidt Matjaž 543
 Sedej Danijela 467, 468, 469, 470, 471,
 472, 473, 474
 Sedej Ivan 236, 241
 Sedlák Ján 92
 Sivec Janez 286
 Skok Joža 115, 136, 155
 Slamnik Zdravko gl. Zidar Pavle
 Slana Miroslav-Miros 180, 520, 521,
 522, 523, 524, 525, 526
 Snoj Jože 111
 Sosič Branko 544
 Stadler Alois 545
 Stanovnik Majda 93, 110, 530
 Sterlé Vasja 475
 Stražar Borut 94, 111, 230, 402, 403
 Stritar Josip 95
 Stupica Marija Lucija 239
 Suhodolčan Leopold 96, 185
 Suhodolčan Marija 476
 Svetina Marinka 97, 164, 404, 405, 530

Šifrer Jože 116, 117
 Šilih Gustav 98
 Šircelj Martina 99, 100, 253, 254, 406,
 480, 481, 482, 552
 Špendal Manica 306

Švajncer Janez 187, 407
 Švajncer Marija 310, 408, 409, 410,
 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417,
 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424,
 425, 426

Tancer Darka gl. Tancer-Kajnih Darka
 Tancer Mladen 427, 428, 429
 Tancer-Kajnih Darka 287, 509, 510,
 511, 512, 527, 528, 530, 546, 547,
 553, 557
 Tarman Draga 255, 530
 Tavčar Lidija 225
 Tenšek Stanko 430
 Tršar Marijan 226, 227, 238
 Turjačanin Zorica 101, 102, 103, 104,
 128, 152, 203, 431, 432, 433, 434,
 435, 436, 437, 438, 439, 622, 623

Ujčič Majda 488, 489
 Učakar Pavle 111

Vandot Josip 105
 Vegri Saša (Albina Vodopivec) 106,
 188, 288, 289, 290, 530, 554
 Verlek Lidija 140
 Vidmar Igor 228
 Vodopivec Albina gl. Vegri Saša
 Vogel Herman 440, 441
 Vogelник Alenka 229, 442, 443, 444,
 477
 Vogelник Eka gl. Vogelник Alenka
 Voglar Dušan 297
 Vozny Jože 297
 Vošnjak Mitja 256
 Vuga-Vogel Ana 291
 Vujasinović Vera 445, 446
 Vuk Vili 302, 303, 304
 Vučo Aleksandar 190

Weber-Kellermann Ingeborg 107

Z. T. gl. Turjačanin Zorica
 Zdravec Franc 148
 Zdravec Vojko 513, 514, 515
 Zajc Dane 195

Zalar Ivo 111
Zidar Pavle (Zdravko Slamnik) 196
Zorman Ivo 133, 197
Zorn Aleksander 108
Župan Jože 292, 624

Životić Radomir 109, 447, 478
Žnidar Andra 479, 480, 481, 482, 483,
484, 485, 486, 487, 488, 489
Župančič Oton 200

Imensko kazalo prevajalcev

Bukovec Ivica 90

F. V. gl. Vogelnik Franc

Gaborovič Nada 14, 78
Gjud Bogdan 112
Glazer Alenka 92, 113, 203, 371
Grafenauer Niko 190

Hafner Gema 15, 38, 40, 63, 65, 69, 74,
79, 101, 103, 127, 128, 136, 137,
144, 145, 165, 167, 170, 175, 189,
212, 245, 247, 276, 353, 369, 370,
377, 379, 430, 431, 432, 434, 435,
436, 437, 438, 439, 447

I. K. gl. Kramberger Igor

Jesenšek Vida 60
Jug Slavko (Slavko Kočevar) 7, 8, 9,
75, 168, 211, 251, 457, 458, 596

Kramberger Darja 10, 11, 71, 109, 126,
155, 222, 259, 433, 449, 450, 451,
459, 478

Kramberger Igor 86, 89, 91, 107, 198

Lojk Samo 17

Minatti Ivan 173

Orožen Božena 18, 20, 21, 22, 23
Ostrovška Milica 545

Pivko Vladimir 19
Prek Janez 92

S. Š. gl. Štabi Snežana

Šrimpf Franc 37, 62, 157
Štabi Snežana 86, 89, 91, 107
Šuklje Rapa 82

Vogel Herman 24, 43, 44, 45, 47, 59,
154, 363, 584

Vogelnik Franc (France) 12, 13, 39, 41,
42, 61, 64, 66, 67, 68, 70, 72, 73,
102, 104, 113, 114, 115, 130, 141,
152, 162, 174, 192, 193, 219, 261,
283, 354, 367, 368, 376, 378, 519,
551

Vuk Cirila 285

Predmetno imensko kazalo

Alcock Vivian 606
Amalietti Marjan 221, 231, 567
Andrić Ivo 622
Antić Miroslav 113
Arhar Vojan Tihomir 471

Balog Zvonimir 114, 115, 356
Batič Milena 470
Berger Aleš 346
Bevk France 116, 117, 118, 315, 333
Bilopavlovič Tito 446
Bizovičar Milan 564
Blegvad Leonore 608
Bond Michael 602
Bor Matej (Vladimir Pavšič) 469
Born Adolf 599
Brajković Dragomir 376
Brenk Kristina 97, 119, 121, 326, 355,
456, 468, 584, 603

Brest Vida (Majda Peterlin) 122, 424,
467, 573

Brinar Josip 123

Brlić-Mažuranić Ivana 144

Brück Horst 604

Brvar Andrej 332, 364, 396, 562

Buzzati Dino 209

Bühler Charlotte 269

Caradec François 619

Carroll Lewis 93, 600

Centkiewicz Alina in Czesław 317

Cerkovnik Marja 472

Cerkvenik Angelo 125, 469

Chamisso Adelbert de 324

Clymer Eleanor 601

Collodi Carlo 604

Crepax Guido 209

Crnković Milan 379

Cucić Sima 371

Čapek Josef 601

Čoh Zvonko 232, 577

Ćopić Branko 68, 126, 127, 128, 592

Dahl Roald 318, 327

Danojlić Milovan 129, 368, 433

Daudet Alphonse 324

De la Mare Walter 603

Dekleva Milan 380

Demšar Brane gl. Dolinar Brane

Demšar Daniel (Danijel) 233, 573

Diklić Arsen 130, 584

Dolenc Mate 320, 326, 563, 575

Dolinar Brane (Brane Demšar) 471

Filipič France 337, 467

Fjodorova Ana 599

Forstnerič France 469

Foster Harold 04

Fourment Alain 618

Frankel Alona 602

Freidenberg Olga 605

Friedman Ina R. 605

Furlan Branka 591

Gale Ciril 329

Gatnik Kostja 571

Gerlovič Alenka 598

Glazer Alenka 358

Gliha-Selan Vilko 588

Godina Ferdo 325, 392, 469

Golan Zvia 600

Golar Manko 323, 469

Goljevšček Alenka 471, 577

Golob Berta 312, 351, 360, 361, 389,
571

Gómez Ermilo Abreu 399

Grabeljšek Karel-Gaber 132, 133, 391,
467, 583

Grafenauer Niko 134, 311, 313, 344,
388, 389, 398, 468, 569, 576

Grimm Jacob in Wilhelm 86, 107, 220

Guy Rose 599

Hasler Eveline 602

Heine Helme 533

Hercigonja Nikola 584

Hitrec Hrvoje 392

Hofman Branko 341, 473, 570

Hofman Ota 317

Horvat Joža 136, 585

Hromadžić Ahmet 137, 581

Hunter Mollie 606

Hunter Norman 394

Idrizović Muris 369, 430, 434

Ingolič Anton 140, 375, 390, 467, 474,
611

Janevski Slavko 43

Jemec-Božič Marjanca 234, 569

Jeraj Zmago 364, 562

Jerin Zoran 567

Jovanović Zmaj Jovan 83, 141

Jug Slavko (Slavko Kočevar) 471

Jurca Branka 97, 336, 377, 407, 408,
416, 422, 426, 456, 468

Jurčič Josip 342

Kapidžić-Hadžić Nasiha 431, 432
 Karadžić Vuk Stefanović 203
 Kavčič Vladimir 392, 469
 Kästner Erich 608
 Kidrič Boris 349
 Kimura Jasuko 598
 Kluge Klaus 603
 Kobe Marjana 334, 586
 Kocijan Gregor 342
 Kočevar Slavko gl. Jug Slavko
 Kokot Andrej 316
 Konjajev Aleksander 573, 579
 Konwicki Tadeusz 327
 Kopal Jan 606
 Koršunov Irina 602
 Kos Božo 236, 583
 Kosmač France 145
 Kosovel Srečko 346
 Kovač Polonca 335, 392, 423, 472
 Kovač-Artemis Tita 574
 Kovačič Lojze 472
 Kovič Kajetan 467, 574
 Košir Manca 577
 Košuta Miroslav 400, 468, 561, 577
 Kraigher Nada 469
 Krajcar Karel 365
 Krakar Lojze 469, 579
 Kramberger Marijan 440
 Kramberger Darja 558
 Kranjec Miško 148
 Kuhar Lovro gl. Prežihov Voranc
 Kunaver Pavel 570
 Kuščer Samo 576
 Lagerlöf Selma 82
 Laurey Harriet 390
 Lawrence David Herbert 605
 Le Guin Ursula K. 606
 Lepman Jella 590
 Levstik Fran 149, 150, 624
 Lindgren Astrid 82, 317, 527, 546, 605
 Linhart Anton Tomaž 348
 Lize Diana in Emil 602
 Lobel Arnold 390
 Lovrak Mate 152

Lukić Dragan 367, 585
 Majcen Stanko 153
 Makarovič Svetlana 154, 471, 564
 Makarovič Marija 568
 Makarovska Irina 587
 Mal Vitan 467
 Malenšek Mimi 473
 Manček Marjan 221, 566
 Marangoni Guido 606
 Marinč Marjan 468
 Marjanovič Voja 436, 614
 Marodič Aleksander 425
 Martić Anđelka 155
 Maršak Samuil 374
 Matè Miha 347, 472
 Matošec Milivoj 589
 Maurer Neža 383, 397, 468
 Mazur Diana 602
 Mebs Gudrun 327
 Meireles Cecilia 600
 Mevlja Dušan 470
 Mihelič Jelka 375, 392
 Mihelič Mira 319, 467
 Mikić Aleksa 157
 Milarič Vladimir 378
 Milčinski Jana 470, 575
 Milčinski Frane-Ježek 472
 Muc Dušan 579
 Müller Dieter 606
 Murn Josip-Aleksandrov 339
 Musierowicz Malgorzata 324
 Nazor Vladimir 598
 Nikoleski Vančo 43
 Novak Boris A. 381, 387, 401, 471
 Novak Marjeta 411
 Novy Lili 161
 Obrenović Rade 162
 Ognjanović Dragutin 363, 437, 447
 Olujić Grozdana 439
 Osolnik Vladimir 339
 Pahor Jože 566

Pakkanen Kaije 326
 Pánek Jaroslav 604
 Partljič Tone 571
 Pasternak Boris Leonidovič 605
 Pavček Tone 357, 467, 560
 Pavlin Mile 335, 412
 Pavlovec Rajko 565
 Pavšič Vladimir gl. Bor Matej
 Pečjak Vid 467
 Penjin Dragiša 370
 Peroci Ela 97, 164, 393, 403, 405, 456,
 470, 604
 Petan Žarko 473
 Peterlin Majda gl. Brest Vida
 Petričič Dušan 576, 585
 Petrović Mirko 165, 580
 Pfeffer Nora 604
 Phipson Joan 599
 Picasso Pablo 601
 Pirnat-Cognard Zlata 354, 409, 470
 Podgorec Vidoe 167, 582
 Polenec Anton 412
 Popović Zoran 375
 Popovski Gligor 43, 168, 580
 Potrč Ivan 390
 Pregl Slavko 314, 335, 471, 567
 Prelević Rade 438
 Prežihov Voranc (Lovro Kuhar) 121,
 170
 Prévert Jacques 399
 Prosen Marijan 569
 Prunk Janko 349
 Prušnik Karel-Gašper 612
 Puntar Frane 171, 172, 296, 301, 467
 Puškin Aleksander Sergejevič 331
 Queneau Raymond 385
 Radović Dušan 376, 592
 Raičković Stevan 175
 Ramljak Ičan 445
 Recheis Käthe 603
 Reichman Jelka 568
 Reisp Branko 345
 Ribič Ivan 472

Ribičič Ciril 418
 Riha Bohumil 326, 605
 Rodari Gianni 279
 Rotar Janez 366
 Rozman Smiljan 176, 468
 Rožanc Marjan 317
 Ruck Gina 601
 Rudolf Branko 177, 178, 469
 Rudolf Franček 392, 472
 Saralijev Nasredin 604
 Sarkissian Adele 600
 Schami Rafik 327
 Schmidt Matjaž 237, 372, 572
 Schneider Rolf 598
 Seliškar Tone 68, 179
 Seljak Ivan Čopič 238, 565
 Sendak Maurice 239, 604
 Shankar 597
 Shepard Ernest 603
 Singer Isaac 605
 Sitar Sandi 43, 425, 471
 Skrinjar-Tvrz Valerija 420
 Slamnik Zdravko gl. Zidar Pavle
 Slana Miroslav-Miros 391
 Smiljanić Radomir 376
 Smolnikar Breda Marija 468
 Snoj Jože 181, 182, 389, 471, 565
 Strnad Janez 578
 Strniša Gregor 384, 441, 472
 Stupica Marija Lucija 560, 572, 574
 Stupica Marlenka 220, 611
 Subotić Radomir 359
 Suhodolčan Leopold 183, 184, 186,
 326, 336, 337, 344, 373, 414, 417,
 476, 490, 568, 582, 604, 615, 625
 Svetina Marinka 403
 Šega Milan 321, 470
 Šeme Marjanca 389
 Šinkovec Avgust-Črtomir 470
 Šivic Pavel 583
 Škerl Ada 472
 Šmit Jože 469
 Šömen Branko 473

Špur Katja 470
Šukrija Pandžo 435
Šuput Miroslav 578
Švajncer Janez 322, 473

Tarman Kazimir 564
Tawnsend Sue 350
Tolkien John Ronald Reuel 399
Tolstoj Lev Nikolajevič 390, 604
Trobentar Andrej 240, 575
Tršar Marijan 472
Trubar Primož 284
Turan Jan 606
Turjačanin Zorica 353
Tušek Ivan 324

Umek Evelina 324

Valvasor Janez Vajkard 345
Vega Jurij 343
Vegri Saša (Albina Vodopivec) 386,
568
Veltisov Jevgenij Serafimovič 317
Veža Mladen 585
Vipotnik Janez 314, 413, 468
Vitez Grigor 528
Vitezović Milovan 376
Vodopivec Abina gl. Vegri Saša
Vogel Herman 593
Vogelnik Eka (Alenka) 241
Vogelnik Marija 242, 448, 473
Vojskovič Marija 323, 578
Volčanšek Kamila 570
Volkmer Leopold 76
Voraček Jaroslav 606
Vrščaj Zima gl. Vrščaj-Holy Zima
Vrščaj-Holy Zima 336, 470
Vujasinović Vera 594
Vujačić Mirko 189
Vučo Aleksandar 191

Wegehaupt Heinz 220
Wenz-Viëtor Else 534

Zagoričnik Ifigenija 391
Zagorski Cvetko 352, 473
Zajc Dane 194, 382, 471, 566
Zidar Pavle (Zdravko Slamnik) 318,
406, 472
Zolotow Charlotte 604
Zorman Ivo 324, 337, 404, 468, 585
Zupan Vitomil 198, 472, 572
Zupančič Mirko 348, 473

Žebre Zdenka 326
Župančič Oton 199
Žužek Branko 470

Kazalo ilustracij in fotografij ustvarjalcev

Aertssen Kristien: Otroška ladja. –
Št. 12 barvna priloga
Amalietti Marjan, fotografija. – Št. 10
str. 93
—: Deček na črnem konju (Leopold
Suhodolčan). – Št. 10 str. 85
—: Hajduški studenec (Vidoe Podgo-
rec). – Št. 10 str. 79
—: Martin Krpan (Fran Levstik). –
Št. 10 str. 81
—: Martin Krpan (Fran Levstik). –
Št. 10 ovitek
—: Maruška Potepuška. – Št. 10 str. 83
—: Maruška Potepuška. – Št. 29/30
barvna priloga
—: Potepuh in nočna lučka (Svetlana
Makarovič). – Št. 10 str. 84
—: Tinčevi divji doživljaji (Ivo Zor-
man). – Št. 10 str. 86
Ameye Guy: Potujoči ovčarji. – Št. 12
barvna priloga
Antić Miroslav, fotografija. – Št. 23/24
str. 142
Arhar Vojan Tihomir, fotografija. –
Št. 16 str. 70
Bacigalupo Christina: Izlet v balonu. –
Št. 12 ovitek

Batič Milena, fotografija. – Št. 15 str. 80

Beer Hans de: Kleiner Eisbär, wohin fährst du? – Št. 32 ovitek

Bizovičar Milan, fotografija. – Št. 5 str. 84

—: Nedeljska jutra (Ivo Zorman). – Št. 5 str. 39

—: Žrebiček brez potnega lista (Bran-ka Jurca). – Št. 5 ovitek

Bor Matej [ps.] = Vladimir Pavšič, fo-tografija. – Št. 13/14 str. 89

Brenk Kristina, fotografija. – Št. 12 str. 67

— fotografija. – Št. 27/28 str. 81

Brest Vida [ps.] = Majda Peterlin, fo-tografija. – Št. 11 str. 87

— fotografija. – Št. 21 str. 69

— fotografija. – Št. 22 str. 68

Brvar Andrej, fotografija. – Št. 29/30 str. 88

Buzzati Dino: Poema a fumetti. – Št. 9 str. 40

Cerkovnik Marja, fotografija. – Št. 18 str. 89

Cerkvenik Angelo, fotografija. – Št. 13/14 str. 90

— fotografija, posnetek Stanka Kotni-ka. – Št. 22 str. 71

Crepax Guido: Histoire d'O. – Št. 9 str. 36, 37

Čoh Zvonko, fotografija. – Št. 29/30 str. 90

—: Enci benci na kamenci (Roman Gašperin). – Št. 31 barvna priloga

—: Račka Puhačka (Ivo Zorman). – Št. 29/30 barvna priloga

Čopić Branko, fotografija. – Št. 20 str. 33

Davaïne Philippe: Smešni tiger. – Št. 12 barvna priloga

Demšar Daniel (tudi Danijel), fotogra-fija. – Št. 21 str. 70

— fotografija. – Št. 29/30 str. 68

—: Igrarije – besedne čarovnije (Berta Golob). – Št. 27/28 dvostranska bar-vna priloga

—: Kuža Luža (Leopold Suhodolčan). – Št. 21 barvna priloga

—: Kuža Luža (Leopold Suhodolčan). – Št. 21 ovitek

—: Kužmucke (Marjeta Novak). – Št. 21 barvna priloga

—: Med bogovi in demoni (Alenka Goljevšček). – Št. 29/30 barvna priloga

Diklić Arsen, fotografija. – Št. 27/28 str. 82

Dolenc Mate, fotografija. – Št. 25 str. 79

Dolgan Marija: Partizanski kurir – ki-pec (priznanje festivala Kurirček), fo-tografija. – Št. 17 prednji zavih

Dolinar Brane [ps.] = Brane Demšar, fotografija. – Št. 16 str. 71

Dotremont Christian: Crions l'harmo-nie et chantons le chaos. – Št. 27/28 str. 237

Filipič France, fotografija. – Št. 11 str. 88

Forstnerič France, fotografija. – Št. 13/14 str. 91

Gatnik Kostja, fotografija. – Št. 18 str. 61

—: Mizica, pogrni se (Grimmove pravl-jice). – Št. 18 ovitek

Godina Ferdo, fotografija. – Št. 13/14 str. 92

Golar Manko, fotografija. – Št. 13/14 str. 93

—: Deček z jabolki. Naslovnica knjige. – Št. 27/28 barvna priloga

Goljevšček Alenka, fotografija. – Št. 16 str. 72

— fotografija. – Št. 29/30 str. 90

Golob Berta, fotografija. – Št. 18 str. 61

Gošnik-Godec Ančka: Lučka Reprat (Gregor Strniša). – Št. 27/28 barvna priloga

Grabeljšek Karel, fotografija. – Št. 11 str. 89

— fotografija. – Št. 22 str. 65

Grafenauer Niko, fotografija. – Št. 12 str. 70

— fotografija. – Št. 13/14 str. 81

— fotografija. – Št. 27/28 str. 193

Hercigonja Nikola, fotografija. – Št. 27/28 str. 79

Hofman Branko, fotografija. – Št. 15 str. 69

— fotografija. – Št. 19 str. 80

Ingolič Anton, fotografija. – Št. 11 str. 90

Jemec-Božič Marjanca, fotografija. – Št. 13/14 str. 83

—: Pravlјice za očeta (Žarko Petan). – Št. 31 ovitek

—: Prodajamo za gumbе (Vida Brest). – Št. 13/14 ovitek

Jeraj Zmago, fotografija. – Št. 29/30 str. 88

—: Domača naloga (Andrej Brvar). – Št. 23/24 dve barvni prilogi

—: Mala odiseja (Andrej Brvar). – Št. 29/30 barvna priloga

—: Zimska romanca (Andrej Brvar). – Št. 29/30 ovitek

Jerin Zoran, fotografija. – Št. 10 str. 94

Jug Slavko [ps.] = Slavko Kočevar, fotografija. – Št. 16 str. 73

Jurca Branka, fotografija. – Št. 12 str. 71

Kavčič Vladimir, fotografija. – Št. 13/14 str. 94

Kičevac Bosiljka: Srpske narodne poslovice: Dok je glave bit će kapa. – Št. 12 barvna priloga

Knifkke Sophie: Sanje prodajalca koles. – Št. 12 barvna priloga

Kobe Marjana, fotografija. – Št. 27/28 str. 195

Konjajev Aleksander, fotografija. – Št. 21 str. 71

— fotografija. – Št. 32 str. 88

Kos Božo: Mule (Tone Seliškar). – Št. 5 str. 35

—: Veliki in mali kapitan (Leopold Suhodolčan). – Št. 17 ovitek

Kovač Polonca, fotografija. – Št. 18 str. 90

Kovač-Artemis Tita, fotografija. – Št. 23/24 str. 161

Kovačič Lojze, fotografija. – Št. 18 str. 92

Kovič Kajetan, fotografija. – Št. 11 str. 92

— fotografija. – Št. 23/24 str. 160

Košir Manca, fotografija. – Št. 29/30 str. 91

Košuta Miroslav, fotografija. – Št. 12 str. 74

— fotografija. – Št. 27/28 str. 192

— fotografija. – Št. 29/30 str. 89

Kraigher Nada, fotografija. – Št. 13/14 str. 95

Krakar Lojze, fotografija. – Št. 13/14 str. 96

— fotografija. – Št. 32 str. 87

Kramberger Darja, fotografija. – Št. 21 str. 73

Krstevska Vesna in Karolina Ivanovska: Domači kraj (otroška risba). – Št. 8 str. 121

Kunaver Pavel, fotografija. – Št. 15 str. 70

Kuščer Samo, fotografija. – Št. 27/28 str. 194

Levstik Fran: Najdihojca. 1948. Z ilustracijo Marije Vogelnik, faksimile. – Št. 10 str. 20

—: Najdihojca. 1951. Z ilustracijo Franceta Miheliča, faksimile. – Št. 10 str. 21

—: Otročje igre v pésencah. [Vrtec 1880], faksimile. – Št. 10 str. 15, 17

—: Otroške pesmice. 1972. Naslovnica z ilustracijo Franceta Miheliča, faksimile. – Št. 10 str. 22

Levstikova plaketa, fotografija. – Št. 10 prednji zavih

Lindgren Astrid na Zmajevih otroških igrah, fotografija. – Št. 21 str. 63

Luck Nicole: Dogodivščine Toma Palčka. – Št. 12 barvna priloga

Makarovič Marija, fotografija. – Št. 11 str. 77

Makarovič Svetlana, fotografija. – Št. 5 str. 82

— fotografija. – Št. 16 str. 74

Mal Vitan, fotografija. – Št. 11 str. 93

Malenšek Mimi, fotografija. – Št. 19 str. 81

Manček Marjan, fotografija. – Št. 8 str. 96

—: Dvojčici (Erich [!] Kästner). – Št. 10 str. 73

—: Geniji v kratkih hlačah (Slavko Pregl). – Št. 10 str. 76

—: Kdo bo z nami šel v gozdiček. – Št. 10 str. 74

—: Kozlovska sodba v Višnji gori (Josip Jurčič). – Št. 8 ovitek

—: Kozlovska sodba v Višnji gori (Josip Jurčič). – Št. 10 str. 75

—: Mama pravi, da v očkovi glavi (Saša Vegri). – Št. 10 str. 77

—: Odprava zelenega zmaja (Slavko Pregl). – Št. 10 str. 71

Marinc Marjan, fotografija. – Št. 12 str. 75

Matè Miha, fotografija. – Št. 18 str. 93

Matsukawa Kenshi: Zgodovina premo-
govnikov. – Št. 12 barvna priloga

Maurer Neža, fotografija. – Št. 12 str. 77

Mevlja Dušan, fotografija. – Št. 15 str. 81

Mihelič France: Solzice (Prežihov Vo-
ranc). – Št. 27/28 str. 85

—: Štirje letni časi (Mira Mihelič). – Št. 26 črno-bela priloga

Mihelič Mira, fotografija. – Št. 11 str. 94

Millerand Alain: Nasprotje. – Št. 12 barvna priloga

Milčinski Frane-Ježek, fotografija. – Št. 18 str. 94

Milčinski Jana, fotografija. – Št. 15 str. 82

— fotografija. – Št. 25 str. 80

Muc Dušan, fotografija. – Št. 32 str. 88

—: Kronika ljubezenskih pripetljajev (Tadeuzs Konwicki). – Št. 32 str. 89
[pod sliko Muk !]

Novak Boris A., fotografija. – Št. 16 str. 76

Pahor Jože, fotografija. – Št. 8 str. 97

Partljič Tone, fotografija. – Št. 18 str. 60

Pavlovec Rajko, fotografija. – Št. 7 str. 76

Pavček Tone, fotografija. – Št. 11 str. 95

— fotografija. – Št. 25 str. 82

Pečjak Vid, fotografija. – Št. 11 str. 97

Peroci Ela, fotografija. – Št. 15 str. 83

Petan Žarko, fotografija. – Št. 19 str. 82

Petričič Dušan, fotografija. – Št. 27/28 str. 194

—: Guliver med pritlikavci (Jonathan Swift). – Št. 27/28 ovitek

Petrović Mirko in Gligor Popovski, fotografija. – Št. 7 str. 79

Pibernik Marija: Mati (otroška risba). – Št. 8 str. 123

Pionir – proslava 40-letnice revije 20. oktobra 1983, fotografije. – Št. 18 str. 45, 48, 53, 57

Pirnat Nikolaj: Ciciban (Oton Župančič). – Št. 7 ovitek

—: Ciciban – portret Otona Župančiča. – Št. 7 str. 5

Pirnat-Cognard Zlata, fotografija. – Št. 15 str. 88

Potrč Ivan, fotografija. – Št. 22 str. 92

Pregl Slavko, fotografija. – Št. 10 str. 92

— fotografija. – Št. 16 str. 77

Prosén Marjan, fotografija. – Št. 13/14 str. 86

Puntar Frane, fotografija. – Št. 11 str. 98

Rackham Arthur: Alica v čudežni deželi (Lewis Carroll). – Št. 19 ovitek

Radović Dušan, fotografija. – Št. 20 str. 34

Reichman Jelka, fotografija. – Št. 11 str. 75

—: Cepecepetavček (Leopold Suhodolčan). – Št. 11 ovitek

—: Pajacek in punčka (Kajetan Kovič). – Št. 21 dvostranska barvna priloga

Ribič Ivan, fotografija. – Št. 18 str. 95

Rozman Smiljan, fotografija. – Št. 12 str. 79

Rudolf Branko, fotografija. – Št. 13/14 str. 97

Rudolf Franček, fotografija. – Št. 18 str. 96

Schmidt Matjaž, fotografija. – Št. 20 str. 53

—: Nejčev drugi leksikon. – Št. 23/24 ovitek

—: Zgodba o levih in levčku (Lojze Kovačič). – Št. 23/24 barvna priloga

Seljak Ivan Čopič, fotografija. – Št. 7 str. 73

—: Gregec Kobilica (Branka Jurca). – Št. 5 str. 37

Sendak Maurice: Higglety Pigglety Pop or There Must Be More to Life. – Št. 5 str. 74

—: In the Night Kitchen. – Št. 5 str. 76

—: Where the Wild Things Are. – Št. 5 str. 69

—: Where the Wild Things Are. – Št. 5 str. 70–71

Sitar Sandi, fotografija. – Št. 16 str. 79

Smolnikar Breda Marija, fotografija. – Št. 12 str. 80

Snoj Jože, fotografija. – Št. 7 str. 71

— fotografija. – Št. 16 str. 80

Stripi – otroški. – Št. 9 str. 59–62 in na ovitku

Strnad Janez, fotografija. – Št. 31 str. 94

Strniša Gregor, fotografija. – Št. 18 str. 97

Stupica Marija Lucija, fotografija. – Št. 20 str. 53

— fotografija. – Št. 23/24 str. 160

— fotografija. – Št. 25 str. 82

—: Dvanajst mesecev. – Št. 20 ovitek

—: Pastirica in dimnikar (H. Ch. Andersen). – Št. 22 ovitek

—: Pripovedka o oblaku (Josip Murn). – Št. 23/24 barvna priloga

Stupica Marlenka: Kljukec s strehe (Astrid Lindgren). – Št. 16 ovitek

Suhodolčan Leopold, fotografija. – Št. 10 str. 5

— fotografija. – Št. 11 str. 74

Šega Milan, fotografija. – Št. 15 str. 89

Šinkovec Avgust Črtomir, fotografija. – Št. 15 str. 90

Škerl Ada, fotografija. – Št. 18 str. 98

Šmit Jože, fotografija. – Št. 13/14 str. 98

Šömen Branko, fotografija. – Št. 19 str. 84

Špur Katja, fotografija. – Št. 15 str. 91

Šubic Ive: Tovariši (Tone Seliškar). – Št. 5 str. 30

Šuput Miroslav, fotografija. – Št. 31 str. 94

—: Begavka po valovih (Aleksander Grin). – Št. 31 barvna priloga

—: Morska dežela na železniški postaji (Mate Dolenc). – Št. 26 črno-bela priloga

Švajncer Janez, fotografija. – Št. 19 str. 85

Tarman Kazimir, fotografija. – Št. 5 str. 87

Thakur Dalip: Prodajalka igrač (otroška risba). – Št. 8 str. 120

Trobentar Andrej, fotografija. – Št. 25 str. 80

—: Pavji rep in druge kitajske basni. – Št. 25 ovitek

—: Waitapu (Joža Horvat). – Št. 32 str. 58

Tršar Marijan, fotografija. – Št. 18 str. 99

Vegri Saša [ps.] = Albina Vodopivec, fotografija. – Št. 11 str. 74

Vidic Janez: Partizanske pripovedke (Branko Čopić). – Št. 5 str. 32

Vipotnik Janez, fotografija. – Št. 12 str. 81

Vogelnik Eka: Pravljica o vodni kapljici (Jože Snoj). – Št. 26 barvna priloga

Vogelnik Marija, fotografija. – Št. 19 str. 86

—: Krivopetnice in zlatorog (Trentarska ljudska). – Št. 26 ovitek

—: O miški, ki si je trebušček raztrgala (Koroška ljudska pripovedka). – Št. 26 barvna priloga

Vojskovič Marija, fotografija. – Št. 31 str. 93

Volčanšek Kamila, fotografija. – Št. 15 str. 70

—: Cesarjev slavec (H. Ch. Andersen). – Št. 15 ovitek

Vrtec 1880, faksimile. – Št. 10 str. 11, 13

Vrščaj-Holy Zima, fotografija. – Št. 15 str. 92

Vučo Aleksandar, fotografija. – Št. 21 str. 51

Wilharm Sabine: Aleksander in Alfred v mestu. – Št. 12 str. 47

Ying Wat Wa: Vas ob morju (otroška risba). – Št. 8 str. 119

Zagorski Cvetko, fotografija. – Št. 19 str. 87

Zajc Dane, fotografija. – Št. 8 str. 95 — fotografija. – Št. 16 str. 81

—: Abecedarija, z ilustracijo Milana Bizovičarja, faksimile. – Št. 12 str. 8 in 9

Zidar Pavle [ps.] = Zdravko Slamnik, fotografija. – Št. 18 str. 100

Zorman Ivo, fotografija. – Št. 12 str. 82

Zupan Vitomil, fotografija. – Št. 18 str. 101

— fotografija. – Št. 20 str. 52

Zupančič Beno, fotografija. – Št. 19 str. 88

Žužek Branko, fotografija. – Št. 15 str. 93

Uvod

I. Pregled vsebine

Mladinska književnost 1–111

Mladinski pisatelji 112–200

Ljudsko slovstvo 201–203

Mladinska knjižna ilustracija. Slikanica. Strip 204–230

Ilustratorji 231–242

Mladinsko časopisje 243–258

Mladi bralec. Branje 259–292

Gledališče. Film. Radio. TV 293–304

Glasba 305–306

Filozofija 307–310

Ocene knjižnih del 311–447

Bibliografije 448–490

Tuja periodika 491–515

Festivali. Posvetovanja. Srečanja 516–531

Knjižni sejmi. Razstave 532–547

Knjižni trg 548–554

Nagrade 555–586

Biografije. Spomini 587–594

Zapisi 595–625

Sporočila uredništva 626–629

II. Kazala

Imensko kazalo avtorjev

Imensko kazalo prevajalcev

Predmetno imensko kazalo

Kazalo ilustracij in fotografij ustvarjalcev

Revija ŠOLSKA KNJIŽNICA

Novo glasilo slovenskih šolskih knjižničarjev, ki ga izdaja Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport izhaja dvakrat letno (prva številka je izšla aprila 1992). Namenjeno je šolskim knjižničarjem in knjižničarjem splošnoizobraževalnih knjižnic, ki delajo z mladino, učiteljem slovenskega jezika in književnosti in vzgojiteljem v vzgojnih in varstvenih ustanovah. Čeprav je jedro revije pisanje "iz prakse za prakso", bo v vsaki številki tudi nekaj poglobljenih strokovnih člankov. Načrtujemo tudi tematske številke - tako je že druga številka prinesla izbor mladinske literature zadnjih 40 let, ki ga je pripravila Saša Vegri s sodelavci v Pionirski knjižnici v Ljubljani.

Uredništvo *Šolske knjižnice* vse bralce revije *Otrok in knjiga* pristrčno pozdravlja in vabi k sodelovanju.

Revijo lahko naročite na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo in šport, Ljubljana, Poljanska c. 28, tel. (061) 133-266."

Vegri Saša [ps.] = Albina Voderpar, fotografija - Št. 11 str. 74

Vidic Janez: Partizanske pripovedke (Branko Čopić) - Št. 5 str. 32

Vipotnik Janez, fotografija - Št. 12 str. 81

Vogelnik Eka: Pravljica o vodni kapljici (Jože Snoj) - Št. 26 barvna priloga vzgojiteljevega razpisnega lista

Vogelnik Marija, fotografija - Št. 19 str. 86

—: Krivopčnice in zlatorog (Trentarska ljudska) - Št. 26 ovitek

V S E B I N A

Igor Saksida: Oblikovanost trivialne mladinske književnosti in njena vloga v bralnem razvoju	5
Marija Švajncer: Spomin na otroštvo pesnika Andreja Brvarja	20
Metka Kordigel: Aktivni ustvarjalni postopek v sklepni fazi šolskega ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom	28
Walter Scherf: Živalski demoni v čarobnih pravljicah	40
Maruša Avguštin: Miroslav Šuput	50

IN MEMOMIRAM

Alenka Glazer: Živa beseda Pavleta Zidarja	55
--	----

LITERARNE DELAVNICE

Igor Saksida: Iz portoroških delavnic	62
---------------------------------------	----

ODMEVI NA DOGODKE

Tanja Pogačar: Slovenska sekcija IBBY in 23. kongres IBBY	69
---	----

BIBLIOGRAFIJE

Darja Kramberger: Bibliografsko kazalo revije Otroci in knjiga 1972-1991	71
---	----

OTROK IN KNJIGA

34

Glavna in odgovorna urednica Darka Tancer-Kajnih

Revijo sta ob finančni podpori ministrstva za kulturo RS
založili Mariborska knjižnica in Pedagoška fakulteta Maribor
Za založnika Dragica Turjak

Naklada 500 izvodov

Cena 700 tolarjev

Letna naročnina 1.400 tolarjev

V ceno ni vračunan prometni davek.

Po mnenju Republiškega sekretariata za kulturo št. 415-121/90 z dne 1. 8. 1990 je publikacija oproščena temeljnega in posebnega davka od prometa proizvodov.

Tisk: Černel & Rogina, Radizel

